

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU

Ce

CHIŞINĂUL ÎN FILME

studiu filmografic

Larisa UNGUREANU

CHIȘINĂUL ÎN FILME

Colecția *Chișinăuiana*

Colecția *Chișinăuiana* include publicații legate de patrimoniul cultural local: studii, monografii, cercetări, sinteze, bibliografii, cronici despre istoria orașului, aspecte politice, economice și culturale ale Chișinăului, personalități notorii; prezența *Chișinăului* în literatură și artă, unde sunt adunate în premieră opere literare, muzicale, de artă plastică, spectacole teatrale, filme (documentare, artistice) ce descoperă mai multe fațete ale orașului.

Colecția *Chișinăuiana* cuprinde diferite tipuri de publicații: cărți, monografii, care reflectă istoria și cultura orașului; lucrări cu profil enciclopedic de valorificare a patrimoniului local; culegeri de articole publicate, de documente, consacrate personalităților, instituțiilor, evenimentelor, precum și impresiilor despre oraș; ghiduri, publicații bibliografice, cataloage, calendare aniversare, albume etc.

Pentru a sistematiza aparițiile editoriale, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a constituit și alte colecții prin care se vor pune la dispoziție elaborări, sinteze, descoperiri inteligente și esențiale pentru bibliotecari, precum *Professional*, *Bibliographica*, *Exegeze literare*, *Antologii*, *BiblioEseu*.

Biblioteca Municipală
B.P. HASDEU

calea ta spre cunoaștere!

Secția „Memoria Chișinăului”

Larisa UNGUREANU

CHIȘINĂUL ÎN FILME

Studiu filmografic

Chișinău
2019

Ediție îngrijită de dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor bibliografic: Taisia FOIU

Lectori: Vlad POHILĂ, Ludmila PÂNZARI

Coperta: Valeriu HERȚA

Tehnoredactare: Ion VÂRLAN

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ungureanu, Larisa. Chișinăul în filme : Studiu filmografic / Larisa Ungureanu ; ed. îngrijită de Mariana Harjevschi ; red. bibliogr.: Taisia Foiu ; Bibl. Municipală "B. P. Hasdeu", Secția "Memoria Chișinăului". – Chișinău : S. n., 2019 (Tipogr. "Garomont Studio"). – 252 p. – (Colecția "Chișinăuiana", ISBN 978-9975-134-83-5).

Ind. auxiliare : p. 221-243. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 100 ex.

ISBN 978-9975-134-82-8.

791.43.072.2(478-25)

U 52

CUPRINS

Mariana HARJEVSCHI. <i>Introducere</i> . Și filmele pot fi citite	7
Larisa UNGUREANU. <i>Din partea autorului</i> . Descoperim Chișinăul în filme	9
Filme documentare	
Filme despre Chișinău	13
Chișinăul din perioada renașterii naționale.	60
Filme despre personalitățile Chișinăului	77
Filme artistice	
Chișinăul în filme de lungmetraj.	163
Chișinăul în filme de scurtmetraj	210
Indexuri auxiliare:	
Index de filme.	221
Index cronologic	223
Index de nume	225
Index tematic Chișinău:	
Edificii, monumente	238
Instituții	239
Evenimente.	241
Străzi, sectoare, parcuri	241
Index de cântece din filme	242
Abrevieri	244
Iconografie	245

INTRODUCERE

ȘI FILMELE POT FI CITITE

Iată una dintre cele mai încântătoare, dar și sentimentale angajamente pe care ni le-am asumat pentru a le perpetua în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – valorificarea istoriei și culturii orașului Chișinău. Iar lucrările *Chișinău: bulevarde, străzi, piețe, parcuri. Ghid enciclopedic* (2017), *Chișinăul în teatru* (2017), *Chișinăul în pictură* (2012), *Chișinăul în literatură* (2011), editate sub auspiciile bibliotecii, reprezintă fragmente ale aceluia mozaic compus din documente de arhivă, opere literare, portrete reconstituite care susțin acest demers. Completează colecția dată volumele de studii și cercetări: *Chișinăul nostru și vraja neuitării* (2018), *Chișinăul din inima noastră* (2013), *Chișinăul și chișinăuienii* (2012), *Chișinăul din Amintire* (2011), și acestea editate sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Astăzi, devenind parte a *Colecției Chișinăuiana*, lucrarea *Chișinăul în filme. Studiu filmografic* asigură continuitate acestei onorabile inițiative.

Stilul, dar și abordarea creativă de a citi filmele, vin să ofere Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” o perspectivă nouă de cercetare și documentare a orașului Chișinău. Astfel, textele acestui volum caută deopotrivă să extrapoleze din detalii Chișinăul cultural, arhitectural, industrial și nu doar. La fel, printr-o consultare și o cercetare sistemică a surse-

lor, s-a conturat un tablou divers al filmelor în care Chișinăul e altfel.

Firește, lucrarea va rămâne una memorabilă și pentru istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Fiind dedicată artei cinematografice despre Chișinău, aceasta reușește să îi omagieze pe marii regi-zori, scenariști, operatori, precum Gheorghe Vodă, Serafim Saka, Emil Loteanu, Valeriu Gagi, Anatol Codru, Aureliu Busuioc, Iacob Burghiu, Valeriu Jereghi, Gheorghe Siminel, Leonid Proscurov, Pavel Bălan, Ion Bolboceanu, Petru Ungureanu, Vlad Druc, Leontina Vatamanu și mulți alți slujitori ai muzei celei de-a șaptea arte care și-au adus contribuția la immortalizarea Chișinăului în filme.

Revalorificarea patrimoniului național de film, prin oferirea publicului posibilitatea de a „citi” și a rememora filmele de referință, poate fi ținta unei instituții de cultură, precum e Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Astfel, filmele incluse în această lucrare demonstrează unitatea conceptuală și stilistică de realizare a operelor cinematografice despre Chișinău. Filme sonore, precum *Capitala Moldovei* (1956), *Chișinăul seara* (1961), *Oraș natal - Chișinău* (1961), *Chișinău 500* (1966), *Chișinău, Chișinău...* (1971), *Orașul meu alb* (1973), *Memoria orașului* (1973), *Etape deasupra orașului* (1978), *Orașul și lu-*

mea (1983), *Mozaic chișinăuian* (1987), *Chișinău. Sfârșit de Mileniu* (1998), *Chișinău, o capitală europeană* (2011) ș.a. surprinde orașul cu străzile, edificiile, parcurile, ce au servit drept spațiu al multor evenimente și care au fost fixate pe pelicula de celuloid de echipe de filmare și păstrate cu grijă în arhive și filmoteci.

Lectura filmelor, asigurată de către dr. Larisa Ungureanu, critic de film, reușește să empatizeze cu protagoniștii de pe ecran, dar și să transmită interpretativ emoția și starea autorilor filmului, izbutind să documenteze conexiunile în care se întretăia Chișinăul cu oamenii care au oferit notorietate și eternitate orașului: Serghei Lunchevici (filmul *Fluerăș*, 1961), Maria Bieșu (filmul *Primăvara, cântecul, dragostea*, 1963), Vasile și Nicolae Anestiadi (filmul *Santinele în halate albe*, 1966), Gleb Sainciuc (filmul *În atelierul lui Gleb Sainciuc*, 1966), Ion Ungureanu (filmul *Monologul*, 1967), Mihai Dolgan, Emil Loteanu, Eugeniu Ureche, Dumitru Fusu, Valeriu Cupcea (filmul *Almanahul în imagini. Viața în imagini*, 1967-1968), Alexandru Plămădeală (filmul *Alexandru Plămădeală*, 1969), Alexei Șciusev (filmul *Arhitectul Șciusev*, 1970), Tamara Ceban și Valentina Savițaia (filmul *Surorile*, 1978), Eleonora Romanescu, Mihail Grecu, Gleb Sainciuc, Valentina Rusu-Ciobanu (filmul *Cu ochii pictorului*, 1979), Eugen Doga, Grigore Vieru (filmul *Eugen Doga*, 1983), Olga Ciolacu (filmul *Monologul*, 1984), Alexandru Lozanciuc (filmul *Calea spre cântec*, 1984), Nicolae Sulac, Vladimir Curbet (filmul *Nicolae Sulac*, 1986),

Nicolae Corlăteanu, Nicolae Mătcaș, Mihai Cimpoi (filmul *Academicianul Corlăteanu*, 1986), Doina și Ion Aldea-Teodorovici (filmul *Te iubesc, Ion și Doina*, 2014) etc.

Chișinăul a fost reflectat de nenumărate ori atât în filme documentare, cât și în cele de ficțiune. Astfel, avem o întreagă istorie în imagini a orașului Chișinău în diferiți ani și în diferite ipostaze. Prin descrierea pe care o face autoarea volumului urmărim scene din viața orașenilor, evenimente, întâmplări – dramatice sau comice – care au marcat destinul și istoria acestui oraș, dar și a locuitorilor lui. Este impresionant compartimentul „Chișinăul în filme documentare din perioada renașterii naționale”, dar și cel animat de filmele documentare despre personalitățile orașului Chișinău, oameni care au trăit și continuă să trăiască alături de noi, să creeze, să ducă faima orașului, dar și a țării departe de hotarele ei. Veți întâlni filme despre munca savanților care au lansat idei de pionierat, medicilor care au descoperit noi metode de tratament, arhitecților, constructorilor care au ridicat cartiere întregi în acest oraș; despre pictori, muzicieni care au dus faima orașului peste hotarele lui. Și multe alte filme documentare în care o să descoperiți Chișinăul altfel.

Chișinăul merită să rămână în memoria noastră prin aceste filme create de cineăștii autohtoni.

*Cu drag de Chișinău și oamenii săi,
dr. Mariana HARJEVSCHI, director general,
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*

DIN PARTEA AUTORULUI

DESCOPERIM CHIȘINĂUL ÎN FILME

Pe parcursul a mai bine de șase decenii de existență a cinematografeii naționale, Chișinăul a fost reflectat de nenumărate ori atât în filme documentare, cât și în cele artistice. De aceea am considerat oportun să valorificăm această temă și să descoperim Chișinăul în filmele, realizate la cele două studiouri profesionale, fondate în Republica Moldova. E vorba de studioul „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”. Ambele studiouri funcționează și în prezent.

Istoria studioului „Moldova-film” parcurge două etape. Mai întâi, la 26 aprilie 1952 Ministerul Cinematografeii al URSS a înființat la Chișinău Studioul de cronică și filme documentare. A doua etapă începe de la 24 ianuarie 1957, prin hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM „Cu privire la reorganizarea Studioului de filme documentare din Chișinău în studioul de filme artistice și cronică documentară „Moldova-film”.

Istoria celui de al doilea mare studiou, producător de filme, „Telefilm-Chișinău”, începe în 1959, inițial ca Asociație de creație producătoare de filme artistice, documentare și filme-concert, apoi ca studioul „Telefilm-Chișinău”. Ce-i drept, în primii ani poate fi găsită și denumirea de Televiziunea moldovenească sau Centrul de televiziune din Chișinău.

După treizeci de ani de existență, la studioul „Moldova-film” au fost turnate: 120 de filme de ficțiune, 800 de documentare, 750 de reviste cinematografice „Moldova Sovietică”. Până la sfârșitul anilor `80 - începutul anilor `90 ai secolului trecut, perioada cea mai fructuoasă, studioul „Moldova-film” anual realiza: 3-4 filme de ficțiune, 25-30 documentare, 12 reviste de actualități „Moldova Sovietică”. În anii `90 producția studioului a scăzut vădit, din lipsă de finanțe. O anumită învioreare s-a înregistrat după anii 2000. Și totuși, în pofida tuturor greutăților, studioul „Moldova-film” continuă să existe și să lanseze filme.

La studioul „Telefilm-Chișinău” au fost realizate pe parcursul anilor circa 300 de pelicule de diferite genuri. După anii `90 și la acest studiou producția de filme scade, apoi activitatea sa încetează, dar studioul nu este desființat. În ultimii ani „Telefilm-Chișinău” și-a reluat activitatea.

După declararea independenței în Republica Moldova au fost deschise mai multe studiouri independente, care produc filme, în marea lor majoritate fiind documentare, scurtmetraje artistice sau filme gen publicitar. În prezent activează mai mult de treizeci de astfel de studiouri, majoritatea din ele fiind înregistrate la Chișinău.

Perioada contemporană, cu regret, este inclusă în studiu cu mult mai puține filme despre Chișinău. Ultimul film documentar, consacrat Chișinăului datează din 2011 (producție a studioului OWH studio), iar filmele artistice au ca locație capitala noastră, mult mai rar, decât ne-am dori.

O problemă destul de serioasă este și faptul că până în prezent nu există o bază de date a tuturor filmelor, produse la cele peste treizeci de studiouri independente, care activează pe teritoriul Republicii Moldova. Dat fiind că filmele nu sunt postate pe internet și informațiile nu sunt stocate nici la Uniunea Cineaștilor din Republica Moldova, nici la Centrul Național de Cinematografie (cu excepția ultimilor ani, dar, din păcate, nu există filme despre Chișinău), nici la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, aceste filme, cu unele excepții, nu au devenit obiect de studiu.

Scopul acestei cercetări, intitulată „Chișinăul în filme. Studiu filmografic”, este să scoatem în evidență peliculele cinematografice care au ca subiect orașul Chișinău: fie că filmul este consacrat Chișinăului, fie că acțiunea are loc în Chișinău. De la bun început ne-am propus să ne axăm pe două mari compartimente: *Chișinăul în filme documentare* și *Chișinăul în filme artistice*.

Prima etapă a cercetării a constituit identificarea filmelor, făcând apel la principala sursă: *Filmografia*. Mai multe culegeri de *Filmografii* au fost alcătuite pe parcursul anilor de specialiștii în domeniu - filologi, critici de film. De un real folos a fost și site-ul *Web-enciclopedia filmului moldovenesc* (www.cinema.art.md), realizat în perioada 2002-2011.

Inițial ne-am propus să facem referințe la autorii filmului, producătorul, interpretii (în cazul filmelor

artistice) și o scurtă descriere a subiectului. Pe parcursul cercetării însă a apărut necesitatea de a studia mai profund fiecare film identificat, căutând și alte surse: scenariii, foi de montaj, documente de arhivă, filme. Astfel, am lecturat sute de pagini de documente, păstrate la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, secția documente audiovizuale, scenariii păstrate la studioul „Moldova-film”, am vizionat ore în șir, pe parcursul mai multor luni, filme care se păstrează în filmoteca studioului „Moldova-film” și în secția video, cât și filme care fac parte din Cinemateca de la „Moldcinema”. Documentarea asupra unui film - surse, vizionare, lectura scenariilor, a *Foilor de montaj*, altă literatură dura uneori și câteva zile. De remarcat, că în perioada sovietică nu se folosea termenul de limba română, de aceea în textele din carte o să întâlniți glotonimul „limba moldovenească”. La fel, denumirea străzilor, a parcurilor, instituțiilor este cea care se folosea în filme (cu specificarea în paranteze a denumirilor actuale).

„Chișinăul în filme” este un studiu filmografic. Noi venim cu o altă abordare a filmelor: nu „dăm” note și nu facem aprecieri, ci „lecturăm” filmul, adică „citim” cadrele, re-aducem în atenția spectatorilor, cinefililor, cititorilor, elevilor, studenților, bibliotecarilor, ziariștilor, cineaștilor filmele despre Chișinău – cu tot ce are mai bun, mai frumos, mai demn de admirat, mai memorabil, pagini imortalizate de camera de luat vederi pe parcursul anilor, schimbările care s-au produs, cu oamenii care, voit sau întâmplător, au nimerit în cadru, cu personalitățile care au trăit și au creat în acest oraș: actori, scriitori, pictori, savanți, medici, constructori, politicieni, cineaști, interpreți, fiecare din ei aducându-și contribuția în

măsura talentului și a forței de convingere la măreția și înveșnicirea acestui oraș.

Lucrarea este alcătuită din : *Introducere; Din partea autorului;* Două capitole: I. Filme documentare II. Filme artistice. Din Capitolul I fac parte următoarele compartimente: 1. *Filme despre Chișinău.* 2. *Chișinăul din perioada renașterii naționale.* 3. *Filme despre personalitățile Chișinăului.* Capitolul II are două compartimente: 1. *Chișinăul în filme de lungmetraj.* 2. *Chișinăul în filme de scurtmetraj.* După care urmează: *Indexuri auxiliare. Index de filme. Index de nume. Index cronologic de filme. Index de cântece. Index tematic Chișinău: de Edificii, monumente; Instituții; Străzi, sectoare, parcuri; Evenimentele. Iconografie. Abrevieri.*

Fiecare film inclus în carte a fost studiat după următoarea schemă: *titlul* filmului în limba română, rusă sau engleză, înscris pe peliculă sau în *Foaia de montaj*; date tehnice (durata, color sau alb/negru), genericul (numele realizatorilor filmului), producătorul, anul, interpretii (pentru filmele artistice); *conținut*; *comentariu*; *surse*. *Conținut*: povestea pe scurt a filmului și evenimentele legate de Chișinău sau de oamenii lui. *Comentariu*: date și informații relevante despre film, autori sau personalități. *Surse*: izvoarele de inspirație pe care se bazează conținutul și comentariul fiecărui film - literatura de specialitate (cărțile de filmografie, studii filmologice), scenariile filmelor documentare și artistice, Foile de montaj de la Arhiva de Stat a Republicii Moldova, filmele documentare și artistice pentru ecran și în format digital, cât și scenariile din Filmotecă și restaurare și Secția Video a studioului „Moldova-film”, filmele în format DVD de la Cinemateca S.A. „Moldcinema”, filmele

din Arhiva studioului „Telefilm-Chișinău”, filme și informații plasate online, cât și informații furnizate de cinești. În carte a fost respectată ordinea alfabetică a surselor.

Perioada supusă cercetării cuprinde anul 1940, anii 1956-2014. Perioada de acumulare a materialelor, cercetarea și scrierea textului a început în aprilie 2018 și s-a încheiat în august 2019.

Această carte este destinată unui public larg de cititori, dar și specialiștilor în materie, tuturor celor care iubesc filmul național și orașul Chișinău.

Aducem pe această cale mulțumiri celor care au ajutat la realizarea acestui studiu: colaboratorilor Secției *Memoria Chișinăului* și, îndeosebi, doamnei Taisia Foia – pentru susținerea ideii de a scrie o carte la această temă, pentru sugestii benefice, cât și alcătuirea a două titluri de Indici: *Indici de cântece despre Chișinău* și *Indici de edificii, instituții, străzi, evenimente*; studioului „Moldova-film” în persoana directorului general Alexandru Vasilache, ex-directorului adjunct Vasile Graur, a colaboratorilor de la Filmotecă și restaurare: Lidia Marcu, șef secție, regizor, Galina Petrenco, editor, operatorului Valeriu Strungaru, editor și filmotecar, Secția Video; Arhivei Naționale a Republicii Moldova în persoana doamnei Parascovia Polișciuc, secția documente audiovizuale, șef secție; ”Moldcinema” - doamnei Adela Matvievici, director, producător de filme; studioului „Telefilm-Chișinău” în persoana directorului Mircea Surdu, regizor, doamnei Diana Donică, regizor-șef; studioului OWH, în persoana dlui Virgil Mărgineanu, director producție film și dnei Leontina Vatanamanu, regizor. La fel, exprimăm sincere mulțumiri Centrului Național al Cinematografiei în persoana

dlui Valeriu Jereghi, director CNC și dnei Zinaida Timofti, specialist registru CNC.

Sincere mulțumiri dnei Ludmila Pânzari, director adjunct la BM „B.P.Hasdeu”, care în 2014 a organizat o conferință în cadrul Decadei „Chișinău, orașul meu”. Această conferință a fost un imbold de a studia tema: „Chișinăul în filme” și de a aduce în atenția noastră orașul și oamenii lui, străzile, edificiile, evenimentele pe care le-a imprimat pelicula de celuloid în diverși ani prin harul și dăruirea cineaștilor.

În mod deosebit aducem mulțumiri doamnei Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P.

Hasdeu”, doctor în științe ale comunicării, pentru că a susținut ideea acestui studiu și a îngrijit apariția unei cărți despre un nou aspect al orașului – Chișinăul în filme.

Filmele incluse în acest volum sunt aranjate în ordinea apariției lor pe ecrane. Prezentarea informației din surse este efectuată conform rigorilor Standardului SM ISO 690:2012 Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare.

*Larisa UNGUREANU,
critic de film, doctor în studiul artelor*

I. FILME DOCUMENTARE

FILME DESPE CHIȘINĂU

KINOLETOPISI (Кинолетопись), a/n, 1 act
Producător: ЦСДФ (Studioul Central de Filme Documentare), 1940

Conținut: În acest documentar au fost filmate mai multe clădiri din Chișinău, magazine, restaurante, terase, localuri, berării, străzi, oameni de diferite vârste, copii. S-au efectuat filmări în centrul orașului, în partea de jos, cea „veche”, mai exact la Poșta Veche. Chiar în primele cadre apare clădirea ce aparținea moșierului Sinadin de pe str. Șciusev, apoi gardul și clădirea unei altei clădiri vechi, numită Casa Herța (Muzeul de Arte în perioada sovietică), fațada Băncii Municipale (Sala cu Orgă). S-a filmat pe străzile Șciusev, Tighina, Armenească, Bulgară, pe strada centrală – bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt. A fost filmată „marea piața orașenească” (Piața Centrală), unde erau expuse spre vânzare vase de lut de diferite forme și mărimi, încălțăminte, cartofi, ceapă și alte produse agricole.

În *Descrierea filmărilor* nu întotdeauna se indică exact locul și strada. A fost filmat un local pe o stradă, cu oameni așezați la mese, serviți de chelner, care mănâncă, beau ceai. Un bărbat citește ziarul „Pravda” (Правда). În alt cadru este arătat un

magazin de pălării, intrarea într-un local, un atelier de reparație a lăcăților și primusurilor. A fost fixat și momentul, când stăpânul atelierului tocmai da jos firma, scrisă cu caractere latine. La Poșta Veche a fost filmată *Fabrica de cărămizi*, mai multe case, unele din ele sărăcicioase, dar și oameni bătrâni șezând pe bănci sau mergând pe străzi, cât și copii jucându-se prin curți sau pe stradă. Documentarul păstrează chipul locuitorilor capitalei din acea epocă – bărbați, femei, copii, felul lor de a fi, de a se comporta: o femeie cu un copil, câțiva bătrâni lângă o casă, un bătrân și o bătrână, femei șezând pe o laviță, o fetiță cu un piscoiaș, copii jucându-se nestingherit într-o curte, un cal slab înhămat la o căruță, porci care se tăvălesc prin glod, o femeie care cântărește cu un cântar de mână (terezele) grăunțe de porumb, oameni de la piață care se târguiesc, cumpără, plătesc sau mănâncă.

Filmul conține 75 de cadre și are o lungime de 283,7 m.

Comentariu: Documentarul a fost filmat de operatori de la Moscova. Scopul acestui documentar a fost de a fixa pe peliculă diverse scene din viața cotidiană a locuitorilor din Chișinău imediat după

intrarea în Basarabia a trupelor sovietice. E un film cu imagini și fără comentarii.

Până în prezent nici o sursă filmografică nu a indicat existența acestui documentar. Deși a fost filmat de operatori de la Studioul Central de Filme Documentare (ТСДФ - ЦСДФ) din Moscova, la Arhiva Națională a Republicii Moldova, în secția documente audiovizuale se păstrează un dosar cu *Descrierea filmărilor* (Опись киносъемок), cât și filmul. Se precizează că pelicula cuprinde „tipuri de clădiri din Chișinău, ateliere, magazine, piața”. În *Descriere* a fost indicată denumirea străzilor din perioada de până la anul 1918 și cea din perioada sovietică. A fost omisă denumirea lor în perioada Unirii. Astfel, este indicată strada Alexandrovskaja, bulevardul Lenin ș.a. De exemplu: „fațada unui magazin de pălării de pe strada Alexandrovskaja (cadrul 23), la intersecția străzii Alexandrovskaja și Bulgară, o parte a clădirii moșierului Sinadin de pe strada Șciusev, gardul și clădirea de pe strada Alexandrovskaja, în prezent bulevardul Lenin (cadrul 1-3).”

Documentarul este un film de epocă, realizat în luna iulie 1940, când Basarabia a fost anexată la URSS și este un documentar care a fixat momente autentice din Chișinăul interbelic, în special, oameni de diferite vârste, clădiri, magazine, localuri, inscripții – toate împreună redau atmosfera din acele timpuri.

Surse:

- ◆ *Опись киносъемок пр. 1558*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CAPITALA MOLDOVEI (Столица Молдавии), a/n, 1 act

Scenariul și regia: Alexandr Litvin

Imaginea: Leonid Proscurov

Producător: Studioul de filme artistice și cronică documentară din Chișinău, „Moldova-film”, 1956

Conținut: Filmul începe, cum odinioară au început și frații Lumiere, cu „sosirea trenului în gară”: imaginea gării din Chișinău și a trenului, pe vagonul căruia scrie: Chișinău-Moscova (Кишинев-Москва). După care urmează peronul și piața din fața gării. Un pasager a urcat într-un taxi și... a început călătoria prin Chișinău, filmările fiind făcute, în mare parte, din mersul mașinii. Trec pe artera principală: bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt (în perioada sovietică – bulevardul Lenin). Ajung pe str. Livezilor (actuala str. A. Mateevici), unde se afla în acea perioadă Institutul Agricol „Serghei Lazo”, trec și pe lângă clădirea Universității de Stat din Moldova, apoi pe lângă noul hotel „Moldova” (acum – Mobias Bank). Taxiul ajunge și la clădirea Muzeului de Etnografie și Istorie Naturală (pe atunci – Muzeul Ținutului Natal) de pe str. M. Kogălniceanu. Călătoria continuă la Casa-muzeu „A.S. Pușkin”, situată pe str. Anton Pann (la acea perioadă – str. Antonovskaia). Sunt filmate și clădiri noi – Filiala Moldovenească a Academiei de Științe a URSS (Academia de Științe a Moldovei), Spitalul Clinic Republican pentru Copii de pe str. V. Alecsandri (pe atunci - str. Gr. Kotovski), dar și clădiri care abia se construiau – cea a Poștei Centrale și a hotelului „Inturist” (Hotelul Național). Despre noile construcții vorbește arhitectul principal al orașului Chișinău, Fiodor Petrovici

Naumov. În acest documentar sunt filmate și câteva personalități din lumea artelor: pictorul Leonid Grigorașenco, pictorii-scenografi Anatoli Șubin, scenograf principal la Teatrul de Operă și Balet, și Constantin Lodzeiski, ambii și-au adus contribuția, cum se menționează în comentariul crainicului, la decorarea Palatului pionierilor din Chișinău. Pelicula a păstrat și clădirea Fabricii de tricotaj „Steaua roșie”, cea a Fabricii de încălțăminte „Serghei Lazo” de pe str. Bulgară, a Fabricii „Bucuria”. Vocea crainicului ne informează că repertoriul Teatrului de Operă și Balet s-a completat în „această stagiune” cu o nouă lucrare: opera „Grozovan”. Din geamul taxiului se vede monumentul lui Ștefan cel Mare, parcul, florile, copacii. A fost filmată clădirea Muzeului de Arte a RSSM de pe bulevardul Ștefan cel Mare, au ajuns la Lacul din Valea Morilor (Lacul comsomolist în perioada sovietică). Spre sfârșit poate fi admirat Chișinăul și străzile sale pe timp de noapte. Vedem, cum se aprind luminile la intrarea în clădirea Teatrului Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „Mihai Eminescu”, pe atunci, în aceeași clădire activă și trupa Teatrului de Operă și Balet), este filmat cinematograful „Patria” – „doldora” de spectatori. Sfârșește filmul cu un răsărit de soare. Începe o nouă zi, străzile sunt spălate cu apă, un avion zboară deasupra Chișinăului, astfel orașul poate fi admirat de la înălțime. Din comentariu mai aflăm că, în capitala Moldovei, zilnic, sosesc „reprezentanți din republicile frățești, oameni de vază, specialiști, simpli cetățeni, care vor să-și petreacă zilele de concediu la sud. Dar, oricine ar veni, fiecăruia îi va rămâne pentru mult timp în amintire imaginea acestui oraș însoțit și plin de viață.”

Comentariu: Filmul este definit ca o schiță documentară, iar vocea de după cadru a crainicului comentează imaginile. Regizorul Alexandr Litvin a găsit un procedeu original de a prezenta orașul Chișinău într-o manieră neobișnuită: o călătorie cu taxiul prin capitala noii republici, RSSM, care a „intrat” în componența URSS-ului. Taximetristul îi povestește oaspetelui sosit în Chișinău despre acest oraș, concomitent „plimbându-l” pe străzi, arătându-i clădirile mai vechi, străzile, noile edificii, îngăduindu-i să poposească în acele locuri, care i-au trezit interesul, cum ar fi Muzeul Ținutului Natal. Aici taxiul oprește și pasagerul intră în muzeu pentru a lua cunoștință de exponatele din interior. La fel s-a procedat și la Fabrica „Bucuria”, unde se produceau bomboane și diferite alte dulciuri sau la EREN, la Parcul „Valea Morilor”, la Fabrica de Vinuri, la bazi-nul Asociației sportive „Locomotiv”.

Publicului sovietic i-a fost demonstrată toată frumusețea, splendoarea, ineditul acestui oraș de la sudul imensei țări. La succesul acestui film a contribuit și talentatul operator Leonid Proscurov. Imaginea „orașului însoțit și plin de viață” va deveni un fel de „carte de vizită” a Chișinăului și va fi perpetuată pe parcursul anilor și în alte filme documentare, realizate la studioul „Moldova-film”. De menționat că pelicula lipsește din arhiva studioului. Se păstrează la Arhiva Națională a Republicii Moldova. Tot aici se păstrează și *Foaia de montaj* a filmului, în care se descrie fiecare cadru.

Surse:

- ◆ *Capitala Moldovei*. Film documentar, 1956 [online] [accesat 01.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/643/index.html>

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 6.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 46, 141.
- ◆ *„Молдова-филм”*. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 27.
- ◆ *Монтажный лист nr. 548*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MOLDOVA NOASTRĂ (Наша Молдова), a/n, 2 acte

Scenariul: Aureliu Busuioc, Olga Ulițcaia
Regia: Olga Ulițcaia. Imaginea: Vadim Derbeniov
Producător: Studioul cinematografic de filme artistice și cronică documentară din Chișinău, „Moldova-film”, 1957

Conținut: Primul act este dedicat Moldovei și frumuseții acestui plai. Al doilea act, în mare parte, a fost consacrat Chișinăului și succeselor înregistrate pe tărâmul economiei, culturii, schimbărilor care au survenit în viața orașenilor. Cunoașterea Chișinăului începe cu secția de împletire de la Fabrica de tricotate „Steaua roșie” (în prezent – nefuncțională, *n.a.*). Fiecare cadru este comentat de vocea de după cadru a crainicului. Se transmit informații despre procesul de muncă și randamentul fabricii. Din textul comentariului aflăm că „doar o singură fabrică, „Steaua roșie”, produce într-un singur schimb, cât produceau înainte de război toate întreprinderile industriale din Moldova în decursul unei săptămâni.” În cadru, la volanul troleibuzului, apare șoferul Nicolai Melnic

de la Parcul de troleibuze din Chișinău. Șoferul conduce troleibuzul pe artera principală a orașului, în troleibuz sunt pasageri. Vocea de după cadru ne spune povestea lui. „Oricât de departe te-ar duce soarta, gândul că într-o bună zi ai putea reveni pe plaiurile natale e prezentă în viața ta. Acest adevăr l-a simțit ca nimeni altul Nicolai Ivanovici Melnic, care timp de treizeci de ani a locuit printre străini. În anul 1926 familia sa a fost nevoită, din cauza sărăciei, să părăsească satul Ivancea și să plece departe în Argentina. Treizeci de ani de pribegie și suferințe nu au adus fericire și bunăstare familiei sale. Acum el a revenit în patrie, conduce mașina pe străzile Chișinăului și se convinge cum înflorește capitala.” Imaginea clădirii cu magazine la parter, imaginea scuarului și a hotelului „Moldova”. O vedere a Lacului Comsomolist de atunci (Lacul Valea Morilor), multe flori, locuri de odihnă din jurul lacului. Vocea de după cadru: „Au fost reconstruite străzi întregi, înălțate case noi din piatră moldovenească. Au fost amenajate noi uzoare cu flori, noi scuaruri, aici te poți odihni împreună cu prietenii. Lacul a fost construit pe un loc pustiu cu mâinile tinerilor și comsomoliștilor.” În imagine restaurantul „Ceaika” (Чайка), frumusețile din jurul lacului, diverse forme de odihnă - cineva prinde pește, altul se plimbă cu barca. Concerte la Teatrul de Estradă (Teatrul de Vară). De la Lac la Stadionul Republican, intrarea de pe strada Tighina. La tribune - spectatori, se joacă un meci de fotbal între echipele „Burevestnik” (Chișinău) și „Bahia” (Brazilia) pe 16 iunie 1957. Să-i lăsăm pe suporteri să urmărească jocul. Filmul continuă în alt capăt al Chișinăului, și anume, lângă Teatrul de Operă și Balet și Teatrul Dramatic „A.S. Pușkin”, care se aflau în aceeași clădi-

re. Intrarea în teatru. În hol se află spectatori. Textul comentariului de după cadru: „Colhoznicii sunt de multe ori oaspeții teatrului. Mulți din ei activează în cercuri de artiști amatori. Cine știe, poate că printre ei se află un viitor maestru al artei!” Un grup de spectatori din raionul Râbnița în foaierea teatrului examinează fotografiile actorilor și fotografii cu scene din spectacole. În cadru: fotografii cu Ecaterina Cazimirova, Chiril Știrbu, Trifon Gruzin. Textul de după cadru: „Și acești actori, în prezent cunoscuți, la fel, au venit din sate. Chiril Știrbu s-a născut în satul Bruteni (e vorba de satul Broșteni, *n.a.*), raionul Râbnița. Din copilărie îi plăcea scena. De la vârsta de 16 ani a început să activeze în cercul de artiști amatori. Tânărul talentat a fost susținut. El a absolvit Școala de Teatru din Odesa și acum e unul din actorii de frunte ai republicii, deputat în Sovietul Suprem al RSSM.” În cadru Chiril Știrbu în cabina sa, unde se grimează înainte de a juca în scenă. Din teatru autorii filmului ne conduc spre clădirea Institutului Agricol „M. Frunze”, clădirea Universității de Stat de pe str. Șciusev. Textul de după cadru: „Patruzeci de mii de băieți și fete ai căror părinți erau analfabeți își fac studiile în numeroasele institute, universități, școli tehnice. Unii din ei activează în prezent în cadrul Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS.” În imagine se vede clădirea Academiei. Ultimele cadre sunt dedicate Primului Festival Republican al Tineretului din Moldova, care s-a deschis în Piața Biruinței (PMAN). Se văd porumbei care zboară în înaltul cerului, baloane, participanții la festival dansează în piață.

Comentariu: „Moldova noastră” este caracterizat ca un film poetic: însăși cadrele filmate vorbeau

de la sine despre frumusețea acestui plai. Avea un mesaj propagandistic - schimbările mari din RSSM în perioada sovietică. Se inocula în conștiința oamenilor această nouă viață „ruptă din rai”. Chiar dacă nu se spunea direct, prin text, despre faptul că totul se datora puterii sovietice, indirect sau aluziv aceasta era mesajul. De exemplu, când se vorbește despre producția zilnică de la Fabrica de tricotaje „Steaua Roșie” în comparație cu producția săptămânală din trecut de la toate întreprinderile din Moldova, nu este clar la care Moldova se referă autorii filmului? Propagandă este și comentariul, când se vorbește despre „părinții analfabeți” ai zecilor de mii de tineri studenți, care-și făceau studiile în instituțiile de învățământ. Textele expuse prin vocea crainicului sunt simple, ușor de asimilat și de reținut, cu un mesaj clar: Moldova mea e pe calea cea bună!

În acest documentar pot fi găsite cadre extrem de rare: despre tinerii plecați după război la minele din Donbas „să construiască și să muncească în minele de cărbuni.” Profesia lor se numește „minerii Moldovei”. În film apar imagini cu viitoarea localitate unde a început extragerea cărbunelui, care se numea „Moldavskaia-Komsomolskaia” (Молдавская-Комсомольская), denumită astfel în amintirea locului natal. O mai fi rămas ceva sau cineva în această localitate, originari din Moldova?!

Este filmul de debut în cinematografie al operatorului Vadim Derbeniov, unul din cineaștii de la „Moldova-film” care a contribuit la crearea limbajului filmului poetic la acest studiu. La fel, este debutul în cinematografie, ca scenarist, a poetului Aureliu Busuioc, scenariul s-a numit inițial „Înflorești, Moldova!” (Цвети, Молдова!)

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 7.
- ◆ *Moldova noastră. Film documentar*, 1957 [online] [accesat 28.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/645/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 31.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 49, 53, 142.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 28.

CHIȘINĂUL SEARA**(Вечерний Кишинев), a/n, 2 acte****Scenariul:** *Esfir Kurtz, Ivan Ciornâi***Regia:** *Vadim Lâsenco. Imaginea:* *Nicolai Harin***Producător:** Televiziunea moldovenească (Studioul „Telefilm-Chișinău”), 1961

Conținut: În actul întâi solistul Teatrului de Operă și Balet, Nicolai Bașkatov, interpretează cântecul „Chișinăul meu” (Мой Кишинев) - cuvintele: D. Bondarenko, muzia D. Fedov.

În actul doi a fost filmată sceneta coregrafică „Veselul Păcală”. În rolul lui Păcală - Spiridon Mocanu, Artist al Poporului, susținut de Ansamblul de dansuri populare „Joc”.

Comentariu: Un film-concert în care răsună o melodie despre Chișinău, „Мой Кишинев” (Chișinăul meu), un fel de imn al orașului pe atunci, compus de David Fedov. Cântecul este în limba rusă. „Мой

Кишинев, город родной, Вечно люблюсь тобой. И где бы я ни был, Ты со мной, Прекрасный город мой. Зимой и летом, Любуюсь я тобой.” Sunt versuri ușor de memorat, care exprimă într-un mod simplu dragostea pentru Chișinău.

Documentarul „Chișinăul seara”, este o producție a televiziunii moldovenești, realizat după scenariul semnat de Esfir Kurtz și Ivan Ciornâi, în regia lui Vadim Lâsenco, care activa la studioul „Moldova-film” și semnase regia unui film artistic, tot despre Chișinău, „La margine de oraș” (1960). Imaginea: Nicolai Harin care, la fel, activa la „Moldova-film” chiar de la începuturi. Acest film-concert era un gen nou pentru tânăra cinematografie, o încercare reușită de a familiariza publicul cu noile compoziții muzicale și teatralizate.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 33.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 47, 256.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1658*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ORAȘ NATAL - CHIȘINĂU**(Город родной), a/n, 1 act****Imaginea:** *Vasile Boiangiu***Montajul:** *Mihail Gaspas***Producător:** studioul „Moldova-film”, 1961

Conținut: Documentarul începe cu o imagine panoramică a orașului Chișinău. În centrul imagi-

nii se află monumentul lui Grigore Kotovski, apoi camera „rătăcește” pe străzile Chișinăului – curate, frumoase, cu clădiri noi, cartiere noi. Un Chișinău renăscut, un Chișinău al viitorului. Cadre cu copii mici, cadre cu proiectele arhitecților – Universitatea de Stat, Palatul Tineretului, cartiere rezidențiale. Importantă în acest documentar este vocea de după cadru și comentariile care se aud. Pelicula conține cadre de arhivă. E vorba de o cronică cinematografică de război, când orașul Chișinău a fost bombardat de trupele sovietice. „Эти кадры были сняты летом 1944 года.” (Aceste cadre au fost filmate în vara anului 1944.) Ceea ce se vede pe ecran pare a fi sfârșitul lumii: tunurile bat neîncetat, iar obuzele aruncă în aer case, clădiri, de sus cad bombe din avioane cu steluțe, se văd înaintând o mulțime de tancuri, soldați mergând pe jos sau călare pe cai într-un galop nebun. Text: „23 августа войска начали штурм вражеских позиций. По земле Молдовы идут советские солдаты. Они освобождают родные края.” (La 23 august trupele au luat cu asalt pozițiile inamicului. Pe pământul Moldovei pășesc ostașii sovietici. Ei eliberează plaiul natal.) Cadrele sunt însoțite de o muzică militară, cadențată. În iureșul de tancuri, mașini, tehnică militară pot fi observați stâlpi de telegraf, dar și o mare pustietate... În zare se vede Chișinăul. Text: „Вот она - столица Молдавии! 24 августа войска штурмом овладели столицу Молдавской ССР. Столица Советской Молдавии вновь свободна.” (Iată-o - capitala Moldovei! La 24 august, prin asalt, trupele au pus stăpânire pe capitala RSS Moldovenești. Capitala Moldovei Sovietice din nou e liberă.) Cadre din Chișinău după intrarea trupelor sovietice:

ruine peste tot, se vede capul demolat al leului de la Banca Centrală (Sala cu orgă), câțiva porumbei, primăria în ruine, clădiri distruse, vagoane răsturnate, țipenie de om pe străzi. Trei case din patru, cum spune comentatorul, au fost distruse. Text: „Было разрушено 70% зданий”. (Au fost distruse 70 % din totalul de clădiri.) Părea că nici o forță din lume nu-i în stare să inspire viață acestor pereți arși de focul războiului. Undeva, pe o clădire, se vede fâlfâind drapelul sovietic. Text: „Над городом развивается красный флаг. Значит, жизнь будет!” (Deasupra orașului fâlfâie drapelul roșu. Înseamnă, că viața va continua!) Iese fum din coșul unei fabrici, un excavator curăță molozul. Vine un tren în gară, împodobit cu ramuri de copaci, din locomotivă iese un fum gros, lume multă îl întâmpină. Text: „Весь Кишинев вышел встречать первый мирный поезд из России. Он привез продовольствие и строительные материалы.” (Toți chișinăuienii au ieșit să întâlnească primul tren pașnic venit din Rusia. În el au fost aduse produse alimentare și materiale de construcție.) În Chișinău a început aprovizionarea cu apă. O țeavă prin care curge apa cristalină și femei cu căldări în mâini și fețe radioase de bucurie. Piața centrală, țărani care aduc produse agricole de vânzare. Text: „В этом году выдался хороший урожай.” (În acest an a fost o roadă bogată.) Pe străzile Chișinăului, îndeosebi, pe lângă clădirea Teatrului Național „Mihai Eminescu” înaintea încet care cu boi în jug, împodobite cu pancarte, țărani, căruțe pline cu produse. Ajung pe Piața Marii Adunări Naționale, la Arcul de Triumf și se opresc. Text: „Патриоты организовали красные обозы для фронта.” (Patrioții au organizat convoiuri roșii pen-

tru front.) Reparația stației electrice a pus începutul reconstrucției orașului, a noului Chișinău. Schelele și noile clădiri au devenit un lucru obișnuit pentru locuitorii capitalei. Ceea ce a fost într-un trecut nu prea îndepărtat - Chișinăul ruinat, pare de necrezut, atât de mult s-a schimbat fața orașului.

Comentariu: „Oraș natal - Chișinău” este definit de autori ca o schiță cinematografică și a fost, cum scrie în titre, consacrat datei de 24 august – „ziua eliberării orașului de sub ocupația fascistă”. Este un film de propagandă, realizat în stil sovietic prin contrapunerea cronicii documentare care să ateste dezastrul unui oraș în ruine și realitatea nouă, luminoasă a unui oraș în devenire. Filmul conține și cadre documentare inedite pe atunci: căruțele cu boii înjuțați care, în șir lung, merg pe strada principală a orașului. Nici o mașină, nici un alt vehicul, doar multe care și oameni îmbrăcați în costume tradiționale moldovenești. Filmările au fost efectuate de undeva de sus, poate de pe acoperișul vreunei clădiri. Este atât de impresionant acest convoi, prin liniștea și ne-graba sa. Sunt cadre de o gravitate aparte. De remarcat vocea de după cadru, o voce de metal, o voce puternică. Trei elemente: cadrele de război, vocea și muzica militară, creează o atmosferă de groază. E de-a mirării că a mai rămas viață pe acest pământ, că au mai rămas oameni vii sau clădiri întregi după asaltul trupelor sovietice! Poate că atunci aceste cadre erau interpretate ca acte de vitejie, dar privite acum sunt adevărate acte de distrugere. Despre care eliberare mai poate fi vorba?! Sfârșitul documentarului trebuie să inspire încredere: coloana de puradei care se țin de o frânghiuță ca să nu se piardă și comentariul despre legătura dintre generații.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt. : Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 11.
- ◆ *Oraș natal – Chișinău (f/d)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 148.
- ◆ *Монтажный лист nr. 524*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CHIȘINĂUL SEARA (Вечерний Кишинев), a/n, 6 acte

Scenariul: *Esfir Kurț, Vadim Lâsenco*

Regia : *Vadim Lâsenco*

Imaginea: *Evgheni Evreinov*

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”
(Televiziunea moldovenească), 1962

Conținut: Un documentar muzical la care participă: Orchestra moldovenească de jazz și estradă „Bucuria”, conducător artistic: Șiko Aranov, conducător muzical: Ivan Dobrunov; Ansamblul de dansuri populare „Joc”, conducător artistic: Vladimir Curbet; Orchestra radioului și televiziunii din Moldova, conducător: David Fedov; Ansamblul instrumental, conducător: R. Kaplanski. Soliști și interpreți: P. Andreicenco, E. Bațanu, E. Doga, E. Dubeaga, L. Șanova, V. Kurbanova, C. Croitor, B. Moroz, V. Negruți, D. Roșca, T. Simanovici, V. Râseva, V. Slivinschi, S. Saganenko, O. Smolianscaia, A. Sizov, S. Sizov, C. Todica, I. Furnica, G. Cernova, N.

Tiosa (Chiosa). În episoade: T. Apostol, N. Apostolidi, V. Constantin, V. Uralski. Muzica a fost compusă de: Ș. Aranov, Androșa, V. Vilinciuc, N. Kirculescu, E. Doga, I. Dobrunov, Kobaș, L. Leadova, V. Slivinschi, D. Fedov.

În primul act: Solistul orchestrei de estradă și jazz „Bucuria”, Efim Bălțanu, interpretează cântecul „Ultimul tramvai” (cuvintele: Efim Krimerman, muzica Vladimir Slivinschi) pe fonul unui decor în care se vede orașul și o linie de tramvai. Într-un alt desen se văd luminile din geamurile clădirilor. Interpretul cântă pe fonul clădirilor desenate din Chișinău, a semnului care indică stația de tramvai pe care e scris „Ultimul tramvai”. Apoi în cadru intră muncitorii de scenă, care schimbă decorul. Răsună textul: „Au trecut anii. Tramvaiul a ieșit la pensie, dar clopoțelul său mai aleargă prin Chișinău. Locul tramvaiului l-au luat troleibuzul și autobuzul.” Actul doi începe cu melodia „Eu merg” (cuvintele: Petru Cărare, muzica: V. Vilinciuc). În cadru apare artista Dorica Roșca, mai apoi o vedem în troleibuz, iar prin geamul troleibuzului urmărim panorama orașului. Următorul cântec, ce răsună în acest documentar este „Flori de mai” (compozitor: S. András, România). În cadru apare inscripția: *Flori- Цвети*. E un magazin de flori, în fața vitrinei se oprește un tânăr. Nu e nimeni altul, decât actorul Teatrului „Luceafărul” Vasile Constantin, iar „vânzătoarea” este actrița Ludmila Ivanova. „Flori de mai. Au brodat auritul plai, Cer aprins în văpăi/ De aur cuprins. E primăvară/ Și fluturi zboară. E primăvară.” În actul trei solista Teatrului de Operă și Balet Ludmila Erofeeva interpretează „Cântecul dragostei”, autor David Fedov (Fendșman), tot el acompaniază la pian. „Credeam

că nu-mi mai ieși în cale niciodată, M-am bucurat când am văzut că ieși. Să nu mă chinui, dragul meu, ca altă dată! De dorul tău atât de mult am suferit.” Tot în actul trei răsună „Romanța pentru violoncel”, compozitor Eugen Doga. Interpretează la violoncel autorul, acompaniat de Orchestra radioului și televiziunii din Moldova.

În actul patru: „Dans unguresc” în interpretarea Ansamblului de dansuri populare „Joc”. Actul cinci însumează în sine o poveste miraculoasă: o tânără (interpretă: Tamara Simanovici) este fermecată de sunetele pe care le scoate o vioară. La vioară - Valentin Negruți. Interpretul, conform scenariului, este considerat un geniu al muzicii. Tânăra îl admiră, fiindcă, în imaginația și visele sale, îl aștepta de mai mult timp. Și el a venit. Au trecut anii. Tânăra s-a maturizat. Acum ea e pe scenă cu vioara în mână, iar în sală, fermecat de sunetele vioarei, o ascultă „geniul cel bun”.

În actul șase răsună melodia „Cântec pentru tine” (versuri: I. Ulianova, muzica: V. Slivinschi). La pian – compozitorul, tot el este și interpretul. După care răsună o altă melodie - „Fantezie moldovenească” (muzica: I. Dobrunov, Kobaș). Execută Orchestra Filarmonicii de stat din Moldova. Ultimul cadru, o inscripție „La revedere!”

Comentariu: Este al doilea documentar muzical genul film-concert în șase acte cu elemente artistice, realizat un an mai târziu de același regizor, Vadim Lâsenko, dar cu un alt conținut și cu un număr mult mai mare de acte, în care evoluează cele mai populare și prestigioase colective artistice din Moldova, cântăreți, compozitori, dar și artiști mai puțin cunoscuți publicului, cum ar fi actorul Vasile

Constantin, compozitorul Eugen Doga, vioristii Tamara Simanovici și Valentin Negruți, ambii studenți la Conservatorul de Stat din Chișinău. Filmările au fost efectuate în studioul televiziunii, cu excepția unor scene filmate în stradă (troleibuzul, magazinul de flori). Autorii filmului au găsit modalitatea de a-i plimba pe străzile orașului, fie într-un decor improvizat, fie adevărat pe actori, pe interpreți de estradă, cunoscuți sau mai puțin cunoscuți, pe compozitori, creându-le posibilitatea să se manifeste și totodată familiarizând publicul spectator cu noile melodii. Actul cu „Ultimul tramvai” a fost un fel de rămas bun de la linia de tramvai, care a fost demontată în Chișinău. O nostalgie blândă și frumoasă după acele vremi. Iată o strofă din acel cântec, interpretat de Efim Bălțanu: ”Tramvaiul nu mai sună departe/ Și parcă nu-i ceva-n orașul meu. S-a dus din tinerețea mea o parte/ Cu ultimul tramvai din Chișinău. Acest tramvai la colț avea oprirea, Cu el întâi la școală m-am pornit, Cu el m-am dus la prima întâlnire, El m-a adus pe viață-ndrăgostit.” Locul tramvaiului îl ia troleibuzul. Din mersul lui se aude un alt cântec în interpretarea cunoscutei pe atunci cântărețe Dorica Roșca. „Autobuzul meu verzui, Ține calea dorului, Că eu sunt mireasa lui. Eu cânt și cânt mereu/ De dorul meu, cum alta nu-i. Dorul meu stă la volan, Privind departe, Ca într-o carte. Autobuzul meu, Du-mă mai departe/ Până-n prag la casa dorului.”

Cadre unice în acest documentar: Eugen Doga cântă la violoncel propria compoziție „Romantă pentru violoncel”.

Valoarea acestui documentar constă în faptul că a păstrat o imagine muzicală a Chișinăului din acea perioadă: începutul anilor '60 ai secolului trecut.

Este al doilea documentar, consacrat Chișinăului muzical-artistic, care reprezintă o panoramă mult mai largă a talentelor. Cu regret, nu este atestat în *Filmografii*.

Surse:

- ◆ *Монтажный лист nr. 647*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

AUTOGRAFE (Автографы), a/n, 1 act

Scenariul: I. Ivanov, Ilia Rabover

Regia: Vitali Diomin. Imaginea: N. Glebov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1964

Conținut: Un documentar dedicat constructorilor, oameni pașnici care se „retrag” discret, după ce-și termină muncă, lăsându-i pe locatari să se bucure de noile locuințe. Au fost filmați în timp ce muncesc: așază cărămizi, tencuiesc, instalează calorifere. De sus, de-acolo de unde cresc etajele, se vede ca-n palmă orașul, noile străzi și cartiere: case noi la Botanica, Râșcani, pe bulevardul Negruzzi, pe bulevardul Tinereții (Grigore Vieru). O figură centrală a filmului este constructorul Mihail Grigorievici Mihailov care, în trecut, a fost detector de mine, devenind mai apoi constructor. E o profesie pașnică, pe care o practică de mai mulți ani. A participat la construcția hotelului „Moldova”, a tencuit mii de metri pătrați în noile clădiri, care s-au înălțat în Chișinău. M.G. Mihailov își împărtășește experiența de muncă tinerilor constructori care au îmbrățișat această profesie nobilă. Are o pasiune: fotbalul. A fost filmat la un meci de fotbal la stadionul republican din Chișinău. Fiecare casă, fiecare nouă construcție din Chișinău păstrează căldura mâini-

lor oamenilor care au înălțat-o și i-au dat strălucire. Spre final, răsună cântecul „Мой Кишинев”. În cadru se perindă imagini din Piața Biruinței (Piața Marii Adunări Naționale).

Comentariu: „Autografe” e un titlu metaforic. Acestea sunt urmele pe care le lasă constructorii pe pământ, „semnele” care vor rămâne, peste ani, în amintirea oamenilor și în istoria Chișinăului. Ideea filmului este de a ilustra frumusețea orașului care, pe an ce trece, devine un oraș mare și înfloritor în care se înalță multe clădiri noi. Vechiul oraș capătă o altă față, se reînnoiește. La acest fapt și-au adus contribuția constructorii. Cei care locuiesc în noile case frumoase și confortabile nu-și pun niciodată întrebarea: cine sunt cei care le-au construit? Constructorii nu se întâlnesc niciodată cu locatarii. Constructorii rămân a fi oamenii pașnici care se „retrag” discret, după ce-și termină muncă, lăsându-i pe locatari să se bucure de noile locuințe. Filmul este comentat de crainic (vocea de după cadru). Melodia completează ideea filmului și vine să accentueze dragostea locuitorilor pentru orașul lor.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 37.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 43, 239.
- ◆ *Монтажный лист nr. 669*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

PARALELA 47 (Параллель-47), a/n, 3 acte

Scenariul: Serafim Saka. **Regia:** Iacob Burghiu

Imaginea: Veaceslav Kuliabin

Text: Alexandru Gromov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1966

Conținut: Un film care începe cu imagini ale clădirii consiliului orașenesc al deputaților oamenilor muncii (Primăria municipiului Chișinău), după care cineaștii filmează un grup de abiturienți, care se uită pe listele de înmatriculare la Facultatea de inginerie a Institutul Politehnic „Serghei Lazo” (Universitatea Politehnică din Moldova). Aceste cadre sunt comentate în felul următor: „Părinții acestor tineri puteau alege în cel mai bun caz între două facultăți, dinte care una era facultatea de teologie”. În imaginile ce urmează pot fi văzuți copii de grădiniță însoțiți de educatoare, care traversează bulevardul central. Imaginile sunt comentate astfel: „Acest institut pregătește cadre la optzeci de specialități.” Documetarul ne „plimbă” pe la Lacul Comsomolist (Lacul Valea Morilor), unde oamenii se bronzează pe plajă, copii care lansează avioane sau se joacă în parc împreună cu educatoarea. În cadru apare și sculptura vulturului cu șarpele în cioc. După care autorii ne prezintă o panoramă a complexului locativ din cartierul Râșcani. Multe cadre din film nu sunt comentate, ci-s însoțite doar de muzică. Unele au un scurt text-comentariu: „Orașul putea fi șters de pe fața pământului”, care este însoțit de cadre cu Chișinăul distrus în 1944 (Banca de Stat, azi: Sala cu Orgă) și alte clădiri în ruine. Ochiul aparatului de filmat „cade” asupra unei jucării, care zace printre moloz. La fel, poate fi văzută și gara, avariată. Focul sacru de la cimiti-

rul eroilor demonstrează recunoștința oamenilor și faptul că viața continuă. După care subiectul revine la artera principală a orașului, la circulația autovehiculelor. Adică la cotidianul pașnic. Tocmai plouă. O femeie cu umbrela traversează strada, mașinile circulă, viața continuă.

Comentariu: Un documentar cu elemente de poezie despre un oraș situat la paralela 47. Scenariul este semnat de scriitorul Serafim Saka și a fost considerat „un adevărat poem liric, consacrat Chișinăului”. Textul de după cadru a fost compus de publicistul Alexandru Gromov. Regizor: Iacob Burghiu. Și Serafim Saka și Iacob Burghiu, la acea perioadă, se aflau departe de Moldova, își făceau studiile la Moscova și duceau dorul orașului drag. În film a fost folosit procedeul de contrast pentru a ilustra două realități: una devastatoare a unui Chișinău ruinat, „oraș care putea fi șters de pe fața pământului” și un Chișinău reînnoit, cu case noi, zone de odihnă, orașul care dă o șansă tinerilor de a crea, de a construi, de a-și duce traiul pe timp de pace, un oraș în care viața pulsează intens, în care cresc și se joacă copii.

În *Foaia de montaj* s-a păstrat ziua când s-au efectuat ultimele filmări: 9 septembrie 1966. S-a dovedit a fi o zi cu ploaie. În cadru a nimerit o femeie cu umbrela, tocmai traversa strada principală. A fost „fixată” pentru „eternitate” și o vrăbiuță ploaie, roata unui automobil care poate fi interpretat ca o sugestie că timpul curge pe lângă noi. Peste ani, însă, se creează senzația că, prin film, timpul s-a oprit în loc. Un adevărat miracol! Nu mai sunt acei oameni, copiii au crescut, s-au zburătăit, s-a schimbat fața orașului, dar timpul de atunci a ră-

mas pe peliculă! Filmul a fixat timpul. Ultimul text sună așa: „Я люблю тебя, город поющего камня, древний и вечно юный Кишинев!” (Te iubesc, Chișinău, oraș cântat în piatră, vechiul și veșnicul tânăr oraș Chișinău!)

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, pp. 10, 33.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 47, 256.
- ◆ *Монтажный лист nr. 713*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CHIȘINĂU-500 (Кишиневу-500), a/n, 2 acte

Regia: Gheorghe Vodă

Imaginea: Pavel Balan, Dmitri Motornâi

Producător: studioul „Moldova-film”, 1966

Conținut: Film consacrat jubileului de 500 de ani ai Chișinăului, care a oglindit festivitățile ce s-au desfășurat pe data de 8 octombrie 1966, când a fost sărbătorit evenimentul. În acea zi, mai exact seara, în fața Comitetului executiv orașenesc (Primăria) a avut loc un miting solemn: locuitorii capitalei, începând cu acea zi, au fost conectați la conducta de gaze naturale din Șebelinsk, regiunea Harkov, Ucraina. La acest miting, Vasile Damaschin, președintele Comitetului executiv (primarul municipiului), a adus mulțumiri în numele executivului, dar și al locuitorilor capitalei, tuturor celor care au contribuit ca „orașul nostru să fie alimentat cu cel mai pro-

gresiv combustibil: gazele naturale.” A fost surprinsă în obiectiv o mulțime de oameni care aplaudau, iar fețele lor erau pline de fericire.

Operatorii au filmat în acea zi în Chișinău mai multe momente legate de pregătirea pentru sărbătoarea din Piața Biruinței (Piața Marii Adunări Naționale), repetițiile de pe Stadionul republican, dar și desfășurarea sărbătorii – cu fanfară, mulți copii, flori, mărșăluiala pionierilor care cântau popularul pe atunci cântec „Pusti vseгда budet solnțe!” - „Fie soare întruna!” (Пусть всегда будет солнце!). În film au nimerit și cadre mai vechi, care au surprins demolările de pe străzile Pușkin și Kievului (31 August 1989). Locul lor urmau să-l ocupe noile construcții: Casa Presei, Palatul Congreselor (Palatul Național „Nicolae Sulac”), iar mai jos de str. Lenin (bd. Ștefan cel Mare) a fost construit noul sediu al Teatrului Rus „A.P. Cehov”, dar și momente mai bizare, cum ar fi spălatul cu furtunul a monumentului lui Grigore Kotovski.

Filmări s-au efectuat și lângă monumentul lui Ștefan cel Mare, unde se adunaseră oameni care vorbeau și discutau între ei. Au fost înregistrate frânturi de discuție. Cineva povestea despre faptele de vitejie ale Domnitorului Ștefan cel Mare, despre calitățile lui morale. La fel, s-au filmat străzi noi, clădiri noi, construite în ultimii ani. S-a filmat și pe str. Dimo din cartierul Râșcani. Acolo, pe Aleea Prieteniei, oaspeții sosiți din toate colțurile Uniunii Sovietice, inclusiv capitalele republicilor unionale, la sărbătorirea Chișinăului, plantau copaci. În film răsună următorul text: ”Din partea surorilor noastre, începând cu înfloritoarea Alma Ata până la vechea Rigă. Din partea tuturor - felicitări și dragostea noas-

tră!” La sărbătoarea orașului a fost invitat și primul cosmonaut, Iuri Gagarin.

Festivitatea solemnă a avut loc în sala Teatrului Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „Mihai Eminescu”). Primarul Vasile Damaschin a ținut cuvântarea în limba moldovenească (română). Iată un cârmp: „Dragi tovarăși! Chișinăului nostru drag i se împlinesc 500 de ani. E mare calea parcursă de orașul nostru. În această cale el a știut și bucuria biruințelor și amarul nenorocirilor. Dușmanii nu o dată au încercat să-l dărâme, să-l ardă până la temelie, să nimicească locuitorii lui, dar orașul găsea întotdeauna puteri pentru a se înălța din ruini.” Mai apoi a vorbit Mihail Dieur, primul secretar al Comitetului orașenesc de partid. La această festivitate a luat cuvântul și Iuri Gagarin. Discursul și l-a început în limba moldovenească cu „Dragi tovarăși!”, apoi și-a cerut scuze („He получается!”) și a continuat în limba rusă. Semnificativ este, că a numit republica noastră, așa cum o numim, corect, în prezent: Moldova și nu Moldavia (Молдавия). „Дорогие товарищи, друзья! Для вас, жителей города Кишинева и для всех тружеников городов и сел солнечной Молдовы, юбилей столицы – большой, светлый и радостный праздник!” (Dragi tovarăși, prieteni! Pentru dumneavoastră, locuitorii orașului Chișinău și pentru toți oamenii muncii din orașele și satele Moldovei însoțite, jubileul capitalei este o sărbătoare mare, luminoasă și fericită!) Mitingul oamenilor muncii, consacrat celor 500 de ani ai Chișinăului, s-a desfășurat a doua zi, 9 octombrie 1966, pe Stadionul republican. La tribuna centrală era prezent și secretarul CC al PCM, Ivan Ivanovici Bodiul. După miting, a urmat un concert grandios,

care a început cu o „Odă Chișinăului” de Vladimir Rotaru în interpretarea Capelei corale „Doina”, având-o ca dirijor pe Veronica Garștea, cât și a zeci de colective de artiști amatori, în total 1.500 de artiști. Concertul a continuat cu o reprezentație teatralizată care a reînviat pagini din trecutul glorios al poporului moldovenesc: lupte cu tătarii și ienicerii (turcii, *n.a.*), cum e scris în *Foaia de montaj*. Apoi, pe stadion, falnic, pe cal alb, intră Ștefan cel Mare și dă citire *Hrisovului domnesc*, prin care dăruiește „zatul (posibil, să fie satul, *n.a.*) ce se cheamă Chișinău de pe țarina râului Bâcului la fântâna Albișoara în ținutul Lăpușnei și să domnească el cu dreptate.” Din păcate, nici în *Foaia de montaj*, nici în film nu se menționează numele interpretului Marelui Domnitor al Moldovei.

În această reprezentație teatralizată au evoluat și alte personalități istorice: Serghei Lazo, Grigori Kotovski, Mihail Kutuzov, Aleksandr Suvorov, cât și poetul rus Aleksandr Pușkin care mergea cu faetonul. A fost jucată și sceneta umoristică „M-am pornit la Chișinău”. Iar un grup de dansatori, îmbrăcați în cojoace mișoase, au jucat un dans ciobănesc, îndelung aplaudat. Reprezentația a continuat cu parada gimnastelor și a sportivilor care purtau în mâini drapelul multicolore, după care a urmat un dans pe ritmuri moderne. De menționat, că la această sărbătoare a Chișinăului s-a organizat și o paradă a costumelor naționale. Finalul l-a constituit un carnaval grandios, alcătuit dintr-un șir de mașini împodobite cu pancarte, reprezentând întreprinderile economice, instituțiile științifice, culturale din Chișinău. O voce rostea la microfon: „С днем рождения, Кишинев! Цвети, цвети! И счастлив

будь в пути!” (La Mulți Ani, Chișinău! Înflorește, înflorește și ne ferește!) Printre participanții la carnaval au fost Nicolae Sulac, Tamara Ceban (Cioabanu), Gheorghe Eșanu. Concertul festiv a finalizat cu un imens dans pe ritmurile melodiei „Moldoveneasca”, încins pe Stadionul republican, după care a urmat un foc de artificii.

Comentariu: Ca gen este un reportaj cinematografic. Regizorul filmului a fost Gheorghe Vodă. Acest film a păstrat și a transmis, peste ani, atmosfera de sărbătoare și de bucurie a acelor zile. Pentru prima oară Chișinăul și-a „aniversat” vârsta. Filmul a redat fidel evenimentele de acum mai bine de jumătate de secol, a scos în evidență capacitatea organizatorică a edililor de atunci ai Chișinăului, care au oferit locuitorilor capitalei și oaspeților ei o adevărată sărbătoare, plină de solemnitate, dar și de emoție. Pentru prima oară în oraș a avut loc un asemenea eveniment de anvergură.

Filmul a reușit să transmită atmosfera acelor zile, încărcate de emoție și de mândrie pentru orașul Chișinău. La această sărbătoare au participat și oaspeți din Iași, după cum se menționează în *Foaia de montaj*. În film însă nu s-a comentat prezența ieșenilor. „Chișinău-500” a păstrat pentru posteritate o pagină importantă din istoria orașului în care s-au desfășurat și un alt tip de manifestații, decât paradele oficiale de 7 noiembrie și 1 mai. În acele zile au avut loc manifestații teatralizate, neideologizate, la care au participat zeci de mii de chișinăuieni, dar și din alte localități ale republicii. Deși viața în film pulsează în ritmuri diferite, regia a știut să le sincronizeze și să creeze o panoramă imensă a unui Chișinău care își căuta identitatea.

Surse:

- ◆ *Chișinău-500 (f/d)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmoteca și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 24.
- ◆ *Moldova noastră. Film documentar, 1957* [online] [accesat 02.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/645/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 41.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 42, 159.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 37.
- ◆ *Монтажный лист nr. 782*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

RĂSPÂNTII (КИШИНЕВ-67), color, 1 act

Scenariul și regia: Serafim Saka

Imaginea: Vasile Boianjiu

Producător: studioul Studioul de filme artistice și cronică documentară „Moldova-film” din Chișinău, 1967

Conținut: Filmul începe cu o panoramă a orașului Chișinău, apoi autorii lui (Serafim Saka – scenariul și regia, Vasile Boianjiu – imaginea) ne poartă prin centrul Chișinăului, unde vederii noastre se arată: Teatrul Muzical-Dramatic de Stat „A.S. Pușkin” (actualul Teatru Național „Mihai Eminescu”), Banca de Stat (Sala cu Orgă), Muzeul de Arte Plasti-

ce al RSSM, Universitatea de Stat din Chișinău, Casa Guvernului, Arcul de Triumf, Parcul Biruinței (Scurarul Catedralei), Casa Presei, apoi ajungem la Școala de muzică (Colegiul de Muzică) „Ștefan Neaga”, vedem bustul lui Ștefan Neaga. Operatorul a filmat străzile Chișinăului, a filmat la gară, a filmat oameni care-și văd de treburile lor: unii descarcă vagoane, alții șed liniștit la masă și mănâncă fructe, unii se bucură, alții sunt triști, unii urcă pe treptele vieții (studentii care se uită pe listele de înmatriculare la Universitatea de Stat ca să-și găsească numele), alții coboară Scara cu cascadă de la Lacul Comsomolist (Parcul Valea Morilor). Vedem tineri și bătrâni în parcul central, oamenii ieșiți cu câinii la plimbare. Imaginile sunt comentate de însuși Serafim Saka.

Comentariu: Documentarul „Răspântii” mai are un titlu: „Кишинев-67”, atestat în *Foaia de montaj*. În unele *Filmografii* e indicat doar titlul în limba rusă „Перекрыстки” sau titlul, tradus greșit din limba rusă – „Duelul”. Ca gen este o schiță cinematografică, fiind dedicat Chișinăului la cei 500 de ani. În film a fost folosit un procedeu literar: Chișinăul apare ca un personaj care-și spune legenda, povestește despre sine, uneori cu ironie, alteori liric. „Zice legenda că primul meu trăitor a fost un cioban care, pierzându-și mioarele, ne-a lăsat atâta vorbă...” Sau, comentează Serafim Saka atunci când pe ecran se derulează imaginile cu vagoane: „Descărcăm cărbuni pe cea mai mare arșiță. Deși, nu cu cea mai mare plăcere...” Imaginile de la magazinul universal sunt comentate astfel: „În general, căutăm ceea ce ne lipsește. Ei, și ce se întâmplă să găsim...” Autorul comentează imaginile cu umor-i caracteristic, mărfurile bune fiind un deficit

pentru acele timpuri. „Ne căutăm numele după examene..., al meu, al tău, al fiecăruia... și le găsim. Și nu le prea găsim...” Așa comentează vocea de după cadru imaginile de la Universitate, când unii abiturienți nu și-au găsit numele pe listele de înmatriculare și s-au întristat.

În cadru apare solistul Teatrului de Operă și Balet Vladimir Tihonov, care exersează la bară. Mai apoi vedem fotografia Mariei Bieșu și a premiului pe care l-a luat în Japonia ca cea mai bună Cio-Cio-San. Se aude vocea cântăreței. Se comentează în felul următor: „Perfecțiunea... Grația... Odată cu ele vine și satisfacția... Umblăm prin lume, și dacă ni se întâmplă să culegem și lauri... îi aducem acasă... și iar pornim la drum. Încercăm să ne cunoaștem mai bine.” Spre sfârșit sunt proiectate pe ecran străzile pline de oameni care merg agale. Camera de luat vederi îi fixează pe Grigore Vieru, Igor Vieru, Domnica Darienco, stând la o masă, pe stradă. În apropiere se vede clădirea Moldtelecomului în construcție. Se aude textul: „Încolo - regizăm, dacă suntem regizori. Polemizăm, dacă avem cu cine. În natural pozăm, dacă suntem observați. Sunt tânăr, am numai 500 de ani și mă numesc Chișinău!” Este un film de autor, care a păstrat amprenta unui Chișinău aflat la răspântii, un oraș plin de contraste, dar tânăr și viguros.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 27.
- ◆ *Răspântii (Кишинев-67)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. FilMOTECA și restaurare. Secția Video.

- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 163.
- ◆ *„Молдова-филм”*. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 37.
- ◆ *Монтажный лист nr. 861*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

AMPRENTE

(Следы), color, 2 acte

Scenariul: Ignat Gherman, Ion Mija

Regia: Ion Mija. **Imaginea:** Eugeniu Vaganov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1968

Conținut: Filmările, cu unele excepții, s-au efectuat în capitală. Pelicula a imprimat imagini din Parcul „A.S. Pușkin” (Grădina Publică „Ștefan cel Mare”) - bustul lui A.S. Pușkin, busturi ale clasicii literaturii moldo-române, cum este specificat în *Foaia de montaj*: Aleco Russo, Mihai Eminescu, cât și busturile scriitorilor moldoveni: Nicolai Milescu-Spătaru, Dimitrie Cantemir, Ion Creangă, Constantin Stamati, Alexei Mateevici. Filmările continuă în pavilionul studioului de televiziune, unde au fost invitați să discute pe tema monumentelor de cultură și arhitectură pictori, scriitori, savanți, oameni de cultură: Mihail Grecu, Eleonora Romanescu, Emilian Bucov, Anatol Ciocanu, Gheorghe Bogaci, Pavel Bârnea, V. Negruți, Gheorghe Remenco. Filmări s-au efectuat la Catedrala Mitropolitană din Chișinău (1836, arhitect A. I. Melnikov, *n.a.*) și la Memorialul voluntarilor bulgari (Parcul memorial „Șipka”), monumentul lui Ștefan cel Mare

din Chișinău, la Căușeni - Biserica „Adormirea Maicii Domnului”), la cetatea Hotinului. La fel, au fost filmate mai multe icoane. Textul comentariului: „Aceste icoane au fost aduse de pe Muntele Athos. Sunt evidente caracteristicile grecești. Culorile sunt armonioase și îndrăznețe. Apostolii sunt desenați într-o manieră total diferită. Ei ne amintesc de tipurile moldovenești.” Participanții la emisiune și-au expus gândurile despre importanța monumentelor de cultură și arhitectură la procesul de educație estetică a tinerei generații.

Comentariu: Filmul are ca temă monumentele de cultură și arhitectură din istoria Moldovei. Acestea sunt amprentele lăsate de generații întregi. Cunoașterea monumentelor, a istoriei lor contribuie la formarea gusturilor estetice a tinerilor. Aceste monumente încărcate de glorie, care păstrează urmele istoriei noastre trebuie păstrate. Despre asta au vorbit participanții la emisiunea televizată. Ei s-au referit la poezii, scriitorii noștri clasici, la propriile amintiri, au făcut referință la monumente de cultură, arhitectură, la icoanele, aduse de pe Muntele Athos, dar și la icoanele pictate la noi, care „amintesc de tipul moldovenesc.” Iată un fragment din textul crainicului, care redă chintesența acestui documentar: „Fiecare din noi păstrează în sufletul său amintiri scumpe - pragul casei părintești, o moviliță de pământ, un copac drag nouă. În plan istoric, astfel de noțiuni capătă uneori o semnificație specială și exprimă dragostea noastră pentru toate monumentele din trecut care au ajuns până la noi. În plan educațional, importanța lor este deosebit de mare.” Consultantul filmului a fost arheologul, doctorul în științe Gheorghe Remenco.

Ca o mostră, care astăzi pare oarecum stranie, dar pentru acei ani poate era o normalitate, este faptul că, atunci când se face referință la scriitorii clasici în *Foaia de montaj* se indică și patronimicul. Da, Pușkin este Александр Сергеевич, dar cum poți să-i zici lui Creangă Йон Степанович? Sau lui Cantemir Дмитрий Константинович?! Rămâne o straneitate, dar și un semn al epocii date.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990)*. Chișinău, 2007, p. 39.
- ◆ *Mija Ion* : (regizor) [online] [accesat 20.06.2018] Disponibil: <http://cinema.art.md/person/240/index.html>
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 47, 245.
- ◆ *Монтажный лист nr. 903*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

NĂSCUTĂ DE REVOLUȚIE

(Рожденная революцией), a/n, 2 acte

Scenariul: Victor Andon. **Regia:** Iacob Sârbu

Imaginea: Ion Bolboceanu

Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Actul întâi începe cu demonstrația oamenilor muncii la Chișinău cu ocazia celor 50 de ani a Revoluției din Octombrie. Continuă cu cadre documentare de arhivă. Chișinău, anul 1912. Ceremonia solemnă cu ocazia dezvelirii monumentului țarului Alexandru I. În piață - militari, pe lângă Catedrală merg funcționari aflați în slujba țarului, preoți. Ța-

rul rus Nicolai al II-lea, însoțit de suită. Text rostit după cadru: „Ei credeau, că acest monument, la fel ca și autocrația țaristă, va dura aici o veșnicie.” Alte cadre de cronică documentară. Anul 1917. Strada Armenească. „Poporul a decis altfel.” Gara Chișinău. Telegramă din partea Sfatului Țării din 22 decembrie 1917. Ștampila Sfatului Țării. Comentariu cu privire la adresarea Sfatului Țării către „generalii reacționari români”. Cadre cu deputatul Sfatului Țării Vladimir Țiganco (s-a abținut să voteze Unirea Basarabiei cu România, *n.a.*). Text: „Țiganco – unul din reprezentanții Sfatului Țării, care a iscălit un protest.” Anul 1940. Orașul Chișinău. Strada Pușkin colț cu str. Alexandrovskiaia (bd. Ștefan cel Mare). Pe bulevard circulă tramvaie. Text: „Așa arăta Chișinăul spre sfârșitul anilor `30. Centrul comercial al Chișinăului avea un aspect destul de respectabil.” Mai multe ateliere de pe străzile Chișinăului. Mai apoi filmări în Tiraspol. Pe malul Nistrului, călare pe cai, trec grănicerii. Harta Basarabiei e acoperită cu apă. Cadre cu râul Nistru.

Actul doi. Miting în Chișinău, „dedicat dezvelirii monumentului conducătorului” (e vorba de V.I. Lenin, *n.a.*) Anul 1949. Text: „Așa am sărbătorit în Piața Biruinței cei 25 de ani ai republicii noastre” (se are în vedere crearea, în 1924, a RASS Moldovenești, *n.a.*). Imagine cu monumentul lui Lenin din centrul Chișinăului. Cărțile scriitorului Emilian Bucov. Polițe de cărți. Lângă ele, poetul Andrei Lupan. Ilia Bogdesco pictând în atelierul său. Colectivul Ansamblului „Joc” executând un dans popular. Spiridon Mocanu și Ion Furnică dansând undeva în afara Chișinăului. O linie de troleibuz pe strada centrală. Acoperișul Băncii de Stat (Sala cu Orgă). Părinți împreună cu copii coborând scările de la

Lacul Comsomolist (Lacul Valea Morilor.) Un grup mare de oameni coborând scările spre Lac. Text: „Jumătate din populația acestui oraș o constituie copiii și tineretul. Nici ei, nici copiii lor nu-și amintesc de orașul în ruine (cadre cu Chișinăul bombardat). Fie ca aceste imagini să rămână doar pe peliculă.” Interiorul Poștei Centrale. Hotelul „Moldova”, alte clădiri din Chișinău, construite după război. Autorii revin la cadrele de la începutul filmului: demonstrația consacrată Revoluției din Octombrie. Text: „Da, au avut ce-și aminti veteranii.”

Comentariu: „Născută de revoluție” este un documentar de propagandă sovietică. În „Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007) documentarul este definit ca „un film-cronică despre „Istoria Republicii Moldova”. În „Киноискусство Советской Молдавии”, partea I-a, volum editat în 1977, acest film este definit ca „o cronică istorică”.

Filmul este valoros prin cronici de arhivă destul de rar întâlnite în documentarele moldovenești, cum ar fi cadre cu țarul Nicolai al II-lea sau cu deputatul din Sfatul Țării, Vladimir Țiganco, rus de origine, care s-a „abținut” de la votul pentru Unirea Basarabiei cu România. La fel, sunt valoroase cadrele din Chișinăul interbelic.

La realizarea acestui film, autorii au folosit materiale documentare din Arhiva Centrală de Stat a documentelor cinematografeice din URSS, din arhivele Ucrainei și Moldovei. Unele informații însă au fost distorsionate în scopuri propagandistice.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 31.

- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 31.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 48, 168-169.
- ◆ Монтажный лист nr. 848. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MOLDOVA IERI, ASTĂZI, MÂINE (Молдавия вчера, сегодня, завтра), color, 1 act

Regia: Mihail Israilev. **Imaginea:** Vlad Ciurea

Producător: studioul „Moldova-film”, 1969

Conținut: Moldova de ieri începe cu o imagine a orașului din trecut, preluată din cărți. Nu se specifică din care ani. Tot din imagini fotografice se văd muncitori. Un birjar pe capra unei calești, țărani, o fântână, o turmă de oi.

Moldova de azi. Filmări de sus în centrul Chișinăului, Piața Biruinței (PMAN), bulevardul Negruzi, strada principală, alte străzi din Chișinău. Complexul locativ din cartierul Râșcani, clădiri noi, construite în ultimii ani, mai multe cadre cu imaginea bulevardului Tineretului (bulevardul Grigore Vieru). Filmări în interiorul uzinei „Electromașina” (funcționează și azi, *n.a.*) care producea frigidere de uz casnic. Imagini cu Casa Presei de pe str. Pușkin. Picturi murale pe mai mulți pereți ai clădirilor din Chișinău. Dansul „Moldoveneasca” în interpretarea Ansamblului de dansuri populare „Joc”. Fotografia-portret a solistei Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, Maria Bieșu, Artistă a Poporului

din URSS, laureată a Premiilor de Stat din RSSM și URSS. Uzina de tractoare din Chișinău și tractoarele pe care le produce, arând pământul. Atelierul pictorului-ceramist Serghei Ciocolov, Artist Emerit din RSSM. Imagini ale Chișinăului filmate pe timp de noapte.

Moldova de mâine – scris în mai multe limbi ale lumii: rusă, română, japoneză, franceză și engleză. În final, ca generic, au fost puse cuvintele „mulțumim de atenție” în limba rusă - „Благодарим за внимание” (Благодарим за внимание). Pe fonul lor pe ecran se perindă imagini de vis ale naturii din Moldova, însoțite de muzică.

Comentariu: Un film publicitar despre Moldova, realizat pentru EREN a URSS. Structura filmului o constituie imaginile și muzica populară, fără text sau comentarii. Din Chișinău au fost prezentate cele mai frumoase, noi și impunătoare locuri și clădiri.

Surse:

- ◆ Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 34.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 49.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 171.
- ◆ Монтажный лист nr. 1203. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

POPULAȚIA ȘI ORAȘELE MOLDOVEI (Население и города Молдавии), a/n, 1 act

Scenariul: Iosif Gaisaniuc

Regia: Petru Ungureanu. Imaginea: Pavel Balan

Producător: studioul „Moldova-film”, 1970

Conținut: O bună parte a filmului este consacrat Chișinăului, „oraș ce-și scrie istoria pe răbojul vremii de peste jumătate de mileniu”. În imagine apare emblema Chișinăului, clădiri și străzi de pe artera principală - strada Lenin (Bulevardul Ștefan cel Mare), Casa Guvernului, monumentul lui Lenin, clădirea Magazinului Universal Central, Academia de Științe, parcul din centrul orașului, Uzina de tractoare, alte clădiri, întreprinderi industriale din Chișinău construite în perioada sovietică, un oraș înfloritor și în plină dezvoltare, cum se afirmă în comentariu, „în toți cei peste 500 de ani Chișinăul n-a cunoscut asemenea dezvoltare furtunoasă ca în ultimii 25 de ani.” Chișinăul e prezentat în acest documentar ca un centru administrativ, economic, cultural, științific, „e creierul și sufletul republicii”. Tot din acest documentar aflăm că Chișinăul „numără astăzi 356.000 de locuitori.”

Comentariu: „Populația și orașele Moldovei” este un film didactic pentru școala medie, realizat în limba română la comanda Ministrului Învățământului Public al RSS Moldovenești (Ministerul Educației, Culturii și Cercetări). Filmul este valoros și prin faptul, că aflăm date despre numărul de locuitori din Moldova. „În Moldova trăiesc actualmente peste 3,5 mln de locuitori, aceasta constituie un spornic (corect – spor, *n.a.*) al populației cu 47 la sută față de anul 1939.”

Tot din acest film aflăm, că densitatea populației era de 106 locuitori pe kilometru pătrat. Moldovenii constituiau populația majoritară. În procente tabloul arată astfel: moldoveni - 65,4%, ucraineni - 14,6%, ruși - 10,2%, găgăuzi - 3,3%, bulgari, evrei, țigani și alte naționalități – 2,1%.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 40.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 94.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 56.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1271*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CHIȘINĂU (Кишинёв), color, 1 act

Scenariul: Mihail Melnic

Regia și imaginea: Nicolai Harin

Producător: studioul „Moldova-film”, 1971

Conținut: Un documentar care ilustrează frumusețile Chișinăului. În primele cadre - magazinul „Sjurpriz” (Сюрприз) din centrul orașului, alte clădiri și monumente importante de pe artera principală și de pe alte străzi - Casa Guvernului, Muzeul de Arte al RSSM, Teatrul Academic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „Mihai Eminescu”), clădirea Filarmonicii de Stat, cea a Teatrului Rus „A.P. Cehov”, monumentul lui Ștefan cel Mare, bustul lui A.S. Pușkin din parcul orașului, biserica Sf. Pantelemon – în perioada sovietică transformată în sală de

degustare a vinului, clădirea Academiei de Științe a Moldovei.

Cadrele de la începutul documentarului sunt însoțite de vocea unei interprete de estradă, populară în acei ani, Dorica Roșca. Ea cântă melodia „Te salut, Chișinău!” pe versurile lui Liviu Deleanu. Cântecul e în limba română, iar vocea de după cadru explică în limba rusă conținutul cântecului. „În acest cântec se vorbește despre cel mai frumos, cel mai bun și cel mai alb oraș. E un cântec compus de chișinăuieni. O mândrețe de oraș!”, în care învață studenți, în care sunt uzine și fabrici, un oraș al îndăroștiților, un oraș care a dat-o lumii pe Maria Bieșu - se aude vocea frumoasă, cristalină, ca un ecou fermecător a „cele mai bune Madame Butterfly” – comentariul aparține actorului Ion Ungureanu.

În film apare și cafeneaua „Холодок” (Holo-dok), de care astăzi puțini își mai amintesc, imagini de la Lacul Comsomolist (Lacul Valea Morilor), scările de granit, pe lac – bărci, pe scări oameni, unii din ei îmbrăcați în costume naționale, imagini cu sculptorul Serghei Ciocolov și lucrările sale în ceramică, perechi de îndrăgostiți.

De remarcat, că în acest film o vedem pe Maria Codreanu, cântând „Orașul meu” pe versurile lui Gheorghe Vodă și muzica lui Eugen Doga, oraș „din cântec și iubire înălțat”. Spre sfârșit autorii documentarului revin la cântecul „Te salut, Chișinău!”, interpretat de Dorica Roșca.

Cadrele par a fi haotice, de fapt există o legătură puternică între ele: dragostea pentru Chișinău.

Comentariu: Filmul „Chișinău” a fost conceput ca un documentar despre frumusețile orașului, un fel de carte poștală, care împărtășea admirația auto-

rilor. Prin mijloace cinematografice, ei au căutat s-o transmită publicului spectator. Chișinăul din acei ani începuse să devină un oraș atractiv, un oraș care se dezvolta și creștea văzând cu ochii. Această idee o confirmă și comentariile de după cadru: „În ultimii 25 de ani orașul nostru s-a mărit de trei ori. Iar orașenii afirmă: „E puțin!” De aceea s-a luat decizia ca în acest cincinal încă 125.000 de oameni vor primi apartamente.”

Tot ce se crease în acei ani în Chișinău - noi construcții, noi talente, adică tot ce prezenta interes devenea cadru documentar. Anume această imagine de carte de vizită au reușit să creeze autorii.

Filmul face parte din seria de documentare „Zece minute prin URSS”.

Surse:

- ♦ *Chișinău (f/d)*. Studioul „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ♦ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcat.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 42.
- ♦ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 176.

CHIȘINĂU, CHIȘINĂU...

(Кишинев начала 1970-х гг.), color, 1 act

Scenariul: Gheorghe Vodă. **Regia:** Ion Mija

Imaginea: Nicolai Fomin. **Muzica:** Eugen Doga

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1971

Conținut: Pe aeroportul Chișinău aterizează un avion al companiei „Aeroflot”. Pasagerii coboară scara, zâmbesc la gândul întâlnirilor care-i

așteaptă. Automobile gonesc pe șosea. Vocea de după cadru: „Bun sosit!”, „Bon venir!”, „Добро пожаловать!” Mai multe imagini cu mașini gonind pe șosea și cu un tren care sosește în gară. Ritmurile unei muzici săltărețe. Vocea: „Orașul meu nu are porți. Are brațe deschise. Bine ați venit în capitala Moldovei sovietice!” Imaginea unui tren care ajunge în gara Chișinău. Se citește inscripția în două limbi – română și rusă - cu caracter chirilic: Кишинэу Кишинев. Răsună melodia lui Eugen Doga, dedicată Chișinăului. Apar titlurile filmului, autorul scenariului și regia pe imaginea din față a gării, havuzul, transport care circulă pe bulevardul Iuri Gagarin. Numele operatorului și compozitorului apar pe imaginea clădirii primăriei și a unei porțiuni a străzii principale a orașului. O plimbare prin Chișinău, filmări din mersul mașinii, filmări de sus. Se vede bulevardul Negruzzi, noile construcții. Vocea: „Bună dimineța! Te salutăm orașul la începutul zilei!” Se văd străzi, e filmată clădirea unde în prezent se află Centrul Național Anticorupție (în trecut – un Institut de proiectări). Autorii filmului revin la gara Chișinău care se vede în toată splendoarea ei. Răsună vocea Sofiei Rotaru, cântând despre „Orașul meu cu umeri albi de piatră...” Imagini poetice ale orașului, plin de verdeață, curat, sunt stropite străzile, florile. Imaginea hotelului „Chișinău”, clădirea Academiei de Științe a Moldovei. Vocea Sofiei Rotaru cântând despre „Orașul meu, al tău, al tuturor!” Străzile proaspăt spălate, mașini, troleibuze care circulă prin oraș. O sală de studii. Tineri îmbrăcați în halate albe. Viitorii medici ascultă prelegerea și notează în caiete. Uzina de tractoare din Chișinău. O secție de asam-

blare. Tractoare noi în curtea uzinei. Vocea: „Flori și culoare, culori și flori însoțesc tinerețea orașului, care a împlinit 500 de ani! Orașul are o sărbătoare, scumpă fiecăruia. Sărbătoarea florilor. Toate florile-au venit azi pe strada 28 iunie (actuala stradă Vlaicu Pârcălab, *n.a.*). Bună ziua! Te salutăm orașul la mijloc de zi!” Imagini cu flori, tineri care se uită la ele. Expoziție de flori pe tot cuprinsul străzii în perimetrul unde sunt plasate Sala cu Orgă și primăria. Lângă primărie – un chioșc de ziare și cărți. O mulțime de oameni a adunat această expoziție. Răsună o sârbă. Pe o scenă improvizată, o orchestră cântă muzică populară. Mulți spectatori dornici să asculte. Vocea Sofiei Rotaru cântând pe ritmurile muzicii lui Eugen Doga despre Chișinău. E mai mult o improvizatie care se aseamănă cu cântecul devenit mai târziu imnul Chișinăului. Filmări pe strada 28 iunie (Vlaicu Pârcălab), clădiri, exteriorul Bisericii Sf. Pantelimon, cu două bețe în loc de cruci (în perioada sovietică lăcașul a fost transformat în Sală de degustării, *n.a.*). A fost filmat interiorul, vitraliile. Filmări la Lacul Comsomolist (Lacul Valea Morilor). Un tânăr în canoe vâslește, apoi apare un grup întreg de tineri, vâslind în canoe. Doi călăreți, pe cai, mergând printre copaci. Clădirea Oficiului Stării Civile (de mai mulți ani aflat în paragină, *n.a.*) de pe strada Livezilor (în prezent str. A. Mateevici). Mirii, rudele, apropiații coboară, fericiți, scările edificiului. Filmări din mașină pe străzile pline de verdeață ale Chișinăului. Monumentul lui Ștefan cel Mare. Statuia Domnitorului cu crucea în mână. Vocea: „Arhitectura. Această muzică împietrită. (Imagini cu clădiri recent construite). Ea răsună în prospețimea machetelor, în ritmul zidi-

rilor, în planurile generale ale construcției. Viitorul orașului se înalță pe schele, (în imagine hotelul „Turist”), muncă comună, cu dragoste și talent!” Filmări într-un birou cu machete ale orașului Chișinău. Mai multe persoane, probabil, arhitecți, stau aplecați asupra foilor de desen, asupra clădirilor în miniatură, discută între ei. Muncitori, sus, pe schele, construind. Ei sunt cei care dau viață planurilor și machetelor gândite de arhitecți. Monumentul lui Grigore Kotovski. Clădirea Moldtelecomului. Casa Guvernului din partea străzii Pușkin. Voce: „Orașul poartă recunoștință și respect celor care nu și-au cruțat viața pentru bucuriile de azi.” Se vede Arcul de Triumf, Piața Biruinței (PMAN), Sala cu Orgă, turnul primăriei, Poșta Centrală, strada plină de oameni, transport urban. O placă comemorativă pe care e scris în limbile română și rusă, că aici „din aprilie până în octombrie 1901 se găsea prima în Rusia tipografie ilegală a gazetei leniniste „Iskra”. O voce de femeie recită, în limba rusă, versuri. În imagine se vad plăci de marmoră pe care sunt gravate numele militarilor căzuți în război și inscripția, în limba rusă, pe fiecare placă „Вечная память герою!”. Un parc. O biserică. Copii, mame. Probabil, în cartierul Râșcani. Un copac. Jos, pe o plăcuță, poate fi citită inscripția, ca acest arțar a fost sădit de cosmonautul Gagarin Iuri Alekseevici. Răsună un cântec despre copilărie.

Comentariu: O schiță cinematografică, cu elemente poetice și muzicale, despre Chișinău. Sofia Rotaru lansează în acest film cântecul „Orașul meu” pe versurile lui Gheorghe Vodă, muzica Eugen Dăga, cântec care va deveni imnul capitalei. Vocea de după cadru aparține actorului Ion Ungureanu.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 39.
- ◆ Chișinău, Chișinău... (Кишинев начала 1970-х гг.) (f/d) [online] [accesat 20.06.2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=7KIHBUluDCM>
- ◆ Gheorghe Vodă : (regizor, autor de scenarii) [online] [accesat 20.06.2019] Disponibil: <http://cinema.art.md/person/254/index.html>
- ◆ Mija Ion : (regizor) [online] [accesat 20.06.2019] Disponibil: <http://cinema.art.md/person/240/index.html>
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 47, 58, 249.

CIOCANA NOUĂ (Новые Чеканы), a/n, 1 act

Scenariul: Boris Movilă. **Regia:** Vlad Druc

Imaginea: Iulian Florea

Producător: studioul „Moldova-film”, 1972

Conținut: Documentar despre construcția complexului industrial Ciocana Nouă, gândit după un nou proiect. În imagine apare *Uzina de Frigidere* („Холодильник”). Muncitorii de la această uzină sunt calificați, aproape toți au studii, au absolvit școli profesionale, mulți au venit de la sate. Colectivul e mare și-i alcătuit din oameni de diferite naționalități. Toți sunt tineri. Uzina are o capacitate de producție de 1.000 de frigidere pe zi. Acest nou sector al Chișinăului este viitorul industrial al orașului. În jur se văd schele, se ridică noi construcții.

O altă întreprindere de la Ciocana este *Fabrica de sticlă*. În URSS sunt trei astfel de uzine și una dintre ele se află în Chișinău. Aici totul e nou și modern. Un alt obiect industrial este *Uzina de pompe submersibile „M. Frunze”*. Muncitori, atmosferă de muncă, o voce de femeie comentează: „Ne mândrim cu uzina noastră!” Se povestește despre o dinastie de muncitori care lucrează aici: Vasilache și fiii.

În film apar și imagini ale noilor blocuri locative, care se construiesc în această zonă industrială. Text: „Peste 250.000 de muncitori vor locui și vor munci aici, la Ciocana Nouă.”

Comentariu: Documentarul este o schiță cinematografică despre noul sector industrial al Chișinăului, numit Ciocana Nouă. Ideea acestui film ține de formarea clasei muncitoare în Moldova, iar Ciocana Nouă este un argument vădit. Imaginile care se perindă pe ecran cu noile uzine, numeroși muncitori vin să demonstreze ideea: clasa muncitoare din Moldova s-a format în această zonă industrială a Chișinăului.

Surse:

- ◆ *Ciocana Nouă* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 46.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 44, 182.

ORAȘUL MEU ALB (Мой белый город), color, 2 acte

Scenariul: Emil Loteanu

Regia: Petru Ungureanu

Imaginea: Vladimir Ișutin

Producător: studioul „Moldova-film”, 1973

Conținut: Filmul începe cu o panoramă a orașului Chișinău, văzută din avion. Răsună melodia „Orașul meu” în interpretarea Nadejdei Cepraga (se menționează în *Foaia de montaj, n.a.*) Avionul aterizează pe aeroportul Chișinău. Mai multe fete în costume naționale cu colac și prosop așteptând oaspeți. Bulevarde, clădiri, Casa Guvernului, oameni care depun flori la monumentul lui Lenin de pe Piața Biruinței (Piața Marii Adunări Naționale), un câmp cu maci sălbatici. Melodia „Vine, vine primăvara”, cântată de un cor de copii. Copii care desenează cu cretă pe asfalt.

Vocea calmă a lui Emil Loteanu vorbind despre acest „oraș alb”. Chișinăul, în viziunea sa, e ca „un album”, iar pe prima pagină „își lasă amprenta copiilor.” În cadru se văd mai mulți copii care pictează pe o terasă din Chișinău. „Acești mici cetățeni vor vedea Chișinăul anilor 2000. Desenele lor reflectă orașul viitorului, necunoscut încă nouă.” O clasă de copii spune în cor o poezie cu „Moldovă scumpă, grădina țării”, apoi, în mai multe limbi, pe rând, rostesc fraza „Îmi ești drag, oraș natal”, „J’aime beaucoup ma ville”, „My dear, hometown!”, „Я люблю свой родной город”, o fetiță cântă la vioară, vedem copii care înoată într-un bazin. „Noi facem pentru ei tot ce ne stă în puteri.” Urmează cadre care reflectă ceea ce autorul numește „Orașul este un mare leagăn al

creației” - interiorul uzinei de sticlă, unde ni se arată tot felul de obiecte din sticlă, unele mai ingenioase decât altele, cuptoarele care topesc masa incandescentă, apoi vedem strunguri, ateliere, tractoare. „Aceste mașini sunt cunoscute în multe colțuri ale lumii. Și acesta este tot orașul meu!”, comentează cu vocea sa de bariton Emil Loteanu. „Noi cucerim culorile, în care sunt imprimate clipe din viața contemporanilor noștri”.

Cadre cu pictorii Mihail Grecu, Valentina Rusu-Ciobanu, Vilhelmina Zazerscaia, portretul Mariei Bieșu. Mai multe picturi, printre care și portretul Mariei Bieșu. Autorul nu comentează aceste cadre, se înțelegea de la sine cine sunt. În acei ani era o adevărată rușine să nu cunoști personalitățile! Camera fixează monumentul lui Ștefan cel Mare, fântâna arteziană, bustul lui A.S. Pușkin, mozaicuri de pe diferite clădiri, covoare tradiționale moldovenești, ceramică, burluie, ulciorașe. În cadru apar butoaie cu vin, sticle cu eticheta *Negru de Purcari*, *Alb de Codru*, *Doina* și *Chișinău*. „Și acestea sunt orașul meu!” De sus se vede o construcție. „Ridicăm pereții noului Teatru de Operă, de unde vor răsună vocile celor mai bune Cio-Cio-San din lume!” Aceste cuvinte sunt însoțite de vocea Mariei Bieșu. În cadru apare Dumitru Hăbășescu, actorul care a interpretat rolul lui Radu Negostin în tinerețe din filmul „Lăutarii”, cântă la vioară alături de alți lăutari, cadre cu Vasile Goia, vioristul, apar dansatorii Ansamblului de dansuri populare „Joc”, alți dansatori care dansează în Piața Biruinței (Piața Marii Adunări Naționale). „Limba dansului nostru e ca și limba focului. Ansamblul „Joc” a dus în întreaga lume spiritul plin de generozitate al poporului meu. Se pare, că anul în-

treg Chișinăul e cuprins de iureșul carnavalului. Nu întâmplător orașul meu e ales ca loc de desfășurare a Festivalurilor de dansuri populare.” Din Piața camera cuprinde piesaje din parcul Valea Trandafirului, e filmată Roata Norocului, revine în centru, pe Alea Clasicilor unde se văd foarte mulți tineri. Răsună iar cântecul „Orașul meu din albe flori de piatră”. La monumentul lui Ștefan cel Mare erau depuse buchete de flori.

Îl vedem pe Emil Loteanu pe stradă, luând interviuri de la diferite persoane: o domnișoară-agent de circulație, un marinar, o tânără, un bărbat mai în vârstă. Tuturor le adresează o singură întrebare: „Cum vă imaginați Chișinăul ca oraș al viitorului?” Răsună mai multe răspunsuri: „La fel de verde și frumos, cum e acum, cu mult soare, multe flori. Aș vrea ca toți oamenii să fie fericiți!” sau „Să fie veșnic tânăr!” „Să fie cât mai frumos. Să avem cât mai multe cofetării, ca tineretul să aibă unde se odihni și dansa!” „Să aibă metrou, treceri subterane. Să fie verde ca un codru și să fie aer curat.”

Chișinăul e văzut ca un oraș în care visele se împlinesc. Studenți în aule ascultă prelegeri. Un oraș în care se construiește mult și-n același timp cu grijă, pentru a păstra centrul orașului, vechile construcții, pentru a crea un stil arhitectonic care să-l deosebească de alte orașe. Despre asta vorbesc arhitecții de atunci ai Chișinăului. „Cum vei fi peste zece ani? Ce fel de oraș vei fi? Capitala viței-de-vie? Orașul electronicii?”, întrebă Emil Loteanu orașul. Din nou răsună melodia „Orașul meu”, au loc filmări panoramice de sus. Orașul e ca o grădină a raiului. ”În lumea întreagă, din mii de orașe, este un singur oraș pe nume Chișinău. Irepetabil ca o copliărie, luminos

ca prima zi a dragostei, bun ca o gură de aer a unei dimineți de primăvară! Orașul meu, al tău, al tuturor!” Pe fonul cântecului „Orașul meu” apar titlere.

Comentariu: Emil Loteanu și Petru Ungureanu au creat un adevărat imn cinematografic consacrat Chișinăului. „Orașul meu alb” este un film poetic. Ne-o demonstrează și cadrele filmate de operatorul Vladimir Ișutin, și textul rostit și rostit de Emil Loteanu. Frumusețea acestui film este completată de cântecul „Orașul meu”, interpretat de Nadejda Cepraga. Pelicula conține multă informație vizuală inedită (flori la monumentul lui Ștefan cel Mare), construcția clădirii Teatrului de Operă și Balet.

Noutatea lui constă și în interviurile efectuate pe stradă despre viitorul orașului Chișinău. Emil Loteanu folosește expresia „orașul meu”, ceea ce era o noutate pentru un film documentar care, în acest film consună și cu versurile din cântecul „Orașul meu”. Ideea era să ne mândrim cu orașul nostru alb. În acest documentar, în titlere de la sfârșit, se menționează că a fost folosită muzică de Eugen Doga care, prin melodicitatea sa, a creat o atmosferă de poezie și un colorit aparte.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 42.
- ◆ *Loteanu Emil* (regizor) [online] [accesat 03.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/150/index.html>
- ◆ *Orașul meu alb* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор

АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 46, 49, 54, 188.

- ◆ *Монтажный лист nr. 1728*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Secția Documente audiovizuale.

MEMORIA ORAȘULUI

(Память города), color, 2 acte

Scenariu: Mihail Gaspas. **Regia:** Boris Vieru

Imaginea: Iulian Florea

Producător: studioul „Moldova-film”, 1973

Conținut: Se reiterează legenda despre ciobanul care a ajuns la un izvor cu apă curată și de la acest izvor a luat naștere Chișinăul, o legendă despre care a vorbit scriitorul și scenaristul Serafim Saka în documentarul „Răspântii” (1967). Doar că aici autorul scenariului, Mihail Gaspas, vine cu noi detalii. Ciobanii și plugarii care au ales să trăiască pe aceste locuri au ridicat lângă acel izvor cu apă miraculoasă un lăcaș sfânt, ca „duhul cel rău să nu pătrundă în apă și să ocrotească noua așezare”. E vorba de biserica Măzărache, care apare în imaginile ce urmează. Inițial, au fost filmate străzile însorite ale Chișinăului, bulevardul Negruzzi, hotelul „Inturist” și restaurantul cu același nume, cât și o panoramă a unui nou microraion al Chișinăului. Și Dimitrie Cantemir amintește, că pe râul Bâc a luat naștere o așezare nu prea mare, numită Chișinău.

Istoria acestei localități, aflată în calea tuturor relelor, a fost destul de dramatică, uneori tragică, spune comentatorul. Anul 1812 a adus acestui ținut libertate. În imagine se văd Porțile Sfinte (Arcul de Triumf), înălțate în anul 1840 ca un simbol al eliberării de sub jugul otoman. Iar clopotul din interior,

zice comentatorul (în imagine se vede acest clopot) a fost turnat din tunurile capturate de la turci în timpul luptelor de la Ismail. În continuare se povestește că aici, în 1820, a venit marele poet rus A.S. Pușkin. În imagine – bustul lui Pușkin din parc, autorul căruia este sculptorul A.M. Opekușin, după care în cadru apare imaginea Casei-muzeu „A.S. Pușkin”, apoi casa cu nr. 2 de pe strada Oleg Koșevoi (str. Petru Rareș), unde adesea venea A.S. Pușkin. Textul rostit după cadru: „Fiecare piatră din Chișinău își amintește de geniul rus. Loja „Ovidiu” (masonii, *n.a.*), unde se întâlnea cu decembriștii.” În imagine se vede o placă comemorativă, instalată pe casa Krupenski de pe str. Frunze (str. Columna, clădire a fost demolată între timp, *n.a.*). Text: „Aici A.S. Pușkin i-a cunoscut pe clasicii literaturii moldovenești. În casa lui Bartolomeu, după cum se vorbește, s-a născut cunoscuta poezie „Șalul negru” (Черная шаль).” Se văd imagini ale Catedralei Mitropolitane din Chișinău (în perioada sovietică transformată în sală de expoziții, *n.a.*), se vorbește despre istoricul ei, la fel se proiectează imaginea edificiului Primăriei (arhitect A. Bernardazzi), a Direcției Băncii de Stat a URSS, cum era numită actuala Sală cu Orgă. Îndeosebi aparatul de filmat fixează cupola clădirii și statuia lui Mercur, zeul comerțului în antichitate (în prezent lipsă de pe clădire, *n.a.*). Text: „Banca orășenească, un semnal cert al nașterii burgheziei în aceste locuri.” În film apar mai multe edificii, inclusiv cel al bisericii grecești, cum i se mai spunea lăcașului de azi al Bisericii Sfântului Pantelemon (sală de degustație în perioada sovietică, *n.a.*), cu unele comentarii: „Pentru noi această biserică este un monument de arhitectură bizantină, îmbinat cu

elemente de arhitectură moldovenească.” Orașul păstrează încă un monument de arhitectură: Muzeul de Istorie și Etnografie a Ținutului Natal (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală). Comentatorul amintește că această clădire a fost construită după proiectul arhitectului V. Țăganko. Se vede clădirea Muzeului de Artă al RSSM (în perioada sovietică), după care apar cadre rare: vedem interiorul acestei clădiri cu tot ce avea ea mai frumos și unic, cum era considerat șemineul. Text: „Orașul se mărea. În centru au început să apară case mari, conace, construite și înfrumusețate de munca și talentul meșterilor-artiști. De fapt, în Chișinău majoritatea clădirilor constau din case cu un singur etaj. În una din ele s-a născut arhitectul sovietic Alexei Șciusev.”

Autorii filmului ne oferă o călătorie prin Chișinăul istoric, amintind de edificiile care s-au păstrat: clădirea fostului Seminar Duhovnicesc, devenit în perioada sovietică Institutul Politehnic „S. Lazo”. În cadru apare și placa comemorativă cu inscripția „Aici în anii 1902-1910 a învățat A. Mateevici”, fostul Gimnaziu de băieți (Muzeul Național de Istorie a RM) – în perioada sovietică bloc de studii al Universității de Stat, clădirea Universității de Stat de pe str. Pirogov (M. Kogălniceanu) și alte clădiri renumite. Dar și cadre cu Chișinăul în ruine, cu clădiri demolate după 24 august 1944. Cadre cu Chișinăul în reconstrucție, restaurarea vechilor clădiri, clădiri noi - hotelul „Codru”, hotelul „Inturist”, microraioul Râșcani. Se aude melodia „Orașul nou”, versuri Gheorghe Vodă, muzica Eugen Doga. Textul rostit după cadru: „Se înalță noi etaje. Alături, invizibil, sunt prezenți meșterii anonimi ai secolelor din trecut.”

Comentariu: „Memoria orașului” este un documentar în care autorii atrag, în mod deosebit, atenția asupra clădirilor istorice din Chișinău, realizat cu multă grijă față de trecutul istoric al edificiilor din oraș. Deși unele din ele au fost transformate în perioada sovietică în cu totul altceva, decât menirea lor adevărată, autorii vorbesc strict despre istoricul lor și nu despre prezent. În contextul filmului aceste informații sună ca un „reproș”. Filmul vine cu noi informații despre unele clădiri, se amintește, în contextul unui film, consacrat Chișinăului, despre A. Mateevici. De remarcat aportul tânărului regizor Boris Vieru, care era la începutul activității sale la studioul „Moldova-film”, cât și cel al autorului scenariului Mihail Gaspas, un chișinăuian care cunoștea bine orașul și trecutul lui. Documentarul poate fi catalogat cu adevărat ca un film-memorie.

Surse:

- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977. сс. 33, 42, 58, 189.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1661*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Secția Documente audiovizuale.

ORAȘUL MEU

(Мой город), color, 2 acte

Scenariul: Emil Loteanu. **Regia:** Gheorghe Siminel

Imaginea: Iuri Rudenco. **Muzica:** Valentin Dânga

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1976

Conținut: Orașul alb. Inscripție în piatră: Кишинев Кишинэу. Clădirea primăriei, turnul primăriei, transport pe străzile Chișinăului, flo-

ri, Roata Norocului la Botanica în Parcul Valea Trandafirilor. O clădire tip monolit aflată în construcție. Viță-de-vie care ajunge până la etajele de sus ale clădirilor. Gara, havuzul din fața gării, transport pe străzile Chișinăului. Casa Guvernului, intersecția de pe strada Pușkin, troleibuzele care circulă și în sens opus pe această stradă. Poșta Centrală. Clădirea Teatrului Național „Mihai Eminescu” de azi. Sus, pe fronton, cu litere chirilice e scris Teatrul Moldovenesc de Stat. Bulevardul Negruzzi, filmări din mersul automobilului. Strada principală filmată de sus de la un capăt la altul. Pe stradă – transport puțin. Hotelul „Național”, havuzul din fața hotelului. Copii care se scaldă în havuz. Havuzul din Parcul „Pușkin” (Grădina Publică „Ștefan cel Mare”), o mamă cu un cărucior se plimbă, tineri prin parc. Multe flori, mai ales, trandafiri. În construcție - o clădire de tip monolit. Crâmpoie de la procesul de construcție a altor clădiri, numite „din beton”. O macara ridică un perete al unui viitor apartament, muncitorii îl fixează, în interior se află sudori care sudează încheieturile pereților. Așa se construiește „orașul alb”: șiruri de clădiri noi, albe, frumoase, ieșite ca „din pământ”. Bulevadre largi, ici-colo câte un copăcel abia sădit și foarte rar câte un copac mai „bătrân”. Mozaic pe unele clădiri. Imagine cu reclama care anunța desfășurarea la Chișinău al Festivalului Internațional de Filme, ed. a IX-a. Un alt afiș anunța turneul unui teatru la Chișinău. Pe stradă un agent de circulație - o domnișoară tânără și drăguță, cu o expresie binevoitoare a feței. Un tatic cu un copil. Un mire și o mireasă coboră din mașină și depun flori la monumentul lui Lenin din Piața Victoriei

(PMAN). Arcul de Triumf. Monumentul lui Ștefan cel Mare, împrejmuț de parcele pe care creșteau flori. Havuzul din fața gării, gara. Lacul Ghidighici (Marea Chișinăului). Lacul Comsomolist (Lacul Valea Morilor). Operatori de la Televiziunea Moldovei filmează un ansamblu de muzică populară în Parcul Valea Trandafirilor. Mulți tineri, probabil, abiturienți (candidați la studenție) lângă Institutul Politehnic (Universitatea Tehnică, în prezent edificiu al BNRM). Muzeul de Etnografie și Folclor (Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală), Turnul de apă (Muzeul de istorie a orașului Chișinău), Muzeul de Arte al RSSM, Sala cu Orgă (fosta Bancă de stat a RSSM, la acea perioadă se afla în construcție pentru a fi instalată orga, *n.a.*). Strada Podoliei (str. București), relativ tihnită, circulație redusă, clădiri frumoase, marea majoritatea având un singur etaj. Monumentul Eternitate. O mulțime de oameni care depun flori la focul sacru. Aleea clasicilor. Busturile scriitorilor Dimitrie Cantemir, Constantin Stamati, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, Constantin Negruzzi, Mihai Eminescu, monumentul lui A.S. Pușkin. Havuzul din parc, o mamă cu copii. Parcul Valea Trandafirilor. Izvorul. Copii, oameni care se plimbă. Foarte multe sculpturi instalate în acest parc. Tineri care admiră sculpturile. Lumea care se plimbă în jurul lacului din parc. Magazinul universal central (Casa de Comerț „Gemeni”). Noaptea pe străzile Chișinăului. Semafoare aprinse. Lumini. Reclame. Foc de artificii.

Comerntariu: Documentar narativ cu elemente poetice. Imagini relevante din Chișinău. În film lipsește vocea de după cadru. Atmosfera de poezie e creată și de muzică compozitorului Valentin Dân-

ga, interpretată de Orchestra simfonică și de estradă a Comitetului de Stat de radioteleviziune al RSSM. Este susținută ideea de „oraș alb”, ideea că Chișinăul este un oraș tânăr, modern, frumos, că aici se construiește mult. Nu există mare diferență între filmul televizat și filmul pentru ecran.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 40.
- ◆ *Orașul meu* (f/d). TELEFILM CHIȘINĂU. Arhiva. IPNA Compania Publică Teleradio-Moldova.
- ◆ *Siminel Gheorghe* (regizor) [online] [accesat 09.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/244/index.html>

CHIȘINĂU- CAPITALA MOLDOVEI SOVIETICE (Кишинев - столица Советской Молдавии), color, 2 acte

Scenariul: Pavel Molodeanu

Regia: Gheorghe Siminel. **Imaginea:** Vasile Boianțiu

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Lumina”, 1978

Conținut: Chișinăul văzut de sus - Casa Guvernului, catedrala, Arcul de Triumf, hotelul „Chișinău”. După care urmează titlul: „Chișinău – capitala Moldovei sovietice.” Text rostit după cadru: „Orașul meu din albe flori de piatră, scaldat în verdeață și grădini.” Vocea de după cadru este a actorului Valeriu Cupcea. Comertariul continuă cu legenda despre izvorul cu apă cristalină, în jurul căruia s-a format așezarea pe nume Chișinău. Istoria zbuciumată a orașului, ruinele de după război și Chișinăul

reînviat. Un oraș care s-a înălțat pe șapte coline și șapte văi (aluzie la or. Roma, *n.a.*).

Străzi noi, largi, dar cu puține mașini. „O floare-gigant din piatră”, în imagini Hotelul „Inturist”, Palatul Național, hotelul „Codru”, clădirea Comitetului Central al PC din RSSM (Parlamentul Republicii Moldova), un oraș cu 500.000 de locuitori, un oraș în care se respectă tradițiile și trecutul. Pe aici au fost scriitorii M. Gorki, L. Tolstoi, iar A.S. Pușkin a locuit aici trei ani. O panoramă a cartierului Râșcani, străzi noi, clădiri noi, frumoase. Invitație de a veni la Chișinău, de a vizita acest oraș.

Comentariu: Filmul conține aceleași comentarii-standard, invocă frumusețea orașului „ridicat din ruine”, un oraș verde cu clădiri din „piatră albă” - aceasta era imaginea Chișinăului în perioada sovietică. Filmul este important prin faptul că exprimă dragostea pentru oraș, popularizând frumusețea lui. Este semnificativ că studioul „Moldova-film”, sistematic, realiza filme despre orașul Chișinău.

Surse:

- ◆ *Chișinău – capitala Moldovei sovietice* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 81.

ETAJE DEASUPRA ORAȘULUI
(Этажи над городом), a/n, 1 act

Scenariul: B. Kasner, A. Osinschi

Regia: Ana Iurieva. **Imaginea:** Albert Iuriev

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Panorama”, 1978

Conținut: Filmul povestește despre prioritatea construcțiilor monolit în Chișinău, una dintre cele mai avansate metode, la acea oră, de construcție modernă. Începe cu un fel de retrospectivă a noilor clădiri, străzi, a ceea ce numim „orașul alb”, dar și clădiri cu multe etaje. Vocea crainicului anunță: „Prima casă monolit a apărut în orașul nostru acum opt ani. Încă atunci orașenii au rămas uimiți, văzând această construcție, dar puțini și-au imaginat că această clădire a pus începutul unei noi metode în construcție.” Apar imagini în care se văd construcții monolit în microraiioanele capitalei. Aceste clădiri au schimbat fața orașului, care a devenit de nerecunoscut. Iată Botanica. Aici casele monolit au fost construite după proiectele arhitectului F. Șostak. În cadru apare F. Șostak împreună cu arhitecții Gh. Solominov și D. Skvorțov. Se construiesc noi clădiri, după noi proiecte. Brigada care a ridicat prima construcție monolit a fost cea condusă de Mihail Pleșcan. Constructorul povestește despre sine: „Construiesc Chișinăul timp de treizeci și doi de ani. La început construiam case cu două etaje, apoi am trecut la cinci etaje. Ni se părea că sunt foarte înalte. Acum construim case cu douăzeci și mai multe etaje. Asta da, înălțime! Te urci sus și vezi orașul ca în palmă (în imagini - orașul văzut de sus). Noi primii am început să aplicăm metoda noastră moldovenească în construcție (în

imagine, muncitorii din brigada lui Pleșcan). Așa cum am construit acum douăzeci de ani, nu se mai poate construi. Noi avem puțin pământ. Nu mai avem unde construi, am ajuns la marginea livezilor (în cadru se văd clădiri, iar alături de ele o livadă mare). Trebuie să construim doar în sus. Monolitul ne va ajuta să rezolvăm această problemă.” În cadru apare arhitectul principal al institutului „Kișinevgorproiect – Institutul municipal de proiectări „Chișinăuproiect” (Кишиневгорпроект), Iuri Tumanian, care vorbește despre faptul că Chișinăul duce lipsă de terenuri de construcție. Și asta e o problemă cu care se confruntă nu doar orașul Chișinău. Casele monolit rezolvă, în mare parte, această problemă, și nu doar asta, ci un întreg spectru de probleme legate de arhitectură și tehnologie care, la momentul actual, nu pot fi rezolvate pe altă cale. Imagini cu clădirile monolit din oraș. Text rostit după cadru: „Ideea construcțiilor de case monolit nu întâmplător a apărut în Chișinău, un oraș cu un relief deluros. Iar construcțiile monolit au o serie de avantaje, deoarece noi ne aflăm într-o zonă seismică.” O vedere de sus a orașului Chișinău în orele de noapte. Pe acest fon se aude vocea arhitectului Iuri Tumanian: „Vechii locuitori ai Chișinăului își amintesc foarte bine de cutremurele de pământ, știu ce înseamnă aceste cutremure. (În imagine – filmări din avion: case prăbușite, clădiri gata să cadă, pereți care se năruie.) Iată ce-a rămas din Chișinău după cutremurul din 1940. Multe străzi și clădiri s-au transformat în ruine. După acest cataclism constructorii au ajuns la convingerea că în Chișinău trebuie construite doar clădiri cu trei etaje. Dar viața înainta noi cerințe. Astfel (în cadru apar machetele noilor clădiri) au în-

ceput să fie construite blocuri cu 5, 7, 9, 12 etaje. În 1977 cutremurul s-a repetat, iar puterea seismică a fost de 7 grade. Clădirile cu multe etaje au rezistat, înseamnă că noi construim bine.” În imagine – una dintre cele mai înalte construcții la acea vreme, „Romașka”. În continuare, arhitecții discută noile proiecte pentru Chișinău, noile construcții care vor fi demarate pe strada Albișoara.

S-au făcut filmări în interiorul noilor clădiri, în interiorul apartamentelor pentru a confirma cât sunt de confortabile, luminoase și spațioase. La acest subiect vorbește unul din specialiștii de frunte ai Institutului „Moldghiprostroï” din Chișinău, David Palatnik: despre originalitatea noilor construcții, cum ar fi, geamurile panoramice, de unde se vede o priveliște frumoasă a împrejurimilor, mai ales de la etajele de sus ale apartamentelor, camerele sunt pătrate, bine planificate.

Se schimbă fața orașului, apar noi străzi, blocuri noi construite. Se mărește numărul caselor de tip monolit. Să ascultăm și părerea celor care aplică în practică această metodă. Iată unul dintre ei: Gavril Șelestean, inginerul-șef al Direcției de construcție nr.3. Text: „Clădirile sunt frumoase, impunătoare și neobișnuite. Această calitate - de raritate, excepționalitate a devenit atractivă. Ele atrag atenția celor care vin la noi ca să vadă, cum se construiesc casele de tip monolit. Vin din Asia Mijlocie (Centrală), din Răsăritul Depărtat (Extremul Orient), din Ucraina. Dar când află prețul pe care-l plătim, prin ce greutate trecem pentru a le construi, pentru a le face atât de frumoase, încep să cadă pe gânduri: să implementeze această metodă și la ei sau nu. Principala problemă este lipsa tehnicii moderne.”

Dar, orașul crește, se dezvoltă. Se înalță noi ansambluri arhitecturale, mai atrăgătoare, decât cele de ieri, care au fost construite după proiectele arhitecților Iuri Tumanian, Ghenadi Solominov, Oleg Vronski ș.a. Text după cadru: „Vor trece anii. Greutățile vor ține de domeniul trecutului. În orașul nostru se vor înalța noi construcții, mai atrăgătoare, decât cele de azi. (În imagine: bulevardul Păcii (Dacia). Etajele deasupra orașului nu mai sunt un experiment. E greu de spus acum, cum vor arăta viitoarele clădiri peste 20-30 de ani.” Filmul se încheie cu niște linii mișcătoare, care formează desene, imagini. Ele pot fi construcțiile, gândite de arhitecții zilelor de mâine sau, poate, sunt fantezia lor.

Comentariu: Un documentar despre construcțiile de tip monolit în Chișinău, o noutate arhitecturală și inginerască în acea perioadă, care a trezit interesul în mai multe regiuni ale ex-Uniunii Sovietice. Ideea filmului este că aceste construcții sunt rezistente la cutremurele de pământ din această zonă și rezolvă mai multe probleme, inclusiv economisirea suprafețelor de pământ de care Chișinăul începea să ducă lipsă. În film au fost folosite cadre de arhivă de la cutremurul de pământ din 1940, în timpul căruia s-au prăbușit multe clădiri.

În film sunt cadre rare, în care apar construcții din acei ani, muncitori, arhitecți, ingineri, acei oameni care au știut să viseze și ale căror vise au devenit realitate, cadre devenite acum cronică documentară.

Surse:

- ◆ *Etaje deasupra orașului* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 78.
- ◆ *Iuriev Ana* (regizor) [online] [accesat 10.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/237/index.html>
- ◆ *Дело фильма nr. 1776*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

LETOPISEȚUL DESTINULUI NOSTRU
(Летопись судьбы нашей), a/n, 2 acte

Scenariul: Vasile Hropotinschi, Anatol Codru
Regia: Anatol Codru. **Imaginea:** Alexandr Burlaca
Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Panorama”, 1981

Conținut: Filmul începe cu o carte veche deschisă. Urmează o clădire, apoi o clădire cu multe etaje din Piața Constituției (Piața Unirea Principatelor), monumentul lui Lev Tolstoi (str. L. Tolstoi, 23, n.a.). S-au făcut filmări deasupra Chișinăului. Magazin de cărți (Librărie). Pe alături trece o femeie cu o umbrelă în mână. Carte veche, legată. Vocea de după cadru a crainicului: „Cartea moldovenească. Despre ea ne va vorbi doctorul în științe filologice (acum, doctor habilitat, n.a.), membru-corespondent al AȘ a RSSM Evgheni Russev.” În cadru - portretul mitropolitului Dosoftei. Vocea lui E. Russev: „Răsfoiesc acum prima carte tipărită în Moldova, renumita „Cazanie” a Mitropolitului Varlaam, care a apărut în 1643. „Cazania” lui Varlaam pune începutul tipăririi cărților în Moldova.” Referindu-se la Dosoftei, Russev spune: „Mitropolitul și poetul Dosoftei a tipărit un număr mare de cărți, traduse din limbile slavonă,

latină, greacă.” E. Russev a vorbit și despre contribuția adusă de cărturarii Nicolae Milescu Spătarul, Dimitrie Cantemir la opera de dezvoltare a tipăririi cărților. În imagini apar mai multe cărți vechi.

Clădiri moderne din Chișinăul de azi în micraionul Botanica, alte străzi cu clădiri moderne. Editarea cărții naționale în Chișinăul zilelor de azi. Despre prezentul editurilor și poligrafiștilor vorbește președintele Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți Vasile Hropotinschi: „Moldova are în prezent cinci edituri specializate care în ultimii cinci ani au scos de sub tipar 7.000 de titluri cu un tiraj de 70.200 exemplare.” Munca în secție. Atitudinea grijulie față de carte și aspectul ei grafic o moștenesc pictorii de azi. În cadru – pictorul Gheorghe Vrabie. El a ilustrat creații din opera lui Dante, Eminescu, Creangă, Vergiliu, Pușkin, Maikovski. Un alt pictor, Filimon Hămuraru alege ilustrații. Comentariile crainicului, care specifică: „Cele mai bune lucrări ale sale poartă amprenta cunoașterii culturii și a specificului național.” Un alt grafician, Isaia (Isai, *n.a*) Grigorievici Cârmu, numit pe drept cuvânt „arhitect al cărții”, a ilustrat cărți de Pablo Neruda, Dimitrie Cantemir. Magazin de cărți (Librărie). Cărți pe polițe, o tânără răsfoiește atent o carte. Vocea crainicului: „Mai mult de jumătate de secol ne face viața mai fericită un mare maestru al cărții: Ilia (Ilie) Bogdesco. A ilustrat „Miorița”, o serie de opere ale clasicilor literaturii moldovenești, creații din Cehov, Tolstoi, Dostoievski. Pentru ilustrarea cărții lui Jonathan Swift „Călătoriile lui Gulliver” lui Ilia (Ilie) Bogdesco i s-a acordat cea mai înaltă distincție – Diploma „Ivan Fiodorov”. În cadru – portretul lui Igor Vieru. „Generații de copii își vor aminti cu recu-

noștință de cărțile copilăriei, atât de talentat ilustrate de pictorul Igor Vieru” (în cadru – chipul pictorului și graficianului Igor Vieru). Aflăm din comentarii, că Igor Vieru a ilustrat noul „Abecedar” de Grigore Vieru și Spiridon Vangheli. În imagine – Spiridon Vangheli. Au fost numiți și alți pictori și graficieni: Alexei Colâbneac, Boris Brânzei, Emil Childescu.

În sala Teatrului Academic de Stat „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”) se desfășoară lucrările celui de-al VI-lea Congres al Uniunii Scriitorilor din Moldova. O adevărată ”unire a penitei și pensulei” la acest congres. Prezidiul celui de-al VI-lea Congres. Vorbește primul secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova Pavel Boțu. Aplauze. Vocea crainicului comentează: „Multe cuvinte calde de mulțumire au fost spuse la adresa editurilor, pictorilor, graficienilor, poligrafiștilor.” În obiectiv apar și scriitorii Petrea Darienco, Andrei Lupan, Grigore Vieru, cât și invitatul la acest Congres, Grigori Abașidze, scriitor din Gruzia (Georgia, *n.a*). La tribună vorbește Semion Semionovici Cibotaru, doctor în științe filologice (doctor habilitat, *n.a*), membru corespondent al Academiei de Științe al RSSM. În sală vin copiii, cântă, se întâlnesc cu scriitorii și pictorii. În imagine - scriitorul Grigore Vieru. În fața unui magazin de cărți (unei librării) „Luminia”, scriitorul Anatol Codru care spune: „Constelația celor 600 de magazine de cărți „Luminia” de la sate luminează cauza noastră.” Sală de lectură. Sărbătoarea poeziei în Parcul „A.S. Pușkin” (Grădina Publică „Ștefan cel Mare”). Scriitorul Nicolae Esinencu oferă un autograf. În secția unei tipografii muncitorii împachetează cărți care sunt puse pe bandă rulantă. Cărțile urmează să ajungă la cititori.

Comentariu: Filmul este definit ca o schiță cinematografică despre apariția și dezvoltarea tipografilor în Moldova. Accentul a fost pus pe rolul pe care l-a avut tipărirea cărților în dezvoltarea culturii naționale. Un documentar realizat cu multă grijă și atenție, fiind apreciată munca celor care contribuie la ilustrarea și editarea cărților: pictori, graficieni, poligrafiști. Filmările au fost efectuate în cea mai mare parte la Chișinău, cu excepția unor cadre de la sate, în care se văd librăriile, populare în acei ani, „Luminița”.

Surse:

- ◆ *Codru Anatol* (regizor) [online] [accesat 14.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/216/index.html>
- ◆ *Дело nr. Оп 3/15*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.
- ◆ „*Молдова-филм*”. *Фильмография (1952-1970)*. Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 102.
- ◆ *Фильмография „Молдова-филм” (1981-1984)*. Сост.: Галина БРЕСКАНУ, Элеонора ЛЕОШКЕВИЧ. Кишинев, 1984, с. 5.

ORAȘUL ȘI LUMEA
(Город и мир), color, 2 acte

Scenariul: D. Bezrodnâi, L. Sangheli

Regia și imaginea: Iulian Florea

Producător: Studioul „Moldova-film”, 1983

Conținut: Filmul redă vizita delegației comitetului executiv orășenesc de deputați ai poporului (Primăria) din Chișinău la Grenoble (Franța) și vizita delegației municipalității din orașul Grenoble la Chișinău. Ne vom opri la vizita la Chișinău.

Imaginea orașului filmată de sus. Vocea crainicului: „Chișinău, inima Moldovei sovietice. Oraș din piatră albă, așezat pe șapte coline. Orașul tinereții, al florilor și al soarelui.” Se vorbește despre invazii, distrugerii de care a avut parte orașul în cei peste cinci sute de ani de existență. Cadre cu Chișinăul distrus după război. Chișinăul în ruine filmat de sus. Cadre care se repetă în mod constant în mai multe documentare. Chișinăul de azi. Filmat de sus. Vocea comentatorului: „Astăzi Chișinăul este un mare centru industrial, cultural și științific din republică.” Vizita delegației franceze în frunte cu Monsieur Lorand. Vorbește în franceză: „Sunt pentru prima oară în URSS. Chișinău e de două ori mai mare ca teritoriu și ca populație, decât Grenoble, dar se confruntă cu aceleași probleme, chiar dacă avem sisteme politice diferite.” Se derulează imagini din Chișinău: clădiri cu multe etaje, străzi, monumentul lui Gr. Kotovski, bustul lui A.S. Pușkin din parc. În parc se vede Lorand. Delegația din Grenoble în vizită la Uzina „Mikroprovod” (astăzi nu mai există, *n.a.*), apoi la Spitalul Clinic Republican. Membrii delegației au intrat și în Sala cu Orgă. Au mers și la Univresitatea de Stat din Moldova, unde au asistat la o lecție de limba franceza, după care au mers în vizită la Asociația de Prietenie - Filială a Asociației de Prietenie URSS - Franța. Cu un cuvânt de salut se adresează poetul Pavel Boțu, vicepreședintele secției orășenești a Asociației de Prietenie. Recepție în cinstea delegației franceze. Vocea crainicului: „Ne unește dorința de prietenie în numele triumfului păcii și dreptății.”

Comentariu: Un documentar care a păstrat un moment important pentru acele timpuri: vizita unei delegații a municipalității din Grenoble la Chișinău.

Cadrele de aici pot fi folosite ca material documentar pentru alte eventuale filme despre înfrățirea celor două orașe: Chișinău și Grenoble.

În semn de respect față de orașul francez, în 1977, una din străzile Chișinăului a fost numită Grenoble. Denumirea s-a păstrat până în prezent.

Surse:

- ◆ *Дело nr. 4/67*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.
- ◆ *Фильмография „Молдова-фильм” (1984-1985)*. Сост.: Галина БРЕСКАНУ, Элеонора ЛЕОШКЕВИЧ. Кишинев, 1985, с. 10.

MOZAIC CHIȘINĂUIAN

(Кишиневская мозаика), a/n, 3 acte

Scenariul: Mihail Olșevschi

Regia și imaginea: Vitalie Calățnicov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1987

Conținut: Filmul începe cu bătaia orologiului de la Arcul de Triumf. Se vede cum funcționează mecanismul din interior, se vede cum se mișcă roțile. Orologiul arată ora 6 p.m. Imaginea unor clădiri noi, macarale, se înalță noi edificii. Apare inscripția „*Budni*” (Будни), ceea ce în traducere înseamnă „Cotidian”. Multe mașini pe străzi. Interiorul uzinei de televizoare „Alfa”, muncitori, multe aparate. Locul de unde începe Chișinăul. În apropiere curge un izvor. Muncitori care instalează o piatră uriașă pe care e scris „Locul de unde a început Chișinăul” în limbile rusă și română cu grafie chirilică. Un muncitor pune la temelie o monedă, apoi se toarnă mortar. O expoziție de fotografii din istoria orașului. Statuia zeului Mercur de pe acoperișul Sălii cu

Orgă. Mai vedem, cum este curățat ceasul de la Arcul de Triumf din exterior, la fel și Arcul de Triumf. Muncitori înarmați cu măști lungi, urcați pe niște mașini speciale fac curățenie la Turnul Primăriei. Pe stradă oameni care citesc ziare pe panourile instalate special de-a lungul străzii Pușkin. O altă inscripție din film „*Pamyati*” (Память), adică „*Memoria*”. Clopotarul trage clopotul de la Arcul de Triumf. Stema orașului. Diverse suvenire moldovenești. Concert pe scările de la Sala cu Orgă. Pe străzi – multă lume. Un târg de suvenire, fluier, diferite mașinuțe, părinți cu copii. Din fructe sunt alcătuite cuvintele „*Kishinev*”, „*70 de an*” (e vorba de 70 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, *n.a.*). Pe stradă merge un om cu un câine mic. Alt bărbat merge cu un câine mare care duce în gură un coșuleț cu flori. O expoziție de cactuși. O femeie cu un papagal năstrușnic. Copii care râd. Trei tineri dansează dansuri moderne în fața Palatului Feroviarilor. O fetiță, tot în fața palatului, execută gimnastică ritmică. Doi tineri se trântesc. Unul din ei câștigă cocoșul. În Parcul de la Valea Morilor se plimbă mulți oameni, e cald, unii vâslesc, pe luciul apei se reflectă razele soarelui. O fanfară cântă muzică populară moldovenească. Mai mulți tineri au încins o horă. Un tătic cu un copil mic în brațe bate tactul muzicii cu picioarele micuțului. Dintr-un avion care trece deasupra Lacului Ghidighici mai multe persoane zboară cu parașutele. Cad în apă. Oamenii îi ajută să iasă. Inscripția „*Moi gorod*” (Moi gorod) – „*Orașul meu*”. Viaductul. Porțile orașului. Hotelul „*Intourist*”. Clădirile de pe bulevardul Moscovei. Centrul orașului. Clădiri în construcție. Complexul Memorial „*Eternitate*”. Melodia cântecului „*Orașul meu*” fără

cuvinte. Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău. Clădirea Circului. Cafeneaua „Fluturaș”. Gara. Havuzul din fața gării. Mozaic alcătuit din figuri pe pereții clădirilor. Clădiri vechi din Chișinău, clădiri noi. Clădirea numită „Romanița”. Turiști care coboară din autobuzul pe care e scris „Sovtransavto”. Case vechi de tip vile, alte clădiri cu diferite blazoane. În atelierul sculptorului Naum Epelbaum. Valentina Bahcevan pictează o pânză. Pictorul Mihai Grecu se uită gânditor la pensule. Artistul plastic Maria Răcilă lângă o vârtelniță depănând un ghem. Pe pereți sunt atârinate tapiseriile țesute de mâna ei. Aleea Clasicilor. Busturile scriitorilor Dimitrie Cantemir, Mihai Eminescu, A.S. Pușkin. Struguri mari de poamă. Tineri care culeg struguri aproape de Chișinău. Oamenii culeg strugurii din curțile caselor. E toamnă. O altă inscripție: „Спорт, Спорт, Спорт” (Sport, Sport, Sport). Maraton sportiv în Chișinău. Aleargă copii, adolescenți, fete tinere, bărbați. Printre cei care aleargă se vede și o femeie mai în vârstă. Zâmbește. Pe un panou citim: „Пункт питания для марафонцев” (Locul de alimentare pentru alergătorii de maraton). Stadionul republican. În tribune o mulțime de oameni. Are loc extragerea biletelor câștigătoare. Unii se bucură: au câștigat un automobil marca „Jiguli”! Urcă la volan și se îndreaptă spre ieșire. Important e că extragerea are loc în văzul tuturor. De un chioșc de ziare s-a apropiat un bărbat și a cumpărat un ziar, apoi altul. Primul citește săptămânalul „Московские новости” (Moskovskie novosti), celălalt ziarul „Известия” (Izvestia). Pe prima pagină, cu litere mari, e scris: *Октябрь. Перестройка.* (Oktiabri. Perestroika). Cadrele de la început cu orologiul de pe Arcul de Triumf. Acele

sunt șterse, curățate, bătute cu ciocanul. La fel, este curățat Turnul Primăriei. Pe străzi, aranjate în rând, mașinile stropesc străzile cu apă, fac curățenie. Se vede mecanismul orologiului de pe Arcul de Triumf din interior. Rotițele se mișcă.

Comentariu: O povestire cinematografică despre orașul Chișinău, alcătuită din patru părți, care se leagă organic între ele. Un film poetic, fără comentarii despre capitala Republicii Moldova, momente din cotidianul și pulsul orașului, surprinse de operatorul Vitalie Calășnicov din mai multe unghiuri. Documentarul formează un imens mozaic cinematografic al anului 1987. Din echipa de creație au mai făcut parte: Ivan Tauci, Arcadie Gurschi, N. Șciukina, V. Musteață. D. Grosul.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 45.
- ◆ *Mozaic chișinăuian (f/d)*. TELEFILM CHIȘINĂU. Arhiva. IPNA, Compania Publică Teleradio Moldova.
- ◆ *TeleFilm Chișinău* [online] [accesat 28.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/organization/349/index.html>

LIMBA NOASTRĂ, color, 2 acte

Scenariul și regia: Alecu Deleu

Imaginea: Ion Bolboceanu, Pavel Balan, Valeriu

Ciurea. Muzica: Vlad Burlea

Filmări speciale: Anatol Ghib

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Viața”, 1990

Conținut: În prim-plan monumentul lui Ștefan cel Mare. Muncitori care trudesc, pentru ca monu-

mentul să fie repus la locul inițial. Mai mulți oameni privesc la ei din parc. Fotografii de arhivă de la locul înălțării și instalării inițiale a monumentului. Era un mare șantier. Actualitate: cum se repară Catedrala din centrul orașului. Sărbătoarea „Limba noastră” pe strada Ștefan cel Mare. Niște femei duc flori la monumentul lui Ștefan cel Mare. Inscripție din flori 19 31 08 90 (31 august 1990, *n.a.*). Titlul filmului: „Limba noastră. Limba de stat, grafie latină: 31 august 1989”. Sala pustie a Teatrului de Vară din Parcul Valea Morilor care păstrează amintiri. Se aud ecourile scandărilor în masă: „Limbă de stat!” „Grafie latină!” Clădirea Teatrului de Operă și Balet, unde se ținea ședința Sovietului Suprem al RSSM, la care au fost adoptate legile despre limba de stat și grafia latină. Filmări în sala goală. Se aud dangăte de clopote. În Catedrala Mitropolitană, aflată în reparație, se ține un serviciu divin în memoria lui Ștefan cel Mare. Multă lume. Interviu cu Nicolae Dabija despre „pragurile psihologice”, prin care a trecut societatea „că limbă de stat și grafie latină o doresc o mână de scriitori și nu poporul, că poporul e internaționalist și el vrea mai multe limbi și nu una singură”, praguri care au fost, până la urmă, depășite. O altă biruință a fost Tricolorul, ziua de 27 aprilie 1990. Cronică documentară. Mulțime de oameni pe străzile Chișinăului până la 1990. Mircea Snegur, președinte al Sovietului Suprem al RSSM. Mircea Snegur și Petru Lucinschi își strâng mâinile în sala de ședințe. În spatele tribunei - Lenin în profil. Pe stradă. Un bărbat desculț merge în fruntea unei coloane cu tricolorul în mână.

Tricolorul arborat pe clădirea Parlamentului Republicii Moldova (azi – Președinția). Lume multă

în PMAN. „Coridor” de la catedrală până la Casa Guvernului. Trec proeți, slujitori ai cultului care se îndreaptă spre statuia lui Ștefan cel Mare pentru a o sfinți. Vorbește Mircea Snegur în numele Sovietului Suprem al RSSM și adresează felicitări întregului popor moldovenesc cu ocazia sărbătorii *Limba noastră*. După cadru se aud vocile unui cor. Mircea Snegur dezvelește statuia Domnitorului care fusese înfășurată într-o pânză albă. În fața statuii mai multe fețe bisericești, printre care Mitropolitul Moldovei Vladimir, dar și ÎPS Părintele Daniil. Se sfințește statuia. Ion Ungureanu, Ministru al Culturii și Cultelor, ține o cuvântare: „Ștefan cel Mare a fost un binefăcător al neamului și apărătorul creștinismului. La noi Ștefan cel Mare, care și-a apărat țara și Europa de invazia musulmană, până astăzi este marginalizat. Această revenire a lui Ștefan înseamnă stabilitatea noastră istorică de milenii pe aceste pământuri strămoșești. Vom zice împreună cu poetul profet: „Iar noi locului ne ținem/ Cum am fost, aici rămânem.” În situația în care ne aflăm azi, ca niciodată sună dureros de actual versurile din „Doina” lui Eminescu: „Ștefane Măria Ta, Tu la Putna nu mai sta, Las` Archimandritului Toată grija schitului...” Versurile răsună pe fonul cadrelor documentare de arhivă din 7 noiembrie 1989, când poporul a blocat tancurile, din care cauză în Chișinău n-a avut loc parada militară. „Lasă grija sfinților În seama părinților, Clopotele să le tragă Ziua`ntreagă, noaptea`ntreagă, Doar s`a`ndura Dumnezeu, Ca să`ți mântui neamul tău!” În cadru Ion Coștaș, Ministru al Afacerilor Interne: „Până n-o să avem o forță, o forță reală toate acestea poate să fie o iluzie. Poate să fie o situație care să se termine rău. Să nu fim naivi, dacă n-avem forță,

putem pierde tot ce-am câștigat!” La monumentul lui Ștefan cel Mare multe flori, mulți oameni, vin un mire și o mireasă și depun buchete de flori. Se distribuie publicația „Țara”. Lângă monument îl vedem pe părintele Vasile Petrache.

Vorbește Mircea Druc: „Să ne-ajute Dumnezeu ca să putem convinge toți vecinii noștri că suntem oameni buni. Să ne dea Dumnezeu răbdare să nu distrugem nimic din ceea ce s-a creat în jurul nostru. Să ne dea Dumnezeu cuget să nu credem în nimic din ceea ce n-am verificat. Din cele zece porunci pe care le știm cu toții, una merită să fie oarecum revăzută. Cea care spune: „Iubește-ți aproapele tău.” Eu zic: „Nu, eu vreau să merit iubirea aproapelui meu și noi, poporul, vrem să merităm iubirea vecinilor noștri, care astăzi sunt. Noi suntem în mare sărbătoare, e ca pe timpul lui Ștefan, pe care l-am readus pe postament astăzi, iar ei ne atacă la hotare.” Adoptarea Declarației de suveranitate a Republicii Moldova, 23 iunie 1990. Bătăi de tobe. Suvorov în marș. Monumentul Tancului din Tiraspol. Clădirea pe care e scris „Дом Советов” (Casa Sovietelor). Mircea Druc: „Eu vreau să merit iubirea aproapelui meu.” Vocea lui Ion Ungureanu: „Tu te nălță din mormânt, Să te-aud din corn sunând Și Moldova adunând.” Noapte. În Piața Marii Adunări Naționale multe lumini. Urmează titrele.

Comentariu: Film politic. Realizat la comanda Ministerului Culturii și Cultelor din Republica Moldova cu prilejul unui an de la adoptarea legilor despre limba de stat și grafia latină. *Limba noastră* - a devenit sărbătoare națională. Evenimentele reflectate în film, cu unele mici excepții, au avut loc la Chișinău.

În film au intrat materiale din Arhiva Centrală de Stat pentru documente foto-fono-cinematografice a RSS Moldovenești (Arhiva Națională a Republicii Moldova, secția documente audiovizuale) și fragmente din creația Corului Catedralei dirijat de Nona Borșevschi.

Surse:

- ◆ *Adoptarea Declarației de Suveranitate a Republicii Moldova în iunie 1990* [online] [accesat 30.08.2018]. Disponibil: <https://www.europalibera.org/a/2080572.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: V. ANDON. Chișinău, 2007, p. 161.
- ◆ *Deleu Alecu* [online] [accesat 30.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/218/index.html>
- ◆ *Ion Costaș* [online] [accesat 30.08.2018]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Costa%C8%99
- ◆ *Limba noastră (f/d)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Mircea Druc* [online] [accesat 30.08.2018]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mircea_Druc
- ◆ *Mircea Snegur* [online] [accesat 30.08.2018]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mircea_Snegur
- ◆ *Ungureanu Ion* [online] [accesat 28.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/300/index.html>

CHIȘINĂU SFÂRȘIT DE MILENIU
(Chisinau End of the Millennium),
color, 28 min. 07'

Au colaborat: *Dumitru Olărescu, Vlad Druck, Tudor Tătaru, Ștefan Bulicanu, Andrei Kalașnikov, Iulian Filip, Igor Grosu, Lică Sainciuc, Igor Rodionov, Profir Carauș*
Producător: Asociația de Creație „Buciumul”, 1998

Conținut: Un sunet de bucium la începutul filmului. O orchestră în parc, lângă statuia lui Ștefan cel Mare. Stema orașului. Porțile orașului, Chișinăul văzut de sus. Răsună celebra melodie „Orașul meu” - orașul meu cu umeri albi de piatră. Voce după cadru: „Chișinău – capitala Republicii Moldova, centru administrativ, politic, științific și cultural. Așezat pe culmile a șapte coline, ca și Roma, ca și San Francisco, el se întinde pe o suprafață de peste 169 km pătrați, pe care locuiesc circa 700.000 de oameni. De la prima sa atestare cronologică, 1436, Chișinăul a avut un caracter etnic românesc. În ciuda tuturor vicisitudinilor - războaie, pogromuri, deportări, foamete organizată Chișinăul întotdeauna a fost al moldovenilor... Astăzi în limitele spațiului etnic românesc, Chișinăul este al doilea mare oraș românesc ca număr de locuitori după București, este unul dintre cele mai mari orașe din Europa Centrală și de Sud.” Imagini cu Chișinăul „orașul alb”: clădiri cu multe etaje, intersecții, străzi largi, răsună melodia „Orașul meu”. Orchestra din parc. Un nou capitol din istoria orașului. Fotografii din istoria Chișinăului de altădată, hărți vechi. Voce: „Numai partea veche a orașului a mai păstrat amprenta medievală. Mărturii de la ascensiunea sa de la un târg cu dru-

muri întortocheate până la urbea de astăzi.” Filmări din Chișinăul vechi cu străzi întortocheate, case cu un etaj, mici, înghesuite una în alta. Chișinăul vechi îi inspiră pe pictori. Pe ecran se perindă mai multe imagini cu tablouri, în care este inveșnicit orașul vechi. Voce: „În urma tragicului eveniment din 1812 Țara Moldovei dintre Prut și Nistru este anexată la Imperiul Rus și se ia decizia de a stabili la Chișinău centrul guberniei Basarabia. Guvernul țarist a făcut un plan general de dezvoltare a orașului. Apar stăzi noi, în linie dreaptă aidoma orașelor rusești. Orașul vechi rămâne doar în memoria celor care l-au vizitat (imagini cu orașul vechi păstrat până azi și pânze pictate cu orașul vechi) – Alexandr Pușkin, Lev Tolstoi, Fiodor Șaliapin, Nicolae Iorga, George Enescu, Octavian Goga și alte personalități marcante.” Imaginea impresionantă a unei căsuțe vechi din Chișinău, cu o curte pietruită, un arbore bătrân și o mașină. Imagini cu Chișinăul interbelic. Cronică documentară. Se aude o romanță în limba română. Voce: „În cei 22 de ani, cât Basarabia s-a întors la România, Chișinăul capătă treptat un aspect românesc, devenind unul din centrele urbane ale țării (imagini cu Berării, Restaurante, Vin, Băuturi spirtoase). Din păcate, cronică cinematografică a atras atenție mai mult instituțiilor distractive, mai spectaculoase, dar în acest timp au fost deshise fabrici, instituții de stat culturale, 50 de școli, 11 licee, 3 gimnazii, tipografii, biblioteci, teatre. Sunt editate mai multe ziare și reviste cu caracter educativ, cultural și istoric.” Cadre documentare, clădiri, tramvaie, Banca Municipală (Sala cu Orgă).

Imagini cu orchestra de lângă monumentul lui Ștefan cel Mare. Chișinăul de azi văzut de sus. Ima-

gini cu hotelul „Cosmos”, transport public pe străzi, automobile, un agent de circulație. Voce: „Chișinăul modern este o gospodărie complexă, axată pe aranjarea și îmbinarea organică a utilului cu frumosul, probleme ce îl frământă mereu pe actualul gospodar al urbei noastre, primarul municipiului Chișinău Serafim Urecheanu.” În cadru Serafim Urecheanu: „Avem un oraș frumos cu care ne mândrim noi, orașenii și oaspeții care ne vizitează capitala. Numai câțiva ani în urmă era foarte problematică situația și viitorul capitalei Republicii Moldova. În ultimii ani s-au întreprins măsuri concrete de ameliorare a situației. Orașul nostru devine tot mai frumos, mai curat.” În imagine - Palatul de Cultură al Feroviarilor, Gara, Academia de Științe a Moldovei, Hotelul „Național”, Hotelul „Chișinău”, Circul, benzinării. Voce: „Perspective de spații verzi, relații dintre vechea urbe, amplasarea noilor edificii în jurul monumentelor de valoare, spre exemplu, a bisericilor. Cu regret, lăcașurile sfinte fiind influențate de diverse orientări străine, adesea erau lipsite de elemente arhitecturale autohtone, caracteristice epocii medievale moldovenești sau așa-numitei perioade de aur a artei și culturii noastre.” Imagini cu biserici din Chișinău. Voce: „Prin intermediul arhitecților străini clădirile de menire cultural-socială, construite pe la sfârșitul secolului XIX - începutul secolului XX, poartă amprenta diverselor stiluri arhitectonice.” Clădiri construite în trecut. Voce: „Orice piață a unui oraș, și aceasta din inima Chișinăului, a fost martora a mai multor evenimente. Câte s-au perindat în fața acestui Arc de Triumf, înălțat în 1841!” Arcul de Triumf. Catedrala din centrul Chișinăului. O paradă militară a ostașilor sovietici, mașini,

soldați cu căști pe cap mărșăluind, mulțime de oameni care salută, fotografii cu Lenin, Stalin pe Arcul de Triumf. Voce: „Și dacă până mai azi, năuciți de forțele Armatei Roșii, nici nu puteam visa la o Armată Națională, astăzi o avem.” Imagini cu ostași ai Armatei Naționale în Piață, lângă Arcul de Triumf. Voce: „În fiecare an, în prezența conducătorilor țării și ai municipiului Chișinău, în această piață, care din 1990 e numită Piața Marii Adunări Naționale, tinerii ostași depun jurământul, fiind întotdeauna gata să apere suveranitatea și independența poporului. Să nu mai fie distrusă nicidecum fața orașului drag!” Imagini cu orchestra care intonează un marș, ostași care mărșăluiesc, ostași care dau onorul. Îl vedem în PMAN pe Petru Lucinschi, Președintele Republicii Moldova, Serafim Urecheanu, primarul municipiului Chișinău, Mitropolitul Vladimir, demnitari de stat.

Cronică documentară. Chișinăul distrus. Capul spart al leului de la Banca Municipală. Voce: „De multe ori Chișinăul a trecut prin foc și prin sabie. Devastat și ars de turci, de tătari în timpuri mai îndepărtate, distrus și ars aproape totalmente a ieșit Chișinăul și din cel de al Doilea Război Mondial (imagini cu Chișinăul distrus, care arată ca un oraș mort). Așa a rămas Chișinăul după retragerea glorioasei Armate Roșii. Nici Catedrala Nașterea Domnului n-a fost cruțată! (Imaginea cupolei distruse a Catedralei.) Distrugerile au continuat și mult mai târziu. În noaptea de 22 decembrie 1962 Clopotnița Catedralei a fost aruncată în aer. Crucea a fost înlocuită cu steagul roșu (în imagine: cupola Catedralei și pe Arcul de Triumf drapelul URSS și umbra monumentului lui Lenin, care se proiectea-

ză peste Arc.) Și abia în 1998, după căderea imperiului sovietic, în urma unei decizii a guvernului și a Primăriei, Clopotnița pierdută a fost reînălțată și numită Clopotnița Memoriei.” (Imagini cu ceremonia sfințirii Cloptniței, bat clopotele, se aude un cor bisericesc). O imagine de sus a spațiului din fața catedralei, Casa Guvernului. Orchestra de lângă monument. Imaginea de sus a Chișinăului, clădiri înalte, străzi largi, piața din fața AȘM. Voce: „Tendința spre grandomanie din perioada sovietică exprimată prin expansiune în toate direcțiile și prin construirea așa-numitelor „cutii de chibrituri” a anihilat specificul autohton. Nu în zadar Primăria și-a propus un plan general de dezvoltare a capitalei (în imagine un panou cu *Chișinău 561*), orientat spre valorificarea tradițiilor naționale și a realizărilor arhitecturale moderne. Transportul a fost un indice de dezvoltare al orașului.” Imagini din trecut cu o cabrioletă trasă de un cal, tramvaie, troleibuze, alte mijloace de transport. Imagini cu carele cu boi pe strada principală, lângă Arcul de Triumf. Voce: „În 1913 tramvaiul cu cai a fost înlocuit cu tramvaiul electric, iar din 1959 începe să circule primul troleibuz. Astăzi orașul dispune de peste 300.000 de unități de transport.” În fața Casei Guvernului - multe autobuze, microbuze, alte mijloace de transport. Imagini cu o manifestare din PMAN, legată de transportul urban. În piață se află Serafim Urecheanu, Petru Lucinschi, Ion Ciubuc, prim-ministru al RM, jurnaliști, reporteri, șoferi. Cântă o fanfară. Voce: „În 1998 pe străzile Chișinăului au fost puse la dispoziție 9 troleibuze și 50 de autobuze.”

Chișinăul este și un centru industrial (în imagini – tractoare de la Uzina de tractoare), construcția de

mașini și aparate, electronică și radioelectronică, industria chimică și farmaceutică, industria ușoară, industria mobilei, covoare, bijuterii. Tunelurile cu butoaie de vin de la Cricova. Se vorbește despre investiții. Orchestra cântă. Imagini ale „orașului alb”, văzute de sus. Voce: „Ultimul timp Chișinăul se înnoiește rapid. Clădiri modernizate, construite total sau parțial, apar în centru sau la periferii.” Imagini ale unor bănci, construcții din preajma Casei Editurilor, Muzeului Orașului. Voce: „Într-un timp scurt Chișinăul va deveni de nerecunoscut, va avea fața lui inconfundabilă, trăsăturile specifice de oraș european.” Case noi, tip vile, acoperite cu țiglă roșie, clădirea nouă a „Moldindconbank”, Palatul Republicii, clădiri mai vechi, Hotelul „Jolly Allon”, piața de obiecte de artizanat din preajma Teatrului Național „M. Eminescu”. Voce: „Cel mai năstrușnic, cel mai imprezibil oraș este cel din visele copiilor.” Copii desenând pe asfalt în PMAN orașul de mâine. Se aude vocea lui Serafim Urecheanu, adresându-se copiilor cu „multstimați bobocei”, apoi îl vedem vorbind la microfon la începutul unui nou an de învățământ la școala nr. 19, care a împlinit 50 de ani. Aflăm că în Chișinău activează 136 de școli în care învață 130.000 de elevi. Voce: „Succesele, ca și bobocii, se numără toamna care, la Chișinău, este și un anotimp al premierelor.” Imaginea Teatrului Național „Mihai Eminescu”, afișele spectacolelor „Hamlet”, „Un veac de singurătate”, „Anna Karenina”, „Școala nevestelor”, „Frații Karamazov”. Se aude melodia „Galbenă gutuie”. Teatrele încep o nouă stagiune. Imaginea Teatrului „Eugène Ionesco”. Voce: „Toate cele unsprezece teatre, sălile de concerte, Opera Națională, Sala cu Orgă, deși afectate de criza

inerentă perioadei de tranziție, seară de seară, își invită fideli spectatori. Tot spre universul spiritual își îndreaptă străduința și cele șapte uniuni de creație, și sălile de expoziție ale artiștilor plastici, și bibliotecile, și muzeele”.

Comentarii însoțite de imagini din Grădina Publică „Ștefan cel Mare”, leii din parc, havuzul, copaci în floare, copacii toamna. Voce: „Îndemnul ilustrului nostru poet de a ne învăța graiul l-am realizat în ultimul deceniu prin mai multe acțiuni, consacându-i limbii materne și o sărbătoare aparte, devenită deja tradițională.” Imagini cu depuneri de flori la monumentul lui Ștefan cel Mare de către oficialități. Se vede orchestra, instalată în dreapta monumentului, care a apărut încă la începutul documentarului. În fața monumentului este lume puțină. Vocea lui Serafim Urecheanu, vorbind la microfon, despre Anul Cărții și al Copilului: „Primăria municipiului Chișinău susține cu burse pe cei mai dotați copii în toate domeniile științei și artei.” Expoziție de cărți. Serafim Urecheanu le-a oferit bursierilor albumul „Ștefan cel Mare și Sfânt”. Felicitări din partea primarului cu ocazia sărbătorii *Limba noastră* și cu „frumoasa ocazie a lansării albumului „Ștefan cel Mare și Sfânt”. Printre persoanele oficiale: Petru Lucinschi, Ion Ciubuc. Serafim Urecheanu oferă albumul bursierilor. În cadru apare și scriitorul Iulian Filip. La începutul lunii octombrie în parc are loc tradiționala Zi a Poeziei. Flori la bustul lui Mihai Eminescu. Tarabe cu cărți. O mulțime de oameni care răsfoiesc cărți, cumpără. O carte intitulată „Chișinău”. La microfon vorbește Petru Lucinschi. Voce după cadru: „Primăria municipiului în fiecare an deschide 3-4 librării, biblioteci. Printre ele: Casa Cărții „Petru

Movilă”, librăria „Scripta”, bibliotecile „Târgoviște”, „Târgu-Mureș”, „Alba Iulia”. Se perindă imagini cu poezii Grigore Vieru, Iulian Filip vorbind la microfon. Voce: „Este valoros gestul Primăriei de a aloca 1 mln lei pentru editarea și procurarea cărților.”

Filmul continuă cu un subiect despre parcurile Chișinăului. Imagini cu fete tinere așezate pe băncile din parc, Aleea Clasicilor toamna. Voce: „Chișinăul se află în pădure sau pădurea în Chișinău”, glumesc oaspeții noștri. Oraș verde! Și au dreptate, fiindcă spațiile verzi ocupă o suprafață de 4.000 ha. E o cifră impunătoare comparativ cu alte orașe europene.” Imagini cu lacurile din Chișinău, Lacul Valea Morilor, foarte multă verdeață. Un alt subiect este Ziua Orașului. Este intonat marșul lui Mendelsohn, un mire și o mireasă în PMAN, cu nașii alături, în față o mică scenă pe care se află oficialitățile țării și ale municipiului. Multă lume în PMAN, ziariști, reporteri, operatori care filmează. Căsătoria civilă are loc chiar în Piață. Tinerii însurăței sunt felicități de Președintele Lucinschi, de primarul Serafim Urecheanu. Voce: „Proverbiala noastră ospitalitate e cunoscută tuturor - și celor care au venit cu voie, și celor care au venit fără voie.” O horă a dansatorilor îmbrăcați în costume naționale și o altă horă, din cronică documentară de arhivă când, s-a prins în horă, și un soldat sovietic. Voce: „Gazdele și-au invitat oaspeții dragi să participe la sărbătoarea orașului la tradiționalul Festival al dansului popular.” Imagini cu dansatori din diferite țări. Voce: „Fiind și noi de origine latină, suntem fascinați de grandoairea și splendida nebunie a carnavalului. Ispita de a avea un carnaval al nostru e foarte mare.” Imagini cu măștile lui Guguța ale actorilor de la Teatrul Mu-

unicipal de Păpuși „Guguță”, Teatrul „Luceafărul”, o vedem pe actrița Nelly Kameneva de la Teatrul rus „A.P. Cehov”, alți actori. În PMAN s-a adunat foarte multă lume. Voce: „Suntem martorii când deschiderea spre Occident schimbă caracterul acestei sărbători și a altor manifestații, orientându-le spre noi orizonturi culturale.” Informații și imagini despre Festivalul Internațional „Vă invită Maria Bieșu”, Festivalul Internațional Bienala Teatrului „Eugène Ionesco”, Festivalul Național „Gheorghe Asachi”, Festivalul Internațional de Satiră și Umor „Dănilă Prepeleac”, „acțiuni ce lasă amprente asupra Chișinăului la acest sfârșit de mileniu.” În fața președinției cântă Maria Iliuț, se aude de peste tot muzică, Chișinăul e în haine de sărbătoare. Pe străzi expoziții de fructe, legume, din mere a fost scris cuvântul *Chișinău*, din fructe, legume, struguri a fost alcătuită stema orașului, mese cu bucate, răsună muzică populară. Voce: „Bătrânul și mereu tânărul Chișinău e chemat să-și realizeze funcția de capitală modernă a unui stat european.” Cântă o orchestră de muzică populară. Unii stau sub umbrelă, afară plouă, alții cântă în ploaie. Ceasul de pe Arcul de Triumf indică ora 7 și 27 min p.m. Lume multă în piață, pe străzile capitalei. Oamenii se veselesc, dansează, petrec. Pe str. Pușkin trece un troleibuz. Cu greu își „face loc” prin mulțime, dar își continuă drumul. Se cântă și se dansează până târziu. Se aude cântecul „Oameni de paie” în interpretarea formației „Catharsis”. Foc de artificii. Voce: „Mâine începe o nouă zi. Chișinăul de astăzi este al nostru. Cel de mâine va fi al copiilor noștri. O fi mare sau mic, dar Chișinăul este cel mai frumos oraș din lume, fiindcă-i al nostru și-l iubim!” Imagini cu desene ale copiilor care au ca temă orașul

Chișinău. Cant-autorul Sergiu Finiti interpretează o melodie despre toamnă.

Comentariu: După o perioadă destul de îndelungată, avem un film despre Chișinău. A fost realizat în cadrul unui studiou independent, și anume - Asociația de Creație „Buciumul”, în condițiile libertății de creație, când nu mai exista cenzura. Filmul conține multă informație. A fost folosită cronică documentară din Arhiva Națională a Republicii Moldova. Există o altă abordare a istoriei Chișinăului spre deosebire de filmele realizate în perioada sovietică. Spectatorul este informat despre istoria recentă a Chișinăului, despre situația în transport, economie, învățământ, cultură, artă, despre evenimentele și manifestările din Chișinău care s-au născut odată cu independența Republicii Moldova. Există cadre care fac parte din istoria recentă a teatrului național, a culturii naționale. Pentru prima oară se vorbește despre deschiderea unor biblioteci, despre uniuni de creație, săli de expoziție. În filmul „Chișinău Sfârșit de Mileniu” autorii ne-au propus o vastă panoramă a vieții orașenilor. Documentarul a fost realizat la comanda Primăriei municipiului Chișinău. Filmul a fost realizat în limba română.

Surse:

- ♦ *Chișinău: sfârșit de mileniu* (1998) [online] [accesat 10.09.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=aHS7jWMSlxY>
- ♦ *Druc Vlad* (regizor) [online] [accesat 10.09.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/220/index.html>
- ♦ *Studioul de filme «Buciumul»* [online] [accesat 10.09.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/organization/720/index.html>

CHIȘINĂU – O CAPITALĂ EUROPEANĂ
(Chisinau - a European Capital),
color, 17 min. 52'

Scenariul și regia: Leontina Vatamanu. Imaginea: Marin Iliuț, Sergiu Ciorescu. Editare video: Ghenadie Pripa. Design grafic: Eugen Novac. Voce: Vlad Marcoci. Muzica: Anatol Ștefăneț și „Trigon”
Consultanți: Liubomir Chiriatic, Vladimir Catlabuga (Experți IDIS Viitorul)
Producător: Virgil Mărgineanu, OWH studio, 2011

Conținut: Filmul începe cu o melodie săltăreață, pe fonul ei se derulează imagini cu tineri, copii, o pereche de tineri căsătoriți, în jur flori, verdeață, havuzul din Grădina Publică „Ștefan cel Mare”, mame cu copii în brațe, oamenii au încins o horă în PMAN, afară e timp frumos. Unde-o fi Chișinăul pe hartă? Iată-l! După care urmează titlul filmului și o imagine cu cupola Catedralei Nașterea Domnului din centrul Chișinăului, a altor clădiri. Spre cer se înalță baloane în culorile drapelului național: albastru, galben, roșu. Sus, pe Casa Guvernului, se văd persoane, la fel, purtând haine în culorile drapelului național, se aude fanfara, intonând imnul de stat al Republicii Moldova „Limba noastră”, jos, în piață, se văd mulți oameni. Vocea craincului: „Chișinău este capitala Republicii Moldova, un stat nou, apărut pe harta Europei în 1991, când fosta Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și-a proclamat independența.” Panouri care indică „20 de ani de la independența Republicii Moldova”. Imagini din PMAN, paradă militară. Voce: „La 27 august acest stat își sărbătorește independența, stat bazat pe va-

lori democratice și pe vectorul european de dezvoltare.” Cronică documentară, imagini din PMAN, 27 august 1989. Voce: „Peste 700.000 de cetățeni din toată republica, o mare de oameni. Ei au venit la Chișinău ca să participe la Marea Adunare Națională. Să-și ceară dreptul la identitate națională (dreptul la limbă și alfabet latin, *n.a.*)” Imagini de la Marea Adunare Națională, poetul Ion Vatamanu la tribună, mulțimea de oameni din „piața principală a capitalei, unde se produc cele mai importante evenimente”, mai mulți oameni s-au luat de mână și s-au prins într-o horă. Voce: „Astăzi Republica Moldova își clădește un destin nou, pro-european, iar capitala acestei țări se orientează spre standardele unui oraș european.” Imagini cu PMAN, Arcul de Triumf, Scuarul Catedralei Mitropolitane – totul strălucind de curățenie și prospețime. Chișinăul arată ca un oraș în care locuitorii lui se simt confortabil. În cadru, Dorin Chirtoacă, primarul general al Primăriei municipiului Chișinău: „O capitală europeană trebuie să funcționeze ca un ceas elvețian. Noi am început un asemenea proces, însă mai avem încă multe de făcut.” Imagini cu orașul Chișinău văzut de sus, o tânără își bea cafeaua la balcon, iar jos, pe viaduct, circulă sumedenie de mașini, în zare se văd clădiri, multă verdeață și mult soare. Voce: „Chișinăul e situat în centrul republicii. Orașul se întinde pe șapte coline pe o suprafață de 120 km.” Se vede din imaginile proiectate un oraș în care domină țigla roșie a acoperișurilor. Apoi imaginile ne duc la Aeroport. Se vede clădirea aeroportului, avioane, mașini în fața aeroportului, oameni care vin și pleacă, își iau rămas bun, întâlniri emoționante. Voce: „La 13 km distanță de capitală se află aeroportul Chișinău. În

prezent 17 companii efectuează zboruri aeriene spre 28 de destinații. Pista de aterizare are 3.590 m și este una dintre cele mai lungi din Europa.” Un avion care decolează, iar de la înălțimea zborului se văd câmpiile doldora de roadă. Intrarea în oraș se face prin Porțile Orașului, care au devenit „emblema capitalei.” Odată intrați în oraș, descoperim „unul din cele mai verzi orașe europene”, cu pomi de diferite specii plantați de-a lungul străzilor și bulevardelor. Voce: „Orașul se laudă cu cele mai multe parcuri.” Se văd imagini cu colțisoare verzi din parcurile capitalei, cu multe flori, cu locuri inspirat amenajate, cu izvoare de apă cristalină, unde se plimbă femei cu copii, tineri, toți zâmbesc, sunt fericiți și relaxați. Imagini de pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare”, o mireasă, oameni care se odihnesc pe bănci, copii care aleargă și se joacă în spațiile special amenajate și comentariul „unul din cele mai vechi parcuri din centrul capitalei, unde chișinăuienii se bucură de prospețime, verdeață și un spațiu cu WiFi gratuit.” În imagini mai mulți oameni cu laptopuri și căști, conectați la internet. Voce: „Pe bulevardul principal, bulevardul Ștefan cel Mare, sunt amplasate principalele clădiri administrative... (se vede Casa Guvernului, stema de stat a Republicii Moldova, tricolorul, Parlamentul, Președinția). Tot aici putem vedea monumentul „celui mai iubit Domnitor moldav al tuturor timpurilor, Ștefan cel Mare.” Acest monument a fost instalat în 1928 și a devenit „simbolul rezistenței naționale.” O mulțime de oameni în fața monumentului, ostași din garda prezidențială duc coroane cu flori ca să fie depuse la monumentul lui Ștefan cel Mare, domnitorul „adunând florile recunoștinței de la toate regimurile ce s-au

perindat de-a lungul istoriei.” Pe gardul de fier din spatele monumentului se vede o expoziție. Comentariul ține de istoria orașului care, prima dată „este menționat într-un document de la 1436”. Dintr-un mic târg, treptat, Chișinăul s-a transformat într-un centru comercial, apoi, „când spațiul dintre Prut și Nistru este anexat la Imperiul Rus, centrul guberniei Basarabia e stabilit la Chișinău. Chișinău obține statut de oraș, iar aspectul său se schimbă vizibil sub aspect arhitectural.” Urmează imagini cu fotografii vechi ale orașului, datate din secolul XIX, cât și clădiri construite în trecut de arhitectul Alexandru Bernardazzi. O placă comemorativă de la Biserica Sfânta Teodora de la Sihla în amintirea arhitectului care a știut să creeze un specific al Chișinăului, „un oraș cu o pregnantă interferență culturală ce s-a suprapus de-a lungul istoriei.” Clădirea Muzeului Național de Istorie a Moldovei cu statuia Lupoacei în față, urmează apoi comentariul despre Unirea de la 1918, după care „Chișinăul se dezvoltă vertiginos.” Sunt inserate cadre de cronică documentară cu imagini ale Chișinăului interbelic, unde au fost deschise mai multe școli, tipografii, biblioteci și un cinematograf, sunt editate un șir de reviste și ziare, au fost înființate mai multe instituții superioare de învățământ, au început să funcționeze mai multe întreprinderi ale industriei alimentare, se deschid mai multe bănci, apar hoteluri luxoase, se dezvoltă transportul urban. Comentariile sunt însoțite de imagini. Voce: „În timpul celui de-al doilea război mondial orașul a fost bombardat masiv.” Se văd imagini filmate cu Chișinăul în ruine, distrus, cupola Catedralei grav avariata, Banca Municipală bombardată, după care urmează cadre de la Casa-Muzeu „Șciusev” din

Chișinău. Voce: „Arhitectul Alexei Șciusev a condus elaborarea planului general de reconstrucție a Chișinăului în anii 1947-1949”, când localitatea s-a extins cu noi cartiere de locuit. A imprimat orașului „un nou spirit și un nou decor”, care fac mărturia „unei epoci apuse.” Imagini cu clădiri construite în acea epocă, în special case de locuit. Monumentul lui Grigore Kotovski, Hotelul „Cosmos”. După aceste imagini, autorii revin iar la Chișinăul de azi, unde sunt construite clădiri moderne (în imagine - Sky Tower de lângă Poșta Centrală, patinuarul), aflăm că în prezent în Chișinău locuiesc circa 1 mln de oameni. Clădirea în care se află Primăria municipiului Chișinău. La ore fixe din turnul Primăriei răsună „o melodie familiară tuturor chișinăuienilor: imnul orașului.” Se aude celebrul cântec și arhicunoscutul vers „Orașul meu cu umeri albi de piatră...”, aceasta fiind „sintagma cu care este supranumit Chișinăul.”

Imagini cu numeroase clădiri care, filmate, sunt albe. Voce: „Sunt construite din piatră albă de calcar, extrasă din carierele de piatră din vecinătatea orașului.” Astfel, ajungem la Cricova, la renumitele beciuri în care se păstrează vinuri de calitate. Chișinăul – ca oraș al ospitalității (în imagini - hoteluri, terase, restaurante, poate fi văzut și hotelul „Codru.”) Chișinăul este un oraș al oportunităților, în plină dezvoltare, aici funcționează fabrici, întreprinderi ale industriei alimentare, de producere a mobilei (imagini cu o cutie de bomboane „Chișinăul de seară”, pâine coaptă, covoare, mobilă). Chișinăul e tânăr, vedem studenți de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. În Chișinău se produc evenimente de anvergură, cum ar fi Festivalul Internațional de Operă și Balet „Invită Maria Bieșu”. Imagini cu cele „trei

voci de aur ale operei mondiale”: Maria Cebotari, Maria Bieșu, Valentina Nafornită. La fel, are loc Festivalul Internațional de Film Documentar CRONO-GRAF (imagini la gară, unde sunt întâmpinați invitații, scena, sala de cinema). În Chișinău s-a lansat și și-a început activitatea formația „Zdob și Zdub” - imagini de la Eurovision cu melodia „Bunica bate toba”, Dan Bălan și trupa „O-zone” - fragment din clipul celebrei melodii „Dragostea din tei”, faimoasa trupă „Noroc” – imagine a trupei în prezent, orchestra „Lăutarii”, Ansamblul de dansuri populare „Joc”. Chișinăul găzduiește Festivalul de Ethno-Jazz, organizat de Anatol Ștefăneț și grupul „Trigon” – un afiș al festivalului, spectatori intrând în sală, unde se desfășoară concertul. Chișinăul este un oraș în plină dezvoltare, își propune „mai multe proiecte ambițioase care ar transforma capitala într-un centru și mai modern” (imaginea unui volum intitulat „Uniunea Europeană. Marea provocare a Republicii Moldova”), aliniat la standardele din metropolele europene. În cadru, Dorin Chirtoacă: „În următorii patru ani Chișinăul va cunoaște o cale a dezvoltării - modernizarea infrastructurii orașului, așa încât să respectăm standardele europene.” Filmul se încheie cu Hramul orașului. Voce: „De 14 ani Chișinăul își sărbătorește hramul.”

Comentariu: Documentarul a fost realizat în anul 2011, în cadrul programului „Viitorul european al municipiului Chișinău”, implementat de IDIS Viitorul cu suportul financiar al Fundației Hanns Siedel. Premiera filmului a avut loc pe 19 ianuarie 2012 în Sala Albastră a Muzeului Național de Istorie a Republicii Moldova. A fost un eveniment, dat fiind că în cinematografia moldovenească din ultimul de-

cenii nu s-au produs filme despre Chișinău. Considerat ca un documentar de promovare a potențialului turistic, investițional și cultural, filmul cuprinde etapele istorice de dezvoltare a orașului. Imagini frumoase, muzică și comentarii - aceste trei componente creează o atmosferă sărbătorească a orașului „cu umeri albi de piatră”. Nu suntem de acord cu afirmația din film că „florile recunoștinței” au fost depuse la monumentul lui Ștefan cel Mare „de toate regimurile care s-au perindat de-a lungul istoriei”. Se știe că, în perioada sovietică slujitorii regimului nu depuneau flori la monumentul lui Ștefan cel Mare, iar domnitorul nu se afla la mare cinste, uneori era chiar periculos pentru oricine să se apropie de monument, darmită să depună flori.

Multe filmări au fost efectuate de sus și acordă posibilitatea ca orașul să fie văzut panoramic. De menționat muzica expresivă a formației „Trigon” care a însoțit documentarul. Comentariile sunt în limba română, subtitrarea - în limba engleză.

Surse:

- ◆ *OWH Studio în parteneriat cu IDIS Viitorul prezintă...* [online] [accesat 18.09.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/news/2012-01-18/index.html>
- ◆ *Chișinău, o capitală europeană* [online] [accesat 20.10.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=CkZh2BBBz20>
- ◆ *Chișinău, o capitală europeană* [online] [accesat 28.06.2018]. Disponibil: <http://www.owh.md/film.php?categorie=3&menu=m3>

CHIȘINĂUL DIN PERIOADA RENAȘTERII NAȚIONALE

CUM ÎȚI ESTE NUMELE, „SURULE”?

(Как имя твое, „Серый”?), a/n, 1 act

Scenariul: Ion Mihailo. Regia: Ana Iurieva

Imaginea: Albert Iuriev

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație a filmelor documentare, 1985

Conținut: În Parcul Central. Pe o bancă, un bărbat citește ziarul „Sovetskaia kultura” (Советская культура). Alături de el, e un băiețel. Pe ecran apar titrele filmului. Într-o curte dintr-un cartier al Chișinăului. Jos, în curte, un adolescent șuieră, uitându-se în sus. În fața și în spatele lui – clădiri cu multe etaje.

Un grup de ștregari merg pe stradă, fug, aleargă. Ajung lângă aparatele cu apă gazată, toți buluc asupra lor, strigă, țipă. Pe aparate e scris *Вода газированная* (Apă gazată). Din cauza că se îmbulzesc, o mamă cu doi copii mici nu poate să bea apă și pleacă. Vocea crainicului ne anunță: „Acești băiețandri au timp berechet și nu știu ce să facă cu el!” Alte comentarii după cadru în limba rusă: „Не всегда подросток знает, как распоряжаться своим свободным временем. В этом возрасте, чаще всего, он кажется одиноким, никому не нужным человеком. Кто я в этом мире?” (Adolescentul nu prea știe cum să folosească timpul său liber. La vârsta asta, cel mai adesea, el se simte singur, se crede o persoană inutilă. Cine sunt eu în lumea asta?) În cadru se văd fete, băieți, adolescenți. Râd, vorbesc, gesticulează, își fac de cap. Râd și arată cu degetul spre un bărbat cherchelit care se îndreaptă

spre scara unui bloc din apropiere. Alte cadre. Mai mulți tineri stau la coadă. Au adus sticle goale în plase. Comentariu: „Am cunoscut o clasă, în care elevii împreună cu diriginta discutau aprins despre artă, despre timpul în care trăiesc. Dar a venit într-o bună zi directorul și a interzis aceste discuții!” În fața unui bloc, un butoi cu bere. Lângă butoi mai mulți adolescenți beau cu sete. Comentariul continuă: „А ребята продолжают собираться без классного руководителя!” (Iar băieții continuă să se întâlnească și fără dirigintele clasei!). Îi vedem apoi în cimitir. Au aprins un foc de tabără, joacă cărți. Comentariu: „Вот так создаются свои компании, которые могут предложить первые сигареты, научат играть в карты, а может даже нальют первый стакан вина. Нет, это не пресловутые трудные подростки, не компания юных правонарушителей. Это подростки, которые когда-то заглянули нам в глаза, а мы просто это не заметили!” (Iată așa iau naștere grupurile lor, unde ți se va oferi prima țigară, vei fi învățat să joci cărți sau îți va turna cineva primul pahar de vin. Nu, nu e vorba de adolescenți dificili sau de un grup de tineri infractori. E vorba de adolescenți care au privit în ochii noștri, iar noi nu am observat!). În cadru se văd multe clădiri noi, puieți abia sădiți. Sunt cartiere noi din Chișinău. Un tânăr și-a dat drumul într-o gură de canal, așa, pur și simplu, ca să încerce „senzații noi”. Comentariu: „Мы их кормим, одеваем, учим, а в остальном, увы! В этом переломном

возрасте, они предоставлены самим себе. Даем возможность жить по законам двора!” (Noi îi hrănim, îi îmbrăcăm, îi învățăm, dar în rest la această vârstă de trecere îi lăsăm de capul lor. Le dăm posibilitatea să se conducă de „legile curții”!).

O femeie s-a apropiat de un grup de adolescenți. Intră în discuție cu ei. „Хотелось бы поговорить с вами о свободном времени. Что заставляет вас собираться в подвалах, на крышах?” (Aș vrea să vorbesc cu voi despre timpul liber. Ce vă face ca să vă adunați împreună în subsoluri, pe acoperișuri?) O fată răspunde: „Свободное время почти у всех есть. Потому что нельзя постоянно заниматься. И в свободное время хочется пообщаться со своими сверстниками, куда-то пойти. Но у нас нет таких мест, где можно встречаться. В кино ходим редко. Бывают дискотеки, но в последнее время все закрыли!” (Timp liber are fiecare din noi. E imposibil să înveți în permanență. Și în timpul liber îți dorești să comunici cu cei de vârsta ta, să mergi undeva. Dar la noi nu există asemenea locuri, unde am putea să ne întâlnim. La cinema mergem rar. Erau niște discotecii, dar au fost închise!) Altă fată: „Компании образуются вне школы и даже с не одноклассниками. Потому что там можно найти единомышленников.” (Grupurile iau naștere în afara școlii și nu e neapărat să fie colegi de clasă. Acolo poți întâlni persoane cu aceleași păreri). Camera de luat vederi fixează fețele lor sincere, privirea curată. Este foarte importantă, probabil, această discuție și faptul că li se cere părerea. O fată: „Просто приходится собираться в подвалах. Иногда бывает такое, что некуда пойти. Все такие правильные, а там,

там мы такие какие есть. Там мы все свои. Более свободно себя чувствуешь!” (Suntem nevoiți să ne adunăm prin subsoluri. Se întâmplă uneori, că nu avem unde ne duce. Toți în jur sunt foarte corecți, iar acolo, iar acolo noi ne simțim egali. Toți suntem la fel. Ne simțim mai liberi!) Un băiat: „Не хотим быть как все!” (Dorim să fim diferiți!) Femeia i-a ascultat pe toți, apoi întreabă: „А разве нельзя ходить в клубы, спортивные секции. Нельзя ли там проявить свою индивидуальность?” (Ați putea să mergeți la cluburi, în secții sportive. Oare nu e posibil să vă manifestați individualitatea anume acolo?) În cadru se vede o încăpere. Copii, aparatură, table de șah, dame, tenis de masă. Doi băieței joacă biliard. Un băiat răspunde: „Там ходят маленькие дети - 8 лет, нам неинтересно!” (Аcolo se duc copii mici, de 8 ani. Nouă nu ne este interesant!)

Vocea de după cadru: „А что говорят взрослые?” (Ce spun adulții?) În cadru: de undeva de la etaj cad niște foi de hârtie, multe foi de hârtie. Vocea de după cadru: „Нам в этом деле много помогают общественники, товарищи которые руководят клубами по интересам подростков.” (Ne ajută mult în rezolvarea acestor chestiuni activității sociale, tovarășii care stau în fruntea cluburilor pentru adolescenți.) După cadru se face auzită o voce, care spune ceva despre „măsuri”, ce decizii se iau, pe hârtie, referitor la timpul liber al adolescenților, despre „отвлечение от дурного влияния города” (a-i feri de influența negativă a orașului). Sunt filmate cluburi, care se află în subsoluri, prost aerisite, cu ușile închise. A venit un tânăr, trage de ușă, dar e încuiată. Aceași voce spune că, în zilele

de duminică, sălile de festivități din școli sunt închise, iar cluburile au zi liberă. Și asta se vede și din film. Sunt aduse niște exemple, când adolescenții, singuri, se grupează și desfășoară unele activități. Învață cum să prelucreze lemnul, să repare obiecte vechi sau încăperi. Dar nu sunt luați în serios. De regulă, li se spune că trebuie să învețe, să termine școala, iar apoi își vor alege drumul în viață. Pentru a fi responsabili trebuie să se afirme. Dar cum? O întrebare: „Ребята, при каких условиях возможно утверждение своей личности?” (Băieți, în ce condiții vedeți voi afirmarea propriei personalități?) Răspuns: „Чтобы не давил своим авторитетом.” „Он должен понимать все наши проблемы.” (Să nu ne preseze cu autoritatea sa. Trebuie să înțeleagă problemele noastre.) Filmări prin diverse încăperi, unde activează cercuri de șah, sunt copii, dar vin și adolescenți. Vocea crai-nucului: „Все-таки ощущение благополучия не возникает, потому что все еще существует барьер формализма, который сообщая, надо разрушить.” (Oricum nu apare senzația de prosperitate, fiindcă există încă bariera formalismului care, cu forțe comune, trebuie nimicită). În cadru - sute de pagini scrise la mașină, de mână, formulare pe care le ia vântul.

Filmări în curtea unei școli. Elevi din clasele superioare, acei adolescenți care se adună în grupuri prin curți, care au răspuns la întrebări. Unii zâmbesc, alții sunt serioși, dar toți sunt tineri și plini de speranță. Vocea de după cadru: „Куда они направятся завтра?” (Ce le va surâde ziua de mâine?)

Comentariu: Titlul filmului „Cum îți este numele, „Surule”? semnifică o „modă”, încetățenită în pe-

rioadă sovietică: copiii, adolescenții nu-și spuneau pe nume, ci foloseau un fel de porecle: „Serâi” - însemna „Lupul”, dar mai avea și o semnificație ascunsă: ceva cenușiu, uniform, plicticos.

În film apare în cadru, spre sfârșit, și regiunea Ana Iurieva (minutul 8`55).

„Cum îți este numele, Surule?” este un documentar realizat în anul 1985. Era primul an de „perestroikă”, adică restructurare, politica de stat de reforme liberale, inițiată de liderul PCUS Mihail Gorbaciov.

Surse:

- ♦ *Cum îți este numele, „Surule”?* STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ♦ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 126.
- ♦ *Iuriev Ana* (regizor) [online] [accesat 27.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/237/index.html>

MOLDOVA-87 (Молдавия-87), color, 1 act

Scenariul și regia: Vlad Druc

Imaginea: Oleg Diordienko

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație a filmelor documentare, 1987

Conținut: În acest documentar nu există text, doar imagini și muzică. În film sunt imagini pitorești din localitățile Moldovei, sate, orașe (Tiraspol, Râbnița), dar cele mai multe au fost filmate în capitală. Imaginea unei clădiri noi din Chișinău. Conducătorul artistic și dirijorul orchestrei Teatrului de Operă și Balet Alexandru Samoilă. Demonstra-

ția oamenilor muncii la 1 mai 1987. Interiorul unei secții de la Fabrica de bomboane „Bucuria”. Imaginea unui televizor, produs la uzina de televizoare „Alfa” din Chișinău. Fotografii din albumul „Chișinău”. Afișul ansamblului „Contemporanul”. Afișul ansamblului „Plai” cu interpreta Nadejda Cepraga. Fotografii din albumul „Derevo i obraz” (Дерево и образ). Afiș cu interpretul Ion Suruceanu. Ansamblul „Legenda” și Iurie Sadovnic. Teatrul „Luceaful”. Actorul și regizorul Sandri Ion Șcurea, Artist al Poporului din RSSM, repetă cu actrii. *Premiere-87:* „Minunea Sfântului Antonie” de Maurice Maeterlinck, „Lecții de muzică” de Ludmila Petrușevskaia, „Horia” de Ion Druță. În cadru - Veniamin Apostol, regizorul-șef al Teatrului Rus de Stat „A.P. Cehov”, repetă cu actrii pe scenă. *Premiere-87:* „Dictatura conștiinței” de Mihail Șatrov, „Cervus divinus” (Mârțoaga cu clopoței) de Ion Druță, „Idilă între soți” de Pierre Garnier. *Premiere-87* la Teatrul de Operă și Balet. În cadru - Alexandru Samoilă. *Premierele anului:* „Bal mascat” de Giuseppe Verdi, „Alexandru Lăpușneanu” de Gheorghe Mustea. Coperta albumului „Moldova, mândria mea”. Tabloul „Copiii”. Un băiat citește dintr-un „Abecedar”. Voce (înregistrare sincronică): „Moldova mea!”

Comentariu: „Moldova mea!” sunt singurele cuvinte care se aud în film. În rest, documentarul constituie o îmbinare ingenioasă a cadrelor filmate cu muzica. Aici găsim momente unice despre premierele teatrale din anul 1987, imagini cu personalități din lumea teatrului și a muzicii. Acest documentar, ca gen, este o trecere în revistă și a fost definit ca o „carte de vizită a Moldovei”.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 141.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘKEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 26.
- ◆ *Дело фильма nr. 4.154*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

NEGAREA NEGAȚIEI

(Отрицание отрицания), color, 5 acte

Scenariul: Boris Evladov. *Regia:* Igor Talpă

Imaginea: Iulian Florea

Compozitor: Valentin Dânga

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație a filmelor documentare, 1988

Conținut: Marea majoritate a filmărilor au fost efectuate în Tiraspol, Anenii Noi, Bender, Cimișlia. Abia spre sfârșit autorii lui au ajuns și în Chișinău. Documentarul parcurge această cale pentru a lua în dezbatere procesul de democratizare a societății, început în 1985. Ne aflăm în al treilea an de perestroikă, politică promovată de Mihail Gorbaciov, care se afla în funcția de secretar general al CC al PCUS. „Perestroika necesită o purificare în toate domeniile vieții” - era una din necesitățile noii politici. În realitate perestroika și democratizarea deveniseră un proces complicat care se desfășura cu multă dificultate în RSS Moldovenească (Republica Moldova). Străzile orașului ne demonstrează o monotonie și o încetineală a vieții, de parcă aici perestroika nici nu a ajuns.

Comentariu: Scenariul filmului a fost scris în baza mai multor scrisori, expediate la Chișinău lui Boris Evladov, corespondentului special al oficiosului ziar de partid „Pravda” (Правда), în care semnatarii se revoltau, că în localitățile lor perestroika este mimată (Cimișlia), că „democrația încă nu a ajuns la noi” (or. Bender), „avem nevoie de lecții de democrație” (or. Tiraspol). De remarcat, că vocea de după cadru care comentează este cea a lui Boris Evladov, autorul scenariului. Documentarul ia în dezbateră probleme de stringentă actualitate și face parte din seria de filme publicistice care încep să apară la studioul „Moldova-film” spre sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, pp. 31-32.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, pp. 147-148.
- ◆ *Negarea negației (f/d)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmothecă și restaurare. Secția Video.

STĂPÂNI ȘI SLUGI

(Господа и слуги), a/n, 2 acte

Scenariul: Gheorghe Malarciuc

Regia și imaginea: Nicolai Harin

Au mai participat: Valeriu Strungaru, Alecu Deleu, Iurie Balan

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație a filmelor documentare, 1988

Conținut: „E ușor să fii deputat”, „Ce știm noi despre aleșii noștri? Că e cel mai bun fiu/fiică al po-

porului?”, „Deputatul este sluga poporului!”, „Până azi, cuvântul „deputat” trezește vădit respect”, „Preocupările deputatului sunt multe, importante!” Sunt fraze care se fac auzite chiar din primele cadre. Se fac și investigații. Se iau interviuri de la oameni. Sunt întrebate mai multe persoane în plină stradă, dar se întreabă și autorul acestui film: „Ce știm despre deputații pentru care am votat?” Răspuns: „Nu știm nimic!”

În cadru apare clădirea CC al PCM. Vocea autorului: „Cincizeci de deputați ai Sovietului Suprem al RSSM au renunțat la privilegiu”. „Ne-am dat demisia!”, spune un deputat. În cadru - scriitorul Vladimir Beșleagă. Vorbește despre un deputat din satul Mălăiești, care nu-și făcea datoria față de aleșii săi, ci se gândea mai mult la treburile personale. Oare asta înseamnă să ai putere? Vocea autorului: „Să fii deputat e o muncă grea!”

Cadre de arhivă. Vizita lui Leonid Ilici Brejnev la Chișinău. Secretarul CC al PCUS este însoțit de I.I. Bodiul.

În cadru se vede clădirea CC al PCM. I.I. Bodiul nu mai este la conducerea CC al PCM. Se află la Moscova, fiind transferat la muncă în capitala URSS.

În anumite circumscripții au avut loc noi alegeri în Sovietul Suprem al URSS (Parlament). Vocea autorului: „Noile noastre slugi și-au înțeles noile funcții, doar că azi trăim o altă perioadă: de la stagnare la revoluție!”

E filmată o manifestare care se desfășura în fața cinematografului „Gaudeamus” (fostul „40 de ani ai Comsomolului”). „Mai multă democrație se cere azi de la candidații în deputați!” „Renunțarea la privilegiu” - iată câteva cerințe față de cei care vor să devină

deputați. „Nici stăpâni, nici slugi, ci să fie ca noi toți - harnici locuitori ai acestui plai!” - iată un îndemn și o concluzie la care ajunge autorul scenariului.

Imaginea Palatului Republicii care, în perioada sovietică, se numea Palatul Prieteniei.

Comentariu: Comentariile din acest film aparțin scriitorului Gheorghe Malarciuc, tot el și autorul scenariului. Documentarul este un film publicistic, fiind dedicat celei de-a XIX Conferințe Unionale a PCUS, care a avut loc la Moscova în perioada 28 iunie-1 iulie 1988. La această conferință au fost adoptate cinci rezoluții importante pentru acea perioadă: „Despre democratizarea societății sovietice și reforma sistemului politic”, „Despre lupta cu birocratismul”, „Despre glasnost” ș.a., rezoluții care au impulsionat mișcarea de renaștere națională din Republica Moldova.

Filmul reflectă începuturile de „trezire” la renașterea națională, când oamenii și-au pus întrebări referitor la rolul deputaților aleși.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p.148.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 30.
- ◆ *Stăpâni și slugi* (f/d). Studioul „Moldova-film”. FilMOTECA și restaurare. Secția Video.

NEDUMERIREA LUI MOȘ GHEORGHE (Заботы старого дворника), color, 1 act

Scenariul și regia: Ana Iurieva. **Imaginea:** Nicolai Fomin

Coloana sonoră: Evelina Gaspas

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație a filmelor documentare, 1988

Conținut: Filmul începe cu un peisaj de la țară. O femeie vopsește niște stâlpi, o verandă. O alta scoate apă de la o fântână frumos împodobită. O trompetă cântă cu jale. Ce casă frumoasă se vede în cadru! O adevărată bijuterie! Un tren interurban. Vocea de după cadru: „Trenul adolescenței noastre”, care ne aduce la Chișinău și ne duce acasă. Atât de mult ne-am obișnuit cu drumurile, încât te-ai mira dacă ai găsi pe cineva care să se țină de casă!” În cadru – lume, mișcare, gara din Chișinău. Oamenii coboară din vagoane. Vocea: „Trenul îl aduce în fiecare dimineață la Chișinău pe moș Gheorghe. El are o profesie necesară orașului!”

În cadru – moș Gheorghe, un om bătrân, îmbrăcat cu pufoaică și ușancă pe cap. Apoi în cadru apar mai multe femei cu cărucioare pentru copii, „reutilitate” cu lighene mari și adânci pentru transportarea gunoiului. Aceste cărucioare sunt ca niște coșuri mobile de gunoi, utilizate de măturători în acei ani. Femeile sunt gata de a porni munca de curățenie pe lângă blocuri, pe străzi. Printre ele este și moș Gheorghe.

Se aude un marș, cântat de o trompetă. Străzile orașului sunt pline de mașini. Printre mașini, vajnic, merge un măturător îmbrăcat în vestă portocalie. Mărșăluind, el împinge renumitul cărucior, în care se află o mătură meșterită din crengi. În stație s-a

oprit un troleibuz, coșul de gunoi e răsturnat, pe jos hârtii și gunoaie.

Se aude o fanfară, care intonează un vals. Moș Gheorghe e la datorie, face curat. În cadru sunt niște tineri, care mănâncă cu poftă pateuri, iar hârtiile murdare și pline de grăsime le aruncă pe stradă. Unul scuipă scuipat, altul scuipă semnițe, al treilea fumează și scuipă. Scuipatul - ca un fel de sport, cam așa se sugerează cu o anumită ironie amară... Vocea de după cadru: „Mare-i nedumerirea lui moș Gheorghe! Cu cât mai multă sânguință depune el în ceea ce face, cu atât mai îndărătinc este orașul.”

În cadru: un tânăr aruncă jos o cutie. Coji de rășărită pe jos, se văd picioarele oamenilor. Mai mulți tineri stau pe o bancă și mănâncă semințe de rășărită. Un bărbat, înainte de a urca în troleibuz, aruncă chiștocul pe jos. O măturătoare mătură sânguincios, în plină zi, în timp ce oamenii merg pe trotuar. Iată și un măturător mai tânăr, înarmat cu o mătură mare și având alături nelipsitul cărucior. Fanfară cântă mai trist, parcă ar plânge. O femeie în halat, aplecată, strânge cu mâinile goale, fără mănuși, frunzele. Alături are un covoraș plin cu gunoi și o mătură. Un alt măturător a făcut curățenie în curte, duce un cărucior încărcat cu crengi. Și moș Gheorghe împinge un cărucior plin. Vocea de după cadru: „Moș Gheorghe nu înțelege, de unde vine atâta barbarism și indiferență în sufletul omului?”

O imagine cu vagoanele trenului - murdare, pe jos semințe, hârtii, pe scaune - coji de semințe. Vocea de după cadru: „Cum s-ar face, dacă într-o bună zi trenul nu-l va mai aduce pe moș Gheorghe la ora 7.00?!” În cadru: o femeie scutură de la balcon un covoraș, de sus cad pe jos hârtii. A fost filmată chiar

clădirea. Acolo se află magazinul de cărți (librăria „Miorița” din cartierul Râșcani. Scara unui bloc. Pe jos - murdărie, cioburi. Sus, pe perete, o tăbliță pe care e scris: „Наш дом борется за звание *Дом образцового быта*” (Casa noastră luptă pentru titlul de *Casă exemplară*). Vocea de după cadru: „I-am întrebat pe câțiva chișinăuieni, dacă mizeria din jur nu le știrbește cumva din demnitate?” În cadru - case de la țară, frumoase, curate, un tânăr vopsește cu vopsea albă veranda. Vocea de după cadru: „Numai pe cine n-au învinuit, până și pe Dumnezeu! (o femeie în cadru arată cu mâna în sus, la cer!) Numai noi nu purtăm nici o vină, nici o responsabilitate! Măturătorii sunt de vină, timpul de afară, urnele pe care nu le avem (în cadru - curtea unui bloc, unde se joacă copiii și care arată jalnic). Dar oare după toate cele văzute și auzite am mai putea spune că ne tragem și noi din neam de gospodari?!”

În cadru: un veteran de război cu medalie în piept, ține în mână ziarul ”Правда” (Pravda). Fanfara cântă mai cu spor, iar alături de scări un gunoier cu o furcă scoate gunoiul din bloc, (se simte mirosul doar privind la ecran!), încarcă ligheanul de jos și apoi îl răstoarnă în mașina de gunoi. Vocea de după cadru: „Și nu există oare ieșire din situație?” Pe lângă bloc merge o pisică. Undeva s-a spart o țevă, apa curge pe jos și pisica nu știe ce să facă și cum să treacă prin apă. S-a „gândit” cât s-a „gândit” și apoi a sărit. A tăcut și fanfara, cât s-a gândit pisica. După ce pisica a sărit, tropmeta începe iar să cânte de jale. Pisica privește în urma ei cu un fel de teamă.

Vocea de după cadru: „Drumul căutărilor ne-au adus tocmai la Tallinn!” Imaginea orașului, clădiri noi cu multe etaje, o apă, probabil, un lac sau un râu.

Gazoane curate, trotuare curate, oameni curați, copii curați. Se văd tomberoane. S-au făcut interviuri pe străzi. Oamenii spun că, în primul rând, trebuie stimată munca omului! În cadru - o femeie mătură frunze într-un parc. „Mai depinde și de atitudinea pe care o avem față de casa, curtea în care locuim, față de strada noastră. E curat acolo, unde se păstrează curățenia!” – sunt fraze spuse de trecători.

În cadru - moș Gheorghe. Vocea de după cadru: „Iată cum stau lucrurile, moș Gheorghe! O parte a vinei o purtăm și noi. Ce să mai vorbim?! Ne lipsesc cei șapte ani de-acasă! Nedumerirea dumitale ne înțeacă și pe noi, dar nu te putem ajuta cu altceva, decât cu un procedeu cinematografic. Poate el ne va reîntoarce stima față de noi înșine?!”

În cadru apare o femeie care-și golește buzunarele de hârtii, coji de semințe. Un tânăr se uită la ea. De la balcon cineva scutură un covoraș, în capul oamenilor cad hârtii, gunoaie. Apoi a „intrat” în funcție procedeuul cinematografic: gunoaiele intră în buzunarul femeii, hârtiile revin la balcon, iar bărbatul care a fumat și a aruncat chiștocul pe jos și s-a urcat în troleibuz, coboară înapoi, tinerii care au mâncat pateuri și au aruncat hârtiile pe jos, au „prins” hârtiile în mâini, iar cutia aruncată jos vine cu viteză înapoi. Nu vrea să fie aruncată, și pace!

Cadre cu spectatorii care ies de la un film, între rânduri, între scaune și pe jos sticle goale, hârtii, murdărie, scaune cu husele tăiate, cârpite. Vocea de după cadru: „Ferice de orașul cu oameni buni!”

Ultimul cadru: un scaun din sală, jos - pardoseala ruptă, o gaură mare în podea. Filmările de după film și ultimul cadru au fost efectuate în vechea Sală mare a cinematografului „Patria”.

Comentariu: „Nedumerirea lui moș Gheorghe” este un documentar social-publicistic. După cadru vorbește însăși regizoarea Ana Iurieva. Unele filmări s-au efectuat cu camera ascunsă. Un rol important îl joacă coloana sonoră, acea trompetă și fanfara, „dirijată” de mâna fermă a regizoarei. Coloana sonoră completează povestea despre „nedumerirea lui moș Gheorghe”, un țăran care în fiecare dimineață vine cu trenul de la țară la Chișinău pentru a face curățenie. Pentru acele timpuri, acest documentar a fost un film îndrăzneț și venea cu ideea că nu e de ajuns să înalți construcții noi și moderne, important este să gestionezi traiul oamenilor în oraș, cât și în spațiile publice.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 147.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 31.
- ◆ *Iuriev Ana* (regizor) [online] [accesat 27.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/237/index.html>
- ◆ *Nedumerirea lui moș Gheorghe* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

SALUTARE DIN ANII 1937, 1949 ȘI...
(Привет из 1937-го, 1949-го и...годов), a/n,
5 acte

Scenariul: Zinaida Circova. Regia: Nicolae Ghibu

Imaginea: Ivan Pozdneacov

Producător: studioul „Moldova-film”, 1988

Conținut: Un documentar despre deportări. Au fost preluate filmări din arhivă. Pe ecran se văd mai multe gări, trenuri, vagoane. În cadru - Nicolae Ghibu, regizorul filmului, comentează, pune întrebări, așteaptă răspunsuri. „В период гласности высказать боль!” (În perioada glasnosti ne exprimăm durerea!) „Где были раньше?” (Unde ați fost până acum?) „Кем был подписан приказ о репрессиях?” (Cine a semnat ordinul despre represiuni?) „Инна Григорьевна Борисова, кто расстрелял Старого?” (Inna Grigorivna Borisova, cine l-a împușcat pe Starâi?) (Starâi (Borisov) Grigori Ivanovici, revoluționar, în 1937 a fost condamnat la moarte prin împușcare, *n.a.*) Răsună melodia „Tăticul meu îl aștept...”. Regizorul filmului a adresat întrebări istoricilor M. Sîtnic, N. Movileanu și alora. Din film reiese că unii istorici, prin răspunsurile și atitudinea lor „Оправдывали номенклатурные решения. Они квалифицировали эти решения как мудрые, как единственно правильные.” (Justificau aceste hotărâri de nomenclatură. Ei calificau aceste hotărâri ca înțelepte și corecte). În cadru – săli de judecată goale. Istoricul Nicolai Movileanu: „Aici erau învinuiți de trădare, fiind în serviciul Regatului României.” În imagine - Mihai Dolgan, compozitor și interpret, fost deportat: „A fost o mare nedreptate. Nu atât eu am suferit, cât au suferit părinții. O viață

stricată. Acolo și-au păstrat obiceiurile. Construcțiile erau din lemn (casele unde locuiau, *n.a.*), dar la moldoveni erau unse și date cu var. Sau aveau un cuptoraș afară. De Anul Nou – obiceiul uratului. De Paște – ouă roșii. Îmi aduc aminte, în Buriatia, în pădure, un cimitir moldovenesc. Oamenii se ajutau, țineau unii la alții. Părinții noștri n-au meritat așa ceva! N-au pierdut curajul, au muncit toată viața, n-au furat, au fost cinștiți.”

Filmări la Chișinău, cu persoane care au fost supuse represiunilor. Comentariile oamenilor de știință, a altor intelectuali. În cadru - Elena Vatamanu-Curicheru (fica lui Mihail Curicheru, scriitor, arestat în 1941, a murit în GULAG la vârsta de 33 de ani, în 1943, la gărul din Taișet, regiunea Irkutsk, *n.a.*) împreună cu regizorul Nicolae Ghibu. „Елена Михайловна, что вы помните в ночь когда выслали вас?” (Elena Mihailovna, ce vă amintiți despre noaptea când ați fost ridicată?) „Отрывали от бабушки. Было страшно. Чувствовала страшное одиночество.” (Am fost despărțită de bunica. Era groaznic. Aveam un sentiment de teribilă singurătate.) Plânge. Filmări la nordul Moldovei în satul Elizavetovca, Dondușeni. Vorbește Valeriu Cenușa. „În sat era bocet, urlau câinii, era ceva îngrozitor. Douăzeci și cinci de familii au fost ridicate, patruzeci de persoane.” În cadru apare interpreta Nina Crulicovschi (s-a născut în 1951 în regiunea Kurgan, din părinți deportați). Cântă piesa „Cu numele tău” pe versurile lui Dumitru Matcovschi, muzica: Ion Aldea-Teodorovici. „Unde ești, de ce nu ești, tu, iubirea mea târzie?” – un vers din emoționanta melodie. Vorbește Nina Crulicovschi: „Mă urmărește singurătatea ca o umbră pe pământ. Sufletul peste ani își spune ce are de spus. Mihail Dolgan a fost unul din oamenii

care nu s-au temut și mi-a întins o mână de ajutor.” O fostă deportată, Rusanovscaia. „Era ca un stigmat. Bunelul și bunica au fost deportați. Trebuia să completezi anchete peste tot, ziceau că așa se cuvine.” Comentariul regizorului Nicolaie Ghibu: „Atâtea vieți au fost distruse! Atâtea răni au fost provocate! Trecutul dureros îi urmărea pe oameni ca o umbră invizibilă!”

În cadru dansează Ansamblul „Joc” pe Piața Victoriei (PMAN). Brejnev la Chișinău, alături de el Bodiul. Nicolae Savostin, scriitor: „Douăzeci de ani au trecut și nimeni nu știa că au fost represiuni? Nici la douăzeci și cinci, nici la treizeci de ani nu se știa?”

Ultimele cadre din film arată o inscripție în grafit: „Не бойтесь говорить правду!” И. Сталин. („Nu vă fie frică să spuneți adevărul!” I. Stalin).

Comentariu: Este primul documentar, realizat la studioul „Moldova-film” despre represiunile în masă din Republica Moldova, începând cu cele din 1937 din RASS Moldovenească, care au continuat apoi în 1949... Ca gen este un film politic. Cele trei puncte din titlu sugerează faptul că represiunile au continuat și după anul 1949. Regizorul filmului Nicolae Ghibu pune întrebări, uneori comentează. În film se vorbește în limbile română și rusă. Au fost preluate cadre de arhivă.

Filmul „Salutare din 1937, 1949 și...” este o expunere în formă cinematografică a evenimentelor tragice din viața poporului nostru.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 148.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor

ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 32.

- ◆ *Ghibu Nicolae* (regizor) [online] [accesat 07.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/222/index.html>
- ◆ *Salutare din anii 1937, 1949 și...* [online] [accesat 07.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/1050/index.html>
- ◆ *Salutare din anii 1937, 1949 și...* (f/d). „MOLDCINEMA” S.A., Cinemateca.

ALTE VOCI, color, 4 acte

Scenariul și regia: *Mircea Chistrugă*

Imaginea: *Andrei Kalașnikov*

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Viața”, 1989

Conținut: Filmări în subsolul unui bloc. În cadru se află un bărbat. Povestește. „Proclamații, limbă, alfabet!” „Măi, Ioane, nu te apuca! Miroase-a pușcărie!” „Pușcărie, pușcărie, dar oamenii trebuie să știe și ceva adevăr! N-am mai dovedit, a venit de la Fondul Plastic și ne-au avertizat: „Băgați de seamă!” Mi-a fost distrus atelierul, lucrările aruncate la gunoiște. Și totuși, nu-mi pare rău de ceea ce am făcut atunci. Las` să se știe...” Îl îndeamnă pe un alt bărbat aflat în încăperea să cânte. „Zi-i, Ioane, cel care-mi place mie!” Bărbatul cântă la chitară: „Aici nu e strâmtoarea Termopile / Și n-au căzut trei sute de spartani./ Aicea de-atâția ani de zile / Se chinuie poporul moldovean!” Povestește istoria lui. „M-am dus din teatru. Că familia-i (numele, *n.a.*) prea lungă, nu încape pe afiș!” (motive fără importanță invocate de direcția teatrului, *n.a.*)

Filmări într-un apartament. Un tânăr. „Numai ce m-am întors de la un festival de jazz!” Vocea lui

Mircea Chistrugă, regizorul filmului. „Unde?” „La Yaroslavl. A fost un festival simplu, n-a fost concurs. Au venit americani, negri, o femeie bătrână de 64 de ani. Fantastic! Cei mai mari jazzmeni! A fost și o formație din Moldova. Am prezentat un program.” Cântă la vioară. „Simți de unde vine? De departe...” Alte imagini prezintă o orchestră, în care îl vedem pe acest tânăr. În cadru bărbatul cu chitara. „Ioane, nu mai sunt nici la „Licurici”, „по сокращению штатов” (reducere de personal), așa mi s-a spus. Actorii îs săraci. Vai și amar de capul lor! 90 ruble salariul...” Povestește în continuare că și-a găsit un loc de muncă la o cazangerie în Ialoveni. „De-aici s-au pornit cântecele astea triste. Eram nevoiți să muncim prin beciuri, prin subsoluri. Așa a pățit-o și Ion... Da motivul, îmi pare mie c-o fost altul. C-o cântat el „La moartea lui Ștefan cel Mare”, a fost invitat să cânte la Uniunea Scriitorilor. Atunci au suferit mai mulți. Și Dabija a suferit. Ca „dușman al poporului”. Cântă la chitară. „Acum venim și nimeni nu mai știe, Orașul sugerează străzile-n răscruci / Și peste tot e târg și gălăgie/ Și nimeni nu te-ntreabă „Und` te duci?”

Filmări într-un apartament din Chișinău, de la un etaj de sus. Din stradă răzbat până aici vocile mulțimii. Oamenii au ieșit la proteste. Se aude cântecul „La moartea lui Ștefan” – „Să stați straje la hotare, Să păziți acest pământ!” Vocile devin și mai puternice în stradă.

În cadru cântă o orchestră mică de jazz. Un alt Chișinău! În cadru tânărul jazzmen. „Jazz-ul e un eveniment important în viața omenirii. Jazz-ul apare atunci, când apare democrația. Așa cred eu! În secolul XX jazz-ul arată starea lucrurilor într-o localitate, într-o țară dată. Noi nu avem jazz, dar ai văzut

pe undeva democrație prin locurile noastre?! În jazz pot să-mi exprim toate sentimentele, dorințele, gândurile. Chiar și la ce visez, la ce aspir. În cazul meu. Eu sunt român. Și am înțeles că nu am avut jazz. De ce să nu încerc să transpun muzica mea în jazz?! Ce-i jazz-ul? Muzică populară. De ce eu nu pot cânta jazz românesc?” În cadru - o mică orchestră de jazz cântă. Imagini din cazangerie pe fonul muzicii de jazz. La chitară cântă Nicu Alifantis. „Ce cald e aici la tine...” Cântă bărbatul cu chitara. De data asta poartă pe cap o pălărie. Frânturi: „Și-am să-i zic spaniolește”. „Și-am să-i zic și ovreiește” „Am să-i zic și țigănește.” „Pentru tine astăzi vin din Chișinău, Măi, al dracului, ia-o de unde nu-i!” Cântă un alt cântec. „E liniște, ce liniște! Și doar frunzele mai șoptesc cu buzele lor uscate „Bună seara, mâine!”

În cadru jazzmenul. „N-am avut gândul să plec. Nu asta e principalul. Simt că nu trebuiesc nimănui. Nu eu personal, ci ceea ce fac eu, sentimentele mele, visurile mele, ideile mele. Simt că nu interesează pe nimeni!” Pe față s-a așternut un sentiment de tristețe. „Nu știi unde plec. Știu de la ce plec. Plec în Franța. Timpul trece, eu trăiesc prin muzică. O să încerc să fac acolo ceea ce vreau să fac aici. Cultura trebuie dezvoltată!”, zice acest tânăr jazzmen.

Foc în cuptorul din cazangerie. Voce: „Timpurile se schimbă. Când ai aripi, zbori altfel, nu te târâști... S-au dus mulți ani frumoși, dar a mai rămas rezervă!”

Comentariu: Filmările s-au efectuat la Chișinău și la Cojușna. În acest documentar au participat persoane reale din mediul artistic al Chișinăului. Este un film cu: Ion Cemortan, pictor, Octavian Țăranu, Ion Zaiet. Documentarul vine să confirme

ideea că adevărul despre limbă, alfabet, spiritualitate s-a născut cu mult înainte de perestroikă. Înainte de a fi auzită vocea scriitorilor, a politicienilor, au fost și „alte voci”, vocile din „subsol”. Filmul este o confesiune a trei oameni de creație. Fiecare Ion își spune povestea legată de piedicile puse de regimul totalitar sovietic ca să nu se poată realiza plenar - în teatru, artă plastică, muzică. Regizorul filmului, Mircea Chistrugă, este prezent în cadru, chiar dacă nu se vede. Ascultă, foarte rar pune întrebări. Nu interacționează, ci ascultă.

La realizarea acestui film au mai participat: Maria Mocanu, Nicu Alifantis, Ion Darie (comentariu) și cvartetul „Ultimul M”.

Surse:

- ◆ *Alte voci*, color, 4 acte (f/d). „MOLDCINEMA” S.A., Cinemateca.
- ◆ *Calașnicov Andrei* (regizor) [online] [accesat 17.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/164/index.html>
- ◆ *Chistruga Mircea* (regizor) [online] [accesat 17.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/215/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 153.

MUGURI DE-NVIERE

(Ростки пробуждения), color, 2 acte

Scenariul și regia: Alecu Deleu

Imaginea: Ivan Pozdneacov

Inginer de sunet: Anatol Camerzan

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Viața”, 1989

Conținut: Un plug ară pământul. Se aude un cântec. Roata unei căruțe înfundată în noroi. Un ansamblu de muzicanți îmbrăcați în sumane merg prin sat. Cântă. Oamenii ies în drum. E primăvara. Un gospodar în grădina casei, face ordine, arde frunzele. Ceva mai încolo oameni în haine de sărbătoare. În ograda unei biserici – un preot. Pe ulița satului o căruță, un colac împodobit cu busuioc. În căruță niște bărbați tineri îmbrăcați în cămăși naționale. Un gospodar cioplește un harag, se uită peste gard la mulțimea de oameni care sărbătorește. Alți bărbați șed pe un scaun în fața porții și privesc. O femeie se uită la acest alai de peste gard. Mai multe femei și copii privesc și ele la spectacolul stradal. Un bunel cu nepoțica. Orchestra cântă o sărbă. Copii în costume naționale încep să danseze. În horă intră și bărbați mai tineri, flăcăi. Dansează meșteșugit și oamenii mai în vârstă, încălțați în cizme, tinerii sunt încălțați în opinci. Dansează colacul, dansează cu ștergare naționale. E veselie mare! Unii privesc, alții învârt hora. Se creează o senzație, că așa e în fiecare zi! Lumea s-a trezit la viață în ritmul dansului popular! În cadru - Tudor Ungureanu, conducătorul ansamblului etno-folcloric, prospăt format, „Ștefan Vodă”, interpretează cântecul „Foaie verde busuioc”. După un gard camera surprinde o căruță cu cai, încărcată cu glujani (ciocleji) de păpușoi. Trei rânduri de horă, un bărbat mai în vârstă dansează de unul singur la mijloc, are mișcări libere, sigure, cunoscute. Sus, pe un stâlp, un aparat mare de radio, prezent pe atunci în fiecare sat. O scenă pe care, același ansamblu, „Ștefan Vodă”, cântă. Alături de ei s-au urcat bărbați de diferite vârste și dansează. În față sunt o mulțime de oameni. E scena de la Teatrul

de Vară din Chișinău. Difuzoare în cadru. Muzică, dar nu răsună continuu, ci parcă ar fi întreruptă. O mulțime de oameni deșteptată la viață. Din difuzor se aude o voce. „Неподчинение наказывается законом. Мероприятие несанкционированное.” (Nesupunerea se pedepsește prin lege. Adunarea nu este autorizată). Filmări lângă statuia lui Ștefan cel Mare, de unde se vede bulevardul, troleibuzul cu nr. 1614. Imaginea statuii lui Ștefan cel Mare cu crucea în mână care se oglindește pe albastrul cerului. Răsună cântecul „La poarta lui Ștefan Vodă, Lerule-i, Doamne!” La auzul melodiei oamenii se ridică de pe scaune. Spațiul imens de la Teatrul de Vară e plin de bărbați, femei. Bărbații și-au scos cușmele din cap. Un gest de pietate. Pare ceva sfânt acțiunea care se desfășoară la Teatrul de Vară. În imagine se văd difuzoare, prin care se aude vocea unui bărbat care anunță în limba rusă, că adunarea de oameni nu este autorizată. Militari. Casa Guvernului. Mulțimea ajunge pâna la clădirea CC al PCM. Lozinci. „Limbă de stat și grafie latină!” „Jos guvernul bo-diulist!” „Vrem lideri noi!” Lozincile sunt scrise cu alfabet chirilic. Imaginea lui Mihail Gorbaciov, secretar al CC al PC din URSS, inițiatorul politicii de stat perestroika. Alte lozinci. „Scoateți călușul din gura GLAS-nostiului!”. „Grafie latină”. „Dați-ne istoria”. „Limbă de stat cu grafie latină”. O imagine cu *Alfabetul latin*. Mulțimea scandează „Grafie latină!”, „Vrem dreptate!”, „Limba de stat și grafie latină!” În mulțime se vede și portretul lui Lenin. După cadru se aude vocea lui Tudor Ungureanu și melodia „Mugur-mugurel”. În imagine se vede cinematograful „Patria”. Mulțime de oameni adunată în acel spațiu, în acel timp. Apoi imaginea reflectă un codru, un

colțisor de pădure. Vocile manifestațiilor. Se aude cântecul „Bate-i, Doamne, pe ciocoi, cum ne bat și ei pe noi, Mugur-mugurel!” Se vede și roata căruții, adânc înglodată. Trebuie să tragi din greu, ca s-o scoți, ca s-o faci să meargă. La finalul filmului apare imaginea primului număr al publicației „Glasul”, în grafie latină, fondator Ion Druță.

Comentariu: Documentarul „Muguri de-nviere” oglindește evenimentele de stradă din primăvara anului 1989. Democratizarea societății noastre a fost însoțită de fenomene noi: mitinguri spontane, demonstrații neautorizate. Un film de natură poetică, metaforică, care reflectă spiritul timpului din acel moment. Trezirea naturii se îngemănează cu trezirea conștiinței naționale. În film nu există comentarii. Doar imaginea și fonograma.

Este debutul în cinematografie al regizorului Alecu Deleu. La film au colaborat: operatorul Ivan Pozdneacov, inginerul de sunet Anatol Camerzan, compozitorul Vlad Burlea, redactorul Iurie Balan, producătorul Profir Carauș, cât și grupul etnofolcloric, cum se menționează și în titrele filmului, „Ștefan Vodă”, cu Tudor Ungureanu, Ion Coșeru, Alexei Corjan, Gheorghe Barbos, Tanța Lazăr, Ion Triboi.

Surse:

- ◆ *Alecu Deleu*. În: Ungureanu Larisa. *Portrete în timp. Oameni de teatru și film*. Chișinău, 2012, pp. 73-77, 100.
- ◆ *Deleu Alecu* (regizor) [online] [accesat 29.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/218/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 155.

- ◆ *Muguri de-nviere*. Nonficțiune (documentare) [online] [accesat 29.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/841/index.html>
- ◆ *Muguri de-nviere* (f/d). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

BINECUVÂNTARE, color, 2 acte

Scenariul: *Iurie Colesnic*. **Regia:** *Alecu Deleu*

Imaginea: *Andrei Kalașnikov*

Muzica: *Ciprian Porumbescu, Alexandru Cristea*

Producător: studioul „Moldova-film”

Asociația de creație „Viața”, 1989

Conținut: O mână frământă lut, face o sculptură. Un preot botează un prunc. Apar titrele. Pe fonolor se aude plânsetul copilului botezat și rugăciunea preotului. Biserica unde are loc ceremonia botezului e în reparație. Într-o parte sunt ridicate schelele, în alta se face slujba bisericească. Filmările au avut loc în Catedrala din centrul Chișinăului, care la acea vreme se afla în reparație (în perioada sovietică acest lăcaș de cult a fost transformat în sală de expoziții, *n.a.*) În cadru se vede o piatră pe care e scris, în limba română, cu caractere chirilice: „Locul înălțării monumentului A. Mateevici”. O parte din filmări au fost efectuate la Zaim, unde se află Casa-Muzeu a preotului și poetului Alexei Mateevici. Învățătorul Ion Găină, unul din fondatorii muzeului, îmbrăcat în rasă de preot, cu cruce la gât, evoluează în rolul lui A. Mateevici. Este mai mult o prezență, o simulare, căci nu vorbește. Are o față gânditoare, se plimbă prin sălile muzeului, casa părintească de odinioară și casa în care a locuit o anumită perioadă poetul. După cadru răsună o voce plăcută de femeie. Ar

trebui să înțelegem, că e mama poetului, Nadejda Mateevici-Neaga, care comentează anumite momente din copilărie. „Se temea grozav de tren, de „balaurul de foc” al locomotivei, de omida uriașă.” Trenul trece, și în prezent, ca și în trecut, nu departe de casă. Se vede bine pe geam și se aude zgomotul pe care-l face. În cadru, tăcut, Alexei Mateevici. O voce. „Mișcarea noastră națională își cată cântăreții ei,” rostește Pan Halippa prin vocea unui actor. O altă voce. „O blândă față din icoanele de odinioară.” Sunt cuvintele lui Nicolae Iorga, care se referă la Alexei Mateevici. Se aude un omagiu al personalităților „Limbii noastre” și poetului Alexei Mateevici. Se citesc fragmente din scrierile lui A. Mateevici despre evenimentele din Rusia și din Basarabia de la începutul secolului XX. În cadru un miting în fața Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Mulțimea adunată ascultă ședința Sovietului Suprem al RSSM, care are loc în incinta teatrului. Se aud frânturi: „Tovarăși deputați... Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM... Se transmite în direct ședința Sovietului Suprem, la care să fie dezbătute următoarele chestiuni... Se propune ca în cadrul sesiunii să fie examinate următoarele: Proiectul Legislației RSSM cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină.” În imagine: mulțimea de oameni de diferite vârste adunată în fața teatrului care ascultă în liniște și cu mare atenție ședința transmisă la difuzoare. Din sală se aude „Cu privire la statutul limbii de stat a RSS Moldovenești.” În cadru se vede un placat pe care e scris: *Suveranitate Moldovei!* Pe trepte urcă deputații în Sovietul Suprem al URSS, scriitorii: Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Ion Druță. Din sală se aude o voce vorbind în limba rusă. „От имени

большинства депутатов города Бендеры вношу предложение прервать заседание депутатов и разъехаться по округам, продолжить работу, найти компромисс по выработке проекта, приемлемым для населения всей республики...” (Din numele majorității deputaților orașului Bender (Tighina, *n.a.*) propun să fie întreruptă ședința, deputații să meargă în circumscriptii, să continue munca, să găsească un compromis pentru elaborarea unui proiect acceptat de populația întregii republici.) În imagine poeta Leonida Lari, deputat în Sovietul Suprem al URSS. În cadru sala de ședințe, în fotolii deputații Sovietului Suprem al RSSM: Andrei Sangheli, Ion Guțu, Simion Grosu. Un deputat din sală vorbește în limba rusă: „Граждане депутаты от города Тирасполя просят этот вопрос снять с повестки дня. Предлагаю о внесении данного проекта на всенародное обсуждение.” (Cetățenii deputați din partea orașului Tiraspol roagă să fie scoasă de pe ordinea de zi această întrebare. Propun ca acest proiect să fie scos la dezbateri publice.) În cadru se văd imagini cu sculpturi în lut care reprezintă țărani. Un bărbat frământă lut pentru o altă sculptură. Vocea, adică, a lui A. Mateevici, care spune: „La noi în Basarabia te iau florii, când începe povestea suferințelor poporului nostru și a acelor înjosiri la care a fost supus. Însă poporul deja se deșteaptă. Soarele Renașterii a început să strălucească și asupra românilor basarabeni. Neamurile din împărăție își caută drepturile lor. O să le căpătăm și noi, moldovenii.”

Imagini din Chișinău. În fața Teatrului de Operă și Balet. Mulțime de oameni, milițieni, bare/gard metalic de protecție. În sala de ședințe. Vorbește Simion

Grosu, secretarul de atunci al CC al PCM. Vorbește la tribună, în limba rusă. Propune „использовать русский язык как язык межнационального общения.” (ca limba rusă să fie folosită ca limbă de comunicare interetnică.) Afară, mulțimea de oameni nu este de acord. Oamenii protestează. Un deputat vorbește în limba rusă despre alfabetul latin, spunând că „тождествен с румынским алфавитом, а это означает, что мы сегодня устанавливаем не статус молдавского языка, а румынского!” (e identic cu alfabetul român, iar asta înseamnă că noi azi legiferăm nu statutul limbii moldovenești, ci pe al limbii române!) La tribună e Ana Melnic, secretară a Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM: „Мă întreb dacă vom vota niște legi sau dacă va exista poporul moldovenesc? Putem noi oare lipsi limba de stat de dreptul de a fi și ea limbă de comunicare între națiunile ce locuiesc pe acest pământ?” Afară, în fața teatrului, oamenii se simt nedreptățiți, acest sentiment se citește pe fețele lor împietrite, unele pline de tristețe, o femeie plânge. Răsună cântecul „Limba noastră” în interpretarea corului „Moldova”. Bustul lui Alexei Mateevici care se plâzmuiește în atelierul sculptorului. Vocea lui Alexei Mateevici: „Noi ne plângem de sărăcie, căutăm a cui oare să fie vina, uitând că dacă suntem sărăciți, apoi asta-i numai vina noastră. Fără unire nu vom putea dobândi nimic! Deci, să avem un gând, o inimă, un ideal! Să stăm cu grijă la straja intereselor naționale. Să trăim bine cu străinii, dar să nu trădăm din interesele noastre, căci altfel vom fi înghițiți de cei mai tari!” Imaginea lui Alexei Mateevici în casa din Zaim. Răsună *Balada* lui Ciprian Porumbescu. Sala de ședințe din Chișinău. Teatrul de Operă și Balet. „Oamenii nedrep-

tățiți istoria nu o iartă, când subminează libertatea unui popor” - vocea lui A. Mateevici rostește această frază. Sala de ședințe. În dezbateri se ia propunerea lui Simion Grosu. Vorbește Leonida Lari: „Propunerea dumneavoastră, Simion Cuzmici, ca limba rusă să fie limbă de comunicare, (în imagine fața lui S. Grosu) asta ar însemna să facem și mai rău, decât a fost. De ce? De aceea că până acum a fost limbă de comunicare în republică limba rusă, iar acum ar mai însemna și s-o legiferăm (în imagine: din sală iese deputați, pleacă de la ședință). Poporul nostru, bătut de veacuri, deportați, reprimăți, pus la zid, omorât prim foame, care a așteptat zeci de ani să i se facă dreptate și nu i s-a făcut, a ajuns la capătul răbdării!” În cadru iar corul „Moldova”, care învață să cânte, pe voci, fiecare strofă din „Limba noastră”. Dirijorul Valentin Budilevski îndeamnă: „Unim toate vocile! E greu de cântat „m”. Li-m-bal!” Coriștii cântă. În cadru mulțimea de oameni din fața Teatrului de Operă și Balet. Vocea domoală a lui Alexei Mateevici: „Un norod care locuiește într-o țară atât de mare ca Rusia trebuie să aibă desinecârmuirea lui. Un popor atunci se ocârmuiește bine, când se ocârmuiește potrivit cu drepturile lui naționale. Ne apropiem de alegerile în Dumă, cu atât mai mult se simte ca toți frații basarabeni să fie într-un cuget și într-o gândire!” În cadru o foaie cu textul poeziei „Limba noastră” în original, scrisă de mâna lui A. Mateevici în grafie latină. O dovadă clară că trebuie să revenim la scrisul latin. Vocea lui Alexei Mateevici: „Pe cât este cu putință, să nu plecați în țări îndepărtate din scumpa noastră Basarabie. Să-i fiți totdeauna recunoscători nu numai sufletește, dar și cu prezența voastră fizică!” În cadru - A. Mateevici, reprezentat de învățătorul din

Zaim Ion Găină. *Balada* lui Ciprian Porumbescu. Vocea lui Alexei Mateevici: „Mult ne mai rămâne de lucrat, dar să ne fie lozinca noastră „Să lucrăm, să lucrăm, să lucrăm!” Acesta este testamentul adresat vouă!”

În imagine sculptorul în atelier. Corul cântă „Limba noastră”. În centrul Chișinăului, pe străzi, pe bulevardul principal - mulțime de oameni. Un vers cântat „Un șirag de piatră rară pe moșie revărsată.” În fața Teatrului de Operă și Balet oamenii sunt bătuți de milițieni cu bastoane de cauciuc. Mulțimea de oameni se mișcă, au rupt gardul și înaintează spre scări. În imagine îl vedem pe poetul Dumitru Matcovschi pe patul de spital - cadre cunoscute de toți la acea vreme. A fost lovit de un autobuz. Auzea, că se transmitea la radio, ceea ce se desfășura în sala de ședințe. Se auzea și vuietul străzii. În imagine - o pancartă pe care e scris „Unire”. Asta se întâmpla la Chișinău, în fața Teatrului de Operă și Balet. Se aude corul. Răsună vocile mulțimii „Noi suntem poporul!” Sunt filmate fețele oamenilor. Filmări de sus, cu avionul, probabil. Toată strada, toată Piața erau pline de oameni. Se vede și Catedrala. În sala de ședințe deputații ridică mâinile când este votată *Legea cu privire la revenirea la grafia latină*.

31 august 1989. Un alt cadru: poporul în Piața Marii Adunări Naționale ridică mâna, votează revenirea la grafia latină. Camera de filmat a imprimat doi bătrâni cu tricoul în mână. O fetiță scrie pe tablă: *31 august*. Tabla e veche, cârpită. În cadru - o bătrână. A apucat să trăiască această zi. Monumentul lui Alexei Mateevici de la Casa-Muzeu din Zaim. Urmează cadre cu numele marilor noștri înaintași Ureche, Costin, Neculce, Cantemir, Eminescu,

Creangă, Alecsandri, Asachi, Hasdeu, Negruzzi, Russo, Coșbuc, Iorga, Blaga, Arghezi, Sadoveanu pe fonul *Coloanei Infinitului* de Constantin Brâncuși și bustul lui Alexei Mateevici, ochii săi care ne privesc din străfunduri.

Comentariu: „Binecuvântare” este un documentar politic, dedicat legiferării limbii de stat și revenirii la grafia latină. Conține în structura sa „inserturi” de ordin emoțional în persoana preotului, vocea sa, a mamei sale, cât și a unor personalități istorice: Pan Halippa, Nicolae Iorga ș.a. În prezent acest procedeu poartă denumirea de docudramă.

La realizarea filmului a colaborat învățătorul Ion Găină, care l-a prezentat pe poetul Alexei Mateevici. Vocea lui Alexei Mateevici este cea a regizorului Alecu Deleu. Alte voci aparțin: actriței Nelly Cozaru, actorilor Mihai Iorga, Ion Sapdaru, regizorului Vasile Brescanu. S-au realizat filmări în atelierul sculptorului Ion Guțu, autorul bustului lui Alexei

Mateevici. Un timp, bustul s-a păstrat la Uniunea Scriitorilor din Moldova. Acum se află în incinta Teatrului „Alexei Mateevici”. La realizarea documentarului au mai colaborat: preotul Toader Bortă, capela corală „Moldova”, dirijată de Valentin Budi-levschi. Pruncul botezat în film este fiul regizorului Vlad Druc.

Surse:

- ◆ *Alecu Deleu*. În: UNGUREANU Larisa. *Portrete în timp*. Oameni de teatru și film. Chișinău, 2012, pp. 73-77, 100.
- ◆ Binecuvântare (f/d). CINEMATECA „MOLDCINEMA”.
- ◆ *Deleu Alecu* (regizor) [online] [accesat 26.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/218/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p.153.

FILME
DESPRE PERSONALITĂȚILE CHIȘINĂULUI

FLUIERAȘ (Флуераш), color, 2 acte

Scenariul: Alexandru Gromov.

Regia: Gheorghe Prodan

Imaginea: Leonid Proscurov

Consultanți: Serghei Lunchevici, Gleb Ceaicovschi

Producător: studioul „Moldova-film”, 1961

Conținut: O imagine a Parcului și a Lacului Comsomolist (Parcul Valea Morilor). Un băiat în costum național caută ceva într-un tufiș de soc. Sunetele vii ale codrului. Cântă cucul. Din comentariul liric aflăm, că acest ținut este mângâiat de razele soarelui, că aici râul și iarba își șușotesc, iar copacii cântă. Aici, din crengile socului, îmbibate primăvara cu umezeală, s-a născut fluierul. Băiatul cântă la fluier. O imagine din pădure cu un copac de stejar, care simbolizează rezistența și dorința de libertate a oamenilor din Moldova. Un instrument ingenios și veșnic tânăr, fluierașul, a dăruit numele său melodios orchestrei de muzică populară „Fluieraș”.

Afișe care anunță concertul orchestrei de muzică populară „Fluieraș” a Filarmonicii de Stat din Chișinău. Cântă solistul orchestrei „Fluieraș”, laureatul Festivalului Unional al Tineretului și Studenților Petru Zaharia. Conducătorul orchestrei „Fluieraș” Serghei Lunchevici. Este interpretată „Doina”, apoi „Bătuta”. Solistul orchestrei Victor Copacinschi cântă la țambal. Solo la fluier Petru Zaharia. Violoniștii orchestrei în prim-plan. Conducătorul orchestrei Serghei Lunchevici, Ipati (Ignat) Bratu ș.a. Solo la

fluier Petru Zaharia. Din comentariul de după cadru aflăm că, din fragedă copilărie Petru Zaharia își împărtășea bucuriile și visurile devotatului fluier. Împreună cu fluierul a venit din satul natal și a ajuns să cânte în orchestra „Fluieraș”.

O imagine a satului natal de pe malul Nistrului. Petru Zaharia meșterește ceva pe pridvorul casei. El cântă nu doar la fluier, ci și la nai. În imagine - solistul orchestrei Petru Zaharia cântând solo la nai. Filmare panoramică a orchestrei cu Petru Zaharia, Serghei Lunchevici, Ipati (Ignat) Bratu, Alexei Botoșanu (Batușanschi) ș.a. În comentariu se spune că lăutarii au fost cântăreți etern rătăcitori, care au adunat câte o picătură din comoara creației populare, iar „Fluierașul” este moștenitorul tradițiilor lăutărești. Un peisaj văzut prin geamul autobuzului. Artiștii se duc la un concert. Îi vedem în autobuz pe soliștii orchestrei Gheorghe Eșanu, Tamara Ceban (Ciobanu), Petru Zaharia, ultimul îi explică unui artist din orchestră cum se meșterește un fluier. Un peisaj dintr-un sat cu o fântână. După cadru răsună muzica. Muzicanții scot apă din fântână. Beau apă Ipati Bratu, Serghei Lunchevici, dar Serghei Lunchevici nu-i permite Tamarei Ceban (Ciobanu) să bea, ci, în schimb, îi întinde un termos cu ceai. Cântăreața râde. În cadru, pe o scenă deschisă, Tamara Ceban (Ciobanu), acompaniată de orchestră, cântă „Doina nouă”, compusă de Eugen Coca. Scena Clubului din satul Cojușna. Orchestra îl acompaniază pe Gheorghe Eșanu care interpretează cântecul „Soacra

mare”. Cântă orchestra „Fluieraș”, în prim-plan Serghei Lunchevici.

Actul doi începe cu o imagine a orchestrei „Fluieraș”, avându-l în centru pe țambalagiul Victor Copacinschi, în dreapta - conducătorul orchestrei Serghei Lunchevici. Împreună cu orchestra interpretează „Sârba de la Lipcani” care, spune comentatorul, s-a născut la o nuntă veselă ori poate în iureșul jocului. Soliștii grupului de dansatori ai orchestrei joacă dansul „Hangu”. Cu așa melodii, zice comentatorul, și copacii sunt gata să danseze. O casă de locuit pe strada Pușkin din Chișinău. Orchestra cântă pe o scenă în aer liber. Serghei Lunchevici interpretează la vioară „Cântec de leagăn”. Spectatorii ascultă. Peisaj de seară.

Filmări la țară. Clarinetistul Alexei Botoșanu interpretează cântecul de glumă „Dimineața la sat”. În cadru apar case, acoperișuri, găini, cai, vaci la păscut, purceleși în curte, livezi, tractoare pe câmp. Orchestra „Fluieraș” pe scena Clubului sătesc îl acompaniază pe Gheorghe Eșanu, care interpretează cântecul „Septenal”, dedicat tuturor celor care țin în mâini cheia belșugului, celor care prin muncă inspirată fac viața mai frumoasă și cresc o roadă de șapte ori mai mare. Concert în aer liber în fața sătenilor. Gheorghe Eșanu interpretează cântecul ”Hai la vie!”. Tamara Ceban (Ciobanu) evoluează în fața constructorilor uzinei de ciment din Râbnița cu cântecul „Despre Gagarin”. Un alt cântec interpretat de remarcabila solistă este „Cănățuie”. În cadru, alături de solistă, apar Serghei Lunchevici, Victor Copacinschi. Spectatorii aplaudă. Orchestra „Fluieraș” pe o scenă în aer liber într-o livadă interpretează „Moldoveneasca”. În cadru Tamara Ceban, cântă. Grupul de dansa-

tori ai orchestrei dansează „Moldoveneasca”. Multe drumuri au făcut soliștii orchestrei „Fluieraș”, spune comentatorul, dar mai multe le vor face în viitor în țară și dincolo de hotarele ei, făcându-și noi prieteni, cântând frumusețile unice ale plaiului natal.

Comentariu: O poveste cinematografică romanțată despre ansamblul de muzică populară „Fluieraș” și soliștii săi. Filmul păstrează repertoriul specific timpurilor de atunci. Unele cântece, cum ar „Soacra mare”, în interpretarea lui Gheorghe Eșanu sunt cântate, un fragment, în limba rusă.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 13.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-фильм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 34.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 148.
- ◆ „Молдова-фильм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 31.
- ◆ *Монтажный лист nr. 559*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

M-AM PORNIT LA CHIȘINĂU (По дороге в Кишинев), a/n, 4 acte

Scenariul și regia: E. Leibovici

Imaginea: A. Manuilov

Decorul: V. Jileaev

Producător: Televiziunea Moldovei (Studioul „Telefilm-Chișinău”), 1962

Conținut: Filmul începe cu melodia cântecului „M-am pornit la Chișinău”. Pe un drum de țară merg doi bărbați: unul mai în vârstă, altul mai tânăr, sunt tată și fiu. Pe lângă indicatorul de circulație merge o căruță, în ea, la fel, sunt două persoane: tatăl și fiica. Apoi ei toți încep să danseze, acompaniați de muzică. În continuare răsună cântecul „Pe costișa dealului”. Aparatul de filmat fixează o costișă cu viță-de-vie și oameni care culeg struguri. În cadru - artistul Filarmonicii de Stat din Chișinău Ion Bass, care duce o ladă plină cu struguri și interpretează cântecul „Pe costișa dealului” – prelucrare de Isidor Burdin. Un fragment din acest cântec. „Pe costișa dealului, În săliștea soarelui. Nu sclipesc bobitele, Ci zâmbesc fetițele. Când bobitele se coc, Harnice fetițe foc, măi! Umblă ca albinele, Să culeagă binele, măi!” În cadru se vede un câmp de porumb. Combina recoltează porumbul. La volanul combinei artistul Filarmonicii de Stat din Chișinău Nicolae Sulac, care interpretează cântecul popular „Păpușică-păpușoi” – prelucrare de Efim Krimerman.

Comentariu: Un documentar teatralizat, filmat în spațiul rural, în care participă personalități din lumea cultural-artistică a Chișinăului. În dansul „M-am pornit la Chișinău” interpreți erau Spiridon Mocanu și Gheorghe Forțu (tatăl și fiul), Ion Furnică și Eudochia Negru (tatăl și fiica). Coregraf: Vladimir Varkovițki. „M-am pornit la Chișinău” era un vechi cântec popular, interpretat de artistul Eugeniu Ureche, prelucrat de compozitorul Șiko Aranov. Pentru versiunea televizată dansul teatralizat a fost montat de N. Pșenicinaia și Vladimir Curbet. Consultantul filmului a fost Gleb Ceacovschi-Mereșanu, muzicolog și folclorist.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990)*. Chișinău, 2007, p. 33.
- ◆ Ansamblul de Dansuri Populare „Joc” [online] [accesat 25.02.2018]. Disponibil: <https://orasulmeuchisinau.wordpress.com/2012/03/22/ansamblul-de-dansuri-populare-joc/>
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 256-257.
- ◆ *Монтажный лист nr. 644*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

PRIMĂVARA, CÂNTECUL, DRAGOSTEA
(Весна, песня, любовь), a/n, 4 acte

Scenariul: *Esfir Kurt, Ivan Ciornăi*

Regia: *Vadim Lăsenco*

Imagina: *E. Leibovici, Nicolai Harin*

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1963

Conținut: Solista Teatrului de Operă și Balet Ludmila Erofeeva cântă „La podișor”. La pian autorul, David Fedov (Feidman). Tot ea interpretează „Cântec despre dragoste”. Actrița Ludmila Ivanova interpretează cântecul „Flori de mai”. Dansul „Primăvara” de Grieg, interpretat de artiste Teatrului de Operă și Balet Galina Cernova, Nina Tiosa, Olga Muhina. În acest film apare și Maria Bieșu ca solistă a orchestrei de muzică populară „Fluieraș”.

În sala de montaj a Centrului de televiziune din Chișinău intră actorii Teatrului „Lucașfăruș” Ecaterina Malcoci și Vladimir Zaiuc. Salută publicul imaginar. Actorii poartă între ei un dialog. Trebuie să aleagă pentru această seară ceva interesant. „De-

al nostru, moldovenesc, dar ce?” se întreabă Ecaterina Malcoci și tot ea răspunde: „Hai să alegem ceva de genul: vin, dragoste, cântec!” Vladimir Zaiuc continuă ideea: „De ce să ghicim? Hai să mergem la filmoteca noastră și să alegem!” Ecaterina Malcoci: „De acord. Vă invităm și pe voi, prieteni, să călătorim prin filmoteca noastră. Să mergem!”

Mecanicul de cinema pornește proiectorul. În cadru Tamara Ceban (Ciobanu), Artistă a Poporului din URSS, interpretează cântecul „Cănățuie” (muzica V. Gheorghiuță), acompaniată de orchestra de muzică populară „Fluieraș”. Urmează dansul „Mărunțica”, executat de dansatorii bărbați ai ansamblului de dansuri populare al Filarmonicii de Stat „Joc”. Apoi dansul „Veselul Păcală”, interpretat de Spiridon Mocanu, Artist al Poporului din RSSM, solistul ansamblului „Joc”. Cântecul popular „Noaptea când răsare luna”. Voce Nicolae Sulac, artist al Filarmonicii de Stat, acompaniat de orchestra Radioteleviziunii din Moldova. Dansul „Baba mea” în interpretarea soliștilor ansamblului de dansuri populare „Joc” Ion Furnică și Antonina Galustian. Textul fonogramei. „Вспомнил мош Ион молодые годы и домой идти не охота. Ему бы плясать и плясать...” (Și-a amintit moș Ion anii tinereții și nu-i vine să se ducă acasă. El ar vrea să tot danseze...) Dansează soliștii ansamblului împreună cu Ion Furnică. Textul fonogramei. „Ох и хороши девочки вокруг. С ними и сам молодой!” (Ah, și ce drăguțe sunt fetele din jurul său. Cu ele și el se simte mai tânăr!). Fetele dansează în continuare, dar vine și baba... Textul fonogramei. „Но вот беда! Старуха домой тянет. Она гневается, но все кончается благополучно!” (Dar ce răcat! Baba îl trage spre acasă. Ea se înfurie, dar totul se termină cu bine!). Ur-

mează un ciclu de „Melodii ungurești”. A răsunat și melodia dansului unguresc „Czardas”. La vioară: Oscar Dain, Artist Emerit al RSSM, maestru de concert al Filarmonicii de Stat. La pian: Valentina Gurova.

Comentariu: Film-concert cu elemente teatralizate. Participă mai multe personalități din lumea artei. Este surprinzător s-o vedem pe Maria Bieșu la începutul carierei sale. La fel și pe Nicolae Sulac în primii săi ani pe scenă. Cadre rare cu actorii Ecaterina Malcoci și Vladimir Zaiuc. O adevărată revelație este și solista Tamara Ceban (Ciobanu). Telespectatorilor le este prezentat un buchet de perle interpretative.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 33.
- ◆ *Монтажный лист nr. 648*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

СОПКИ ШИ МЕРЕЛЕ

(Дети и яблоки), а/п, 10 акте

Regia: Mihail Israilev, G. Revo

Imaginea: E. Leibovici, A. Suhomlinov

Regia de sunet: L. Tanasevscaia

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1963

Conținut: Din *Foaia de montaj*. E scris: Constantin Condrea. *Copiii și merele*. Comedie amară. Spectacolul Teatrului Republican pentru Tineret „Luceafărul”. Regia: Nadejda Aronețkaia. Scenografia: Filimon Hămuraru. Muzica: Vladimir Slivinschi. Interpreții și dublorii rolurilor: Berejan - Ion Ungureanu (V. Prohorov), Laura - Ecaterina Malcoci (A. Haritonova), Fănel - Dumitru Fusu (A. Fridental),

Veta - Eugenia Todorașcu (V. Eniutina), Puiu - Ion Șcurea (Ian Ianakiev), Pavel Ciurea - Vasile Constantin (S. Korenev), Bobârcă - Ilie Todorov (V. Zaharcenko), Băiatul - Vera Grigorieva (O. Goroșeva).

Text după cadru: Primul spectacol de autor al dramaturgului Constantin Condrea „Copiii și merele” în interpretarea actorilor Teatrului „Lucaefărul”. Spectacolul începe cu apariția *Băiatului*, care se așează în fața cortinei și povestește cât de frumoasă este această grădină, că vine aici foarte des ca să asculte liniștea, că îi place să se dea în scrânciobul din grădină, iar stăpânul acestei grădini crede că el vine să fure mere și-l alungă cu mare gălăgie de aici. Iată și acum, a venit să asculte liniștea, îndemnându-i pe actori să înceapă spectacolul. Deci, *Să cânte muzica!* Alt cadru ne-o prezintă pe Laura în interpretarea actriței Ecaterina Malcoci. Astfel, scenă cu scenă, a fost imprimat întreg spectacolul „Copiii și merele” în interpretarea actorilor de la Teatrul „Lucaefărul”.

Comentariu: Spectacolul „Copiii și merele” a fost jucat în limba română și filmat integral de Televiziunea moldovenească. După cadru răsună fonograma cu vocea actorilor care l-au dublat în limba rusă ca să poată fi difuzat la Televiziunea Centrală din Moscova. Ca gen este un film-spectacol și are o valoare inestimabilă pentru istoria teatrului. În acest spectacol sunt prezenți tinerii actori luceferiști la început de cale. Această piesă a fost scrisă de autor special pentru Teatrul „Lucaefărul”. Premiera spectacolului a avut loc la 21 mai 1961.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 33.

- ◆ UNGUREANU Ion. *Teatrul vieții mele...* Chișinău, 2012, pp. 53-54.
- ◆ *Монтажный лист nr. 642*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

NU MAI VREAU SĂ-MI FACEȚI BINE (Не делайте мне добра), a/n, 9 acte

Regia: *Gheorghe Siminel*. **Imaginea:** *A. Suhomlinov*

Regia de sunet: *L. Tanasevscaia*

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1964

Conținut: Din *Foaia de montaj*. E scris: Gheorghe Malarciuc *Nu mai vreau să-mi faceți bine*. După spectacolul Teatrului Academic de Stat „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”) din Chișinău. Interpreții și dublorii rolurilor: Hariton Ciolpan - Arcadie Plațanda (I. Râjov), Gafton - Mefodie Apostolov (V. Prohorov), Larion - Alexandru Morarenco (A. Fridental), Silimon - Vitalie Rusu (V. Alexeenko), Haritina - Valentina Sadovscaia (A. Troițkaia), Cristina - Margareta Ureche (L. Matveenco), Militina - Ecaterina Cazimirova (V. Eniutina), Aglitiina - Eugenia Botnaru (Iaroslava Turâleva), moș Fontică - Trifon Gruzin (V. Fainleib). Primul spectacol de autor al dramaturgului Gheorghe Malarciuc. Spectacolul a fost jucat și imprimat la Televiziunea Moldovenească în versiunea scenică.

Comentariu: Spectacolul „Nu mai vreau să-mi faceți bine” e o comedie de moravuri, care reflecta viața satului moldovenesc. Un rol deosebit în acest spectacol l-au avut situațiile comice și pline de haz în care nimeresc personajele. Regizor: Valeriu Cupcea. Pictor-scenograf: Anatoli Șubin. Spectacolul a văzut lumina rampei la 23 martie 1963. Pentru televiziune

s-a jucat în limba română și mai apoi a fost dublat (voce după cadru) în limba rusă pentru Televiziunea Centrală din Moscova. Este un film-spectacol și are o valoare importantă pentru istoria teatrului și a televiziunii din Republica Moldova. În spectacol evoluează personalități actoricești de primă importanță.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 33.
- ◆ CEMORTAN Leonid. *Prietenul nostru teatrul*. Chișinău, 1983, pp. 137-138, 244.
- ◆ *Монтажный лист nr. 643*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CÂNTEC ȘI DANS

(Песня и танец), color, 1 act

Scenariul: Raisa Lungu

Regia și imaginea: Vitalie Calășnicov

Producător: studioul „Moldova-film”, 1964

Conținut: Un documentar despre cântărețul Nicolae Sulac și dansatorul Spiridon Mocanu. În cadru se văd roata unei căruțe, un cioban, o pereche de boi care trag, domol, carul. Este filmat Nistrul, apar peisaje. Un băiat cântă la nai. Solistul orchestrei de muzică populară „Fluieraș” Nicolae Sulac interpretează cântecul „Foaie verde ca aluna” în mijlocul unui sat. Același solist cântă pe o scenă din Chișinău, pe stadionul republican. Cadrele se perindă: de la sat la oraș și invers.

Spiridon Mocanu, solistul Ansamblului de dansuri populare „Joc” într-o fierărie la țigani din Soroca. Artistul se uită atent la brăul plin de monede al bătrânului fierar. Apoi privește cum dansează niște

copii, cum dansează o țigancă în vârstă. Se prinde în dans și Spiridon Mocanu.

Spectatori în tribunele stadionului republican. Îl vedem pe Spiridon Mocanu pe o scenă, instalată pe stadion, jucând un dans țigănesc. Dansatorii ansamblului „Joc” interpretează un dans țigănesc. Spiridon Mocanu se machiază și se pregătește pentru concert. Își ia cușma și iese. Dansul „M-am pornit la Chișinău” pe stadionul republican cu Spiridon Mocanu și un grup de interpreți. Spiridon Mocanu este grimat pentru dansul „Bade Macovei”. Costumiera îl ajută să se îmbrace. Spiridon Mocanu împreună cu o solistă din ansamblul „Joc” evoluează pe o scenă din Chișinău. Spectatorii din sală aplaudă. Următorul dans e „Păcală” cu Spiridon Mocanu și soliștii ansamblului.

În cadru un autobuz și imaginea Nistrului filmat din avion. Nicolae Sulac cântă melodia populară „Foaie verde baraboi.”

Comentariu: Un portret cinematografic despre cântărețul Nicolae Sulac și dansatorul Spiridon Mocanu. Cântecul popular „Foaie verde ca aluna” era interpretat de Nicolae Sulac în limba română și în limba rusă, probabil, pentru a se face înțeles de alolingvi.

Autorul scenariului este scriitoarea Raisa Lungu. Un documentar fără comentarii. Imaginile vorbesc de la sine și au păstrat talentul acestor mari artiști. De menționat prezența în echipa de creație a operatorului de sunet Andrei Buruiană, un profesionist în domeniul respectiv.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 19.

- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 31.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, pp. 54, 155.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 34.
- ◆ Монтажный лист nr. 855. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

SANTINELE ÎN HALATE ALBE (Часовые в белых халатах), а/п, 1 акт

Regia: Tudor Voșănescu

Imaginea: Pavel Balan

Producător: studioul „Moldova-film”, 1966

Conținut: Sala Clubului Institutului (Universității) de Medicină din Chișinău, mai mulți studenți dansează. Un acordeon, o chitară. Cântă un sextet. După cadru răsună un comentariu despre viața studenților de la medicină, precum că, dintr-o parte, pare ușoară, în realitate nu e deloc așa. Vorbește un student. Înregistrare sincronică: „Eu sunt student la Institutul de medicină. Mi-am ales profesia aceasta, pentru că este cea mai umană.” Mai vorbește încă o studentă, în limba rusă, repetă același gând. În total, vorbesc trei studenți. Clădirea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. Intră studenții. Rectorul institutului, șeful Catedrei de patomorfologie, profesorul Vasile Anestiadi. În alt cadru îl vedem în laborator pe Vasile Anestiadi și doctorandul institutului Andrei Banaru. Din textul comentatorului aflăm, că în laborator medicii

se îngrijesc de cel mai important organ al omului - inima și că studiul bolilor de inimă a devenit pasiunea studentului Serghei Rusu, un tânăr din satul Vadu-Rașcov. V. Anestiadi și doctorandul A. Banaru în birou. Comentariul de după cadru ne spune, că cercetările științifice efectuate la catedră au devenit cunoscute departe de hotarele Moldovei, iar șeful catedrei, profesorul Vasile Anestiadi, este invitat la conferința cardiologilor din Tokyo, în timp ce doctorandul său Andrei Banaru va da citirii unui referat științific în New-Delhi.

Alt cadru: asistenții catedrei Facultății de chirurgie a Institutului de Medicină se pregătesc de operație. Bolnavul este pregătit de operație. Chirurgul, șeful de catedră de la Facultatea de chirurgie, Nicolae Anestiadi, se pregătește de operație. În sala de operație. Fața doctorului Nicolae Anestiadi. Din textul comentatorului aflăm, că aici pacienții vin cu o speranță, uneori - ultima (comentariul și imaginea sunt completate de muzică) și de fiecare dată Nicolae Anestiadi își adună toate cunoștințele sale, toată voința și dragostea sa pentru oameni (muzică). Pe această masă, în cel mai direct sens, omul trebuie să revină la viață.

Un alt cadru ni-l prezintă pe șeful Catedrei de urologie a institutului din Chișinău, profesorul Solomon Goligorschi după operație. Solomon Goligorschi în birou. Pe masă fotografia participanților la Congresul Internațional al Urologilor. În centru - Solomon Goligorschi. Din textul comentatorului aflăm, că toate observațiile și cercetările, făcute în clinică au devenit lucrări științifice, iar talentul său de chirurg a fost mult apreciat la Congresul Internațional al Urologilor din Londra.

În cadru - șeful Catedrei de boli nervoase de la Institutul de Medicină din Chișinău, șeful clinicii psihoneurologică, profesorul Boris Șarapov. Un alt cadru îl prezintă pe profesorul Șarapov, ținând un discurs în fața medicilor. Din comentariul de după cadru aflăm, că clinica psihoneurologică, condusă de profesorul Boris Șarapov nu poate fi comparată cu o sală de operație, că profesorul reușește să pătrundă în tainele bolii doar cu ajutorul cuvântului și al intuiției.

În cadru - șefa Catedrei de chirurgie pediatrică de la Institutul de medicină din Chișinău, doctor în științe, profesorul Natalia Gheorghiu. Natalia Gheorghiu în birou, șezând la masa de lucru. Fotografii din anii '50. Sala de operații. Din textul comentariului aflăm, că Natalia Gheorghiu a purtat cândva sub halat butoniere de doctor militar, dar chiar și atunci, fiind încă foarte tânără și salvând viețile luptătorilor, ea se gândea la copii și la bolile din cauza cărora ei erau lipsiți de copilărie. Visul i s-a împlinit. Ea a devenit chirurg, conduce Catedra de chirurgie pediatrică. Natalia Gheorghiu în timpul operației. Apoi e filmată în timp ce vizitează micii pacienți în secție. Ultimele cadre ale documentarului prezintă mai mulți copii jucându-se în parc. Din comentariu rezultă, că micii pacienți sunt convinși că s-au însă-nătoșit, fiindcă „tanti doctor” îi iubește mult de tot.

Comentariu: Un documentar despre vestiții savanți și pedagogi, medicii Vasile și Nicolae Aneștiadi, Solomon Goligorschi, Boris Șarapov, Natalia Gheorghiu de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie din Chișinău, care au activat în anii '60 ai secolului trecut. Autorii au prezentat imagini de la locurile lor de muncă și s-au făcut comentarii despre

activitatea lor. Au răsunat câteva interviuri de la studenții care-și făceau studiile la acest institut. Clubul Institutului de Medicină se afla în actuala Biserică „Sfântul Ierarh Nicolae” de pe bd. Ștefan cel Mare. În prezent poate fi interpretat și ca un documentar-memorie.

Surse:

- ◆ *Bocanescu Tudor* (regizor) [online] [accesat 01.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/206/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 25.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 83.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 161.
- ◆ *Монтажный лист nr. 756*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ÎN ATELIERUL LUI GLEB SAINCIUC (В мастерской Глеба Саинчука), a/n, 1 act

Regia: Vitali Diomin

Imaginea: Nicolai Degtear

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1966

Conținut: Filmul începe cu un reportaj în Magazinul Universal din Chișinău. E în preajma Anului Nou și oamenii se grăbesc să cumpere jucării, măști, se gândesc la noaptea de carnaval, fiindcă e o noapte unică, magică, plină de miracole, care începe la magazin. În imagine se văd mâinile pictorului Gleb

Sainciuc în timp ce lucrează la o mască. Comentariul după cadru ne spune, că așa se naște masca - din hârtie, clei și imaginația maestrului. În continuare autorii îl prezintă pe Gleb Sainciuc, pictor din Moldova. Da, el nu pregătește măști pentru carnaval, iar cadrele filmate în magazin au fost făcute pentru „a zgândări” atenția publicului. În cadru apar măștile lui Gleb Sainciuc. Masca poetului Aureliu Busuioc. Fața lui Aureliu Busuioc. Din textul comentatorului aflăm, că Gleb Sainciuc era cunoscut de mai mult timp ca pictor, când într-o bună zi a început să confecționeze măști-caricaturi la adresa prietenilor și a cunoscuților. Aceste măști, continuă comentatorul, atât de bine semănau cu originalul, atât de bine scoteau în evidență personalitatea omului, încât era cu adevărat ceva uimitor. Ca exemplu a servit masca poetului Aureliu Busuioc, dar și poetul în persoană. Un alt cadru ne demonstrează masca regizorului de film Emil Loteanu. Regizorul în timpul filmărilor. Masca și modelul. Mai multe măști făcute de Gleb Sainciuc. Masca compozitorului Aram Hacıaturian. Masca poetei Rimma Kazakova. Masca actorului leningrădean Arkadi Raikin. Masca actorului francez Marcel Marceau. Din spusele comentatorului aflăm că pictorul a pus în aceste „oglinzi magice”, cum le definesc criticii, mult umor fin. În cadru - o cortină. Aplaudă Marcel Marceau. Imaginea lui Marcel Marceau. Măști. Camera de filmat face o trecere spre invitații lui Gleb Sainciuc. O caricatură prietenească făcută lui Marcel Marceau de către Gleb Sainciuc. Comentatorul zice „Stop! E nevoie să vi-l prezentăm sau l-ați recunoscut? Desigur, e Marcel Marceau în persoană!” Desenează M. Marceau. Din comentariu aflăm că Marcel Marceau i-a scris lui Sainciuc

pe caricatura pe care a desenat-o spontan: *Merci, mon ami!* Sainciuc a zâmbit, au zâmbit și oaspeții. E bine, e vesel, e extraordinar! În alt cadru Gleb Sainciuc aplecat asupra unei noi măști. Comentatorul îl îndeamnă pe maestru să lase puțin munca și să demonstreze publicului o mască „în acțiune”.

Filmări pe stradă. În cadru actorul Teatrului Academic „A.S. Pușkin” Constantin Constantinov se întâlnește cu pictorul Gleb Sainciuc. Se salută. „Încotro?” întreabă pictorul. I se răspunde, că se duce la teatru. În preajma Anului Nou se „organizează o serată tip „kapustnik”. În atelier. Gleb Sainciuc își pune masca și-l imită pe Constantin Constantinov. Comentariul sună în felul următor, că pictorul nu numai că știe să confecționeze măști, dar are și darul interpretării. Apoi pune masca în cui la locul ei. Ia o altă mască, pe cea a interpretului Nicolae Sulac. Nicolae Sulac cântă pe scenă, fiind acompaniat de orchestra „Fluieraș”. Gleb Sainciuc cu masca lui Nicolae Sulac. Masca scriitorului francez Jean-Paul Sartre. Din comentariu aflăm că, în acest an, i-a călcat pragul atelierului său și Jean-Paul Sartre. Fața lui Gleb Sainciuc. Maestrul face o nouă mască, cea a lui moș Crăciun. Și-o pune, apoi o scoate, se închină unui public imaginar. Pe ecran rămâne masca. Gleb Sainciuc felicită telespectatorii, urându-le toate cele bune în Noul An și, „cum se spune pe la noi în Moldova - La Anul și La Mulți Ani!”

Comentariu: Documentarul e realizat inițial ca un reportaj la rubrica de „Noutăți în ajun de An Nou”, autorii lui folosindu-se de elementele specifice acestui gen. Un film care păstrează vie amintirea pictorului Gleb Sainciuc (1919-2012) în una din ipostazele sale: cea de autor de măști.

De remarcă, că documentarul nu a fost autentificat până în prezent în *Filmografii*.

Surse:

- ◆ *Монтажный лист* nr. 726. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MONOLOGUL (Монолог), a/n, 2 acte

Scenariul: Ion Ungureanu, Alexandru Matveev

Regia: Alexandru Matveev

Imaginea: Dmitri Motornâi

Producător: studioul „Moldova-film”, 1967

Conținut: Ecaterina Malcoci își îmbrățișează mama. Filmări în satul ei natal, Crocmaz. Împreună cu mama răsfoiesc albumul cu fotografii. Dumitru Caraciobanu le sărută pe mamă și pe soră, își îmbrățișează tatăl. Filmări în satul natal, Satu Nou, Reni. O scenă din spectacolul „Intrigă și iubire”, jucată în aer liber la țară. În roluri: Nina Mocreac, Ecaterina Malcoci, Ilie Todorov. Femei care privesc și ascultă atent. Fața unei bătrâne. Fața unui bărbat.

Repetiția spectacolului „Intrigă și iubire”. În cadru - regizorul spectacolului, Cecilia Mansurova. Se repetă o scenă, în care evoluează Ecaterina Malcoci. Întreaga scenă a fost filmată. În curtea teatrului îl vedem pe actorul Ion Ungureanu, discutând cu Ecaterina Malcoci și alți actori ai teatrului. Actorii în sala de dans, antrenându-se la scrimă, făcând exerciții de vorbire. Un fragment din spectacolul „Costumul de nuntă”. Repetiția spectacolului „Intrigă și iubire”. Ecaterina Malcoci și Cecilia Mansurova. Regizoarea vorbește despre personajul interpretat de actriță, Luisa. Pe o canapea stă așezat Anatol Pogolșa, care îl joacă pe tatăl Luisei, muzicantul Muller. În prezența

regizoarei se repetă o altă scenă din spectacol cu actorii Ecaterina Malcoci și Ion Șcurea.

O scenă din film. Actorii discută o piesă. În *Foaița de montaj* e notat: „Актеры обсуждают пьесу. Владимир Степановичи Зайчук, Василий Илларионович Костантин, Ион Спиридонович Унгуриану. Актер Дмитрий Савельевич Карачобану. Актриса Евгения Федоровна Тодорашку. Заведующий литературной частью Республиканского Театра юного зрителя „Лучафэрул” Павел Васильевич Сабин.” (În cadru sunt actorii Vladimir Zaiciuc, Vasile Constantin, Ion Ungureanu. Actorul Dumitru Caraciobanu. Actrița Eugenia Todorășcu. Secretarul literar al Teatrului „Lucafăru” Pavel Sabin.” Pe parcurs mai sunt filmați și alți actori din teatru: Maria Doni împreună cu Vladimir Zaiciuc, cât și artista Nina Doni. Discută Ion Ungureanu și Cecilia Lvovna Mansurova. Ion Ungureanu citește monologul din spectacolul „Intrigă și iubire”. Cecilia Mansurova ascultă și aprobă printr-o înclinare a capului.

Seara. Clădirea Teatrului „Lucafăru”. Sunt filmate ușile teatrului prin care ies actorii după spectacol. Inscripția „Lucafăru” cu o stea care strălucește în noapte. Fonogramă: „Лучафэрул” - по-молдавски утренняя звезда. Она горит то в маленьком кишиневском переулке, то вспыхивает в главных уголках Молдавии.” („Lucafăru”, în moldovenește, înseamnă o stea care arde. Ea arde ba în mica stradă din Chișinău, ba se aprinde în cele mai de seamă colțuri ale Moldovei.) Ecaterina Malcoci și Dumitru Caraciobanu în autobuz. În același autobuz se află și „Ион Сандри Георгиевич Шкуря” (Ion Sandri Gheorghievici Șcurea). Mai sunt și Vladimir Za-

iciuc și Maria Doni. Un drum văzut prin geamul autobuzului. Fonogramă: „Актерам „Лучафэрул” хорошо, привычно на дорогах везде. Не знаю, что говорят астрологи, но звезда „Лучафэрул” обещает всем, кто родился под ней беспокойную судьбу.” (Actorii de la „Lucaefărul” sunt înfrățiți cu drumul. Nu știi ce zic astrologii, dar steaua „Lucaefărului” le promite tuturor celor născuți sub semnul ei un destin zbuciumat.) În cadru actorii V. Zaiciuc, V. Constantin, I. Ungureanu, mai apoi apar D. Caraciobanu, E. Todorașcu, V. Zaiciuc, P. Sabin, spre sfârșit, când se vorbește despre monolog, apare încă o dată I. Ungureanu. Fonogramă: „Их двадцать, для театра это конечно не много, все они сверстники, все из села. Десять лет назад впервые увидели настоящий театр. Вместе учились в одном театральном училище, вместе создавали театр. Они часто спорят и ищут пьесу, после того как ее поняли, ищут по духу ее, по смыслу вчерашнему, сегодняшнему и завтрашнему. Монолог со сцены переходит в диалог, доходит до полемики.” (Sunt douăzeci, pentru un teatru nu e atât de mult, toți sunt de aceeași vârstă, toți sunt veniți de la sate. Acum zece ani au văzut, pentru prima oară în viață, un teatru adevărat. Și-au făcut studiile la aceeași școală de teatru, împreună au creat un teatru. Adesea discută între ei și caută piesa, după ce au înțeles-o, caută să-i pătrudă sensul de ieri, de azi, de mâine. Monologul din scenă trece în dialog ajungând până la polemică).

Comentariu: Un documentar despre actorii Teatrului „Lucaefărul”. În primul act lipsesc comentariile. Abia în a doua parte, imaginile sunt comentate. Cecilia Mansurova a fost profesoara luceferiștilor la

Școala de Teatru „B. Șciukin” din Moscova. Printre spectacolele de licență s-a numărat și „Intrigă și iubire” de F. Schiller. În 1966 Teatrul „Lucaefărul” a revenit la spectacolul din anii studenției. Cecilia Mansurova a interpretat-o pe Luisa în tinerețe pe scena Teatrului „Vahtangov” din Moscova și a fost invitată pentru repetiții. În roluri au fost distribuiți aceiași interpreți ca și în spectacolul de licență. „Acest documentar este, în fond, unica mărturie despre prima și faimoasa generație a „luceferiștilor”. Pelicula a păstrat pentru istorie imaginea întregii trupe, munca actorilor de toate zilele: la lecțiile de vorbire scenică, de exerciții fizice, de scrimă; la repetițiile spectacolului „Intrigă și iubire” sub bagheta renumitei Cecilia Mansurova, apoi în turneele prin satele republicii...”, scrie Ion Ungureanu în cartea „Teatrul vieții mele”.

Notă: În *Filmografia* din 2007, la pag. 27 este indicat, că filmul e „despre actrița Teatrului „Lucaefărul” Ecaterina Malcoci.” Această adnotare nu corespunde adevărului. Filmul este consacrat actorilor acestui teatru, cât și activității lor, cum se consemnează în celelalte *Filmografii*, dar și în *Conținut*.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 27.
- ◆ *Motornii Dmitri* (operator) [online] [accesat 27.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/194/index.html>
- ◆ UNGUREANU Ion. *Teatrul vieții mele...* Chișinău, 2012, p. 140.
- ◆ UVAROVA Irina. *Teatrul „Lucaefărul”: un deceniu al devenirii*. Chișinău, 1992, pp. 48-51.

- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 42.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 55, 162.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 37.
- ◆ Монтажный лист nr. 841. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALMANAHUL CINEMATOGRAFIC „VIAȚA ÎN IMAGINI” nr. 3 (Киноальманах), а/п, 1 act

Debuturi muzicale-67 (Музыкальные дебюты-67)

Regia: Emil Loteanu. Imaginea: Vlad Ciurea

Producător: studioul „Moldova-film”, 1967

Conținut: O tânără citește afișe. Clădirea Filarmonicii de Stat din Chișinău. Comentariul autorului, din care aflăm că Ansamblul de jazz „Noroc” s-a născut în lumina liniștită emanată de prima zăpadă și că astăzi „avem plăcerea” să ne fie prezentați membrii ansamblului: Eugen Vorobiov - tobe. Chitaristul Vasile Verdeș (chitara secundă). Chitaristul Victor Rusnac (chitara bas). Conducătorul artistic al orchestrei de jazz „Noroc”, ionistul Mihai Dolgan. Fotografia chitaristului (solo) Veaceslav Grabovan. Cântă solistul ansamblului Ștefan Petrache. Din comentariu se spune, că Ștefan Petrache este cel mai tânăr membru al ansamblului și că a venit direct de pe băncile școlii.

Repetiție la Filarmonică. În sală se află Mihai Dolgan, conducătorul artistic al orchestrei și Gigi Butucel, autorul cântecului. Din comentariu se spune că autorul împărtășește emoțiile debutului său cu Gabriela Roman, interpreta cântecului. ”Ce păcat că pământul e rotund și eu nu am unde să mă ascund de tine!”, cântă interpreta. „Olga, să mai repetăm odată!”, îi cere conducătorul ansamblului unei alte soliste, Olga Sorochina. Cântă Olga Sorochina. Regizorul Emil Loteanu discută cu Mihai Dolgan, conducătorul Ansamblului de jazz „Noroc”. Întrebarea lui Emil Loteanu sună în felul următor: „Что лежит в основе ваших поисков?” (Ce stă la baza căutărilor dumneavoastră?). Mihai Dolgan răspunde: „Я убежден, что народная молдавская музыка содержит много элементов современной музыки!” (Sunt convins, că muzica populară moldovenească are în sine multe elemente ale muzicii contemporane!).

În imagine niște tineri care dansează. Din comentariu aflăm că într-o bună zi a înțeles că viața sa se va lega strâns de această muzică. O spune chiar Valeriu Negruți, conducătorul artistic al Ansamblului de muzică populară „Mugurel”. Cântă solista ansamblului Maria Drăgan. Comentariul autorului vorbește despre solistă și ne spune că a adus din văile Prutului cele douăzeci de primăveri ale sale, dar și dragostea fierbinte pentru cântec, răs și voie bună. Un alt solist al Ansamblului „Mugurel”, Vasile Marin, interpretând cântecul „Ană, Ană și Marie”. În sală se află compozitorul Isidor Buridin, care a compus special pentru o altă solistă, Anastasia Istrati, cântecul „Ileană, Ileană”. În final, regizorul Emil Loteanu își ia rămas bun de la Ansamblul „Mugurel”, le

urează o cale lungă, așa cum e viața omului, o cale plină de căutări și neliniști, victorii și primăveri fără număr, cât și *Drum bun, băieți!*

Comentariu: Almanahul Cinematografic „Viața în imagini” nr. 3 are titlul „Debuturi muzicale-67”. A fost conceput de Emil Loteanu ca un reportaj cinematografic și poartă în sine amprenta aceluia timp. Comentariile aparțin autorului. A păstrat imaginea personalităților din lumea muzicală a Chișinăului și a întregii republici.

Surse:

- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 244.
- ◆ *Монтажный лист nr. 770*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALMANAHUL CINEMATOGRAFIC „VIAȚA ÎN IMAGINI” nr. 5 (Киноальманах), a/n, 1 act

Festivalul Regional de Filme Moldova, Bielorusia și Republicile Baltice la Chișinău
(Межзональный кинофестиваль Молдавии, Белоруссии и Прибалтийских республик, г. Кишинев)

Regia: Tudor Vocănescu

Imaginea: Vlad Ciurea, Eduard Iacuin

Producător: studioul „Moldova-film”, 1967

Conținut: Aeroportul din Chișinău. Din comentariul de după cadru aflăm, că aeroportul din Chișinău încă n-a „văzut” atâtea vedete de cinema. Din avion, pe scară, coboară delegația participanți-

lor la festivalul din Chișinău din Republicile Baltice și Bielorusia. Sunt întâlniți de cinești din Moldova. Fațada cinematografului „Moscova” de pe bulevardul Tinereții (bd. Grigore Vieru). Cinci drapele ale participanților la festival. Conferința de presă a participanților la festival în incinta cinematografului „Moscova” (Teatrul Național „E. Ionesco”). Vorbește regizorul studioului „Moldova-film” Emil Loteanu despre cele șapte zile de discuții aprinse, despre vizionarea filmelor aduse la festival, despre noile planuri, care se vor naște aici. Regizorul studioului „Moldova-film” Valeriu Gagiu discută cu participanții la festival. Marele Premiu al festivalului este *Marele Chihlimbar* (Большой Янтарь), fiind râvnit de toți participanții. Pentru acest premiu a fost nevoie de o „înflăcărată” luptă de creație. Finalul maratonului cinematografic. În imagine - președintele juriului festivalului, Marlen Huțiev, regizor de film. Din comentariu aflăm, că Marlen Huțiev anunță câștigătorul *Marelui Chihlimbar*, acordat filmului lituanian „O scară la cer” - scenariul: Mykolas Sluckis, regia: Raimondas Vabalas, imaginea: Jonas Gričius. Cineștilor lituanieni le-a fost înmănat Marele Premiu al festivalului. Președintele juriului, regizorul de film Marlen Huțiev, decernează *Diploma de Gradul II* a festivalului autorilor filmului artistic „Gustul pâinii”, realizat la studioul „Moldova-film” – scenariul: Vadim Lâsenko, regia: Valeriu Gagiu, imaginea: Vitalie Calășnicov. Apoi cineștii din Moldova au mai urcat încă o dată pe scenă în lumina reflectoarelor: *Diploma Uniunii Cineștilor din URSS* a fost acordată filmelor documentare „Fântâna” – scenariul: Serafim Saka, regia: Vlad Ioviță, imaginea: Pavel Balan; „De-ale toamnei” – regia:

Gheorghe Vodă, imaginea: Pavel Balan. Flori premi-anților. Aplauze.

Comentariu: Almanahul cinematografic „Viața în imagini” nr. 5 e alcătuit din două subiecte. Cel de al doilea are ca temă Festivalul Regional de Filme Moldova, Bielorusia și Republicile Baltice din 1967, ajuns la cea de a VII-a ediție, care s-a desfășurat în perioada 8-15 aprilie. Almanahul a fost lansat pe ecrane în mai 1967. Chișinăul pentru prima oară a fost gazda unui asemenea important eveniment artistic, la care au participat personalități din lumea filmului. Menționăm că pelicula „Gustul pâinii” s-a învrednicit la acest festival și de Premiul „Miorița”.

Surse:

- ◆ ГИБУ Николай. *Заметки о молдавском кино*. Chișinău, 1967, c. 54.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 244-245.
- ◆ *Монтажный лист nr. 772*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALMANAHUL CINEMATOGRAFIC „VIAȚA ÎN IMAGINI” nr. 1
(Киноальманах), а/п, 1 act

Decernarea Premiilor de Stat lui Andrei Lupan, Gheorghe Neaga, Leonid Grigorașenco, Ion Druță, Serghei Lunchevici
(Вручение Государственных премий А. Лупану, Г. Няге, Л. Григорашенко, И. Друцэ, С. Лункевичу)
Regia: Nicolai Harin

Imaginea: Ivan Pozdneacov, Vasile Boiangiu, Alexandr Burlaca, Ion Bolboceanu
Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Solemnitatea decernării Premiilor de Stat în domeniul literaturii și artei. Incinta Filarmonicii de Stat din Chișinău. Artistul Poporului din URSS Eugeniu Ureche pe scenă, recită versuri. Andrei Lupan zâmbește. Din comentariu aflăm că Eugeniu Ureche a recitat o poezie din culegerea de versuri „Legea găzduirii” de Andrei Lupan. Comitetul Republican pentru Premiile de Stat în Literatură și Artă îi acordă Premiul de Stat pentru anul 1967 lui Andrei Lupan. Ministrul Culturii al RSSM Petrea Darienco îi înmânează premiul. În alocuțiunea sa poetul Andrei Lupan exprimă recunoștință și mulțumiri cititorului care susține munca, deloc ușoară, a scriitorilor. Următorul premiu îi este înmănat compozitorului Gheorghe Neaga pentru Simfonia a doua. Ministrul Culturii îi înmânează medalia pictorului Leonid Grigorașenco pentru seria de acuarelă și gravuri „Pentru Puterea Sovietică”. Scena Filarmonicii de Stat din Chișinău. Ceremonia înmânării premiilor. Ion Druță a primit Diploma de Laureat al Premiului de Stat pentru romanul „Balade din câmpie”, piesa „Casa mare” și povestirea „Ultima lună de toamnă”. La microfon Ion Druță. Îl ascultă Andrei Lupan și alți membri ai prezidiumului. Ion Druță vorbește. Ascultă sala. Ion Druță spune că literatura pentru el este o posibilitate de a avea o bucată de pâine în casă. La fel, zice scriitorul, este și imaginea vieții, modalitatea de a participa activ la viața de toate zilele. Deși, menționează vorbitorul, se ocupă de mai mult timp de scrierea cărților, rămâne și în continuare țăran și că provine nu din țărani de azi, care

își câștigă existența cu ajutorul tehnicii, ci din țărani de altădată, care prin munca mâinilor, în sudoarea frunții știau ce înseamnă munca din greu. Ei mulțumeau celor care știau să prețuiască munca lor și vorbeau despre ei de bine. De aceea scriitorul aduce sincere mulțumiri celor care au manifestat această „acțiune de simpatie și bunăvoință” față de munca sa. Sala aplaudă. Răsuna muzica. Premiul i se înmânează și conducătorului artistic al orchestrei „Fluieraș” Serghei Lunchevici pentru programul concertului și pentru înaltă măiestrie interpretativă. Serghei Lunchevici mulțumește Comitetului de Stat pentru premiul acordat, la fel mulțumește întregului popor moldovenesc care a născut și a încălzit la pieptul său acest bogat folclor și care este o adevărată fericire pentru un artist să-l valorifice. Mulțumește și publicului, care merită titlul de Public Emerit din Moldova. În cadru Ion Druță ascultă cu atenție cuvântarea lui Serghei Lunchevici. Spectatorii aplaudă. Pe scena Filarmonicii de Stat cântă orchestra „Fluieraș”. Solo la vioară Serghei Lunchevici. Finalul filmului - fețele entuziasmate ale spectatorilor din sală.

Comentariu: Almanahul cinematografic „Viața în imagini”, alcătuit din trei subiecte, a fost lansat pe ecrane în ianuarie 1968. În toate trei subiecte acțiunea are loc la Chișinău. În cel de al doilea se povestește despre recruți, iar al treilea este consacrat ceremoniei de decernare a Premiilor de Stat, care s-a desfășurat pe data 28 octombrie 1967 în incinta Filarmonicii de Stat din Chișinău.

Surse:

- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор

АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 247-248.

- ◆ *Монтажный лист* nr. 891. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALMANAHUL CINEMATOGRAFIC „VIAȚA ÎN IMAGINI” nr. 3 (Киноальманах), а/п, 1 акт

Teatrul unui actor (actorul Dumitru Fusu)
Artă decorativă (pictorul Fira Grecu)
„Mărțișor-68” (Festival muzical)
(Театр одного актера - актер Думитру Фусу)
(Молдавская керамика - художник Фира Греку)
(„Mărțișor-68” - Музыкальный фестиваль)
Regia: Iacob Sârbu
Imaginea: Vasile Boianțiu, Ion Bolboceanu
Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Titlul subiectului: *Teatrul unui actor*. Portretul lui Shakespeare. Actorul Dumitru Fusu pe scenă. Dumitru Fusu în rolul lui Romeo. Dumitru Fusu în rolul lui Richard al II-lea. Dumitru Fusu în rolul lui Hamlet. Din comentariu aflăm că spectatorii asistă la o compoziție teatrală, numită „Veacul omului” după creațiile genialului dramaturg englez William Shakespeare, care a fost interpretată de actorul Dumitru Fusu în regia Nadejdei Aronețkaia. Fragmente din comedia „Cum vă place”, din tragedia „Romeo și Julieta”, „Richard al II-lea”. Monologul lui Hamlet. Spectatorii aplaudă. Actorul se închină în fața publicului.

Titlul celui de-al doilea subiect: *Artă aplicată (decorativă)*. Un ulcior din ceramică. Alte obiecte

din ceramică. Pictorul Fira Grecu lucrând. Din comentariu aflăm că ceramica moldovenească a început să fie cunoscută și că la dezvoltarea ei participă și pictori profesioniști, unul dintre ei fiind Fira Grecu. Echipa de filmare se afla în atelierul ei. Pictorița prepară lutul. Fira Grecu la roata de confecționat obiecte din lut. Comentariile ne informează că în republica noastră ceramica ocupă un loc de frunte în arta decorativă și că izvoarele acestei arte se trag din arta populară, adică din creația țăranilor de la sate, pe care ei au dezvoltat-o pe parcursul multor ani. Fira Grecu vorbește despre planurile ei de creație și despre munca ei. Aflăm că peste două luni la Chișinău se va deschide o expoziție republicană de ceramică și pregătirile sunt în toi, iar în august se va deschide Expoziția Unională, la care vor participa și pictori din Moldova. „Мы стремимся, чтобы все то, что есть национальное в декоративном искусстве сохранилось в наших работах, конечно, не слепо копировать, а вносить свое, развивать дальше.” (Noi tindem, să păstrăm în lucrările noastre, tot ce este național în arta decorativă, desigur, să nu copiem orbește, ci să aducem ceva al nostru, să dezvoltăm mai departe.) În cadru sunt expuse lucrări de ceramică ale pictoriței.

Al treilea subiect: „Mărțișor-68”. O fată îi pune la piept unui băiat un mărțișor. Un sortiment mare de mărțișoare pe tețgheaua unui magazin. Pe scena Filarmonicii de Stat din Chișinău sunt întâmpinați oaspeții festivalului tradițional „Mărțișor-68”. În comentariu se spune că, odată cu venirea primăverii, moldovenii dăruiesc apropiaților și prietenilor mărțișoare. Ca niște oaspeți foarte dragi sunt întâmpinați participanții la Festivalul Muzical „Măr-

țișor-68”, devenit tradițional. Artista Poporului din URSS Maria Bieșu îi dăruiește un mărțișor cântăreței Tamara Miansarova. Cântă Maria Bieșu. Fețele entuziasmate ale spectatorilor. În sala de concerte a Filarmonicii de Stat din Chișinău sunt instalate mai multe camere de filmat. Spectatorii aplaudă. Afișul pe care e scris *Artistul Poporului din URSS, solistul Teatrului Mare din Moscova Pavel Lisițian*. Cântă Orchestra simfonică a Moldovei. Interpret Pavel Lisițian. Afișul pe care e scris *Песня не знает границ* (Cântecul nu are hotare). Cântă Tamara Miansarova. Afișul *Festivalului Muzical „Mărțișor-68”*. Pe scenă un dans caucazian. Spectatori în sală. Aplauze.

Comentariu: Această ediție a Almanahului Cinematografic „Viața în imagini” a fost consacrat în întregime personalităților chișinăuiene, care au fost în centrul unor evenimente și activități artistice. Este alcătuit din trei subiecte și fiecare subiect poartă un titlu. În *Foaia de montaj* e notat incorect, probabil, traducere din limba rusă, în loc de „Teatrul unui actor” e scris „Teatrul cu un actor”. La fel: „Artă aplicată”, în loc de „Artă decorativă”. De menționat, că prima ediție a Festivalului Muzical „Mărțișor” a avut loc în martie 1967.

Almanahul Cinematografic „Viața în imagini” nr. 3 a fost lansat pe ecrane în luna martie anul 1968.

Surse:

- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 248.
- ◆ *Монтажный лист nr. 892*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALMANAHUL CINEMATOGRAFIC „VIAȚA
ÎN IMAGINI” nr. 10
(Киноальманах), 1 act

Început de stagiune (Открытие театрального сезона)

Regia: Tudor Bocănescu

Imaginea: Ion Bolboceanu, Vasile Boiangiu, Leonid Proscurov

Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Titlul celui de-al treilea subiect: *Început de stagiune*. În imagine se vede clădirea Teatrului Moldovenesc „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”). Intrarea în teatru. O fată cu flori în mână. Spectatorilor li se înmânează câte o garoafă și programul serii. Programul deschiderii celei de-a XXVI-a stagiuni teatrale. Cabina de machiaj. Un actor se machiază. Deschiderea stagiunii teatrale. Mircea Ștefănescu. *Eminescu*. Poem dramatic în 2 acte. Din comentariu aflăm că, aici, la teatru, spectatorii sunt întâmpinați cu flori și zâmbete, că se joacă astăzi „Eminescu” și că actorii iubiți pot fi văzuți astăzi aici, la teatru. Artistul Trifon Gruzin în rolul hagiului Kiramir. Eminescu - artistul Valeriu Cupcea. Ion Creangă - Chiril Știrbu. Scenă din spectacol. Creangă și Eminescu. Spectatorii aplaudă. Sala de spectacole. Dictorul comentează jocul actorului și ne mai spune, că tânărul Eminescu e plin de gânduri și intenții mărețe. Vocea interpretului rolului, Valeriu Cupcea, care declamă versuri de Mihai Eminescu: „Faceți ca-n astă lumă să aibă parte dreaptă, egală fiecare, și să trăim ca frați!”

Comentariu: Almanahul Cinematografic „Viața în imagini” nr. 10 conține trei subiecte. Primul

subiect este consacrat Zilelor culturii poloneze în Moldova. În cel de al doilea acțiunea are loc într-un colhoz din raionul Drochia, iar al treilea este consacrat deschiderii unei noi stagiuni teatrale. Spectacolul „Eminescu” se juca a treia stagiune consecutiv, premiera lui a avut loc pe data de 12 noiembrie 1966. Versurile pe care le recită Valeriu Cupcea în film sunt din poemul lui Mihai Eminescu „Împărat și proletar”. Subiectul dat are o importanță deosebită pentru istoria teatrului și personalităților actorești din Chișinău.

Almanahul Cinematografic „Viața în imagini” nr. 10 a fost lansat pe ecrane în luna octombrie 1968.

Surse:

- ◆ CEMORTAN Leonid. *Prietenul meu teatrul*. Chișinău, 1983, p. 245.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 251.
- ◆ *Монтажный лист nr. 899*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

REVISTA CINEMATOGRAFICĂ
„MOLDOVA SOVIETICĂ” nr. 10

(Киножурнал Советская Молдавия), 1 act

160 de ani de la nașterea lui C. Negruzzi
(160-летие со дня рождения К. Негруци, г.
Кишинев)

Regia: I. Ciornâi

Imaginea: Ion Bolboceanu, Vasile Boiangiu,
Eduard Iacuin, Alexandr Burlaca

Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Portretul lui Constantin Negruzzi. Din comentariu aflăm, că organizațiile obștești din Chișinău comemorează în mod solemn aniversarea de o sută șaiszeci de ani de la nașterea eminentului om de cultură Constantin Negruzzi. Portretul lui C. Negruzzi și portretul lui A. S. Pușkin. Vorbește scriitorul Ion C. Ciobanu, care menționează că Negruzzi ocupă un loc important în istoria literaturii moldovenești și că alături de Eminescu și Creangă a pus bazele unor noi căi de dezvoltare a literaturii noastre. Imaginea cărții „Alexandru Lăpușeanu” și ilustrațiile la ea. Pagini din manuscrisele lui Negruzzi. Spectatori în sală. Unui elev i-au fost înmânate *Opere* de Constantin Negruzzi. Bustul scriitorului pe Aleea Clasicilor din Chișinău. Bulevardul Negruzzi din Chișinău.

Comentariu: Deși modest, dar la Chișinău Uniunea Scriitorilor a marcat aniversarea lui Constantin Negruzzi care, în 1821 a venit în Basarabia împreună cu tatăl său și aici l-a cunoscut pe „romanticul” poet rus aflat în exil, Alexandr Pușkin.

Unii cercetători au considerat că întâlnirea cu Pușkin l-ar fi influențat pe Constantin Negruzzi, trezindu-i interesul pentru literatură. Într-adevăr, primele sale încercări literare datează din perioada respectivă. Lucrarea poartă titlul de „Zăbavele mele din Basarabia în anii 1821, 1822.”

Din anii `50 ai secolului trecut, odată cu reconstrucția Chișinăului, un important bulevard îi poartă numele. În 1957 pe Aleea Clasicilor din Chișinău a fost instalat bustul scriitorului (sculptor A. Maico) și editate mai multe opere ale sale. Constantin (Costache) Negruzzi s-a născut în 1808 și a decedat în 1868.

Surse:

- ◆ NEGRUZZI Constantin. *Scrisoarea VII (Calipso)*. În: *Păcatele tinereților*. București, 1982, pp. 266-267.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. II. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 256.
- ◆ *Монтажный лист nr. 888*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

FRESCĂ ÎN ALB

(Фреска на белом), color, 1 act

Scenariul și regia: Emil Loteanu

Imaginea: Ion Bolboceanu

Producător: studioul „Moldova-film”, 1968

Conținut: Imagine în oglindă. Solista ansamblului „Mugurel” a Filarmonicii de Stat din Moldova, Anastasia Istrati, se pregătește de ieșirea în scenă. În fața publicului - Anastasia Istrati. Interpretează cântecul „Ileana”. Un alt cadru: două imagini sculptate care reprezintă un băiat și o fată. Două sculpturi și o inscripție care traduc, în linii generale, conținutul cântecului. „Нежна и горда Ляна, берегитесь ее губ поющих, целующих.” (E gingașă și mândră Leana, ferțiți-vă de buzele ei care cântă și sărută.)

Două viori și Anastasia Istrati cântând. Sculptura. Șase vioriști cântă. Anastasia Istrati interpretează cântecul „Bundița”.

Două sculpturi și inscripția „Cântece de nuntă”. Patru colaci cu patru lumânări arzânde. Anastasia Istrati interpretează „Cântece de nuntă”. Sculptură. Frescă. Anastasia Istrati continuă să cânte.

Comentariu: Film-portret despre cântăreața de muzică populară Anastasia Istrati care, la debutul ei în ansamblul „Mugurel”, a atras atenția publicului prin firescul interpretării și originalitatea reperatoriului. Documentar poetic, fără comentarii, doar câteva inscripții.

Notă: Conform *Filmografiilor*, filmul a fost realizat în 1967. Dar *Foaia de montaj*, păstrată la Arhiva Națională a Republicii Moldova, atestă anul 1968 drept anul de producție a documentarului „Frescă în alb”.

Surse:

- ◆ *Bolboceanu Ion* (operator) [online] [accesat 22.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/163/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 27.
- ◆ *Loteanu Emil* (regizor) [online] [accesat 22.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/150/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 43.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, pp. 46, 50-51, 165.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 37.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1201*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ȘTEFAN NEAGA (Штефан Няга), a/n, 1 act

**Regia: Andrei Buruiană. Imaginea: Albert Iuriev
Inginer de sunet: Andrei Buruiană**

Producător: studioul „Moldova-film”, 1969

Conținut: În cadru apare fața compozitorului Ștefan Neaga. Ștefan Neaga cântând la pian. Note muzicale. Ștefan Neaga scriind pe foile cu note. O țigară arzândă în scrumieră. Un creion pe notele muzicale. Comentariul de după cadru din care aflăm, că viața lui Ștefan Neaga a fost viața unui rebel. Vocea lui Ștefan Neaga care spune: „Мой принцип заключается в том, что я строю себе тему таким образом, чтобы она содержала развитие. Взять тему у народа - это значит возратить ему ее.” (Principiul meu este să construiesc o temă în așa fel încât ea să conțină elementul dezvoltării. A lua o temă de la popor înseamnă ca după aceea să i-o returnezi.)

Ștefan Neaga în sicriu. O flacără se stinge pe fondul lumânărilor care ard. Din comentariul de după cadru aflăm, că ultima sa lucrare compozitorul Ștefan Neaga a intitulat-o „Cântecul renașterii”. Imagini cu peisaje din natură. Răsuna muzica lui Ștefan Neaga. Bustul lui Ștefan Neaga. Studenți care vin la Școala de Muzică „Ștefan Neaga”. Măinile unui student pe clapele pianului. Aparatul de filmat îl fixează în cadru pe profesorul Iuli Guz. Din spusele sale aflăm, că Ștefan Neaga a venit la el pe când avea cincisprezece ani și lui i-a plăcut mult vioiciunea și atitudinea serioasă față de muzică, ceea ce l-a convins că acest băiat are abilități muzicale și capacitatea de a cânta la pian. În cadru - profesorul, mâinile studentului care cântă la pian. Iuli Guz continuă șirul amintirilor, din care aflăm că, la scurt timp, Ștefan Neaga a evoluat în

cadrul unui concert și a atras atenția asupra sa prin interpretări din creația lui Beethoven, Liszt, cât și prin executarea compoziției „Rondo Capriccioso” de Mendelssohn. Astfel, unul din legendarii violoniști, cunoscut în Europa, Grigoraș Dinicu, „ultimul lăutar al Bucureștiului de odinioară” (*n.a.*), îi propune un loc de pianist în țara sa. Ștefan Neaga a acceptat și în felul acesta a putut să-și continue studiile la București și Paris, luând lecții de la profesori celebri: A. Castoldi, I. Kuklin, A. Cortot, N. Boulanger. Vocea lui Iuli Guz, care spune că Ștefan Neaga a fost mult apreciat în calitate de compozitor, fiindu-i acordat de două ori Premiul Enescu, iar drept rezultat... În cadru inscripția 1940. În urma evenimentelor care au urmat, Ștefan Neaga a trebuit să-și caute un loc de muncă. Vocea lui Ștefan Neaga. Fonogramă: „Пришлось распрощаться с Глазуновым, Римским-Корсаковым и переключиться на модное танго, и пошел бродить по Румыния Марс.” (A trebuit să-mi iau rămas bun de la Glazunov, Rimski-Korsakov și să trec la tango, care era în vogă, rătăcind prin România Mare.) În continuare Ștefan Neaga spune, că nu știe cum ar fi fost viața lui, dacă nu revenea în Moldova, unde a fost „luat în seamă.” Urmează un șir de laude aduse regimului sovietic.

Pavilionul televiziunii. Un placat pe care e scris în limba rusă „Декада молдавского искусства и литературы в Москве, 1949”. (Decada artei și literaturii moldovenești la Moscova, 1949). În cadru Ștefan Neaga, Eugeniu Ureche, Tamara Ceban (Ciobanu). Ștefan Neaga este filmat din față. Vocea lui Ștefan Neaga. Fonogramă: „Мы по существу сделали лишь первые робкие шаги.” (În fond, noi am făcut primii pași cu sfială.)

Ultimele cadre ne prezintă ceasul de pe Arcul de Triumf din Chișinău și fețele oamenilor care se perindă pe stradă.

Comentariu: Un documentar despre Ștefan Neaga (1900-1951). În film este auzită vocea compozitorului. Numele său a fost înveșnicit la patru ani după moartea sa. Din 1955 Școala de Muzică (din 1991 se numește Colegiul Muzical) din Chișinău îi poartă numele. În cartierul Buiucani din capitala Republicii Moldova una din străzi îi poartă numele.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 35.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-фильм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 50.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, pp. 60-61, 173.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1211*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ALEXANDRU PLĂMĂDEALĂ

(Александр Плэмэдялэ), а/н, 1 act

Scenariul și regia: Anatol Codru

Imaginea: Ion Bolboceanu. **Muzica:** L. Luxemburg

Producător: studioul „Moldova-film”, 1969

Conținut: Monumentul de pe mormântul sculptorului Alexandru Plămădeală. Bustul poetului Alexei Mateevici, lucrat de Alexandru Plămădeală în 1934. O femeie curăță zăpada de printre

morminte la Cimitirul Central din Chișinău. O altă femeie curăță zăpada lângă monumentul Domnitorului Moldovei Ștefan cel Mare, realizat de sculptorul Alexandru Plămădeală și instalat la Chișinău în 1928. Camerele în care a locuit soția sculptorului, Olga Plămădeală, la Chișinău. Portretul soției, sculptat în lemn în anul 1927, care se păstrează în Muzeul de Artă al RSSM. Din comentariul de după cadru aflăm date din biografia lui Alexandru Plămădeală: și-a făcut studiile la Școala de sculptură, pictură și arhitectură din Moscova, apoi a lucrat ca artist plastic la Monetăria din Peterburg. În 1918 a venit la Chișinău, în ospetie, și nu s-a mai întors în Rusia. Alexandru Plămădeală a călătorit la Paris, Roma, Viena. În imagine se vede portretul scriitorului Bogdan Petriceicu Hasdeu, realizat de Alexandru Plămădeală în 1937. Originalul în ghips se păstrează în fondurile Muzeului de Artă al RSSM. Alexandru Plămădeală a pictat fresce. Fresce pe pereți și pe plafon (biserica din orașul Bender). Fresca „Sfântul Constantin”. Fresca „Sfânta Elena”. Din comentariu aflăm, că Alexandru Plămădeală era un cunoscător al culturii antice și că a fondat la Chișinău *Societatea de Arte Frumoase*, pe care a condus-o. A organizat mai multe expoziții ambulante în orașele și satele Moldovei. Iar moartea prematură și războiul „покровом тайны окутала пьедестал его будущих творений” (au învăluit în taină piedestalul viitoarelor sale creații.)

Comentariu: Film documentar despre sculptorul Alexandru Plămădeală (1888-1940). A fost realizat într-o manieră poetică de Anatol Codru, „regizor înzestrat cu o bogată viziune metaforică”, după cum l-a caracterizat filmologul Dumitru Olărescu.

Unicul documentar despre ilustrul nostru sculptor și artist plastic.

În 2018 la Chișinău au fost marcați 130 de ani de la nașterea lui Alexandru Plămădeală. Un eveniment important l-a constituit vernisarea expoziției de sculptură, grafică și pictură din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei, realizate de marele sculptor în perioada anilor 1912-1939.

De remarcat că o stradă din Chișinău se numește *Alexandru Plămădeală*. La fel, și o stradă din Strășeni. Și Colegiul Republican de Arte Plastice îi poartă numele.

Surse:

- ◆ *Bolboceanu Ion* (operator) [online] [accesat 01.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/163/index.html>
- ◆ *Codru Anatol* (regizor) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/216/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 34.
- ◆ OLĂRESCU Dumitru. *Filmul. Valențele poeticului*. Chișinău, 2000, p. 31.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, p. 59.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 45, 50-51; 169-170.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1065*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MARIA (Мария), a/n, 2 acte

Scenariul și regia: Gheorghe Vodă

Imaginea: Ivan Pozdneacov

Sonorizarea: Andrei Buruiiană

Producător: studioul „Moldova-film”, 1969

Conținut: Maria Bieșu pe străzile Chișinăului. Filmată în mijlocul oamenilor. Vitrinele magazinelor din oraș. Părinții Mariei Bieșu lângă casă, șed pe o bancă. Maria în rolul Aidei. Spectatori în sală. Fața unui băiat. Fața unei fete. Maria în rolul Toscăi. Fața unei femei. Fața unui bărbat. Dirijorul. Părinții Mariei. Maria în rolul Desdemoniei. Fața unui bărbat. Fața unei femei. Părinții Mariei. Maria în rolul Madame Butterfly. Fața unei fete. O altă față a unei alte fete. Părinții Mariei. Publicul aplaudă. Sala de spectacole. Fonogramă. Replicile în limba română, franceză și engleză: „Cea mai bună Madame Butterfly din lume! Maria Bieșu! Maria Bieșu!” Maria Bieșu cu *Cupa* în mână.

Comentariu: Primul documentar la „Moldova-film” despre primadona Operei Naționale, Maria Bieșu. Au fost filmate cadre rare cu interpreta Teatrului de Operă din Chișinău din creații celebre, inclusiv în rolul Cio-Cio-San din spectacolul care i-au adus celebritatea - „Madame Butterfly”. Un film fără comentarii după cadru.

Spectacolele s-au jucat pe scena Teatrului Academic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”) din Chișinău, Teatrul de Operă și Balet a funcționat, cumulativ, în aceeași clădire până în 1981.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 34.

- ◆ *Maria* (film) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/1036/index.html>
- ◆ *Pozdneacov Ivan* (operator) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/195/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 49.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 171, 42-43, 56-57.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 40.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1067*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ARHITECTUL ȘCIUSEV

(Архитектор Щусев), a/n, 1 act

Scenariul și regia: Anatol Codru. **Imaginea:** Pavel Balan

Producător: studioul „Moldova-film”, 1970

Conținut: Fotografie. Șciusev Alexei Victorovici. Din textul fonogramei aflăm că a fost un renumit arhitect rus și că e pământeanul nostru, academician, arhitect de mare valoare a epocii sovietice. O altă fotografie ni-l prezintă pe A. Șciusev discutând cu cunoscutul pietrar din Moldova D. Smirnov în timpul construirii unei clădiri în anul 1947. Altă fotografie îl prezintă pe A. Șciusev în mijlocul proiectanților moldoveni în timpul reconstrucției unei clădiri de la

intersecția străzilor Lenin și Gogol (Ștefan cel Mare și Bănulescu-Bodoni) în anul 1947.

Alte imagini: Șciusev construind în 1935 Teatrul „Meyerhold” și Hotelul „Moscova”. Clădirea CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc) de la Varșovia de pe bulevardul Kalinin din Moscova. Din textul fonogramei aflăm, că e mai nimerit să coborâm din înalturi pe pământ și să aflăm de unde a început și cum s-a format în timp talentul acestui arhitect.

Toate au început în Chișinăul de la sfârșitul secolului XIX, un oraș burghez provincial. Aici, în 1873 s-a născut Alexei Șciusev. Panorama de sus a centrului Chișinăului, cam pe unde se află în prezent hotelul „Moldova” și strada Pușkin în perioada anului 1919. Tramvai tras de cai. Imagine de sus a Chișinăului din acea perioadă: strada centrală până la strada Pușkin, în dreapta așa-numita casă a lui Serafimovski. Fotografie: Casa-muzeu „A.V. Șciusev” de pe strada Șciusev, 77. În această casă din Chișinău s-a născut și a copilărit marele arhitect. Fotografie: A.V. Șciusev - absolvent al Gimnaziului din Chișinău. Și-a continuat studiile la Petersburg, la Academia de Arte, secția de arhitectură, avându-i ca pedagogi pe arhitecții Gr. Kotov și L. Benois. Imaginea unei clădiri construită de A. Șciusev în Chișinău (1897-1910) de pe str. Pușkin colț cu str. Kuznecinaia (Bernardazzi). Imaginea unei vile, construită de A. Șciusev (1897-1910) în Valea Ciar (Valea Trandafirilor). Biserica din satul Cuhurești, județul Soroca, construită de A. Șciusev. Moscova. Gara Kazan, construită de A. Șciusev în anul 1913. Schițe ale Mausoleului „V.I. Lenin” pe Piața Roșie din Moscova, anul 1924. Construcția Mausoleu-

lui. Prima construcție din lemn a Mausoleului, 27 ianuarie 1924, temporar. Construcția din granit a Mausoleului. Alte clădiri construite de A. Șciusev la Moscova, inclusiv stația de metro Komsomolskaia. A proiectat Teatrul de Operă și Balet „A. Navoi” din Tașkent.

Ultimele cadre redau procesiunea de înmormântare din mai 1949. Lângă sicriu - fiul Piotr Alexeevici Șciusev, nepotul lui Șciusev, soția Maria Vikentievna Korcevskaia. Alexei Șciusev a fost înmormântat la cimitirul Novo-Devicie din Moscova.

Comentariu: Schiță cinematografică. Primul și unicul documentar, realizat în Moldova, despre arhitectul Alexei Șciusev. Realizat în bază de documente fotografice. Au fost folosite și materiale din Arhiva de Stat a documentelor cinefoto din URSS.

Surse:

- ◆ *Codru Anatol* (regizor) [online] [accesat 09.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/216/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 38.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 52.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 45, 50, 173.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, p. 41.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1197*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

EU PENTRU TINE CÂNT (Мой голос для тебя), a/n, 5 acte

Scenariul: Semion Moldovan. **Regia:** Mihail Goler
Imaginea: Nicolai Fomin. **Decorul:** Tudor Lupașcu
Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1971

Conținut: Titre în limba rusă, care anunță că „Telefilm-Chișinău” propune un film-concert cu participarea Artistei Poporului din URSS Maria Bieșu. Tokyo. Pentru prima oară aici se desfășoară Concursul Internațional ce poartă numele cântăreței de operă Miura Tamaki. Pe fonul mașinilor ce trec pe stradă se vede fotografia cântăreței Miura Tamaki. Apare și un text „Madame Butterfly”. Fotografiile participantelor la acest concurs pe fonul orașului în noapte. Titre. 34 de pretendente din 23 de țări. Printre ele și numele Mariei Bieșu în mai multe limbi, dar și în limba japoneză, scris sub fotografia cântăreței. Fotografia Mariei Bieșu în rolul Cio-Cio-San. Text rostit după cadru: „Мария Биешу - лучшая Чио-Чио-Сан мира” (Maria Bieșu - cea mai bună Cio-Cio-San din lume). Fotografia Mariei Bieșu în mijlocul prietenilor japonezi careo felicită. Maria Bieșu interpretând în limba italiană aria Cio-Cio-San din opera „Madama Butterfly”.

Maria Bieșu în apartamentul ei din Chișinău. Povestește despre creația ei. Pe pereți diverse suvenire. Maria Bieșu povestește, că vroia să cânte așa, cum cântau păsările din pădure. Maria Bieșu interpretând rugăciunea din opera „Tosca”. Maria Bieșu își amintește, că una din primele partituri cu care a debutat a fost Liza din „Dama de pică”. Maria Bieșu interpretează o scenă și cavatina Leonorei din opera „Trubadurul” de Verdi. Moscova. Clădirea și sala de

concert „Ceaikovski” din acest oraș. Trecători lângă așul cu numele Mariei Bieșu. Maria Bieșu pe câmp, alături de consăteni. Maria Bieșu în prezidium, prima din stânga - Valentina Tereșkova, cosmonaut. Clubul sătesc. Maria Bieșu cântă. Spectatorii ascultă. O bătrânică ascultă. Aplauze. Spectatorii îi dăruiesc flori.

Comentariu: Film-concert cu elemente de portret despre cântăreața de operă Maria Bieșu, care în 1967 a câștigat Concursul Internațional de la Tokio, devenind „Cea mai bună Cio-Cio-San din lume”.

Documentarul a fost apreciat la Festivalul Unioanal de Filme Televizate de la Minsk, ed. a IV-a, oferindu-i-se *Premiul II*.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 34.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 43, 58, 260.
- ◆ *Монтажный лист пр. 1831*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

FILMUL MOLDOVENESC (Молдавское кино), a/n, 1 act

Scenariul: Nicolae Ghibu
Regia: Alexandr Litvin. **Imaginea:** Eduard Iacunin
Producător: studioul „Moldova-film”, 1971

Conținut: În cadru Emil Loteanu. Vocea lui Loteanu de după cadru care anunță echipa să se pregătească de filmări. Comanda „Motor!” O domnișoară anunță că se va filma cadrul unu, dubla unu. Apoi

Loteanu spune „Stop!” Vocea lui Loteanu (sincron): „В этом фильме мы вам расскажем о молдавском киноискусстве.” (În acest film vă vom vorbi despre cinematografia moldovenească). Operatorul studioului „Moldova-film” Vladimir (Vlad) Ciurea filmează din cabina unui elicopter. În alt cadru apare operatorul Vasile Boiangiu la filmări. Alt operator - Ivan Șerstiucov. Operatorul Dmitri Motornâi la filmări. În cadru - operatorul Vitalie Calășnicov și actorul Teatrului „Lucafărul” Ion Șcurea pe un platou de filmare. Atelierul pictorului Anton Igundievici Mater (Korovianski), care se afla la studioul de filme artistice și cronică documentară din Chișinău „Moldova-film”. Regizoarea Olga Petrovna Ulițaia la pupitrul de sunete. Regizorul Alexandr Ivanovici Litvin la masa de montaj. Operatorul Vadim Clavdievici Derbeniov în timpul filmărilor. Operatorul Pavel Balan pe platoul de filmare. O imagine cu caiace pe Lacul Comsomolist (Parcul Valea Morilor). Operatorul Eduard Vitalievici Iacunin în timpul filmărilor. Operatorul Ion Bolboceanu la filmări. Regizorul Emil Loteanu la masa de montaj povestește despre filmele realizate la studioul „Moldova-film”. Fragmente din filmele „Baladă haiducească”, „Ultima lună de toamnă”, „Explozie cu efect întârziat”, „Serghei Lazo”, „Riscul”, „Acuzați de omor”, „Ofițer în rezervă”, „Viforul roșu”, „Lăutarii”. Regizorul Mihail Israilev la masa de montaj alături de monteza Valentina Dziuk vizionează un fragment din filmul „Schite moldovenești”. Valeriu Gagiu la filmările peliculei „Explozie cu efect întârziat”. Emil Loteanu în muzeul studioului vorbește despre filme. Fonogramă. Din ea aflăm că fiecare film este o contribuție la perceperea și înțelegerea problemelor care ne frământă zil-

nic, este o căutare a unor noi imagini. În cadru afișe și placate ale filmelor, realizate la studioul „Moldova-film”. Emil Loteanu continuă să vorbească despre dorința de a găsi noi mijloace de expresie. În cadru - operatorul Leonid Proscurov. Filmări în cabina de machiaj. Actrița Maria Sagaidac, doctor în științe fizico-matematice, colaborator al AȘM, este machiată pentru filmul „Ofițer în rezervă”, în care joacă rolul Ancăi. Maria Sagaidac povestește despre munca ei în cinematografie. Fonogramă. Din care aflăm că de specialitate ea este matematician și că de curând și-a susținut teza de doctor. În cinema a ajuns cu filmul „Această clipă”, iar Anca este cel de al treilea rol al ei în cinematografie. În cadru- regizorul Emil Loteanu și operatorul Vlad Ciurea la filmări. Un alt cadru ni-l prezintă pe regizorul Vitali Diomin. Regizorul Vasile Pascaru și operatorul Vlad Ciurea la filmări. Regizorul Vlad Ioviță la filmări. Regizorul Anatol Codru. Regizorul Gheorghe Vodă. Operatorul Ivan Șerstiucov la filmări, ținând camera de luat vederi în mâini. Regizorul Emil Loteanu la filmările peliculei „Lăutarii” lângă aparatul de filmat. Un grup de actori o iau înainte. Pelicula fixează plecarea muzicantului. Treptat, apar și ceilalți lăutari.

Comentariu: Schiță cinematografică, dedicată filmului moldovenesc și creatorilor săi. Un documentar-„odă”. Acest film păstrează vie amintirea despre o pleadă de regizori și operatori ai studioului „Moldova-film”. Comentarii nu sunt. Au fost făcute doar înregistrări cu regizorul Emil Loteanu și actrița Maria Sagaidac. Scenariul a fost semnat de Nicolae Ghibu, critic de film, care făcea primii pași în filmul de ficțiune. În același an, 1971, publică prima *Filmografie* despre studioul „Moldova-film”. În 1968

editase prima carte despre studioul „Moldova-film”, intitulată „Notițe despre filmul moldovenesc”.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 42.
- ◆ *Ghibu Nicolae* (regizor) [online] [accesat 28.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/222/index.html>
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 177, 46.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1462*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

ARTĂ (Искусство), color, 1 act

Regia: Vlad Druc. **Imaginea:** Ion Bolboceanu

Producător: studioul „Moldova-film”, 1971

Conținut: *Teatrul „Luceafărul” din Chișinău*. Pe scenă se joacă spectacolul „Tinerete fără moarte”. Spectatori în sală. Era un eveniment deosebit, legat de absolvenții Școlii de Teatru „B. Șciukin” din Moscova. Fonogramă. Vocea de după cadru a lui Boris Zahava, Artist al Poporului din URSS: „Ни в чем, находясь на сцене, не лгать, а отражать то, что дает сама бурно кипящая вокруг нас жизнь. Так вот, я призываю вас, наши молодые артисты, вечно, всегда и только вперед. Я вас поздравляю с окончанием Театрального Училища им. Щукина и хочу, чтобы вы жили и творили, чтобы в Молдавии выросло целое поколение вахтанговских актеров!” (Fiind în scenă, niciodată să nu mințiți, ci să reflectați ceea

ce oferă clocotul vieții. Așa, deci, eu vă îndemn, artiștii noștri tineri, ca mereu și întotdeauna, să mergeți numai înainte. Vă felicit cu ocazia absolvirii Școlii de Teatru „Șciukin” și doresc ca voi să trăiți și să creați, ca în Moldova să crească o nouă generație de actori vahtangovieni!). O scenă din spectacolul „Tinerete fără moarte” cu personajele Oleg Koșevoi, Serghei Tiulenin, Liubov Șevțova.

Inscripție. *Serghei Ciocolov*. Figurine de lut, meșterite de pictorul Serghei Ciocolov. Atelierul în care lucrează maestrul. Figurine de lut. Mâna pictorului. Fața lui. Serghei Ciocolov concentrat asupra muncii sale.

Inscripție. *Maria Codreanu*. Fotografia solistei Filarmonicii de Stat din Moldova Maria Codreanu, laureată a Concursului Unional al artiștilor de estradă. Maria Codreanu, acompaniată de ansamblu interpretează romanța „Vezi, rândunelele se duc...” Maria Codreanu în cabina de machiaj. Maria Codreanu interpretând cântecul „Zajigala more sinița” (Зажигала море синица). Maria Codreanu interpretează cântecul „Mi-e dor.” Acasă, la Trușeni, alături de mama sa la stativile de țesut covoare. Maria Codreanu cântă melodia „Mi-e dor”.

Comentariu: Documentarul, alcătuit din trei părți, prezintă câteva pagini de artă din Moldova. Prima parte este consacrată absolvenților Școlii de Teatru „Șciukin” din Moscova, Filiala Teatrul „Luceafărul” (decembrie 1970). A doua parte e consacrată pictorului-ceramist Serghei Ciocolov, un nume de rezonanță în arta decorativă a Moldovei. A treia parte - interpretei Maria Codreanu (născută 23 august 1949, comuna Trușeni, Strășeni, în prezent - municipiul Chișinău), care făcea primii

pași în lumea cântecului de estradă. În documentar nu există comentarii. Răsună doar cântecele Mariei Codreanu și a fost imprimată vocea lui Boris Zahava, rectorului Școlii de Teatru „B. Șciukin” din Moscova. De remarcat că în fragmentul din spectacolul „Tinerețe fără moarte” joacă actorii Ecaterina Malcoci, Vasile Constantin, Spiru Haret.

Documentarul „Arta” este debutul în cinematografie al regizorului Vlad Druc și a păstrat un crâmpeli din activitatea unor personalități de rezonanță, dar și a unor începători care, la rândul lor, vor deveni nume notorii.

Surse:

- ◆ *Bolboceanu Ion* (operator) [online] [accesat 22.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/163/index.html>
- ◆ *Druc Vlad* (regizor) [online] [accesat 22.05.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/220/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 42.
- ◆ UNGUREANU Ion. *Teatrul vieții mele...* Chișinău, 2012, p.168.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, p. 56.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 176.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1205*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CENTRUL ȘTIINȚIFIC AL MOLDOVEI (Научный центр Молдавии), a/n, 2 acte

Regia: Ivan Greaznov. Imaginea: Ivan Pozdneacov
Producător: studioul „Moldova-film”, 1971

Conținut: Imagini cu clădiri de nouă etaje de pe bulevardul Negruzzi. Fonogramă. Din ea aflăm că Academia de Științe din Moldova e cea mai tânără din URSS. Imagini cu Chișinăul în ruine. Acum un sfert de secol, conform unei hotărâri de partid și de guvern, la Chișinău a fost creată Baza moldovenească a Academiei de Științe a URSS. Clădirea Institutului de istorie, limbă și literatură de pe str. Jukovski (actuala str. Nicolae Iorga) și alte sectoare științifice s-au aflat în clădirile care au rezistat bombardamentului. Pe str. Sadovaia (str. A. Mateevici) s-a aflat unul din institutele academice. O tăbliță pe care e scris: Академия Наук Союза ССР Молдавский филиал. Институт истории, языка и литературы (Academia de Științe a URSS. Filiala moldovenească. Institutul de istorie, limbă și literatură). Fotografii mai multor savanți din acea perioadă. Vasili Markovici Sinkevici, șeful catedrei de istorie a URSS a Universității de Stat din Chișinău (USM), doctor în științe istorice. Nicolai Andreevici Mohov, director adjunct al Institutului de istorie, limbă și literatură, doctor în științe istorice. Eugen Russev, colaborator științific superior la Institutul de istorie, limbă și literatură, doctor în științe. Russev la masa de scris citește o carte. Colaboratori ai Muzeului de Arheologie. În centru - Gheorghe Dmitrievici Smirnov, șeful sectorului de arheologie a Bazei moldovenești de cercetări științifice a AȘ a URSS. Din textul fonogramei aflăm că,

la 2 august 1961, a fost fondată Academia de Științe a Moldovei. Imagini de la deschidere cu I.I. Bodiul, primul secretar al PCM, A.F. Diordița, președintele Sovietului (Consiliului) de Miniștri al RSSM, Andrei Lupan, scriitor, academician, membru titular al AȘM. Clădirea Academiei de Științe a Moldovei. Înscricție în două limbi: rusă și română (cu alfabet chirilic). Din textul fonogramei aflăm că, pe parcursul celor zece ani de la fondare, centrul științific al Moldovei este constituit din 18 institute și sectoare, în care activează 700 de colaboratori științifici, din care 44 sunt doctori habilitat și circa 400 de doctori în știință. Interiorul bibliotecii AȘM. Fotografii ale: directorului Institutului de limbă și literatură al AȘM Nicolae Corlăteanu, doctor habilitat, membru titular al AȘM; profesorului Andrei Borș, șeful Catedrei de limbă și literatură moldovenească a Universității de Stat din Chișinău, doctor în filologie; Ilia Budac, directorul Institutului de istorie a AȘM, doctor habilitat, profesor, membru corespondent al AȘM; Faina Cojuhari, secretarul științific al Institutului de limbă și literatură al AȘM, doctor în filologie; Gheorghe Bogaci, critic literar, colaborator științific al Institutului de limbă și literatură al AȘM, doctor în filologie; Vasile Coroban, critic literar, colaborator științific superior al Institutului de limbă și literatură, doctor în filologie; Ivan Ceban, scriitor, șeful secției de folclor al AȘM, doctor în filologie.

Iachim Grosul, vicepreședintele Bazei moldovenești de cercetări științifice, profesor, doctor în științe istorice, fotografie din august 1949. Fotografia lui Iachim Grosul, (fonogramă) „primul președinte al Academiei de Științe, cercetător experimentat și bun organizator.” Ședința prezidiului AȘM, pe care

o deschide președintele. Savanții ascultă. În sala de ședințe se află și Simion Cibotaru, scriitor, critic și istoric literar, directorul Institutului de limbă și literatură a AȘM, doctor în filologie. Andrei Lupan, scriitor, academician, laureat al Premiilor de Stat a RSSM din anii 1967 și 1970 în bibliotecă. Iosif Varticean, secretarul științific al Sectorului de științe sociologice al AȘM, academician, la masa de lucru din biroul său. Tatiana Iliășenco, colaborator științific superior al Institutului de limbă și literatură al AȘM, doctor în filologie, citind niște texte. Tadeuș Malinovschi, director adjunct al Institutului de fizică aplicată al AȘM, doctor habilitat, membru corespondent al AȘM, profesor.

Alți colaboratori din institutele AȘM, din laboratoare. Iuri Lialicov, șeful laboratorului de chimie analitică al Institutului de chimie al AȘM, doctor habilitat; colaboratorul științific superior, doctorul în chimie, poetul Ion Vatamanu în laborator. Anton Ablov, directorul Institutului de chimie al AȘM, doctor habilitat, profesor - în laborator. Iacob Prinț, șeful laboratorului de biologie a Bazei moldovenești de cercetări științifice a AȘ a URSS, doctor habilitat, profesor. Din textul fonogramei aflăm, că acum două decenii academicianul Prinț a început cercetările asupra sortului de viță-de-vie *Aligote*.

Un grup de savanți, printre ei este și directorul adjunct al Institutului de zoologie al AȘM, Teodor Furdui, doctor în biologie. Din textul fonogramei aflăm că acești savanți întreprind cercetări în domeniul fiziologiei sistemului nervos. Colaboratorii Grădinii Botanice din cadrul AȘM, creată acum douăzeci de ani.

În imagine o sală în care sunt instalate aparate. E Stația Seismologică „Кишинев” (Chișinău). Pe ecran se arată cum funcționează aparatele. În oraș, se fac lucrări de înfundare a pliurilor. Construcția Băncii de Stat a URSS (Banca Națională a RM) pe bulevardul Tinereții (bd. Grigore Vieru). Alături de construcție se văd case vechi cu un etaj, cât și automobilul seismologilor. Seismologul, la fața locului, realizează lucrări de cercetare a solului. Din textul fonogramei aflăm, că nicio construcție în Chișinău nu se înalță fără de cercetarea în prealabil a solului. Fotografia lui Nicolae Dimo, șeful Catedrei de știință a solului a Universității de Stat din Chișinău, a efectuat cercetări și a alcătuit hărți ale solului din Moldova. Nicolae Dimo a fost elevul savantului naturalist Vasile Dokucaev.

Comentariu: Un documentar despre fondarea la Chișinău a Academiei de Științe a Moldovei și realizările savanților care activau în cadrul instituțiilor și sectoarelor științifice ale academiei. La momentul producerii filmului două nume de referință din cadrul AȘM nu mai erau în viață: Nicolae Dimo (n.1873, Orhei - d.1959, Chișinău) și Iacob Prinț (n.1891, Ciucea, Imperiul Rus - d. 1966, Chișinău).

În acest documentar au fost filmați savanți notorii din Moldova, care au activat în diverse domenii.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 42.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 177.

- ◆ *Монтажный лист nr. 1455*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

INSPIRAȚIE (Вдохновение), color, 3 acte

Scenariul: *Efrem Bauh. Regia: Gheorghe Siminel*

Imaginea: *Vlad Ciurea. Aranjament muzical: I.*

Fazli

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1972

Conținut: O imagine a unei camere de locuit. Se aude ticăitul unui ceas. Reproducția tabloului lui Leonardo da Vinci „Mona Lisa”. Ceas pe pere-te. Ilia (Ilie) Bogdesco mergând pe stradă. Intră în atelier. Se apropie de masă. Apare inscripția *Вдохновение* (Inspirație). Fața lui Bogdesco. Vocea lui Bogdesco. Vorbește despre sine, despre faptul că a fost mereu atras de cărți, ca pictor a fost atras să ilustreze cărți. Ilia Bogdesco face o schiță pe o coală de hârtie. Fragmentul unui tablou, intitulat „Scrisoare”. Linogravura „Portretul unei fete”. Vocea lui Bogdesco, care spune că în urma călătoriilor prin Moldova a adunat un bogat material. Mâna lui desenează profilul unei femei. Portretul unui bărbat. Bogdesco cu pensula în mână. Muzică. Vocea lui Bogdesco. Povestește despre participarea sa, în 1957, la cel de al VI-lea Festival Internațional al Tinereții și Studenților de la Moscova. Acolo a lucrat în studioul internațional de arte plastice, unde s-au adunat pictori din diferite țări ale lumii și desenele pe care le-a făcut acolo au fost incluse în albumul „Al Șaselea Internațional...”. Desenul lui I. Bogdesco „Țiganca”. Desenele lui I. Bogdesco la poemul „Țigani”. Vocea lui Bogdesco. Încearcă să explice, că cel mai dificil, mai anevoios a fost

lucrul asupra imaginii Zemfirei. Foaia de titlu a cărții lui Ion Creangă „Punguța cu doi bani”. Fața lui Ilia Bogdesco. Vocea lui Ilia Bogdesco. Povestește că în anii '60 la editurile din Moldova s-a făcut simțit un progres, în urma căruia și-a dorit să ilustreze pentru început o carte de „cadou” de o valoare artistică. Alegerea a căzut pe „Punguța cu doi bani”, unde se regăsesc tipaje populare foarte pitorești. Povestea este citită cu plăcere și de copiii și de maturi. A mai zis că-i place să lucreze la o carte timp îndelungat, uneori chiar și câțiva ani. O foaie a unei viitoare cărți. Ilia Bogdesco în atelier. În atelier se află fete și băieți care discută între ei. Vocea lui Bogdesco. Povestește despre importanța literelor într-o carte, a ilustrațiilor și mai spune că în Moldova există doar câțiva oameni care știu să mănuiască arta literelor și că fiecare carte scrisă de mână demonstrează evoluția acestei arte. Un desen. Un desen la poemul „Miorița” de Vasile Alecsandri, plasat la începutul cărții. Vocea declamatorului: „Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai...” Expoziția lui I. Bogdesco în satul Chițcani, raionul Slobozia. Femei, bărbați. Cărți ilustrate. Cartea lui Ion Creangă „Ivan Turbinca”. I. Bogdesco. Muzică.

Comentariu: Schiță cinematografică despre pictorul Ilie (Ilia) Bogdesco. A fost un monolog, însuși autorul povestește despre creația sa în arta plastică.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 39.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 48, 249.

- ◆ *Монтажный лист nr. 1733*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MARIA CODREANU

(Мария Кодряну), color, 1 act

Scenariul și regia: Vlad Druc. **Imaginea:** Valentin Belonogov

Producător: studioul „Moldova-film”, 1973

Conținut: Codrii din Moldova. O imagine a unui sat filmat de sus. Cântă Maria Codreanu, solista ansamblului instrumental-vocal al Filarmonicii de Stat din Moldova. Interpreta de estradă Maria Codreanu a devenit un nume de rezonanță unională. Câteva filmări în Chișinău. Fotografii din copilărie, de la școală, fotografii cu vioara în mână. Maria Codreanu cântă la vioară. Cadrele sunt comentate, se vorbește despre vocea gingașă și cristalină a acestei fete, pe care oricine o recunoaște și care răsună lin peste văile noastre, peste satul de baștină, peste Chișinău. Are o singură vocație - cântecul, și cântecul o cheamă la drum. Un afiș pe care e scris „Maria Codreanu”. Maria Codreanu e înfrățită cu drumul. A fost filmată în orașele Vladimir, Soci, unde a avut concerte și întâlniri cu compozitori, cântăreți, cum ar fi Biul-Biul Oglî (cântăreț de origine azeră, *n.a.*), Klaudia Șuljenko, Aleksandr Bronevițki, Alexandra Pahmutova, Eugen Doga. Pe ecran se perindă momente din concertele în orașul Soci, unde Maria Codreanu a cântat acompaniată de ansamblul „Drujba” (Prietenia). Anume pe această scenă din Soci Maria Codreanu a înregistrat primul ei mare succes pe arena unională, iar Aleksandr Bronevițki a observat talentul tinerei interprete, încurajându-i pașii în lu-

mea estradei. Maria Codoreanu mereu revine acasă, la baștină, imaginea plaiului natal este prezentă în cântecele sale. Maria Codoreanu cântând pe Stadionul Republican din Chișinău. Maria Codoreanu oferind autografe. Spectatorii îi întind flori. Florile recunoștinței!

Comentariu: Portret cinematografic despre interpreta de estradă Maria Codoreanu, solistă a Filarmonicii de Stat din Chișinău, mult apreciată în Moldova, dar și în context unional. În film răsună mai multe melodii în interpretarea solistei, printre care și celebrul cântec „Codrii mei bătrâni” de Eugen Doga pe versurile lui Petru Cruceniuc.

Surse:

- ◆ *Druc Vlad* (regizor) [online] [accesat 08.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/220/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 51.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, p. 44, 187.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1552*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

VOCAȚIA DE A DĂRUI BUCURIE

(Призвание дарить радость), a/n, 4 acte

Scenariul: Vasile Popa. **Regia:** Gheorghe Siminel

Imaginea: Vladimir Mișcenco

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1975

Conținut: Imaginea unei lustre aprinse din sala de spectacole a Teatrului Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” din Chișinău (Teatrul Național „M. Eminescu”). În obiectiv publicul care aplaudă. Pe scena teatrului se află Agripina Crăciun, secretara Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, care o felicită pe actrița Domnica Darienco cu ocazia decernării titlului de Artistă a Poporului din URSS. Solista Teatrului de Operă și Balet Maria Bieșu pe scena Teatrului „A.S. Pușkin”, felicitând-o pe Domnica Darienco cu prilejul acordării titlului onorific. Ion Druță, scriitor și dramaturg, pe scena teatrului, felicitând-o pe Domnica Darienco pentru această distincție. Pe scenă un grup de actori și regizorul-prim al Teatrului „A.S. Pușkin” o felicită pe Domnica Darienco pentru această distincție importantă. Titlul filmului: *Vocația de a dăruia bucurie*. Fața actriței Domnica Darienco. Fotografia actriței. Cadre documentare. O stradă din Chișinăul de altădată. O parte a clădirii Teatrului „A.S. Pușkin”. Domnica Darienco îmbrăcată în costum național în mijlocul unor dansatori. Anul 1937. Fețele dansatorilor. Domnica Darienco în mijlocul colegelor din anii de studii. D. Darienco își amintește de anul 1937, anul când ei, un grup de studenți moldoveni, au absolvit Școala de Teatru din Odesa și astfel au devenit actori profesioniști. Vocea lui Chiril Știrbu, Artist al Poporului din URSS. Actorul spune că nu cunoaște o altă actriță care ar iubi cu atâta patimă teatrul, așa cum iubește Domnica Darienco, care este devotată scenei, pentru care teatrul a devenit a doua casă, care a creat pe parcursul a patru decenii o galerie de personaje de neuitat. Cât suflet pune ea mai ales în rolurile de mamă! Domnica Darienco, menționează Chiril Știrbu, aparține

acelei pleiade de actori care-și amintesc primii pași în formarea și dezvoltarea teatrului național, iar acești pași nu au fost deloc ușori. Frontonul clădirii Teatrului Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin”. Oamenii vin la teatru. Se aprinde lustra mare din sala de spectacole. Pe un perete se văd mai multe portrete ale actorilor, printre ele și cel al Domnicăi Darienco. În cabina de machiaj. Domnica Darienco se pregătește de spectacolul „Soacra cu trei nurori”. Afișul spectacolului „Soacra cu trei nurori” de Ion Creangă. Scenă din spectacol. În rolul soacrei, Aftinia, Domnica Darienco, Artistă a Poporului din URSS. Despre activitatea scenică a actriței vorbește Valeriu Cupcea, regizorul-prim al teatrului (voce), își amintește despre rolurile create pe scenă - diverse ca gen, caracter, dar toate au ceva comun: capacitatea actriței de a se dărui în totalitate artei. Regizorul aduce ca exemplu câteva roluri: Melania din „Egor Bulăciiov”, Aftinia din „Soacra cu trei nurori” și unul din recentele roluri, Ruța din spectacolul „Păsările tinereții noastre”. Trupa teatrului nostru, menționează Valeriu Cupcea, noi toți ne-am bucurat, când în primăvara anului 1974, Domnicăi Darienco i-a fost decernat titlul de Artist al Poporului din URSS. În cadru - fața lui Valeriu Cupcea. O scenă din spectacolul „Egor Bulăciiov și alții”. Rolul Melaniei îl joacă Domnica Darienco. Continuarea scenei din spectacol.

Domnica Darienco în locuința sa. Povestește despre sine. De exemplu, adesea este întrebată, care dintre rolurile jucate îi este cel mai apropiat. Fața actriței. Este dificil de răspuns la o asemenea întrebare, zice ea. Actrița face o paralelă cu bunelul său care a avut mai mulți copii - și frumoși și mai puțin frumoși, și norocoși și mai puțin norocoși, dar pentru

el toți erau la fel, fiindcă în fiecare copil curgea sângele lui. Așa e și cu rolurile: a jucat și roluri centrale și secundare, și episodice, dar toate sunt importante, fiindcă în fiecare a lăsat o parte din inima ei.

Autobuzul cu actori sosește într-un sat. Este montat decorul pe o scenă deschisă. Vorbește învățătoarea Z. Babian, pentru care Domnica Darienco este întruchiparea talentului și a frumuseții. Prima oară a cunoscut-o în spectacolul „Casa mare” de Ion Druță. O vitrină cu fotografii la Teatrul „A.S. Pușkin” din Chișinău, în care sunt expuse fotografiile din spectacolul „Casa mare” cu Domnica Darienco. Un stand cu fotografii în muzeul Teatrului „A.S. Pușkin” din spectacolul „Păsările tinereții noastre”. Scenă din spectacolul „Păsările tinereții noastre”. Rolul mătușei Ruța este jucat de Domnica Darienco. Răsună textul din spectacol în limba română, tradus după cadru în limba rusă.

Cadre din filmul „Vă scriu...” (1959), realizat la studioul „Moldova-film”. În rolul Mariei Fiodorovna - Domnica Darienco, în rolul Elvirei - Mikaela Drozdovskaia. Vorbește regizorul Emil Loteanu, caracterizând-o pe Domnica Darienco ca pe o „creație blândă și fermecătoare.” Când și-o imaginează, înțelege că actorul trebuie să fie o personalitate neobișnuită. Căldura, omenia fac parte din felul de a fi al actriței - pe scenă, în viață, pe platoul de filmare. Cadre din filmul „Andrieș” (1955). În rolul bătrânei oarbe - Domnica Darienco. Emil Loteanu continuă comentariul (voce). Debutul în cinematografie l-a constituit filmul „Andrieș”, realizat la studioul „A. Dovjenko” din Kiev pe motivele poemului omonim al cunoscutului poet Emilian Bucov, care s-a inspirat din folclorul moldovenesc și în care Domnica Dari-

enco a creat un rol organic, „de parcă însăși povestea din film făcea parte din viața ei”. Cadre din filmul „La margine de oraș” (1960). În rolul Mariei Cibotaru - Domnica Darienco, rolul lui Toma este jucat de actorul Vladimir Emelianov. Vocea lui Emil Loteanu, care comentează filmul, spunând că-și amintește apariția acestei pelicule, în care Domnica Darienco juca rolul unei femei de la țară, care s-a strămutat, împreună cu soțul, la oraș, și de mai mulți ani locuiește la periferia unui mare oraș. Deși era aproape de oraș, dar avea rădăcini adânci care o duceau la țară. Cadre din filmul „La margine de oraș”. Cadre din filmul „Armagedon” (1962). În rolul Domnicăi - Domnica Darienco. Vocea lui Emil Loteanu, care comentează acest rol, spune că actrița a creat un rol cu totul diferit de cel precedent, un rol care necesita mari rezerve de dramatism. E vorba de sectanta din „Armagedon”, o femeie fanatică, cu ochi negri mari și arzători, devotată credinței ei. Cadre din filmul „Armagedon”. Emil Loteanu continuă, spunând că Domnica Darienco era un oaspete așteptat la studioul „Modova-film”. Deși s-a filmat mult, încă nu a jucat rolul care s-ar potrivi capacităților, forțelor, farmecului și talentului ei actoricesc. Domnica Darienco acasă, la masa de scris. Lampa e aprinsă. Domnica Darienco face notițe într-un caiet. Vocea Domnicăi Darienco. Ea spune, că cel mai important în scenă este actorul, care devine figura principală într-un spectacol, dar asta se întâmplă numai în cazul când se unesc forțele creative actoricești cu cele regizorale. Numai atunci se nasc individualități actoricești, chipuri puternice. O mare responsabilitate cade pe umerii regizorului, fiindcă el trebuie să creze spațiul pentru un joc liber și creativ și trebuie să

aibă încredere în forțele interpretative ale actorului. În cadru flori, muzică, se aud cuvintele din „Păsările tinereții noastre” pe care le rostește Ruța: „Ia această vioară fără început și fără sfârșit...” Domnica Darienco în fața oglinzii, își dă jos șalul, închide.

Comentariu: Un amplu profil de creație al actriței de teatru și film Domnica Darienco (1919-2010). Au fost folosite cadre de cronică documentară din anul 1937, dar și din Chișinăul postbelic. La fel, au fost aduse drept exemplu și fragmente din filmele artistice, în care Domnica Darienco a jucat o galerie întregă de personaje.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990)*. Chișinău, 2007, p. 34.
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 255.
- ◆ *Монтажный лист пр. 1910*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

FIDELITATE (Верность мечте), a/n, 2 acte

Scenariul: Ion Cuzuioac. **Regia:** Vasile Chicu

Imaginea: Alexandr Saranțev,

Alexandr Costomanov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1975

Conținut: În sala de operație. Natalia Gheorghiu împreună cu asistentul efectuează o operație. Stop cadru: urmează titlul filmului. Natalia Gheorghiu în biroul ei. Își amintește de copilărie, de satul natal, în care mama ei lucra ca felceriță-obstetriciană și lipsea mult de acasă. Vizitând mamele, ea consulta și copiii.

Adesea se întorcea foarte mâhnită - a murit un copil sau murise o femeie. Fiecare al patrulea copil murea din cauza subnutriției, din cauza bolilor infecțioase. Atunci s-a născut visul Nataliei de a deveni medic - pentru a veni în ajutorul oamenilor. Nu asistentă, nu obstetrician, nu lucrător medical, ci anume doctor. În casa în care locuiau se afla un dispensar și ea era foarte fericită când i se permitea să țină o lampă, în timp ce mama ei punea un bandaj.

Fotografii cu Natalia Gheorghiu în tinerețe. Natalia Gheorghiu la masa de lucru. Natalia Gheorghiu împreună cu colegii în sala de operație. Vocea Nataliei Gheorghiu după cadru. Aflăm că a devenit medic pediatru în 1956 și că în republica noastră nu exista, ca un serviciu aparte, chirurgia pediatrică. Era greu de găsit cadre, rar cine dorea să vină în această profesie. S-a început recrutarea personalului, a fost deschisă o secție, mai întâi una mică, de 40 de paturi. Acum numărul de paturi a crescut până la 200. Pe atunci Natalia Gheorghiu, cum își amintește, era singurul medic pediatru chirurg, acum sunt în jur de 70, printre ei sunt și doctori în științe, doctori habilitat și aproape toți sunt foștii ei elevi. Natalia Gheorghiu printre colegi la o conferință. Micii pacienți ai spitalului pentru copii. Sală de studii la Institutul de Medicină din Chișinău (Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”). Natalia Gheorghiu se pregătește de operație. În sala de operație.

Natalia Gheorghiu cu fiul, nora și nepotul la plimbare prin pădure. Natalia Gheorghiu își ia nepotul în brațe, jucându-se cu el, îl aruncă în sus, apoi îl prinde. Se întorc cu toții de la plimbare. Natalia Gheorghiu la volanul mașinii.

Comentariu: Portret cinematografic, consacrat Nataliei Gheorghiu (1914-2001), profesor, membru corespondent al Academiei de Medicină din URSS, șefa Catedrei de chirurgie pediatrică de la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. A fost printre cei care au pus bazele chirurgiei în Moldova.

Filmul este însoțit de muzică, interpretată de Orchestra simfonică și de estradă a Comitetului de Stat pentru televiziune și radiodifuziune din RSSM, solist Petru Eșanu, dirijor Alexandru Vasecichin.

Surse:

- ◆ ANDON, Victor. *Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990)*. Chișinău, 2007, p. 40.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1917*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

BADEA COSTEA

(Бадя Костя), alb/negru, 1 act

Scenariul și regia: Gheorghe Prodan

Imaginea: G. Gheorghiuță

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Panorama”, 1975

Conținut: Documentarul începe cu un fragment din filmul artistic „Ultimul haiduc” (1972). În rolul domnului Mimi joacă Constantin Constantinov, actor la Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” din Chișinău (Teatrul Național „M. Eminescu”). Cadre din alt film, „Durata zilei” (1974), realizat la studioul „Moldova-film”. Constantin Constantinov interpretează rolul lui moș Căprian. Plutonierul este jucat de Ion Bordeianu. Alt fragment cu actorii Constantin Constantinov și Victor Ciutac (rolul lui Ștefan Bardă). Cadre din filmul „Zece ierni pentru

o vară” (1969, studioul „Moldova-film”). Constantin Constantinov interpretează rolul lui Tulburel. Un fragment din filmul artistic „Durata zilei”. Fotografii: Constantin Constantinov cu diferiți actori - Serghei Filippov, Eugenia Todorașcu, Paulina Zavrtoni, Domnica Darienco. O fotografie: Constantin Constantinov în rolul boierului Mârza din filmul „Baladă haiducească”. O altă fotografie: Constantin Constantinov în filmul „Vă scriu...”. Constantin Constantinov în rolul lui moș Hariton din filmul artistic „Când omul nu-i la locul lui” (1957). Spre final: 60 de ani „Badea Costea *La Mulți Ani!*”

Comentariu: Documentar-felicitare din partea studioului „Moldova-film”, consacrat unuia din cei mai iubiți actori, Constantin Constantinov (1915-2001), cu prilejul celor 60 de ani de la naștere. Filmul este fără comentarii: se perindă doar cadre din pelicule și câteva fotografii. Documentarul începe cu cel mai recent rol de atunci, domnul Mimi, din „Ultimul haiduc”, continuând cu „Durata zilei” și „Zece ierni pe-o vară” – toate trei regizate de Valeriu Găgiu, după care urmează și alte pelicule. Se încheie cu rolul lui moș Hariton din comedia „Când omul nu-i la locul lui”. Cu acest film după scenariul lui Ion Druță ia ființă, în 1957, studioul „Moldova-film”. Ceea ce vrea să însemne că actorul Constantin Constantinov a stat la începuturile filmului național. Moș Hariton este cel de-al doilea rol, jucat în cinematografie de Constantin Constantinov. Debutul a fost în 1955 la studioul „M. Gorki” din Moscova în filmul „Leana”.

Surse:

- ◆ *Constantin Constantinov* (actor) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/127/index.html>

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, c. 59.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 197-198.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1697*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

СОПІІ ВІН ЛА ТЕАТРУ (Приходят дети в театр), а/н, 1 акт

Scenariul: *Victoria Lvovskaia*

Regia: *Ana Iurieva*. **Imaginea:** *Albert Iuriev*

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Panorma”, 1976

Conținut: Primul cadru e filmat la Teatrul de Păpuși „S. obrazov” din Moscova. După care urmează o scenă din spectacolul „Cenușăreasa” la Teatrul de Păpuși „Licurici” din Chișinău. O fetiță se uită la spectacol. Un băiețel râde. Copiii în sala de spectacole a teatrului. O actriță a Teatrului „Licurici” cu o păpușă în mână. Sfârșitul unui cântec și sfârșitul spectacolului „Cenușăreasa”. În cadru apare regizorul-prim al Teatrului de Păpuși „Licurici” Constantin Ilinschi, care spune că spectacolul e ca o sărbătoare, că asta își dorește teatrul – fiecare spectacol să fie o sărbătoare și că actorii își doresc ca această sărbătoare să nu înceapă și să nu se sfârșească între pereții teatrului, ci să înceapă cu mult înainte de a veni la teatru copilul. Copilul trebuie pregătit pentru întâlnirea cu teatrul, cu arta. Afișul spectacolului „Secretul militar” la Teatrul de Păpuși „Licurici”. O scenă din spectacol. În cadru - Sandri Ion Șcurea,

regizorul-prim al Teatrului „Lucefărul” care zice, că teatrul nu poate fi comparat cu nimic. Teatrul conține atâta poezie, încât nici o televiziune nu o poate crea, spectatorul aflându-se în contact direct cu actorii care creează chipuri vii pe scenă. Teatrul Dramatic din Tiraspol. Afișul spectacolului „Сказка о рыбаке и рыбке” (Povestea pescarului și a peștișorului). Scenă din spectacol. Teatrul „Lucefărul”. Actorul Vasile Constantin în spectacolul „Înălțare pe muntele Fudziamă”. Scena din spectacol se joacă în limba română. Actrița Eugenia Todorașcu în spectacolul „Înălțare pe muntele Fudziamă”. Un băiețel în sală. O fetiță în sală. Un tânăr care privește spectacolul. Vocea comentatorului, care spune că în sală nu sunt spectatori indiferenți, iar spectatorul de ieri este pregătit din punct de vedere estetic pentru a înțelege noile probleme etico-morale. Copii în sala de spectacole. Un tânăr în sală. Vocea de după cadru continuă comentariul: și vin copiii la teatru, la teatru se creează frumosul, iar spectatorul devine la rândul său creator.

Comentariu: Filmul are ca temă educația estetică a tinerei generații, având ca exemplu spectacole pentru copii.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 64.
- ◆ *Iuriev Ana* (regizor) [online] [accesat 01.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/237/index.html>
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор

АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, с. 275.

- ◆ *Монтажный лист nr. 1690*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

TIMPUL DE A TRĂI (Время жить), color, 5 acte

Scenariul: *Gheorghe Malarciuc*

Regia: *Vlad Druc*. **Imaginea:** *Iulian Florea*

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Panorama”, 1977

Conținut: Ilie Grozavu, originar din satul Trușeni, vorbește în fața camerei. El spune, că încă nu a văzut în cei 90 de ani de viață atâta înflorire și belșug, cât vede în prezent. Și ca să fie sincer până la capăt, și-ar dori să trăiască și să tot trăiască, fiindcă acum e timpul de a trăi. Fotografii cu Leonid Brejnev în tinerețe. Imagini din anii '50, când Chișinăul încă era în ruine. În partea de jos a Buiucanilor se răsădeau copacii viitorului parc (Dendrariu *n.a.*). Fotografii cu constructorii Lacului Comsomolit (Parcul Valea Morilor) în anii '50. Palatul „Octombrie” (Palatul Național „Nicolae Sulac”). Clădirea Bibliotecii „N.K. Krupskaia” (Biblioteca Națională a Republicii Moldova). Clădirea Teatrului Dramatic Rus „A.P. Cehov”. Ideile sale despre cultură le împărtășește poetul-academician Andrei Lupan. Se referă la popor și la locul său în istorie, în viața de toate zilele. Pentru oamenii de cultură „asta înseamnă înainte de toate bogăția spirituală a poporului nostru.” Andrei Lupan filmat în livadă. În imagine: Ansamblul de dansuri populare „Joc”, Orchestra de muzică populară „Fluieraș”. Muzicanții cântă în Piața Biruinței

(Piața Marii Adunări Naționale). Dansatorii au încins în piață „Moldoveneasca”. Comentatorul spune că melodia nu cunoaște hotare, iar „Moldoveneasca” a devenit cartea de vizită a culturii muzicale. Ilie Grozavu (voce după cadru) spune că nu în zadar și-a trăit viața. EREN (Moldexpo). Statuia „Colhoznicul și colhoznică”. În cadru - Maria Bieșu împreună cu Ivan Calin (președintele Sovietului (Consiliului) de Miniștri al RSSM, *n.a.*). Maria Bieșu printre săteni. Cântă capela corală „Doina” - expresie vie a sufletului unui popor. Orchestra de estradă „Contemporanul”. Pe scenă - Mihai Dolgan. Interpretează un cântec. Ilie Bogdescu. În timp ce pe ecran se perindă mai multe tablouri ale sale, vocea de după cadru a pictorului spune că, spectatorii din toată țara cunosc creațiile lui Vieru, Romanescu, Grecu, Zazerscaia, Bahcevan, Obuh, Cuciuc, Orlova, Stepanov, Hămuraru, Rusu-Ciobanu, Grigorașenco, Vrabie (în timp ce vorbește, pe ecran sunt prezentate tablourile acestor artiști plastici). Un ștergar brodat. Vocea de după cadru comentează imaginea, spunând că arta populară inspiră și pe alți reprezentanți ai artelor, pe cineaști. Regizorul studioului „Moldova-film” Valeriu Gagiuc zice că cinematografia moldovenească e cunoscută ca o cinematografie poetică. Regizorul crede că una din trăsăturile definitorii ale filmului moldovenească este și faptul că în cinematografie s-au încadrat scriitorii, mulți din ei au venit de la sate, aducând cu ei minunatele noastre tradiții, folclorul nostru, cântecele noastre, dansurile noastre și că tematica cinematografeii noastre este diversă - de la filme istorico-revoluționare, la filme istorice. S-au făcut filme despre Grigore Kotovski, Serghei Lazo, dar sarcina de bază a cineaștilor moldoveni este de a crea filme

pe teme contemporane, de a reflecta imaginea omului de azi, de a face filme despre intelectualii noștri, despre copii, țărani, academicieni, profesori, poeți și pictori. Vocea lui Valeriu Gagiuc se aude în timp ce pe ecran se perindă cadre cu fete în costume naționale, un dans în curtea unei case de la țară, un moment de lucru pe un platou de filmare cu regizorul Vasile Pascaru. În cadru apare și regizorul Mihail Israilev, actrița Maria Sagaidac. În imagine - operatorul Vadim Iacovlev cu camera de luat vederi în mâini. Ilie Grozavu citind un ziar. O mulțime de abiturienți. Comentariu: așa și-a început calea în viață Alexandru Cibotaru, directorul Grădinii Botanice, membru corespondent al AȘM. Ilie Grozavu cu nepotul. El spune, că nepotul său a devenit student și, cu această ocazie, va face o notiță în zilnicul său. Răsuna muzica populară. Vocea lui Ilie Grozavu după cadru care spune, că el, Ilie Grozavu din satul Trușeni, va face o nouă înscriere despre viața de azi. Piața din Centrul Chișinăului. Monumentul dedicat constituției pe care e scris: 7 octombrie 1977. Titlul filmului în limba rusă pe fonul unui bătrân cu un copil.

Comentariu: Un bătrân din Trușeni, pe nume Ilie Grozavu, ține de 75 de ani un zilnic mai deosebit, în care se regăsesc evenimente, mari și mici, din viața poporului nostru. Moș Ilie, fost martor ocular al timpurilor trecute și prezente, trece în acest zilnic concluzii interesante, comparații. Autorul scenariului a găsit acest procedeu artistic pentru a ilustra căile de dezvoltare, succesele înregistrate de oamenii de cultură, știință, educație, artă, cinematografie. În film au fost folosite cântece populare, dar și cântece compuse pe versurile lui Vlad Druc de compozitorul M. Țaranu, unul din ele numindu-se „Bătrâne copac”.

Filmul este o amplă panoramă cinematografică despre cultura Moldovei și oamenii ei din acea perioadă.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 72.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1851*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

DRUMUL SPRE PREMIERĂ

(На пути к премьерe), color, 2 acte

Scenariul, regia și imaginea: Vitalie Calășnicov

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Panorama”, 1977

Conținut: Măinile unui orchestrant bate toba. Comentariu de după cadru, din care aflăm că peste fiecare șase-zece minute răsună o melodie care se aude de la orologiul din oraș, melodia fiind compusă de tânărul, dar cunoscutul compozitor Eduard Lazarev. Recent a fost aplaudată muzica sa pentru baletul „Antoniu și Cleopatra”. Eduard Lazarev a mai scris muzică și pentru numeroase filme.

Repetiții pe scena Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Vocea de după cadru: compozitorul a finalizat opera „Dragonul”. O solistă cântă în timpul repetiției noului spectacol. În cadru apare dirijorul orchestrei Dumitru Goia. Macheta decorației. Regizorul Iuri Petrov și dirijorul Dumitru Goia în sala de spectacole a teatrului. E filmat procesul de lucru la spectacol, montarea decorului, fiecare detaliu e important. Se joacă un fragment din spectacol. Compozitorul Eduard Lazarev povestește despre conținutul operei „Dragonul” după povestea lui Evgheni Șvarț.

Se oprește asupra actualității satirei din această poveste, și anume: în lume sunt multe puncte geografice unde există o sete patologică de a domina asupra oamenilor, iar săgețile satirei în această poveste sunt îndreptate asupra acestor fenomene. Repetiție cu capul dragonului. Regizorul Iuri Petrov face câteva observații actorilor. Repetiție în costume. Cântă actorul, interpret al Dragonului. Un fragment din opera lui Eduard Lazarev „Dragonul” în interpretarea soliștilor Teatrului de Operă și Balet din Chișinău.

Regizorul-prim al Teatrului Mare din Moscova, Boris Pokrovski, vorbește despre opera „Dragonul”, pe care a văzut-o la Chișinău și spune că i-a trezit un interes mare, iar experiența de compozitor a lui Lazarev este captivantă. Compozitorul Eduard Lazarev la repetiție, pe scenă, fața lui radiază de bucurie. Vocea de după cadru comentează, că el este compozitor de opere, iubește scena, o înțelege, o simte, nu vrea să imite pe nimeni, vrea să fie onest în artă.

O parte a actului doi a filmului este consacrată repetițiilor. În documentar au mai intrat: un fragment din opera „Dragonul” cu partiturile actorilor interpreți ai rolurilor Dragonului și cel al Primarului, cât și finalul operei. Ultimul cadru din film: afișul operei „Dragonul”.

Comentariu: O poveste cinematografică despre repetițiile la opera „Dragonul” de Eduard Lazarev. Au fost filmați artiștii Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Varianta inițială a filmului s-a numit „Nașterea operei”.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 71.

- ♦ *Дело фильма* nr. 17/9. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

SURORILE (Сёстры), a/n, 2 acte

Scenariul: *Iacob Burghiu, Ion Mânăscurtă*

Regia: *Iacob Burghiu*

Imaginea: *Valeriu Ciurea*

Producător: studioul „Moldova-film”

Asociația de creație „Panorama”, 1978

Conținut: Cadre cu o moară de vânt, un cuib de cocostârci, lanuri cu floarea-soarelui, turme de oi, care cu grâne, case de la țară, câmpuri acoperite cu zăpadă, un camion care vrea să urce un dâmbuleț și peste aceste imagini răsună vocea Tamarei Ceban (Ciobanu), cântând renumita ei „Doină nouă”. „Doină, doină, atâta jale...”. În imagine Emilian Bucov vorbind (inscripție în limba rusă: poet, Laureat al Premiului de Stat al RSSM) în limba română (vocea de după cadru traduce în limba rusă). E filmat undeva la un etaj de sus, după un geam, era iarnă, zăpadă, jos se vede Chișinăul alb, poetul era îmbrăcat în palton, avea căciulă pe cap și vorbea plin de emoții. El spune: „Odată Tamara Cioban mi-a spus că vrea să cânte, ca să se audă până la Moscova și chiar la Ural.” Despre această dorință a Tamarei Ceban i-a spus compozitorului Eugen Coca. „Am scris cuvinte pentru „Doină”, spune în continuare Em. Bucov, și am atras-o și pe Tamara Cioban. Am creat „Doina” în trei: eu textul, Coca muzica, Cioban vocalul.” În imagine clădirea Conservatorului de Stat „G. Musicescu”, pomi îmbrăcați în straie de iarnă. Tamara Ceban cu o elevă care ia lecții de canto și cântă o vocaliză din „Doină”. Tamara Ceban se

uită pe geam, dar ascultă atent. „Tamara nu e singura în familie care cântă. O are și pe sora ei, Valentina Savițcaia.” În cadru vorbește Lazăr Dubinovschi, Pictor al Poporului din RSSM, laureat al Premiului de Stat din RSSM, vorbește în limba română, vocea de după cadru traduce în limba rusă. Dubinovschi spune că în tinerețe avea o pasiune: cânta în corul de operă, când s-a deschis la Chișinău, și că se mândrește cu faptul că a cântat alături de Valentina Savițcaia. „Am avut păcatele mele în tinerețe”, cum se exprimă zâmbind L. Dubinovschi. În imagine cântă Valentina Savițcaia pe scena Teatrului de Operă și Balet care se afla în aceeași clădire cu Teatrul Dramatic de Stat „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”). O altă imagine cu Tamara Ceban și eleva ei de la conservator care cântă „Doină”. Altă imagine: camionul care vrea să urce dealul și nu poate. Imagini cu orașul Chișinău, clădiri care se construiesc, uzine, muncitori, cadre cu cosmonauți, spice, holde de grâu, camioane încărcate cu producție agricolă, drapele, lozinci. Tamara Ceban cântă „Foaie verde sălcioară, of, leliță Mărioară!” pe câmp, pe o scenă improvizată. E tânără, frumoasă, are o voce cristalină. Colhoznicii ascultă, aplaudă. În cadru: Ivan Greaznov, operator, Om Emerit în Cultură din RSSM, vorbește despre primul său film documentar, filmat de el la Chișinău în anii 1947-1948, a filmat-o și pe Tamara Ceban. Imagini cu T. Ceban cântând „Mărioară, lelișoară, am un foc la inimioară...”. În cadru Serghei Lunchevici, Artist al Poporului din URSS, vorbește în stradă, vizavi de clădirea Teatrului Național „M. Eminescu” din Chișinău care e în reparație, în jur mulțime de oameni, e iarnă, poartă cușmă brumărie pe cap, spune

că Tamara Ceban a fondat ansamblul (e vorba de ansamblul „Fluieraș”, *n.a.*), în memorie i-au rămas amintiri păcute. Tot S. Lunchevici spune că prima operă pe care a ascultat-o a fost „Cio-Cio-San”, iar aria Cio-Cio-San a fost interpretată de Tamara Ceban și asta s-a întâmplat cu mult înainte de deschiderea Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, pe atunci fusese fondat un studiu de operă. În cadru se vede Arcul de Triumf din Chișinău, zăpadă, mașini, pietoni. Se aude vocea Tamarei Ceban cântând în limba rusă cunoscuta arie Cio-Cio-San. Imagini cu inscripția Бардарская МТС (Bardarskaia MTS), muncitori urcați pe stâlpi de telegraf care trag lumină electrică la sate. Se aprind lămpile noaptea. Iarnă, bănci goale înzăpezite, posibil, la Teatrul de Vară din Chișinău.

Valentina Savițcaia cântă pe scena Teatrului de Operă și Balet. E la repetiție cu Eleonora Constantinova, regizor, care îi explică interpretei cum ar trebui să cânte pentru a fi cât mai aproape de personajul pe care-l interpretează. În cadru e și dirijorul Dumitru Goia. Vocea puternică și curată a Valentinei Savițcaia umple scena și sala teatrului. Imagini cu Chișinăul din acei ani, șantiere de construcție, holde de grâu, studioul televiziunii unde imprimă Valentina Savițcaia. Vobește Eleonora Constantinova, care spune că Valentina Savițcaia are o voce unică prin frumusețea ei. În cadru se vede și regizorul Iacob Burghiu care face aceste interviuri. Vorbește Dumitru Goia, spunând că spectacorii își amintesc cât de bine a cântat în rolul Gildei din opera „Rigoletto” sau cel al Violettei din opera „Traviata”, că a fost extraordinară în Mimi din „Bohema”. E. Constantinova adaugă, că o ține minte în aria Desdemonei din „Othello”. Pe

ecran se proiectează un fragment din aria Desdemonei în interpretarea Valentinei Savițcaia. O altă imagine ne-o prezintă pe Valentina Savițcaia în costum național, interpretând un cântec popular „Tot pe loc, pe loc, pe loc, bateți talpa mai cu foc!”

O altă imagine prezintă mai mulți dansatori care joacă după această melodie. Tamara Ceban cântă la țară, în colhozul „Kotovski”, un concert în aer liber, seara. Tamara Ceban cu un braț de flori de liliac. În cadru un panou pe care este scris în limba rusă Декада молдавского искусства в Москве 1960 (Dekada moldavskogo iskusstva v Moskve), atârnat pe clădirea Teatrului Bolșoi din Moscova. O altă imagine cu Tamara Ceban vorbind la o tribună. Vorbește Lazăr Dubinovschi. El își amintește, că erau într-un spital din Irkutsk, când deodată la radio a auzit cântece populare moldovenești și a ascultat și „Doina” lui Coca în interpretarea Tamarei Ceban. „Era minunat! Ni se părea că suntem acasă!” Imagini din Moldova. Iarnă. O fântână în câmp. Un copac secular. Mulți pomi. O melodie cam tristă. Livadă mare cu pomi înfloriți. Și vocea Tamarei Ceban cântând „Doina”. În imagine Nadejda Cepraga, laureată al celui de-al X-lea Festival Internațional al tinerilor și studenților de la Berlin, eleva Tamarei Ceban, își amintește că marea cântăreață îi spunea să fie sincera atunci când cântă în fața spectatorilor. Nadejda Cepraga în rochie de mireasă, alături de ea Tamara Ceban, Valenita Savițcaia, alți nuntași. Cadre documentare cu Tamara Ceban care participa la ceremonia „îmbrăcatul miresei”. Nadejda Cepraga mai spune, că Tamara Ceban i-a fost ca o mamă. Despre Tamara Ceban vorbește și chirurgul Natalia Gheorghiu, zicând că o cunoaște de mult timp și că tatăl ei o pedepsea ca să nu cânte,

dar ea cânta. În cadru Emilian Bucov: „Ca deputată, ca laureată întotdeauna era plină de omenie în adevăratul sens al cuvântului.” Serghei Lunchevici spune că Tamara Ceban a însemnat o etapă în arta interpretativă a cântecului popular. Ivan Greaznov (este și Iacob Burghiu în cadru) menționează, că Tamara Ceban unește în sine școala vocală profesională cu maniera interpretativă populară, ceea ce i-a permis să fie înțeleasă și dorită atât pe scenele cluburilor din satele moldovenești, cât și pe cele mai mari scene din țară și din lume: Europa, America de Nord, India. Emilian Bucov: „Au apărut și alte talente, dar ea a fost prima!”

Lazăr Dubinovski își amintește: „Am cântat cu Valentina Savițcaia în „Grozovan” (opera „Grozovan” de D. Gherșfeld, 1956, *n.a.*). Sunt fericit că am avut onoarea să cânt cu această cântăreață. Păcat că nu pot fi și azi partenerul ei de scenă!” Se aude vocea Valentinei Savițcaia. Imagini din spectacol. Clădirea Teatrului de Operă și Balet. Afară panoul pe care era afișat repertoriul teatrului. Sala plină cu spectatori. Valentina Savițcaia, alți actori se închină în fața publicului. În imagine un afiș al Filarmonicii de Stat din Chișinău „Melodiile Moldovei” și fotografia Tamarei Ceban. Cadre cu Nicolae Sulac, care interpretează o melodie populară, dar versurile sunt o dedicație Tamarei Ceban. E un concert festiv, consacrat cântăreței. Multe flori. Tamara Ceban se închină în fața spectatorilor. Comentariu după cadru despre cum arată sărbătorile și zilele obișnuite a omului de artă. Tamara Ceban sărută o pâine. E înconjurată de mulți oameni. Zâmbește, are o față radioasă, e veselă, binevoitoare. Echipa de filmare într-un sat, caută casa părintească a surorilor: Tamara Ceban și

Valentina Savițcaia. Sunt câțiva țărani, unul din ei spune: „Când s-au mutat din satul Berezlogi, aici, în Cucuruzeni, tatăl lor a fost fierar. Asta-i tot ce știm.” Și arată undeva pe deasupra caselor locul unde, odinioară, a fost casa părintească. Pe un acoperiș doi porumbei.

Tamara Ceban cu eleva ei de la conservator. Îi explică semnificația „Doinei”. Ea spune că este o melodie a unor mari suferințe naționale și că trebuie s-o simtă profund, să nu forțeze vocea, să se gândească bine și să se pătrundă de simțire. „Doină, doină atâta jale...”, cântă Tamara Ceban. Vocea se întrerupe. Pe ecran un drum înzăpezit, străjuit de o parte și de alta de copaci. În cadru M. Cibotaru, conducătorul corului din satul Căzănești, care spune că Tamara Ceban se află în fruntea Societății Muzicale Corale Republicane. „Dânsa ar vrea ca toată Moldova să cânte, căci cântecul este sufletul unui popor.” Iar președintele colhozului „Rassvet” L. Feghiu își amintește următoarele: „Când am fost la Saratov, am aflat, că pământeanca noastră Tamara Ceban a absolvit Conservatorul din Saratov. Vocea ei frumoasă, doinele noastre au răsunat acolo.” Se aude vocea Tamarei Ceban cântând „Doină”. „Doină, doină, atâta jale...” Imagini din orașul Chișinău cu străzi, clădiri, copaci. E iarnă, totu-i acoperit cu zăpadă. Casa Armatei din Chișinău. Pe scenă corul din satul Căzănești. Toți coriștii sunt îmbrăcați în costume naționale. Cântă „Doină”. În față se află eleva Tamarei Ceban care cântă cu emoție și simțire. Imagini din sate, podgorii, lanuri de grâu, copaci în floare, iarnă, zăpadă.

Comentariu: Un documentar consacrat surorilor Tamara Ciobanu (Ceban) (1914-1990) și Va-

lentina Savițchi (Savițcaia) (anul nașterii 1927) și activității lor artistice, două mari personalități din lumea muzicii. În film au fost folosite materiale de arhivă, fotografii, cronică documentară din Arhiva Națională a Republicii Moldova.

În 1989 a fost inițiat Concursul Național al Interpretilor de Cântece Folclorice „Tamara Ciobanu”. Numele marei interprete de muzică populară îl poartă o stradă din Chișinău.

Surse:

- ◆ *Burghiu Jacob* (regizor) [online] [accesat 03.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/214/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 80.
- ◆ Surorile (Сестры) (f/d).STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.
- ◆ *Tamara Ceban. Doina (cântec)* [online] [accesat 03.08.2018]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=v_kCo6q8wDA.

EU JOC CU ALBE

(Я хожу белыми), color, 2 acte

Scenariul: Ion Vatamanu

Regia și imaginea: A. Saranov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1979

Conținut: O ambulanță se apropie de clinică. Profesorul Constantin Țibîrnă, doctor habilitat în medicină, chirurg, povestește. Poetul și traducătorul Ion Vatamanu ascultă. Profesorul Țibîrnă compară operația cu jocul de șah și spune că operațiile nu se aseamănă între ele, iar mersul unei operații de-

pinde de creativitatea și inventivitatea chirurgului. Câștigă, în final, acel chirurg, care are o minte creativă. Urmează titrele filmului. Personalul medical pregătește sala de operație. Ion Vatamanu urmărește pregătirile. Asistentele medicale se pregătesc de operație. Vocea de după cadru: Locuim în același oraș, Chișinău, doar că pe străzi diferite și poate că, ne spune vocea, nu s-ar fi întâlnit niciodată, dacă nu ar fi fost un caz special: o operație urgentă. Constantin Țibîrnă înainte de operație. Ochii lui Ion Vatamanu. Vocea de după cadru: Peste mulți ani, când am vrut să scriu despre el un eseu mare, am venit din nou aici, doar că, spunea vocea, de data asta rugămintea era de a asista la câteva operații „pentru ca să se uite atent la fețele lor și să se vadă pe sine, să-și amintească senzațiile sale.” Pe masa de operație, continuă comentariul, el, profesorul Constantin Țibîrnă, deținea puterea supremă. Nimic nu-i veșnic, desigur! Și totuși, „câtă putere mi-ai dat, doctore?” Vorbește chirurgul, care spune că trebuie alungate toate îndoielile atunci, când nu mai există nici o speranță, când lumea întreagă se concentrează într-o singură voință, „cea a datoriei sfinte a medicului.”

Patinoar. Copiii se dau cu patinele. Diferite scene din viață: Oficiul stării civile, copiii, părinți. Mâna chirurgului care îmbracă mănușile de cauciuc. Chirurgul Țibîrnă în mai multe ipostaze: împreună cu colegii, în sala de operații, ochii lui, mâinile sale luând instrumentele chirurgicale, vorbind cu pacienții. Ion Vatamanu vorbește despre felul cum îl percepe pe acest chirurg, comentând ca pentru sine: Și-a pus masca pe față, lăsând numai ochii de veghe. „Da, acestui om nimic nu-i stă mai bine ca halatul alb de doctor.” Chirurgul Țibîrnă și un pacient. Țibîrnă în

saloane, vizitând bolnavii. Vocea lui Ion Vatamanu, care spune că după operație timpul se scurge lent, foarte lent. Cinci zile a plouat! Mai ploua și alte dăți, dar ploile erau date uitării. De data aceasta fiecare picătură de ploaie era ca o înălțare în sus și o coborâre în jos, apoi totul o lua de la capăt. „Ploaia era ca o lacrimă!” Profesorul Țibîrnă examinează studenții, le pune note. Vocea de după cadru, care întreabă, dacă profesorul vede în fiecare student un viitor medic. Țibîrnă răspunde (vocea după cadru), că și-ar dori să fie așa, dar, din păcate, tinerii care absolvesc școala medie și-și aleg profesia, nu întotdeauna și-o aleg după îndemnul inimii. Și totuși, majoritatea acestor tineri băieți și fete iubesc profesia de medic. În cadru - Ion Vatamanu, ascultând. Țibîrnă continuă să vorbească, spunând că un doctor ajunge să fie un medic adevărat nu doar având cunoștințe profunde, ci, dacă ne-am putea exprima în felul acesta, să posede și arta medicală. Țibîrnă împreună cu colegii la o operație. Studenții Institutului de Medicină urmăresc mersul operației. Vocea comentatorului. Se spune că doctorul Țibîrnă are două fiice care au ales că fie medici. Răspunsul lui Țibîrnă, din care aflăm, că și soția e medic, iar fiicele au ales să profeseze medicina, dar nu și chirurgia.

Imagini din satul de baștină al profesorului Constantin Țabârnă. Întâlnirea cu tatăl. Comentariul de după cadru: De acolo, din copilăria amară a venit la acești fii de țărani profunda compasiune față de oameni... Opt elevi de la școala medie din Bălți și-au jurat unul altuia că vor deveni medici. Și au devenit. Iată câteva nume: Victor Belousov, traumatolog, profesor, Gheorghe Carabulea, traumatolog, docent, Vasile Chicerman, oncolog, docent, Vasile

Sergentu, laringolog, Constantin Țibîrnă, profesor, chirurg, om de știință binecunoscut în republică. Apar toți în imagini cinematografice. Vorbește Constantin Țibîrnă, accentuând că ceea ce-l caracterizează pe un chirurg este dragostea fantastică față de profesia sa, în primul rând, în al doilea – sânguinta și în al treilea – trebuie să aibă un profund sentiment de compasiune. Orașul Chișinău în noapte. Doctorul Țibîrnă la o operație. Comentariu: Când văd un om jucând șah cu albe, îmi vine să întreb: „Sunteți chirurg?” Albele încep și albele câștigă!

Comentariu: Un eseu cinematografic, comentat de poetul Ion Vatamanu, despre medicul Constantin Țibîrnă (1929-2010), chirurg și profesor, membru de onoare al AȘM. În prezent există Clinica Chirurgie nr. 3 „Constantin Țibîrnă” din cadrul Spitalului Clinic Municipal „Sfânta Treime” din orașul Chișinău.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 42.
- ◆ *Дело фильма nr. Оп/ 4/19*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CU OCHII PICTORULUI

(Глазами художника), color, 1 act

Scenariul: Vlad Zbârciog

Regia: Ion Scutelnic. **Imaginea:** Albert Iuriev

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Panorama”, 1979

Conținut: În imagine - tabloul „Bulevardul Tinereții”. Tabloul „Chișinăul în construcție”. Autoare: Eleonora Romanescu. Comentariul de după cadru:

„Eleonora Romanescu creează imagini de neuitat ale unei Moldove de baladă, reînnoite prin eforturile oamenilor muncii”. În cadru se află pictorul Mihail Grecu, care discută cu un critic, menționând că „tema muncii e o temă veșnică, iar pictura moldovenească e legată mai mult cu viața din colhoz și doar în ultimul timp au început să apară tablouri în care se ilustrează tema muncii în oraș.” Vocea de după cadru a comentatorului: „Mihail Grecu. Pânzele sale au imprimat caracterul oamenilor, noblețea lor sufletească.” În imagine - portretul porcarului Pleșcu. Tabloul „Băiatul cu boii”. Comentariu: „Face parte din tripticul „Istoria unei vieți” și reprezintă simbolic istoria ținutului nostru.” În cadru vedem și alte tablouri. „Familia”. „Portretul tinerei țărance”. „Pâine și soare”. „Pianistul”. „Nadejda Cepraga, cântăreață”. „Muncitoarele în secție”. Comentariu: „Pictorul s-a inspirat din munca zilnică a muncitorilor de la uzina „Vibropribor” din Chișinău, creând o imagine plastică a acestui colectiv.” Pictorul Gheorghe Jancov. Comentariu: „Tema centrală a picturii sale este realitatea vieții.” Serghei Cuciuc. În atelierul pictorului. Vocea pictorului care spune că toate tablourile reflectă oamenii de la țară, pe cei ce muncesc, pe care-i cunoaște, dat fiind că se trage de la țară. Valentina Rusu-Ciobanu printre tablourile sale expuse în curtea casei. Tabloul „Orașul”. Tabloul „Florile”. Se comentează că tablourile ei sunt curate și limpezi ca aerul, „ele te înalță și te inspiră.” Fața lui Gleb Sainciuc. Vorbește în limba română: „Pe parcursul vieții, am cunoscut mulți oameni, în primul rând, oameni muncitori, indiferent unde muncesc - în câmp, la uzină sau pe scena teatrului. Există un adevăr vechi: eroii se află printre noi!” Tabloul „Maria Bieșu”. Gleb

Sainciuc îi oferă Mariei Bieșu un buchet de flori și o sărută. Maria Bieșu se află pe scenă.

Comentariu: O trecere în revistă a creațiilor unor pictori din Moldova de la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut. Îi vedem în film pe: Eleonora Romanescu, Mihail Grecu, Gheorghe Jancov, Serghei Cuciuc, Valentina Rusu-Ciobanu, Gleb Sainciuc, tablourile lor. Pot fi auzite voce lui Mihail Grecu și Gleb Sainciuc.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 86.
- ◆ *Монтажный лист nr. 1869*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

MIHAIL MUNTEANU

(Поет Михаил Мунтяну), color, 3 acte

Scenariul: T. Lupan. **Regia:** Victor Bucătaru

Imaginea: Vladimir Radevici

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1981

Conținut: Artistul Poporului, solistul Teatrului de Operă și Balet din Chișinău Mihail Munteanu în rolul prințului Calaph din opera „Turandot” de Giacomo Puccini. Intră în cabina de machiaj și se așează în fața unei oglinzi. Vocea de după cadru a lui Mihail Munteanu, vorbind despre personajul pe care-l interpretează. Spune că prințul Calaph a câștigat un duel important în viață, rezolvând probleme deloc ușoare ale prințesei Turandot și câștigându-i în final inima. În mintea lui Calaph pulsează un gând înțeles: omul tinde mereu spre fericire. Mihail Munteanu cântă. Filmări în satul natal. Întâlnire cu tatăl.

Mihail Munteanu pe scenă. Comentariul crainicului din care aflăm, că totul a început la Chișinău mulți ani în urmă, când Mihail Munteanu a venit de la țară pentru a intra la studii la Facultatea de chimie a Universității de Stat din Chișinău (Universitatea de Stat din Moldova). Cineva l-a auzit cum cântă și l-a sfătuit să se ducă să-și facă studiile la Conservator. Mihail Munteanu l-a ascultat și s-a dus. Calitățile înnăscute au cucerit membrii comisiei, care erau foarte exigenți. Mihail Munteanu a fost admis la secția vocal. Una din primele apariții în operă a fost aria Cavaradossi în opera „Tosca” de Giacomo Puccini.

După turneul efectuat prin țară (se are în vedere prin URSS, *n.a.*), Mihail Munteanu împreună cu alți vocaliști a fost selectat și trimis la stagiere în renumitul Teatru *La Scala*. În cadru - Mihail Munteanu care zice că în timpul stagerii la Teatrul *La Scala* din Milano s-a întâlnit cu mai mulți cântăreți celebri: Pavarotti, Domingo, Monserrat Caballe și a rămas foarte impresionat. Fotografie. Luciano Pavarotti, cântăreț italian. Fotografie. Placido Domingo, cântăreț italian. Vocea de după cadru a lui Mihail Munteanu, care spunea că fiind acolo, în Italia, îi asculta pe acești cântăreți celebri în fiecare seară, iar când a revenit în teatrul din Chișinău a început altfel să-și imagineze rolurile sale, ariile pe care le interpreta.

Fotografie. Mihail Munteanu și Maria Bieșu pe scenă, în timpul spectacolului „Dama de pică” de Piotr Ceaikovski. Mihail Munteanu interpreta aria lui Gherman. Maria Bieșu - rolul Lizei. Răsună aria Lizei. Clădirea Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Mihail Munteanu coboară scările teatrului. Mihail Munteanu interpretează aria lui Serghei Lazo. Comentariul de după cadru: noi arii, noi personaje,

este atractiv, interesant, „dar și foarte greu.” Opera lui David Gherșfeld „Serghei Lazo” a fost pentru Mihail Munteanu una „de admitere” la deschiderea noului edificiu al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Mihail Munteanu în rolul lui Pinkerton din opera „Madame Butterfly”. Mihail Munteanu în rolul lui Rodolfo din opera „Luisa Miller” de Giuseppe Verdi. Mihail Munteanu în fața oglinzii, în costumul și machiajul pentru rolul lui Calaph. Vocea lui Mihail Munteanu după cadru, spunând că într-o zi a fost întrebat, care este eroul său preferat? La această întrebare actorul nu poate da un răspuns cert, fiindcă fiecare personaj poartă o parte din sulfetul său.

Comentariu: Un film-concert cu solistul Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, Mihail Munteanu. În documentar au intrat un șir de arii interpretate de cântăreț. În afară de cele enumerate mai sus, în film a fost inclusă și aria lui Turridu din opera „Cavalleria rusticana” de Pietro Mascagni. Important în acest documentar este că aflăm și data exactă a deschiderii noului sediu al teatrului: 9 aprilie 1981.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 35.
- ◆ *Bucătaru Victor* (regizor) [online] [accesat 25.02.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/212/index.html>
- ◆ *Дело фильма nr. 4/44*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția documente audiovizuale.

PETREA DARIENCO, a/n, 1 act

Scenariul: Zinovia Marchitan

Regia: Dan Cercavski

Imaginea: Nicolae Nezvinschi

Producător: studioul „Moldova-film”, 1981

Conținut: Portretul lui Petrea Darienco. Cabinetul său de acasă. Rafturi cu cărți. Vocea de după cadru recită versuri dintr-o poezie scrisă de Petrea Darienco. „Sunt eu, să mă ridic în coate, /să merg la oameni totdeauna viu, /să râd, să plâng, să lupt pentru dreptate /cu dâșșii la un loc să mă frământ!” Portretul lui Iuri Gagarin. Pe masa de lucru - ochelari, stilou, cărți, ziare, o agendă. În cadru o inscripție *Memoriei lui Petrea Darienco închin aceste pagini*. În imagine se vede cartea lui Mihail Gh. Cibotaru „Drumuri”. Despre Petrea Darienco vorbește scriitorul Mihail Gheorghe Cibotaru: „Un om integru care și-a trăit activ, intens viața nu se duce dintre semenii lui odată cu trecerea sa, ci continuă să rămână printre ei cu ceea ce a plâsmuit cu sufletul și cugetul, prin ceea ce a dăruit oamenilor, prin ceea ce este el însuși. Printre aceștia e și Petrea Darienco.” În imagine Pavel Boțu taie o panglică la deschiderea unei expoziții consacrate lui Petrea Darienco. În jur erau elevi, persoane de diferite vârste. Comentariu după cadru: „Creația lui Petrea Darienco, inspirată de tumultul marilor evenimente istorice prin care a trecut poporul nostru. În decursul vieții sale văd lumina tiparului circa 40 de volume de versuri, publicistică, eseuri, piese. Multe din ele au fost traduse în limbile rusă, ucraineană și în alte limbi din țara noastră.” („țara noastră” - comentatorul se referă la ex-URSS, *n.a.*). În imagini cărți semnate de Petrea Darien-

co, texte, poezii, un generic în două limbi: Mesaje peste timp / Сквозь годы мчась. În cadru - Vasile Coroban, doctor în științe filologice (doctor habilitat, *n.a.*): „Petrea Darienco începe să scrie până în anul 1940, dar se manifestă intens pe tărâmul poeziei moldovenești în anii de după război. Tema versurilor sale este tema literaturii moldovenești din acel timp. Treptat, semnificația poeziilor sale se lărgeste. (În imagine - poemul „Livada” și cartea lui Petrea Darienco „Balada nucului”.) Poezia lui Petrea Darienco, continuă Vasile Coroban, este o contribuție prețioasă la dezvoltarea poeziei contemporane moldovenești.” În imagine cartea lui Petrea Darienco „Floare de salcâm”, alte cărți care se păstrează în fondurile bibliotecilor. Comentariu după cadru: „Petrea Darienco s-a născut în anul 1923 în satul Valea Hoțului, astăzi Dolinskoe, regiunea Odesa. (În imagine casa părintească.) După ce-și termină studiile la Rabfak-ul din orașul Balta, devine student al Institutului Pedagogic din Tiraspol, unde începe să scrie primele sale versuri, în care cânta viața satului nou, pornit pe calea colectivizării. (În imagine se văd foi scrise de mâna lui Petrea Darienco). În anii de restriște soarta poetului nu se deosebește cu nimic de soarta întregii lui generații. (În imagine fotografii cu Petrea Darienco în haine militare, materiale scrise și tipărite din cadrul expoziției). Pleacă benevol pe front, unde încearcă nu numai arma, ci și condeiul. (În imagine o poezie în limba rusă cu dedicație „Моя клятва отцу Степану Онуфриевичу посвящаю”, сержант Петря Дариенко. Un volum de poezii, intitulat „Văd, tată”.) Își pierde în război tatăl (fotografia tatălui), căruia i-a dedicat câteva poezii (în imagine poeziile „Tatei”, „În amintirea tatei”).

După război își face studiile la Școala Superioară de Partid din Moscova, după care activează pe tărâmul muncii de partid, se întâlnește cu oameni ai muncii din republică. (În imagine fotografia lui Petrea Darienco stând la masa de lucru, urmează cronică documentară de arhivă). Vocea după cadru recită versuri de Petrea Darienco: „Pământul l-am îmbrățișat și-o să-l purtăm ca pe o pâine / Cu sânge propriu i-am udat biografia lui bătrână!” În imagine - ziare din acei ani care se editează la Chișinău și la Moscova, articole semnate de Petrea Darienco. Comentariu după cadru, din care aflăm că Petrea Darienco a dat dovadă de aptitudini de bun organizator și de maestru al slovei artistice și publicistice. În anul 1953 e numit redactor al ziarului „Moldova Socialistă”. Vorbește scriitorul Mihail Gh. Cibotaru: „Darienco a condus această gazetă timp de zece ani și-n acest răstimp publicația a devenit fără pereche, deoarece și redactorul ei era fără pereche. (În imagine Petrea Darienco împreună cu poetul Bogdan Istru; tipografi). Știa să îmbine exigența riguroasă cu bunătatea părintească, cu blândețea înduioșătoare. (Imagini de la o adunare, sala plină cu oameni, prezidiu, Darienco la tribună). Era vesel, expansiv din fire, îndrăzneț, înzestrat cu adevărate calități organizatorice. Pe vremea când era redactor, colectivul „Moldovei Socialiste” era unicul dintre cele mai tinere printre redacțiile publicațiilor republicane. Avea răbdare să-i caute, avea tăria să-i promoveze și bunătatea să-i susțină, să-i ajute. Prin aceste calități alese continuă să trăiască printre noi și cu noi Petrea Darienco.” În imagine Petrea Darienco vorbește de la o tribună, aplauze în sală. Comentariu: „În 1963 e numit ministru al Culturii. Dar și acum, purtând o enormă răspundere, Petrea Darienco con-

tinuă să scrie. (Imagini de la diverse evenimente culturale). El cultivă poezia alimentată de seva folclorului, o poezie luminoasă, mobilizatoare. (În imagini Petrea Darienco cu flori în mână într-o sală de expoziție. Multă lume. Picturi, sculpturi). Semnificativă în acest sens este poezia „Toamnă cu poveste fără moarte”. (În imagine Petrea Darienco și Ecaterina Furțeva, ministrul Culturii din URSS). Voce de după cadru recită versuri: „Toamnă cu poveste fără moarte/ te îmbrățișez din nou în vers. / Toamnă cu poveste fără moarte / De la tine toate au pornit.”

Din 1967 și până la sfârșitul vieții Darienco a fost redactor al gazetei „Sovetskaia kultura”. A iubit oamenii și a avut mulți prieteni. (Imagini de la Congresul IV al Uniunii Scriitorilor din Federația Rusă. Moscova, 15-18 decembrie 1975, printre delegați este și Petrea Darienco). Despre unii din ei a scris în cartea „Oamenii biografiilor mele”. Din lumea amintirilor se revarsă vocea poetului Petrea Darienco, care se aude începând cu minutul 8.42. „Zboară peste cosmos, inima-nălțând! Inima lui Danco!” Cadre cu Petrea Darienco oferind autografe, elevi cu flori. Un album dedicat scriitorului. Comentariu: „Petrea Darienco a jucat un rol important în dezvoltarea culturii moldovenești. Astăzi numele lui îl poartă bibliotecă, străzi. (În imagine o sală de lectură într-o bibliotecă, cititori, pe un perete portretul lui Petrea Darienco).” Răsună versurile lui Petrea Darienco: „Pași mulți, pași imprimați pe munți, pe văi, păduri, /pe fund de mare, pe zile și pe ani cărunți. (Fotografia lui Petrea Darienco (1923-1978). Și urmele se-adună-n ani/ Din cuibul lor în mare meșteri/ Lumină, dor și pace/ Și urme noi mereu ne creștem.” O carte de Petrea Darienco și câteva spice de grâu.

Comentariu: Film didactic, consacrat poetului, publicistului, omului de cultură Petrea Darienco, realizat la comanda Ministerului Învățământului (Educației, *n.a.*) din RSSM. Consultant: Sofia Bolduratu. Versurile în film răsună în lectura poetului și jurnalistului Emil Nicula. Biblioteca din Chișinău, care i-a purtat numele, astăzi se numește ”Ițic Mangher”. Prin 1984 la Facultatea de jurnalism a Universității de Stat din Chișinău a activat cenaclul „Petrea Darienco”.

Surse:

- ◆ *Petrea Darienco* (f/d). CINEMATECA „MOLDCINEMA”.
- ◆ БРЕЦКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-фильм”. Фильмография. Кишинев, 1984, с. 10.

EUGEN DOGA (Евгений Дoга), color, 2 acte

Scenariul și regia: *Emil Loteanu*

Imaginea: *Vlad Ciurea*

Producător: studioul „Moldova-film”, 1983

Conținut: Cadre cu Eugen Doga cântând la pian. Vocea lui Emil Loteanu după cadru, ne spune că această poveste cinematografică este consacrată lui Eugen Doga a cărui muzică a intrat în patrimoniul mondial. Răsună un crâmpei de muzică din filmul artistic „Lăutarii” și cadre cu Toma Alistar. În imagine Eugen Doga. Vocea lui Emil Loteanu, care afirmă că Eugen Doga a consacrat lăutarilor creații majore. A fost începutul unei căi de mare perspectivă în cinematografie. Au urmat filmele „O șatră urcă la cer”, „Maria-Mirabela”, „Blânda și tandra mea fiară”, „Anna Pavlova” care i-au adus recunoașterea și

dragostea milioanei de spectatori. Urmează cadre cu afișe care-l reprezintă pe Eugen Doga și cadre cu Eugen Doga compunând muzică. Comentariul lui Emil Loteanu despre munca pe care o depune compozitorul, zi de zi, oră de oră, absorbind în sunete tot ce iubea încă din fragedă copilărie, mai întâi fiind cântecul despre codri.

În cadru Anastasia Lazariuc în ie națională, interpretând „Codrii mei bătrâni”. Imagini în care se văd codrii. „Prietenii mei buni, vorbele v-ascult, venite din străbuni, o iarbă verde, un freamăt dulce, unde m-aș duce, unde m-aș duce, tot voi rămâne pe veci, codrul, cu tine!” Codrii filmați de sus, din elicopter. În elicopter se află și Eugen Doga. Coboară acasă, la mama. Fotografia tatălui, căzut la război, lângă Budapesta. Filmări în apartamentul din Chișinău. Eugen Doga urcând scările Teatrului de Operă și Balet din Chișinău. Fragmente din baletul „Lucefărul”. Eugen Doga la repetiții. Cuvintele de după cadru ale lui Emil Loteanu: amintiți-vă această față, mersul lui. Fragment din baletul „Lucefărul”, jucat pe scena Teatrului Bolșoi din Moscova. În cadru Ion Ungureanu, care spune, că Eugen Doga a compus muzică și pentru spectacolele sale, montate la Chișinău, iar în prezent compune muzică pentru alte spectacole, pe care le pune în scenă la Moscova și că a rămas uimit să-l întâlnească în această nouă lucrare (baletul „Lucefărul”, *n.a.*), prin care a reușit să uimească nu doar prin faptul că a pătruns în planurile filosofice ale poemului eminescian, ci a reușit să ajungă la izvoarele melosului popular. „E firesc, spune Ion Ungureanu, ca după premiera din Moldova, baletul „Lucefărul” să fie jucat pe scena

Teatrului Bolșoi din Moscova, fiindcă Eugen Doga a trecut dincolo de hotarele republicii, iar această creație a lui Mihai Eminescu de mult a devenit un bun al întregii omeniri.”

Eugen Doga la Moscova, în unul din hotelurile capitalei. Vocea lui Eugen Doga care spune, că în unul din hotelurile moscovite s-a născut cântecul din filmul „Dulcea și tandra mea fiară” și că a lucrat asupra acestei compoziții un an întreg, dar a compus muzica într-o singură noapte. Cadre din filmul „Dulcea și tandra mea fiară” cu Galina Beleaeva, Oleg Iankovski, Leonid Markov, Kiril Lavrov în care răsună celebrul vals al lui E. Doga.

În cadru poetul Grigore Vieru, autorul versurilor din filmul „Maria, Mirabela”. Un fragment din acest film. Eugen Doga împreună cu copiii care cântă o melodie din film. Copiii sunt îmbrăcați în costume naționale. O profesoară povestește despre Eugen Doga, referindu-se la perioada când studia la colegiul muzical violoncelul. Fața lui Eugen Doga, zâmbind fermecător. Cadre cu Eugen Doga în tinerețe, cântând la violoncel. Examenul de licență al lui Eugen Doga a fost executarea la violoncel a unei piese de Camille Saint-Saëns. Peste douăzeci de ani se va întâlni iar cu acest compozitor în filmul „Anna Pavlova”. Comentariile lui Emil Loteanu despre calea pe care a parcurs-o Eugen Doga în muzică, continuându-și drumul cu multă perseverență, înaintând tot mai departe și mai departe. A trecut prin primele succese, care aveau în sine și un gust amar, până la ovații interminabile în sălile arhipline de spectatori. Fragment din baletul „Lucefărul”, în sală Eugen Doga alături de Maria Bieșu, ambii urcă pe scenă. Maria Bieșu îl sărută pe compozitor. Eugen Doga în

cadru, spune că e bucuros să se întâlnească cu publicul, e fericit că poate face ceva pentru spectatori.

Moscova. Concert de autor (авторский концерт) în Palatul Mare din Kremlin. A venit și mama compozitorului din Moldova, din satul Mocră, la acest concert. La fel, au venit soția și fiica.

Anul 1980. Moscova. Olimpiada. Deschiderea și închiderea Olimpiadei a fost însoțită de muzica lui Eugen Doga, compusă special pentru acest eveniment sportiv. Emil Loteanu spune, că melodiile lui Doga ajung direct în cosmos. Mai spune că din album lipsesc fotografiile din copilărie. Nu le are.

Fragment din finalul filmului „Lăutarii” cu „păsărea roșie” pe care-o ține în mâini Leanca, ceea ce simbolizează un dar aparte, darul de a compune cântece. În cadru Eugen Doga, zâmbind, înconjurat de copii.

Comentariu: O poveste cinematografică despre Eugen Doga, spusă de faimosul regizor Emil Loteanu, care a colaborat cu talentatul compozitor. Acest tandem a fost foarte fructuos. O demonstrează și numărul mare de filme, dar și aprecierile internaționale de care s-au bucurat, inclusiv muzica lui Eugen Doga. De menționat că în film au fost folosite fragmente cu actorii Serghei Lunchevici - Toma Alistar, filmul „Lăutarii”, Dumitru Hăbășescu - Toma Alistar în tinerețe și Olga Câmpeanu - Leanca.

„Codrii mei frumoși” - așa se numește poezia lui Petrea Cruceanu, pe versurile căreia Eugen Doga a compus muzica unui cântec devenit faimos.

În documentar se vorbește despre baletul „Lucefărul” (1983) - libretul semnat de Emil Loteanu, muzica a fost compusă de Eugen Doga.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 114.
- ◆ *Eugen Doga (f/d)*. CINEMATECA MOLDCINEMA.
- ◆ *Loteanu Emil* (regizor) [online] [accesat 17.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/150/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1984, с. 22.

MONOLOGUL (Монолог), color, 3 acte

Scenariul: Ion Proca. **Regia:** Victor Bucătaru

Imaginea: Alexandr Costomanov

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1984

Conținut: Se aprind luminile. Din fundul scenei apare Olga Ciolacu. Desface mâinile, se întoarce apoi de unde a venit. Vocea de după cadru spune: „Începem!” (începem filmările, *n.a.*). Olga Ciolacu: „Nu pot... Nu pot!!!” Regizorul: „Olga, te rog să te liniștești. Începem!” Se aprind reflectoarele. Olga Ciolacu s-a întors pe scenă, discută cu regizorul, apoi pleacă în fundul scenei, se așează pe un scaun. Regizorul se apropie de ea, vorbesc. Apar titrele filmului: *Monologul*. Olga Ciolacu pe străzile Chișinăului. Vocea Olgăi Ciolacu după cadru, spune că adesea, când merge pe stradă, nu observă în jurul ei nimic, iar repetițiile pentru ea continuă și aici, doar că nimeni nu-și dă seama, o știe doar cântăreața. Olga Ciolacu se apropie de Muzeul de Arte Plastice al RSSM, intră în interior. Vocea Olgăi Ciolacu. Zice că programul concertului pe care-l pregătește e conceput ca un monolog pe tema iubirii

și că interpretul trebuie să aibă o rezervă de forțe interioare pentru a susține un astfel de monolog. Olga Ciolacu se află lângă o fereastră. Se apropie de o măsuță, apoi începe să interpreteze cântecul „O seară de tristețe”. Olga Ciolacu traduce în limba rusă conținutul cântecului. Dansează o pereche. Olga Ciolacu interpretează cântecul „E voia ta”. Stă lângă cămin. Fața ei. Se apropie de geam. Se așează pe un scaun.

Casa de la țară a părinților. Un râuleț în pădure. Olga Ciolacu în Scurarul Catedralei. Urcă treptele. Interpretează cântecul „Revenire”. E toamnă. O alee în parc în fapt de seară. Olga Ciolacu merge prin parc. Un felinar aprins. Olga Ciolacu cântă. Vocea de după cadru. „Меня пугают, милый, просторы мироздания. - Твой взгляд, моя любимая, меня на землю тянет. - Смотри, я подурнела, с годами я устала...” (Mă sperie, iubite, imensitatea lumii. - Privirea ta iubito, în glie mă coboară. - Nu te uita, cu anii mi-e fața ofilită...). Olga Ciolacu și ansamblul de vioariști. E îngândurată. Portretul cântăreței. Olga Ciolacu interpretează cântecul „Ave Maria” (un fragment) de I.S. Bach.

Comentariu: Ca gen, documentarul este un film muzical, scopul căruia a fost de a aduna într-un monolog cântecele compozitorilor contemporani din Moldova, unii dintre ei la acea etapă fiind la început de cale: Constantin Rusnac, Mircea Oțel, Ion Enachi, Ion Aldea-Teodorovici, consacrate iubirii și interpretate de solista Orchestrei Radioteleviziunii Moldovenești Olga Ciolacu. În program au intrat următoarele melodii: „O seară de tristețe”, cuvinte Grigore Vieru, muzica Ion Aldea-Teodorivici, „E voia ta”, cuvinte Grigore Vieru, muzica Ian Raiburg,

„Cad flori de tei”, cuvinte Iulian Filip, muzica Constantin Rusnac, „Astazi e ziua mea”, cuvinte Grigore Vieru, muzica Ion Enachi, „Clipa”, cuvinte Vsevolod Cernei, muzica Ion Enachi, „Revenire”, cuvinte Dumitru Matcovschi, muzica Mircea Oțel. Cântecurile interpretate de Olga Ciolacu au fost filmate în pavilioanele televiziunii moldovenești. Inițial, filmul se numea „Cântă Olga Ciolacu”.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 36.
- ◆ *Bucătaru Victor* (regizor) [online] [accesat 11.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/212/index.html>
- ◆ *Дело фильма nr. Он 4/248*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

CALEA SPRE CÂNTEC (Дорога к песне), color, 3 acte

Scenariul: Rudolf Olșevschi. **Regia:** Ivan Gaidraga
Imaginea: Veaceslav Dabija, Vladimir Pasecinâi
Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1984

Conținut: Orașul Chișinău. Centru. Arcul de Triumf. Un troleibuz merge pe străzile orașului. Solistul orchestrei de muzică populară „Folclor” a Radioteleviziunii, Alexandru Lozanciuc se uită prin geamul troleibuzului. Străzile orașului. Alexandru Lozanciuc la intrarea în clădirea Centrului de Televiziune din Chișinău. Titrele filmului: *Calea spre cântec*. O mână pornește videomagnetofonul. Alexandru Lozanciuc în studioul de înregistrări video în fața microfonului. Interpretează cântecul „Dor de mamă, dor de tată”. Comentariul de după cadru este, că fiecare popor are

cuvinte, care mai întâi apar în cântece, apoi intră și în limbajul cotidian. Moldovenii au un astfel de cuvânt - „dor”, care înseamnă ochii mamei, amintiri din copilărie, bucurie umbrită de tristețe. Un drum de țară. Gonește o căruță, la care sunt înhămați doi cai. Vizitiu e tatăl cântărețului. Acasă. Mama pune pe masă, ajutată de fiică. Vin rudele. Alexandru Lozanciuc pășește pragul casei părintești. Alexandru Lozanciuc la școală. Interpretează pentru elevi cântecul „Copilărie”. În parcul din sat. Alexandru Lozanciuc se plimbă pe una din alei, cântă „Crizantema”. Aceeași melodie o cântă lângă o fântână.

În orașul Chișinău. Alexandru Lozanciuc interpretează cântecul „Patria mea”. Cântă prin oraș. Străzile Chișinăului. După cadru răsună cântecul „Patria mea” în interpretarea lui Alexandru Lozanciuc. Într-o sală de concerte. Spectatori în sală. Alexandru Lozanciuc interpretează cântecul „Noroc”. Vocea de după cadru explică în limba rusă importanța și sensul cuvântului „noroc”, e un cuvânt în care încap mai multe expresii: „Salut!”, „Fii sănătos!” Oamenii când se întâlnesc își spun „Noroc!”, când își dau mâna, la fel, își zic „Noroc!” Răsună cântecul lui Alexandru Lozanciuc „Noroc”. Alexandru Lozanciuc printre spectatori, cântând. Finalul cântecului „Noroc” și al filmului.

Comentariu: Film-concert cu solistul Orchestrei de muzică populară „Folclor” a Radioteleviziunii, Alexandru Lozanciuc, laureat al Concursului Uni-onal de Muzică Ușoară de la Soci. Documentarul a fost conceput în două planuri: retro, când era copil și alerga pe ulițele satului, și prezentul, adică ajuns la maturitate, când viața sa s-a transformat radical: repetiții, imprimări, concerte, fiecare clipă fiindu-i

programată. În film răsună cântece ale compozitorilor contemporani, atât populare, cât și de estradă: Dumitru Blajin, Gheorghe Mustea, Constantin Rusnac, Ion Păcuraru, C. Lâsoi pe versurile poezilor: Iulian Filip, Anatol Ciocanu, A. Alici.

Au fost efectuate filmări la Chișinău și în satul de baștină al cântărețului, satul Miciurin (pe vremuri Ghica Vodă), raionul Drochia, cât și în Parcul Dendrologic din localitate.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 36.
- ◆ *Дело фильма nr. Он 4/208*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.

GRIGORE GRIGORIU

(Григоре Григориу), color, 2 acte

Scenariul și regia: Emil Loteanu

Imaginea: Oleg Diordienco

Producător: studioul „Moldova-film”, 1985

Conținut: Grigore Grigoriu cântă o romanță pe versurile lui Mihai Eminescu. „Vezi, rândunelele se duc, se scutur frunzele de nuc...” Apoi recită poemul „Miorița” în română și în rusă. Vocea de după cadru spune că spectatorilor li se aduc în dar cele mai frumoase cuvinte, auzite în copilărie - „Miorița”, compusă de un cioban. Fragment din filmul „Poielele roșii” cu Sava Milciu, jucat de Grigore Grigoriu. Fragment din filmul „Lăutarii”. În cadru - Grigore Grigoriu și Svetlana Toma.

Filmări la Căușeni, în localitatea de baștină a actorului, la casa părintească. Cadre din filmul „O șatră urcă la cer” cu Grigore Grigoriu în rolul lui Loiko

Zobar. Scena când Loiko vine în șatră s-o ceară de nevastă pe Rada. Cadre din filmul „Lăutarii”, când personajul său, Radu Negostin, se predă jandarmilor. Filmări la casa părintească, culesul strugurilor, zdrobirea lor, vedem cum se face vinul. Cadre din filmul „O șatră urcă la cer”. Comentariu: rolul lui Loiko Zobar „l-a făcut celebru în toată lumea.” Grigore Grigoriu joacă rolul lui Cezare Martini (fragment) din „Tăunul” de Ethel Lilian Voynich. Grigore Grigoriu la antrenamente sportive: alergări, trântă, fotbal. La hipodromul din Chișinău în grajdul de cai, călare pe cal. Antrenamente. Cadre din filmul „O șatră urcă la cer”. Antrenamente la hipodrom. Comentariu: Grigoriu se filmează fără dubluri, pe cai se urcă chiar el, este nemilos față de sine și foarte devotat profesiei. În fiecare dimineață aleargă 8 kilometri. Cadre din filmul „Noaptea deasupra Chile”.

Filmări în Chișinău. Scenă din spectacolul „O noapte furtunoasă”. Scenă din „Casa mare” cu Grigore Grigoriu în rolul lui Păvălache. Scenă din spectacolul „Ioan Vodă cel Cumplit” de B.P. Hasdeu cu Grigore Grigoriu în rolul lui Ioan Vodă cel Cumplit. Comentariu: sunt niște probe ale unor personaje pe care și le-ar fi dorit să le joace. Grigore Grigoriu recită un fragment din poemul „Miorița”. „... Că la nunta mea a căzut o stea, soarele și luna mi-au ținut cununa, brazi și păltonași i-am avut nuntași, preoți, munții mari, păsări, lăutari, păsărele mii și stele făclii!” Comentariu: „La ce se gândește el, când se întoarce înapoi în oraș? La rolurile ne jucate, la acest pământ mănos și frumos care i se așterne sub picioare?... ”

În cadru un autobuz pe un drum de țară, printre podgorii cu viță-de-vie. Răsună melodia „Vezi, rândunelele se duc.”

Comentariu: Un documentar poetic despre actorul Grigore Grigoriu (1941-2003), care a jucat în multe filme regizate de Emil Loteanu: „Poienile roșii” (1966), „Lăutarii” (1971), „O șatră urcă la cer” (1975) ș.a. În filmul „Noaptea deasupra Chile” („Mosfilm”, regizor Aleksandr Kosarev) Grigore Grigoriu a jucat rolul lui Salvatore, unul din rolurile centrale. Vedem cadre unice cu Grigore Grigoriu cântând și interpretând personaje pe care și-a dorit să le joace în teatru.

Surse:

- ◆ *Emil Loteanu (regizor)* [online] [accesat 24.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/150/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 127.
- ◆ *Grigore Grigoriu (f/d)*. CINEMATECA „MOLDCINEMA”.

O CLIPĂ DE DRAGOSTE

(Мгновения любви), color, 3 acte

Scenariul: *Ion Proca*

Regia: *Valeri Vedrașco, Andrei Rostovțev*

Imaginea: *Vladimir Caranda*

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău”, 1986

Conținut: Un câmp înzăpezit. Luiza Pâslaru, solista ansamblului vocal-instrumental „Contemporanul”, piaptână coama unui cal. Solistele anasamblului „Contemporanul”, surorile Ciorici, compozitorul Vladimir Cramarciuc, toți mângâie coama cailor. Muzică. Răsună cântecul „Caii cei frați”. Muzicienii în studo cântă „Caii ca frații”. Răsună o frântură din cântec: „Nu te trag la judecată,

dar tăcerea lor e grea. Vin pe drum de flori și iarbă, ori din aprige furtuni și ne muștră ori ne-ntreabă, cum o duceți, oameni buni? Mângâiați-le coama, cum ne mângâie mama! Poate ne vor ierta, poate ne vor ierta!” Muzicanții ansamblului în sala de repetiții, ascultând imprimarea. Vocea lui Mihai Dolgan după cadru, care explică înțelesul în limba rusă a cuvântului „contemporanul” - „sovremennik”, de aici și cântecele pe care le cântă și care exprimă ceea ce e scump fiecăruia - casa părintească, dragostea, ceea ce emoționează și trezește admirația. Afișul ansamblului „Contemporanul”. Câțiva muzicieni cântă la chitară. Vocea lui Mihai Dolgan care spune că pentru el lucrul asupra unei noi compoziții nu este o simplă muncă, ci și bucuria întâlnirilor cu un poet, cu muzicanții și, în final, cu spectatorii, cu toți cei pe care-i consideră coautorii săi. Mihai Dolgan și Vladimir Cramarciuc ascultă imprimarea. Pe un panou se aprinde inscripția „Liniște! Înregistrăm!” Mihai Dolgan anunță că se imprimă „Depărtări”. Panoramă asupra lui Vladimir Cramarciuc. Cântă „Depărtări”. Luiza Pâslaru și Vladimir Cramarciuc cântă împreună refrenul. „Bun rămas, căsuța mea! Bun rămas, măicuța mea!” Mihai Dolgan și Lidia Botezatu în parc. Cântă „Clipa dragostei”. Luiza Pâslaru și Vladimir Cramarciuc cântă în mijlocul unui crâng de copaci înfloriți. Vocea lui Mihai Dolgan după cadru care spune că muzica, scena îi apropie pe oameni. „Luiza și Volodea, tinerii soliști ai ansamblului sunt proaspeți căsătoriți, iar duetul lor nu este nevoie să fie regizat.” Mihai Dolgan și Lidia Botezatu cântă „Clipa dragostei”. Mihai Dolgan deschide umbrela. Merg prin ploaie, se ascund de șuvoaiele puternice. Vocea lui Mihai Dolgan

după cadru care spune că de mulți ani este alături de Lidia pe scenă, împreună cântă și că în duetul lor lider este ea, iar cântecul cântat împreună pare a fi mai melodios și mai sonor, așa cum era în primii ani. Mihai Dolgan și Lidia Botezatu pe o estradă din parc, interpretând cântecul „Clipa dragostei”. „Această clipă e unică, și dacă trece se-ntuneacă, și din amiază de noapte grea se luminează cea mai înaltă stea!”

Lângă pian se află poetul Grigore Vieru, Mihai Dolgan, conducătorul artistic al ansamblului „Contemporanul”, Luiza Pâslaru și Rică Vodă, soliștii ansamblului. Grigore Vieru vorbește cu Mihai Dolgan. Luiza Pâslaru ascultă. O carte de poezii, semnată de Grigore Vieru. Mihai Dolgan atinge ușor clapele. Vieru ascultă, Pâslaru cântă. Vocea lui Dolgan după cadru. El spune că Grigore Vieru e cunoscut și ca autor de texte la numeroase cântece. „Lucruri stranii” - așa se numește una din poeziile lui Grigore Vieru, care are ca temă probleme sociale acute. Luiza Pâslaru cântă. „Ascultă cum iarba crește-n poet, cel mai sublim! Pe noi timpul ne grăbește, nici când tună n-auzim!” Dansează ansamblul „Phoenix”. „Lucruri stranii” cântă ansamblul. „Lucruri stranii de tot se-ntâmplă pe glob!”

Pe geam se vede șerpuint drumul. Vocea lui Mihai Dolgan după cadru care spune că ei pleacă des în turnee și de fiecare dată, la întoarcere, simt că orașul natal devine tot mai drag. Străzile orașului Chișinău. Un panou mare pe care e scris „Chișinău” la intrarea în oraș. Membrii ansamblului lângă havuzul din parc cântă melodia „Chișinăul meu cel mic”. Interprete sunt surorile Ciorici. „În oraș la Chișinău are și omul dorul său. Și când pleacă undeva doru-i arde

inima. O fi dorul ram de tei, o fi stol de porumbei, o fi plop vegheat de-o stea, colo, la Botanica. Aici mi-i casa cea cu povești, cu trei mușcare la trei fe-rești. Aici o frunză, un fulg de nea mă înfioară cu șoapta ta!” O stradă din Chișinău. Surorile Ciorici - Oxana și Georgeta, S. Testemițanu și Mihai Dolgan continuă să cânte în parc. „Cu platani la Buiucani, cu izvoare la Râșcani, fără larma-i de tramvai Chișinău-i colț de rai! Vara-n freamăt străzile și de-argint amiezile, iarna alb nămețile și brunete fetele”. O călătorie prin Chișinău. Vocaliștii ansamblului cântă pe străzile orașului. Chitariștii ansamblului sunt în cabina de machiaj. Luiza Pâslaru în cabina de machiaj înainte de a ieși în scenă. Vocea lui Mihai Dolgan după cadru care spune că muzica pentru el este „un mod de a respira.” Doar atunci cântecul prinde viață, doar atunci îi cresc aripile. Se-ntâmplă ceea ce li se întâmplă tuturor - un miracol, miracolul dragostei. Urmează titrele.

Comentariu: Film muzical, consacrat ansamblului „Contemporanul” (succesorul ansamblului „Noroc”) și echipei care forma acest ansamblu, avându-l în frunte pe compozitorul și interpretul Mihai Dolgan, care comentează diverse stări și situații din viața colectivului. Alături de Mihai Dolgan mai apar interpreții Luiza Pâslaru, Vladimir Cramarciuc, Lidia Botezatu, Rică Vodă, surorile Oxana și Georgeta Ciorici, dar și poetul Grigore Vieru. Documentarul a imprimat un colorit poetic orașului Chișinău prin cântecele interpretate de soliștii ansamblului. În special, se face remarcat cântecul „Chișinăul meu cel mic”, cuvinte Dumitru Matcovschi, muzica Mihai Dolgan, interprete surorile Oxana și Georgeta Ciorici.

Sursa:

- ◆ ANDON Victor. Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007. p. 36.
- ◆ *Caii cei frați* (cântec) [online] [accesat 20 martie 2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=9CCOEly6x4c>.
- ◆ Дело фильма nr. On 4/205. Arhiva Națională a Republicii Moldova, secția documente audiovizuale.

**NICOLAE SULAC (Николае Сулак),
color, 1 act**

Scenariul: Valeriu Jereghi, Andrei Buruiană

Regia: Andrei Buruiană. **Imaginea:** Ion Bolboceanu

Producător: studioul „Moldova-film”

Asociația de filme documentare, 1986

Conținut: Nicolae Sulac vâslind într-o bărcă la Lacul Comsomolist (Parcul Valea Morilor). Comentează. „Îmi pare bine! Dar cam târzior ați venit la mine. După ce ați filmat despre boi și vaci, oi acum ați venit și la mine!” (face aluzie la documentarele despre fermele de vaci, proci din Moldova, *n.a.*). Andrei Buruiană, regizorul filmului, cu o bucată de peliculă în mână, spunând că la arhivă s-au păstrat doar câteva secvențe din trecut cu Nicolae Sulac. Vocea lui Nicolae Sulac. Cântă „Nistrule ce curgi la vale, numai dor și numai jale...” Filmări în sat. Nicolae Sulac. „Aici mi-a fost casa, aici am trăit până la vârsta de unsprezece ani, aici mi-am pierdut părinții...” Vocea lui Nicolae Sulac cântând. O femeie bătrână din sat zice: „L-am auzit cântând, era băiat tânăr”. Cineva își amintește „Să îți minte, aist băiet în viața lui o să cânte!” Cadre cu Nicolae Sulac și orchestra „Lă-

utarii”. Nicolae Sulac cântă mai multe melodii „Foaie verde foi de boz...”, „Toamna când sclipește roua...”, „Patru boi cu lanț în coarne...” Filmări în Chișinău. Nicolae Sulac mergând pe mai multe străzi din oraș. Afiș. *50 de ani de la nașterea lui Nicolae Sulac, Artist al Poporului din RSSM, Laureat al Premiului de Stat din RSSM (Premiul Național, n.a.)*.

Cadre din filmul artistic „Lăutarii” (regizor Emil Loteanu, *n.a.*) cu Nicolae Sulac cântând. Cadre de pe platoul de filmare cu Emil Loteanu lângă camera de luat vederi. Emil Loteanu spune că „Anume așa se cade să fie un artist: să ardă până la capăt! Omul care a reușit să aparțină tuturor este din fericire Nicolae Sulac.” Cadre cu Nicolae Sulac la un concert în Sala „Octombrie” (Palatul Național „Nicolae Sulac”, *n.a.*). Vorbește Vladimir Curbet, meritul lui Nicolae Sulac, zice el, este că a ajuns „la miezul folclorului.” Filmări în casa lui Nicolae Sulac, o colecție bogată de vase. Nu sunt de valoare, spune artistul, dar sunt „o istorie a vieții mele, a drumurilor mele.” A fost în Grecia, Franța, Germania, Cehoslovacia, Ungaria, a proslăvit cântecul nostru, viața noastră, țara noastră.

Nicolae Sulac cântă pe scenă. „Moldovanul cât trăiește, cântă și se veslește, măi, dorule, măi!” Sala plină de spectatori, aplaudă. Nicolae Sulac în fața unei oglinzi. Se grimează. În oglindă se vede imaginea lui Mihai Cimpoi care spune: „Dragă Nicolae, mie mi-a plăcut cântecul cel nou!” Nicolae Sulac, drept răspuns, fluieră și zice „Eu l-am compus: muzică și versuri!” Nicolae Sulac cântă la o nuntă. Întâi se aude vocea, apoi îl vedem și în cadru. E îmbrăcat în costum civil (la concerte era întotdeauna îmbrăcat în costum național, *n.a.*). Nuntașii dansează, cineva îl leagă cu un prosop. Sulac cântă: „Foaie verde

ș-o cucută, mă dusei și eu la nuntă cu nevasta mea urâtă. Arde-l focul de nănaș, cu cine mă cununași, măi! Nașule și nănășică, spune-i slutei să se ducă, că deseară mă mănâncă. Nașul când m-a cununat, două sute eu i-am dat și i-aș mai da și o mie, să mă scape de urgie!”

Filmări în Chișinău într-un magazin de discuri. Nicolai Sulac în apartament. Nicolai Sulac cântă la concert. „Mă dusei la horă-n sat să joc cu cine mi-i drag, hop, hop, hop și-așa!” Spectatorii ascultă, aplaudă, îi dau flori. Nicolae Sulac pe un drum de țară, vorbind cu oameni de la țară, se întoarce acasă cu un braț de flori. Se dezbracă de haină, deschide televizorul. Concert la Palatul Național. „El ne-a lăsat o urmă adâncă în suflet,” spune Vasile Crăciun, șef de catedră la Conservatorul de Stat din Chișinău.

Realizatorii filmului revin la concertul omagial a lui Nicolae Sulac cu ocazia împlinirii vârstei de 50 de ani. Răsună un crâmpei dintr-un cântec „Vreau un fir de liliac să mi-l răsădiți la cap. Și să spună mândra-n sat, măi dorule, măi. Asta-i floarea lui Sulac, care mi-a cântat cu drag!” Printre spectatori se vede și Emil Loteanu cu fiul. Intrarea în Palatul Național, pe scări, cu toate luminile aprinse. Nicolae Sulac și Andrei Buruiană, regizorul. Cuvintele lui Nicolae Sulac „Dacă s-ar împăca Sulac cu Sulac, ar fi bine!”

Comentariu: Un eseu cinematografic, consacrat legendarului interpret de muzică populară Nicolae Sulac (1936-2003). Palatul Național din Chișinău, din 2012, îi poartă numele.

Sursa:

- ◆ ANDON Victor. Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990). - Chișinău, 2007. - P. 135.

- ◆ *Cu nevasta mea urâtă* (cântec) [online] [accesat 22 martie 2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=NnCGQT0T4Sg>.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Alcăt. ANDON Victor, LEOȘCHEVICI Eleonora, MARDARE Avram. Chișinău, 1989. - p. 20.
- ◆ *Nicolae Sulac (f/d)* CINEMATECA „MOLDCINEMA”.

ACADEMICIANUL CORLĂTEANU
(Академик Корлэтяну), color, 1 act

Scenariul: Mihai Cimpoi. **Regia:** Gheorghe Siminel
Imaginea: Valeriu Ciurea. **Muzica:** Valentin Dânga
Producător: studioul „Moldova-film”,
Asociația de filme documentare, 1986

Conținut: Vocea lui Nicolae Corlăteanu care spune: „Cu cât cunoaște cineva mai bine limba maternă, cu atât este mai bine pregătit pentru însușirea limbilor vorbite de alte popoare.” Nicolae Corlăteanu scriind la un boriu. Vocea lui Nicolae Corlăteanu care vorbește despre importanța limbii vorbite de cronicarii noștri Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce. În fața lui Nicolae Corlăteanu sunt tineri studenți care-l ascultă în Aula Magna a Universității de Stat din Chișinău. Imagini cu statuia lui Ștefan cel Mare din centrul Chișinăului. Institutul de perfecționare a cadrelor didactice din capitală. În hol bustul lui Ion Creangă. Nicolae Corlăteanu ține un discurs în fața învățătorilor. Nicolae Corlăteanu ține o prelegere în fața studenților de la universitate. În cadru - Nicolae Mățaș, conferențiar universitar. Nicolae Corlăteanu spune că prin mâinile sale „au trecut nu mai puțin de cinci mii de studenți care au

devenit colaboratori științifici la academie, care scriitori, învățători de limbă și literatură, jurnaliști.” Nicolae Corlăteanu acasă, apoi merge spre AȘM, trece pe lângă hotelul „Chișinău”. Nicolae Corlăteanu la Academie, înconjurat de colegii mai tineri. Cadre de la AȘM, cadre cu blocul Universității de Stat de pe str. Pirogov, 65 (M. Kogălniceanu), unde-și fac studiile studenții de la filologie.

Nicolae Corlăteanu ajuns la vârsta cărunteții. Drumurile îl duc în satul de baștină, Caracui, apoi la Universitatea de Stat din Cernăuți. În imagine se vede vechea clădire a universității. Spune Corlăteanu că Eminescu a învățat la Cernăuți, la gimnaziul de acolo, iar amintirea lui se păstrează printr-o placă comemorativă. În cadru Mihai Cimpoi, dialogând cu academicianul Nicolae Corlăteanu. „În timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei a trebuit să treceți de la filologie la tehnică.” Răspunsul academicianului Corlăteanu, că a fost nevoit să se recalifice și să se inițieze în tehnica de construire a tancurilor. „Am fost controlor tehnic. Întorcându-mă la Chișinău, am simțit necesitatea de a începe cu un Abecedar pentru vârstnici”. În continuare vorbește V. Roșca, învățător, despre darul pedagogului, susținând ideea că specialistul din orice domeniu trebuie să posede limba. V. Roșca susține: „Limba moldovenească noi am deprins-o de la mamele noastre care ne-au cântat cântece de leagăn. Este limba cea mai dulce, cea mai plăcută.”

Savantul Nicolae Corlăteanu participă la conferințe unionale în domeniul lingvisticii. Nicolae Corlăteanu în mijlocul familiei. Cadre la televizor, unde se transmite omagierea lui Nicolae Corlăteanu la AȘM cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani. Scrii-

tori, lingviști, savanți – P. Boțu, H. Corbu, S. Cibotaru, reprezentanți ai organizațiilor obștești îi adresează cuvinte de felicitare. În cadru - Anatol Ciobanu: „Cei mai frumoși ani i-a dăruit Universității de Stat din Chișinău, de la fondarea căreia s-au împlinit recent 40 de ani. De atunci și până în prezent Nicolae Corlăteanu n-a absentat la apel, pregătind sute și mii de specialiști de limbă și literatură moldovenească, devenind el însuși învățătorul învățătorilor. Prelegerile academicianului Corlăteanu sânt adevărate sărbători pentru minte și suflet, căci limba este o livadă ce se cere mereu îngrijită, cultivată.” În cadru - Liviu Damian: „Academicianul Corlăteanu este pentru mine un model, un model cu majusculă de profesor universitar. Cei patru ani cât i-am audiat prelegerile la Universitatea din Chișinău au fost ani de descoperire a cuvântului, de pătrundere în adâncuri.”

Filmări acasă la Nicolae Corlăteanu. Mihai Cimpoi: „Cum ați formula drumul dumneavoastră în știință?” Nicolae Corlăteanu: „Foarte simplu: de la *Abecedar* la *Enciclopedie*! Și dacă e să vorbim serios, progresul tehnico-științific presupune formarea unei personalități și în plan spiritual. Deci, să nu neglijăm rolul limbii în acest proces!” Mihai Cimpoi: „Savantul, academicianul Nicolae Corlăteanu este autorul a peste 50 de cărți”. Răsună melodia „Limba noastră”, cântată de un cor de copii. Nicolae Corlăteanu urcă nostalgic scările la Lacul Comsomolist (Parcul Valea Morilor). Comentariu de după cadru: „Acesta este drumul unui om cu o viață frumoasă, dăruită generos semenilor săi!” Răsună melodia „Limba noastră”, cântată de copii. Nicolae Corlăteanu își scoate cușma din cap cu un gest de parcă s-ar închina în fața versurilor lui Alexei Mateevici.

Comentariu: Film-portret al savantului și lingvistului Nicolae Corlăteanu (1915-2005), membru titular al AȘM. Memoria sa a fost înveșnicită la Chișinău pe casa unde a locuit: bul. Ștefan cel Mare, 159 prin dezvelirea unei plăci comemorative.

În film sunt prezente mai multe personalități: Anatol Ciobanu (1934-2016), lingvist, membru corespondent al AȘM, profesor universitar; Liviu Damian (1936-1986), poet, eseist, om de cultură; Mihai Cimpoi, critic și istoric literar, eminescolog, academician.

Sursa:

- ◆ *Academicianul Corlăteanu (f/d) CINEMATECA „MOLDCINEMA”*
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt. ANDON Victor. Chișinău, 2007. - p. 133.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Alcăt. ANDON Victor, LEOȘCHEVICI Eleonora, MARDARE Avram. Chișinău, 1989. - p. 19.

CEI IUBIȚI DE NOI SUNT NEMURITORI

(Te, кого мы любим, живут), a/n, 2 acte

Scenariul: Victor Andon

Regia și imaginea: Nicolai Harin

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de filme documentare, 1987

Conținut: Corpul neînsuflăit al Olgăi Ulițcaia expus în Sala mare a studioului „Moldova-film”. Vocea de după cadru. „A trăit ca o pământeană fericită!” În cadru Nelli Glușco, Nina Racicova (scenariste, *n.a.*). Vocea de după cadru ne anuță că acesta va fi un documentar „despre îndrumătoarea

mea”. Imagini cu Olga Ulițcaia în tinerețe. Comentariu. „Toată viața căuta, din modestie, să rămână în umbră.” Olga Ulițcaia vorbește, e deja în vârstă. Este omagiată de colegii de la studioul „Moldova-film”. În cadru Boris Movilă care spune că, Olga Ulițcaia poate fi considerată „bunica cinematografilei moldovenești.” Emil Loteanu aplaudă. Cadre din biografia artistică a regizoarei. Olga Ulițcaia la filmări. Olga Ulițcaia jucând într-un film rolul unei activiste ce luptă împotriva culacilor (realizat la studiourile din Ucraina, *n.a.*). A avut un debut reușit în cinematografie ca actriță. Dintre toate profesiile din cinematografie Olga Ulițcaia a ales-o pe cea mai grea, cea mai responsabilă - regia. O fotografie cu Olga Ulițcaia la vârsta împlinirilor. În casa în care locuia regizoarea erau multe cărți. La începutul anilor '50 nu mai avea familie. Comentariu. „Avea harul de a scoate în evidență calitățile oamenilor.” Din amintirile celor care au cunoscut-o. „Mărinimia Olgăi Ulițcaia era proverbială. Ea-ți venea în ajutor întotdeauna, dacă afla că ești la ananghie.” În imagine Olga Ulițcaia, persoane care au cunoscut-o: Nicolae Ghibu, Ana Iurieva, Vadim Lâsenko, Ion Ungureanu, Vadim Derbeniov, dar și autorul acestei pelicule, Nicolai Harin, „discipol al Olgăi Ulițcaia”. „Alte chinuri, decât cele ale creației, nu mi-am dorit niciodată”, spune Nicolai Harin. În cadru se vede fosta clădire a studioului „Moldova-film” de pe str. Miciurin (str. Sfatul Țării, *n.a.*), curtea studioului, zăpadă. În cadru Tudor Apostol, Nelli Glușco. Vorbesc despre activitatea de creație a Olgăi Ulițcaia care a împlinit vârsta de 70 de ani. S-a născut la 1 februarie 1902 la Odesa în familia unui croitor. Soțul, Aleksandr Gavronski, regizor la

studioul „Lenfilm”. În 1937 a fost arestat și trimis în GULAG. A avut un fiu care a murit. Olga Ulițcaia a rămas singură. În Kazahstan, în anii războiului, a creat filme de animație pentru copii. În 1948 a fost repartizată la Chișinău ca „să contribuie alături de alți specialiști la revitalizarea forțelor creatoare.” A fost printre cei care au fondat studioul „Moldova-film”. Din amintiri. Când Olga Ulițcaia a venit prima oară la Chișinău, a coborât din tramvai lângă cinematograful „Patria”. „Unde-o fi studioul?” s-a întrebat. Credea că e o clădire mare, impunătoare. Când colo, studioul se afla undeva pe str. Micurin, 26, într-o curte mică, untr-un sărăieș care era și depozit, și secție de iluminare. Vizavi se afla studioul propriu-zis, o clădire un pic mai arătoasă. În cadru o imagine a vechiului studiou „Moldova-film”. Tot acolo erau și câteva încăperi, în care locuiau familiile cineaștilor. Nici pomeneală de studiou ca atare! Oamenii care activau aveau nevoie să fie îndrumați, aveau nevoie de pregătire. Experiența de fost pedagog i-a prins bine Olgăi Ulițcaia. În cadru - Olga Ulițcaia. Mulți au învățat de la ea meseria de cineast. Pe atunci studioul lansa un jurnal cinematografic, se dublau filme. Au început să se filmeze documentare. Imagini cu Olga Ulițcaia la filmările scurtmetrajului artistic „Leacuri amare”. Mai târziu vor veni în cinematografie și alți tineri regizori: Vlad Ioviță, Emil Loteanu. Secvențe cu actorul Ion Ungureanu din filmul „Leacuri amare”. Secvențe din filmul artistic de mare succes „Baladă haiducească”. Scene de la filmări. Vorbește operatorul Vadim Derbeniov. „Filmul acesta a colindat întreaga țară (URSS, *n.a.*). Casele de bilete erau asaltate. La festivalul care a apreciat filmul juriul, nu se știe de

ce, a dat uitării numele Olgăi Ulițcaia, motivul a fost că ea adică ar fi fost înlăturată de la filmări.” În documentar se amintește că tocmai când filmările „Baladei...” erau pe sfârșite, s-a întors și scumpul ei soț, pe care ea l-a așteptat și căruia i-a dus dorul timp de 20 de ani. S-a întors din închisoare cu inimia frântă în două și cu privirea stinsă. Altul în locul ei s-ar fi înrăit. Olga Ulițcaia a avut o soartă grea. Dar, menționează autorul documentarului, ea a rămas omul „de la care am învățat nu numai profesia, dar și curajul civic.” Urmează cadre din filmul „Baladă haiducească”. Vorbește regizorul Emil Loteanu care spune că „talentul și omenia nu dispar și nu se pierd.” O fotografie cu Olga Ulițcaia. Vocea crainicului: *Cei iubiți de noi sunt nemuritori.*

Comentariu: Povestire cinematografică despre viața și activitatea Olgăi Ulițcaia (1 iulie 1902, Odesa – 23 decembrie 1978, Chișinău), prima doamnă a filmului moldovenesc, realizată de un discipol al ei, Nicolai Harin (1931-2002), regizor, operator la studioul „Moldova-film”. În documentar sunt inserate cadre din filmul artistic „Baladă haiducească” (1958) și din scurtmetrajul artistic „Leacuri amare” (1962).

Sursa:

- ◆ *Cei iubiți de noi sunt nemuritori (f/d)* CINEMATECA „MOLDCINEMA”
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt. ANDON Victor. Chișinău, 2007, p. 139.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Alcăt. ANDON Victor, LEOȘCHEVICI Eleonora, MARDARE Avram. Chișinău, 1989, p. 27.

DEȚINUTUL POLITIC R-866

(Политзаклученный Р-886), a/n, 3 acte

Scenariul: Zinaida Circova. Regia: Nicolae Ghibu

Imaginea: Nicolai Fomin

Aranjament muzical: Nadejda Filcova

Producător: studioul „Moldova-film”

Asociația de creație „Viața”, 1989

Conținut: Vocea lui Nicolae Ghibu după cadru care spune că, Alexei Marinat (în cadru portretul lui A. Marinat, a lui I.V. Stalin, V.M. Molotov și a altor politicieni de atunci) s-a întors de la război cu decorații. În 1946 el a devenit student la Universitatea de Stat din Chișinău. Peste un an a fost arestat de organele de securitate, NKVD, din republică. Lui Alexei Marinat i s-a deschis *Dosarul* cu nr. 954. Nicolae Ghibu, în cadru, rostește: aceste dosare ale deținuților politici se păstrează pentru totdeauna. Vocea lui Alexei Marinat, care spune că prin acest birou au trecut mai mult de 954 de criminali. „Dragul meu, zice Nicolae Ghibu, pe aici au trecut mult mai mulți, decât crezi!” Pe ecran apare titlul filmului: *Deținutul politic R-866*. Nicolai Ghibu spune că Alexei Marinat este filmat în camera unde a avut loc interogatoriul preliminar după arestarea sa și care se află în Chișinău pe str. Frunze (str. Columna, *n.a.*). Apoi este filmată o altă încăpere. E celula de unde va fi trimis, după 360 de zile, când vor lua sfârșit cercetările și care, după război, s-a transformat într-o insulă a Arhipelagului GULAG. Acei oameni, spune Nicolae Ghibu, sunt încă în viață, amintirile și durerile lor sunt încă vii și ei nu ne vor ierta. Imagini din filmul „Omul merge după soare” cu băiețelul care aleargă pe străzile Chișinăului, se aud rafale de armă, se cre-

ază impresia că băiețelul ar fugi de împușcături. Vocea lui Alexei Marinat spune, că e imposibil să construiești viitorul, dacă nu vei analiza și nu vei retrăi încă odată prezentul. Cadre din acea celulă, aflată la subsol, se văd geamuri cu zăbrele. Alexei Marinat continuă: „Cu atât mai mult este imposibil, dacă nu cunoști trecutul. Dacă nu-ți amintești trecutul, dacă nu meditezi asupra lui, asta înseamnă că ți-ai pierdut memoria.” În cadru: Alexei Marinat urcând niște scări de fier. Continuă să vorbească: „Despre ce fel de meditații de viitor mai poate fi vorba, dacă este uitat trecutul?!” Vocea lui Nicolae Ghibu care spune că acum se va afla din ce cauză a fost arestat studentul Alexei Marinat. El a fost învinuit că ținea un zilnic în care amintea de foamea din anii 1946-1947, de nedreptățile care se săvârșeau în acei ani. În cadru apare Nicolae Ghibu răsfoind niște caiete. Iată cele câteva caiete, spune el, scrise mărunt, un zilnic, zilnicul este intitulat „Eu și lumea” (Я и мир). A fost arestat pe 27 mai 1947. În total, sunt numerotate 79 pagini. Peste jumătate de an Alexei Marinat a fost trimis la Odesa pentru aplicarea sentinței. Tribunalul din Odesa l-a achitat pe Alexei Marinat. Zilnicele nu puteau fi considerate o infracțiune. Însă organele de cercetare ale NKVD-ului din Moldova au protestat violent împotriva acestei decizii, cerând ca Dosarul nr. 954 să fie returnat pentru cercetări suplimentare la Chișinău. Vocea lui Alexei Marinat: „Așa a și fost. Eu am primit 10 ani. Sentința nu a fost luată de Tribunalul Militar, nici de Judecătoria Supremă, ci de troică. Procesul a durat 5 minute. În sentință era indicat că eu am meritat 25 de ani, dar dat fiind că am luptat în Marele Război pentru Apărarea Patriei, am fost decorat cu ordinul Steaua Roșie și cu meda-

lii s-a decis să fie redus termenul la 10 ani privațiune de libertate și 5 ani de exil în Siberia.”

Imagini din GULG-ul unde a fost trimis Alexei Marinat. Imaginea băiețelului din filmul „Omul merge după soare”. Se aude, după cadru, cum suflă puternic vântul. Vocea lui Nicolae Ghibu: „Lagărul nr. 7, regim de catorgă în Siberia pentru studentul Alexei Marinat.” Imaginea unei deținut politic. Vocea lui Alexei Marinat: „Acolo am construit o cale ferată pe trasa Bamos. Ca și toți ceilalți, aveam un semn pe frunte, pe spate și la genunchiul drept.”

Filmări acasă, la Chișinău. Nicolae Ghibu împreună cu fiica lui Alexei Marinat. Din cuvintele lui Alexei Marinat aflăm, că arestarea sa a avut un impact negativ asupra fiicei. Fiica discutând cu N.Ghibu, recunoaște că simțea, mai ales în clasele primare, că tatăl ei era „dușmanul poporului”, deși învăța bine, dar îi era greu. „Era ca un stigmat de care nu poți scăpa.” Din povestirea lui Alexei Marinat despre interogatoriu. „Aveau ei așa un procedeu. Erai întrebat unde ai învățat? *Răspuns*: la facultatea de filologie, secția limbă și literatură moldovenească. (Au fost interogați martorii: Krâlov, Fedotov, Marcu.) Ce vroiai să devii? *Răspuns*: Scriitor. Scriitor? Tu niciodată nu vei fi scriitor. Nu ești în pas cu societatea noastră, cea mai puternică dintre societăți. Ești acuzat că nu crezi în genialitatea tov. Stalin. Nu vei deveni scriitor! Nu vei deveni!” Aceste cuvinte spuse la interogatoriu răsunau ca un ecou. Și ecoul lor l-a urmărit pe Alexei Marinat în taiga ani în șir. Nicolae Ghibu vorbește: echipa de filmare a reușit să facă rost de planul lagărului din 1949 pentru 1000 de oameni. Acolo erau prevăzute și apartamente pentru personalul de serviciu, pentru șefi,

era și morgă. În 1952 în lagărul pentru cei trimiși la katorgă a sosit un contingent nou de deținuți. Alexei Marinat iar a fost supus unui interogatoriu. „Ты хотел стать писателем? Нет, ты писал дневники, чтобы продать их в Англию, Би-би-си. Сам владел радиостанцией.” (Ai vrut să devii scriitor? Nu, tu scrieai zilnice ca să le vinzi în Anglia, BBC. Erai posesorul unei stații de radio.) Nicolae Ghibu: „Выступления ваших друзей на комсомольском собрании. Кто они?” (Luările de cuvânt a prietenilor dumneavoastră la adunarea comsomolistă. Cine erau?) Alexei Marinat: „После ареста можно было говорить, что угодно - враг народа, агент Би-би-си.” (După ce erai arestat se putea spune despre tine orice: că ești dușman al poporului, agent al BBC.)

Nicolae Ghibu către soția lui Alexei Marinat: „Вера Павловна, вы готовы нести ответственность за свои показания?” (Vera Pavlovna, sunteți gata să purtați răspundere pentru mărturiile dumneavoastră?) Răspunsul a fost: Da! Întrebarea lui N. Ghibu: „Вас допрашивали в госбезопасность?” (Dumneavoastră ați fost interogată de securitatea de stat?) Răspuns: Nu! Din spusele fiicei lui Alexei Marinat: „Мою маму пригласили в 1958 году в госбезопасность по заявлению Марината. Он был освобожден с мест заключения как отбывший наказание за содеянную деятельность в годы оккупации. Я так знаю.” (Mama a fost chemată la securitate în 1958 la cererea lui Marinat. El fusese eliberat din închisoare ca persoană care și-a ispășit pedeapsa pentru faptele sale în anii de ocupație. Eu așa știu.) Nicolae Ghibu o întreabă pe soția lui Alexei Marinat: „Вера Павловна, он был арестован за то, что

вел дневник в университете?” (Vera Pavlovna, el a fost arestat din cauză că ținea un zilnic pe când își făcea studiile la universitate?) „Какие дневники?! Так что, за Дневники дают столько лет?” (Despre ce fel de zilnice vorbiți? Oare pentru niște Zilnice oamenii sunt condamnați la atâția ani?) Imagine: Alexei Marinat scrie la mașină. A. Marinat are și un fiu care nici nu știa că tatăl său a fost arestat și de ce. Abia un an în urmă a aflat. Vroia să plece peste hotare și nu i-au permis. Vorbește soția lui Alexei Marinat: „В 1949 году нас опять выслали. Я не знала, что здесь, недалеко, находится мой будущий муж, Алексей Романович!” (În 1949 noi am fost iar deportați. Nici măcar nu bănuiam că nu departe de mine se afla viitorul meu soț, Alexei Romanovici!) Imagini cu zăpadă, șine pentru calea fierată.

Imagini cu băiețelul din filmul „Omul merge după soare”. Nicolae Ghibu: Asculta cântece moldovenești care se auzeau departe în taiga. Credea că are halucinații. Lagărul de detenție Taișet. Anul 1952. Acolo erau și 16 femei (una din ele va deveni soția sa, cea care cânta, *n.a.*). Imagini cu scrisori, fotografii din celulă. În cadru Alexei Marinat, care spune că îi face plăcere să scrie povestiri umoristice. Chișinăul lui Alexei Marinat din amintiri: Arcul de Triumf, Banca de Stat. Când a fost arestat, i s-au luat ordinele și medaliile. Nicolae Ghibu: „И все-таки, Алексей Романович, нам надо было снять картину на родном языке.” (Și totuși, Alexei Romanovici, ar fi trebuit să realizăm acest film în limba maternă.) Alexei Marinat: „Это было бы почти невозможно, потому что все это я пережил в том, сталинском варианте. И все это не переводится на родной

язык. Было бы неестественно!” (Era cu neputință, fiindcă toate acestea eu le-am trăit în varianta stalinistă. Și asta nu poate fi tradus în limba maternă. Ar fi sunat nefiresc!) Nicolae Ghibu: „Немыслимо ему, Алексею Маринату, как многие годы представлял себе как политзаключенный номер 886.” (Nici acum nu-și poate imagina Alexei Marinat cum pe parcursul a mai multor ani se prezenta ca deținutul politic numărul 886.)

Scriitorii Alexei Marinat, Lidia Istrati, Vladimir Beșleagă vor face tot posibilul ca să înveșnicească numele tuturor scriitorilor care au fost supuși reperițiilor. Nicolae Ghibu spune, că nu demult a vizitat acele locuri de exil. Urmează mai multe imagini fotografice. Alexei Marinat întotdeauna a crezut că va veni o zi „когда я буду судить за необоснованный арест, не может быть, что не настанет такой день, иначе станет конец света; преобразование человека - так они хотели...” (când eu voi pronunța sentința pentru un arest neîntemeiat, va veni o asemenea zi, în caz contrar va veni sfârșitul lumii; ei și-au pus în cap să transforme omul...) În timp ce se filma și se imprima la magnetofon cuvintele lui Alexei Marinat, în cadru apare imaginea unui om care se duce undeva în neființă și pe spatele căruia era imprimată cifra P- 886.

Comentariu: Un documentar, consacrat scriitorului Alexei Marinat, deținut politic. Filmul nu a avut o premieră la Chișinău, ci doar la Moscova. Un documentar necunoscut în Republica Moldova până în prezent.

Din spusele regizorului Nicolae Ghibu: în timpul filmărilor s-au adresat la Comitetul Central al PCM un grup de cetățeni, care au declarat că ei vor

să vorbească despre Alexei Marinat. De ce au dorit să intervină, nu a fost clar. Un alt amănut pe care l-am aflat de la regizorul Nicolae Ghibu: Alexei Marinat, deși a știut cine l-a turnat la securitate, nu a dorit să spună numele lor.

Documentarul a fost realizat în limba rusă. În opinia scriitorului, adevărul trebuie spus „în variantă stalinistă”. Pentru a fi înțelese mai bine de cititori, aceste dialoguri și mărturisiri au fost traduse în limba română.

Sursa:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc. Studiu istoric (1960-1990)*. Chișinău, 2007, p. 154.
- ◆ *Deținutul politic R-866 (f/d)*. CINEMATECA „MOLDCINEMA”.
- ◆ Ghibu Nicolae (regizor) [online] [accesat 15.12.2018] Disponibil: <http://cinema.art.md/person/222/index.html>

PICTORUL MIHAI BRUNEA

(Художник Михай Бруня), color, 2 acte

Scenariul: Victor Sundeev

Regia: Ana Iurieva

Imaginea: Albert Iuriev. Muzica: Iurie Aleabov

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Viața”, 1991

Conținut: Filmările se efectuează într-o încăpăre. Un ceas bate ora exactă. La o masă de lucru se află pictorul. Dincolo de geam, că încăpărea se află într-un demisol, se vede zăpadă, trec oameni. O masă de scris. Pictorul face o muncă foarte mișgăloasă, poate în lemn, nu se vede exact materialul. Iată-l și pe Mihai Brunea, filmat de aproape, „aruncă” pe o foaie albă un desen în creion: un visător cu

plete. Prin încăpăre sunt împrăștiate peste tot mape, cărți, ilustrații. Oamenii continuă să treacă pe lângă geamul său. În atelier, că se filmează în atelierul pictorului, e lumină. Pictorul lucrează. Citește „Maestrul și Margareta” de M. Bulgakov. Iată și desenul cu Beghemot-ul. Pendulul bate, e oră târzie de noapte. Pictorul s-a afundat în lectură. Apoi s-a ridicat și și gătește de mâncare pe un reșou electric. Toarnă ceva dintr-un pachet, mestecă, gustă. Îl vedem desenând cu pensula, corectând. Folosește o tehnică neobișnuită. În atelier intră o pisică, vine, probabil, la mâncare. Pictorul meșterește ceva. Pare să fi uitat de mâncare. Pisica urmărește mișcările pictorului. Așteaptă răbdătoare. Pictorul meșterește, combină vopsele. Se aude o muzică, se aud niște sunete. Se aude o voce, e ceva din imaginație, niște personaje care au prins viață. Personaje înfricoșătoare! O inscripție pe un arbore *Genealogia nebuniei*. Se observă multe mâini în loc de crengi, personaje ieșite parcă din iad - cu chip de om și coarne pe cap. *Ura*: Un tanc, pe el sunt urcați mai mulți oșteni, în stânga Stalin și Hitler, sus deasupra lor, Moartea cu coasa în mână. Cum arată *invidia*: ființe supraomenești, fantastice, cu ochi mari, cu dinți lungi și gheare. *Superbia Oracolul* sunt ilustrate în felul următor: un bărbat de proporții uriașe, din buzunar îi iese un pitic cu un drapel mic, un altul i se urcă pe picior. La fel de neobișnuit, sunt ilustrate *lenevia*, *lăcomia*, *defăimarea*, *egoismul*. Comentariu: dacă aveți în inimile voastre gelozie mare și ceartă, să nu vă lăsați, să nu vă lăudați, să nu luptați împotriva adevărului. Se aud pași, pendula ceasului se mișcă ritmic. Pe ecran se perindă diverse personaje create de pictor: de la Ponțiu Pilat și Isus Hristos până la personaje literare

izvorâte din imaginația artistului. Are și un șir de personaje nimate *Dumnezeul tâlharilor*. Printre ei este Lenin, Iuda. Pe un desen se văd toți dictatorii stând la o masă. Vocea de după cadru: Iată-l și pe artist în hainele personajelor sale, în „pielea lor, ca într-un spectacol de teatru.”

Filmări pe bulevardul principal al capitalei, pe lângă Poșta Centrală, vizavi se vede clădirea primăriei. Pe stradă merge, printre pietoni, pictorul Mihai Brunea, ducând în spate pânzele sale, rame pentru noi picturi. E primăvară, zi cu soare, zăpada se topește, băltoace cu apă pe trotuar. Mihai Brunea se îndreaptă spre atelierul său, undeva la o margine a orașului. Ajunge, intră. Un interior cu pensule, flori uscate, același și parcă altul. Se așează și se apucă de desenat. Pe masă se vede cartea lui Franz Kafka „Castelul”. Pictorul Mihai Brunea își continuă munca la noi creații care vor izvorî din imaginația sa.

Comentariu: Un documentar creat dintr-o simțire liberă, fără frică, fără teama de a fi cenzurat. Portret de creație al unui pictor nonconformist, Mihai Brunea (n. 1949), care și-a început activitatea ilustrând cărți de valoare, a muncit mult, găsindu-și propriul drum în arta plastică.

Surse:

- ◆ *Pictorul Mihai Brunea (f/d)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.

EU AM MERS DUPĂ SOARE
(I followed the sun), color, 53`09

Scenariul și regia: Alina Ciutac

Imaginea: Ion Chistruga.

Traducerea: Marina Iliciova

Compozitori: Sergiu Berinski, Eugen Doga, Alexandr Lebedev, Eduard Lazarev, Mikael Tariverdiev

Voce: Alina Țurcanu

Producător: studioul „Moldova-film”, 2010

Conținut: Filmul începe cu titlul în limba engleză – *I followed the sun*. Parcă ar fi titlul unui ziar, fiindcă imaginea pare a fi un ziar de altădată, cu materiale în limba engleză, prețul de „5 cents”, iar fotografiile, în mișcare, și pelicula de cinema desenată în josul paginii, cât și inscripțiile în engleză: „Play movie Scenes” (Începe filmul Scene) amintesc de noul gen artistic din secolul trecut: cinematografia. Imaginile în mișcare evocă un Chișinău din perioada interbelică: un tramvai, oameni pe străzi, o inscripție *Bere Găzoase*, cafenele, terase, chelneri și o melodie în vogă, un tango, cântat de irepetabilul Cristian Vasile. Acest tangou și versurile lui melancolice: „Răscolesc în mine triste amintiri, Glasul din trecut rețin...” vor însoți fragmente întregi în acest documentar. După acest început, original și sugestiv, urmează cadre cu o pisică pe un acoperis pe care e scris, în limba rusă, „Я ушел за солнцем” și ca o umbră se proiectează inscripția în limba română „Eu am mers după soare”. Ceva mai sus se citește inscripția Valeriu Gagiu. Filmul continuă cu cadre din pelicula „Omul merge după soare” – băiețelul pe nume Sandu, cu mâna streșină la ochi, urcat sus pe

acoperișul vopsit în culoarea cerului, se uită la soare. În cadru – Valeriu Găgiu cu fiică-sa și nepoțelul. Vocea comentatoarei de după cadru: „Foarte rar ni se întâmplă să trecem pe lângă ei. Ei nu merg prin locurile noastre preferate (subtitrare în limba engleză, iar textul rostit este plasat sus, în partea stângă a ecranului). Uneori îi vedem pe stradă, dar nu ne putem permite să-i salutăm, pentru că-i credem prea departe, iar majoritatea dintre noi nici nu au auzit de ei... Nu ne vorbesc niciodată despre nemărginita și aprecierea celor care le-au descoperit creația. Despre ei trebuie să ne amintim singuri, pentru că acești oameni sunt valorile pe care se ține neamul nostru.” Acest preambul despre „valorile pe care se ține neamul nostru” sfârșește cu fraza: „Unul dintre ei este Valeriu Găgiu.” Cadre din actualitatea de azi: o casă la curte, o grădină, un cuptor, o masă rotundă, iarbă verde. Valeriu Găgiu înconjurat de familie. Vocea feminină comentează: „Într-o viață de 70 de ani i-a fost dat să asiste la marile evenimente, zguduiri și greutăți ale vremii prin care a trecut neamul nostru și care au lăsat urme adânci în sufletul lui. Tot ce a trăit în viață, momente din biografie, scene, dialoguri și-au găsit locul în multe dintre lucrările sale.” Chipul lui Valeriu Găgiu în perioada când s-a filmat documentarul. Poartă ochelari de soare. Aceași voce feminină: „Valeriu Găgiu s-a născut la 1 mai 1938 în Chișinău, în familia unui învățător. Mama era casnică.” În imagine – o fotografie cu Valeriu Găgiu mic, apoi o altă fotografie cu mama, tatăl și copilul Valeriu. Vocea lui Valeriu Găgiu de după cadru, apoi chiar regizorul în cadru (pe parcursul filmului va vorbi numai Valeriu Găgiu, *n.a.*), care spune: „Antoine de Saint-Exupery scria, că toți oa-

menii mari mai întâi au fost copii. Dar foarte puțini își mai aduc aminte de asta. Aș vrea să mă opresc aparte la copilăria mea, la anumite momente din viață despre care în timpul sovieticilor nu se putea vorbi, dar care au influențat adânc creația mea de cineașt și scriitor. Eu mă țin minte de la doi ani, deși mulți nu mă cred. Da, țin minte foarte bine cutremurul din anul '40 (1940, *n.a.*), fiindcă am fost scos din casă de părinții speriați (imagini cu case ruinate în urma cutremurului, grămezi de moloz, pereți fără sticla de la geamuri) și în jur era un adevărat vacarm, bubuituri, trăsnete, țipete, bocete de femei. S-a prăbușit nu departe de noi turnul închisorii. Eu și acum îmi aduc aminte vocile celea stridente a bătrânilor care strigau. La noi în curte erau mulți vecini rusefoni, și, nu știu de ce, din copilărie mie îmi părea că limba rusă este limba oamenilor bătrâni.” (O imagine cu doi bărbați în vârstă, cu bărbi lungi, probabil, lipoveni.) Valeriu Găgiu: „A doua amintire îi legată tot cu o retrăire sufletească a mea profundă care a jucat un rol important în viitoarea mea viață de cineașt. A fost rătăcirea mea pe străzile orașului (cadre din filmul „Omul merge după soare” cu băiețelul care aleargă pe stradă mânănd o roată de fier), când eu m-am luat după niște băieți, care rostogoleau cerul lor de fier pe strada noastră. Cât am umblat după ei, nu știu, dar știu că părinții m-au găsit târziu în niște tufe vizavi de biserica de pe strada Bulgară. (În imagine – Biserica Adormirii Maicii Domnului de pe str. Bulgară.) „Apropo, spune Valeriu Găgiu, în această biserică eu am fost botezat de un ofițer român, căpitanul Capone, (o fotografie de grup în care este prezent și un ofițer) care era un mare admirator a lui Valeri Cikalov (fotografia aviatorului rus, Cika-

lov) și în cinstea lui el m-a numit Valeriu. (Cronică documentară cu avioane care zboară și bombe care cad, se aud explozii.) Valeriu Gagiu continuă șirul amintirilor: „Țin minte, când s-a început războiul, când ardea orașul, ardea cerul. Eu am văzut o luptă aeriană. Mie mi se părea că un avion s-a aprins de la soare (imagini cu avioane care zboară, lumini și un soare roșu pe cer) și în general soarele, nu știu de ce, parcă mă „persecuta” toată viața (imaginea soarelui, zboară avioane). Vedeam soarele prin sticlele astea afumate (imaginea unor copii care se uită la soare prin sticle înnegrite). Apusurile și răsăritul mă atrăgeau foarte mult.” (Imaginea unui soare care răsare, cerul e roșu în jurul lui. Urmează cadre alb/negru cu avioane care bombardează Chișinăul.) ”În timpul războiului, Armata Roșie arunca în aer tot ce era în orașul acesta valoros, îndeplinind ordinul lui Stalin să nu lase dușmanului nici o palmă de pământ. (Imagini cu ruine, clădiri fără acoperiș, explozii.) Cine spune acum că fasciștii au bombardat Chișinăul și l-au distrus, au dreptate numai într-o măsură, fiindcă da, au fost bombardamente, dar au fost foarte puține, majoritatea clădirilor însă au fost distruse de Armata Roșie. A rămas numai Banca (Sala cu orgă, *n.a.*) cu doi lei, cum o numeam noi. Numai că leul a pierdut jumătate de față. (Cadre cu Banca distrusă și capul leului căzut jos.) Mulți documentariști de ai noștri au folosit pe urmă această cronică, învinuindu-i numai și numai pe nemți și români de distrugerea Chișinăului. Dar de fapt aceste cadre au fost filmate de operatorii militari români.” (Cronică documentară, alb/negru cu Chișinăul distrus după retragerea Armatei Roșii, cadre cu Catedrala, Clopotnița, Arcul de Triumf. S-au făcut filmări de sus,

din avion. Chișinăul arăta ca un oraș pustiu.) „Chișinăul a fost bombardat și de americani și puțini oameni știu acum, că la Chișinău era dislocată o armată de blindate a sectorului „Ucraina de Sud” a Armatei Wehrmacht-ului. Și americanii au bombardat anume partea de jos a Chișinăului, unde era Marele Stat Major al armatei de blindate.” (Imagini cu lupte aeriene, explozii, bombardamente.) „Oamenii nu știu lucrurile acestea, dar ar trebui să le știe. (Imagini cu blindate fumegânde, ostași.) Eu sunt chișinăuean, mă doare, și mi-i drag tot ce aflu despre orașul meu natal.” (Imagini cu oameni din Chișinăul antebelic pașnic). În cadru - Valeriu Gagiu: „Eu ca fire nu sunt aparteid, nu sunt de acord cu Druță care spune că „patria mea e acolo, unde mi-e mai bine.” Și pe urmă, primul meu film a fost consacrat Chișinăului – „Omul merge după soare”, și tot ce-a influențat primele impresii ale mele pe care le-am rețut în acest oraș (cadre din filmul „Omul merge după soare”) pe străzile lui, despre oamenii lui (imagini din „Omul merge după soare” cu Dumitru Fusu în rolul milițianului cu Sandu de mână, apare și Ion Ungureanu, îmbrăcat în halat alb, joacă rolul unui savant, figură înaltă, în spatele lui se profilează orașul). Vedeți, câți eroi sunt aici, sunt oameni diferiți – de vârstă, de naționalitate (băiețelul privește fascinat la savant, la ochelarii lui enormi). Știți, nu era chiar ușor să arăți doi evrei pe timpul cela (imagini cu lustragiul din film și vecinul său, bărbierul Coca.) Lustragiul de pantofi fără picioare și un frizer care vorbesc în limbajul mahalalelor din Chișinău cu un accent pronunțat evreiesc, moldovenesc, rusesc. Este un colorit oarecare.” (Urmează cadre din film cu lustragiul, bărbierul, un pensionar care se duce la

pescuit și băiețelul care urmărește întreaga scenă și aude dialogul dintre ei – că lustragiul, până la război avea picioare, bărbierul avea păr pe cap, iar acum e chel și că până la război a fost cu totul altceva.) Valeriu Găgiu: „Să știți, că atunci era o îndrăzneală să arăți pe ecran că mai sunt și așa oameni, că nu există numai limba oficială a statului, dar că există și limba moldovenească, așa o numeau, că de română nu putea să fie vorba, mai exista și limba idiș, că mai exista limba bulgară (cronică documentară cu imagini de la Piața Centrală), că mai există țigani. Orașul nostru era multinațional (imagini din Chișinăul antebelic, copii pe străzi, dughene), că oamenii se împăcau foarte bine. Dacă nu era limba noastră alungată la bucătărie, în suburbii (cronică documentară din Chișinăul antebelic, terase, oameni șezând la mese și citind ziare, se aude tangoul, cântat de Cristian Vasile cu „răscolind în mine triste amintiri...”), ni se dădea voie să vorbim limba noastră română, normal, frumos și era utilizată... Vedeți, în ce limbă bâlbâită vorbim noi aproape toți acum?! Fiindcă așa noi am fost educați, și oamenilor de vârsta mea le e mai greu să-și aducă aminte de limba română, aceea pe care au vorbit-o cândva.” (Cronică din Chișinăul antebelic, casa lui Herța, răsună tangoul de altădată, interpretat de Cristian Vasile, pe stradă oameni, unii merg pe biciclete, se vede câte-o birjă.) Valeriu Găgiu continuă: „În curtea noastră trăia o femeie care a fost poreclită „vin ai noștri, pleac-ai noștri” ori „pleac-ai noștri, vin ai noștri” (cronică, filmată în 1940, când se refugia administrația română din Basarabia, se văd birje, automobile, soldați). Tare mai plângea, când plecau românii în anul `40 în legătură cu ultimatumul (imagini cu avioane și parașute, mu-

zică rusească, tancuri sovietice). Când au venit rușii, ea i-a întâlnit cu lacrimi de bucurie (cadre documentare cu tancuri, ostași sovietici, civili care-i salută, o femeie aleargă spre un tanc și le întinde ostașilor un buchet de flori). Au venit ai noștri (imagini cu niște care, oameni pe străzi, se întorc românii). Și pe urmă, în `44, s-a repetat același lucru. Iar pleacă românii și au venit tot „ai noștri”, rușii (imagini cu ostașii roșii pe străzile Chișinăului). Ea i-a întâlnit cu mare bucurie. Vasăzică, după ce a fost dinamitat orașul, a ars (imagini deplorabile ale orașului distrus), s-a retras Armata Roșie, au venit ai noștri (ostași români pășesc pe flori, sub picioare li se aruncă flori, se văd niște ostași care dau jos steaua cu cinci colțuri de pe o clădire). În anii războiului, eu am fost dat la o grădiniță care era prin apropiere. Ne-au adunat pe noi de 10 mai la o sărbătoare națională a României (Ziua Regelui și a Independenței, *n.a.*). Și noi, copiii, am dat un concert (o fotografie cu Valeriu Găgiu mic, îmbrăcat în costum național, ca și ceilalți copii, și cu cușmă pe cap). Ne-au urcat pe scenă și cântam „Trăiască Regele!”, imnul național al României. Cântam: „Trăiască Regele/ În pace și onor/ De țară iubitor/ Și-apărător de țară.” (Imnul regal. Versuri Vasile Alecsandri, *n.a.*) Și nu știu cum, din prea mult zel, avânt patriotic, mi s-a rupt guma la pantaloni și mi-au căzut pantalonii pe scenă. S-au început hohote de râs, era un moment solemn, se cânta imnul țării, abia-și țineau râsul în sală. Am ridicat repede pantalonii, cineva m-a tras în spate (o fotografie cu Valeriu Găgiu, în costum național, probabil, înainte de concert, cu tatăl). În orice caz, am avut o zi grea. Și nu am devenit antimonarhist din cauza asta. Din contra, eu foarte mult îl respectam

pe rege și voiam să-l văd vreodată. Și l-am văzut o dată (imagini cu Regele Mihai tânăr, când a venit la Chișinău, îmbrăcat în haine de militar), pe Alexandru cel Bun, unde-i Piața acuma (Regele Mihai, cu ochelari negri, se salută cu militari, dă mâna cu ei). Acolo era un loc, unde arătau filme documentare. Asta a fost prima mea cunoștință cu cinematografa și acolo am văzut cadrele cu regele, care sunt și acum păstrate (o sală de cinema, pe ecran – cadre dintr-un film). Ei, ai noștri, românii de data asta, au stat până în '44, dar în primăvara anului '44 a fost rupt frontul (cadre cu tunuri, obuze), rușii au ajuns la Bălți, la Orhei deja era frontul (imagini cu un tren pe vagoanele căruia era scris „Refugiați”) și a fost dat un ordin pentru toți intelectualii să ne retragem în România. Și noi am sosit la București.” (O fotografie de familie: tatăl, mama și Valeriu Găgiu, copil.) ”Dar în timpul ăsta s-au început groaznicele bombardamente americane (imagini documentare cu avioane care bombardează Bucureștiul), suna alarma antiaeriană și noi toți fugeam la un spital la un adăpost pe strada Patru Scaune. Și trebuia să se întâmple cu mine asemenea caz, că în timpul când noi fugeam să ne ascundem în subsol (cadre documentare cu oameni, copii care aleargă să se ascundă de bombardamente, se auzea cum răsună alarma antiaeriană), pe mine m-a înțepat o albină și eu strigam mai tare decât alarma ceea antiaeriană. Vorbesc despre bombardamentele aeriene la București. Să știți că erau și victime la București. Au mai bombardat Ploieștii, Câmpina, bombardau sondele din Ploiești, bombardau și Bucureștiul. Straniu lucru (zâmbește gânditor), totuși românii sunt stranii! Toți îi așteptau pe americani și erau bucuroși că-i bombardează, numai să

vină mai repede americanii să-i salveze de sovietici.” (Cadre cu bombardamente, copii plângând, oameni oboșiți, femei care plâng.)

Valeriu Găgiu în cadru: „Toată lumea din București care avea posibilitate, s-a retras în satele apropiate (cadre cu oameni, femei și copii, cu torbe, geamantane, bagaje în spate, merg pe un câmp). Ne-am retras și noi la Movilița, un sat la 35 km de București. Cu satul ăsta îs legate foarte multe amintiri. Eu am văzut războiul acolo (cadre cu refugiați - oameni bogați, femei bine îmbrăcate). În primul rând, am văzut refugiați – elita bucureșteană, ofițeri, aviatori români și germani. Erau ofițeri frumoși, blonzi și înalți (cadre cu femei elegante care râdeau, ofițeri, se auzea muzică). În sat erau și blindate nemțești. Pe noi, copiii, ne interesau blindatele, vroiam să ne ridicăm pe dânsle. Ei ne dădeau voie. Pe mine mă mângâiau pe cap, da mie tare nu-mi plăcea când cineva mă mângâia pe cap (cadre cu soldați nemți, unii se bărbiereau, alții beau din niște sticle mari, un neamț jumulea o găină). Eu aveam un păr cărli-onțat și toți vroiau să bage mâna în părul meu. Un neamț m-a întrebat, dacă știu vreo poezie. În limba germană m-a întrebat. De unde l-am priceput, cum l-am înțeles sau poate a vorbit stâlcit românește, nu știu. „Sugur ca da, știu!” S-au adunat mai mulți ostași, m-au urcat pe un tanc. Și au am început: „Salut, salut, drapeau roumaine!” Vrasăzică, în franceză: „Trăiască, trăiască, drapel românesc!” „Nicht, nicht, nicht!” Nu asta! Bine! Atunci eu le citesc: „Я ленинский сыночек, я юный пионер!” – în limba rusă. Cum a rămas poezia asta din 1941 în memoria mea, nici până acum nu-mi dau seama (Valeriu Găgiu duce un deget la frunte). „Nicht, nicht, nicht!”

strigau foarte supărați. Ei, bine, hai că vă liniștesc eu acuma. Le-am spus ceva cu „Cățeluș cu părul creț...”. „Nicht, nicht, nicht!” E-e-e, eu eram hâtru, cred că mai citisem pe undeva, dar nu țin minte, acum vă dau gata, și le citesc în germană: „Frühling, Sommer, Herbst, Winter!” „Ja, ja, ja!” – fericiți nemții că eu știu și-n limba germană poezii. Și mi-au dat bomboane, și m-au ridicat, și m-au aruncat în sus.” Valeriu Găgiu povestește și cazuri care i-au displăcut în comportamentul ostașilor germani, l-au revoltat, când, de exemplu, un soldat neamț a bătut un prizonier sovietic.

La vârsta de 70 de ani, Valeriu Găgiu a revenit în satul Movilița, a mers prin acele locuri din îndepărtata copilărie. Privește în sus, la cer. „Uite, cerul ăsta a fost brăzdat de mii de avioane. Când le povestesc unora, nici nu te cred. Veneau cu sutele, cu miile (cadre documentare cu foarte multe avioane care zburau pe cer). Ce se făcea aici în cerul acesta! Lupte grele, tunurile antiaeriene băteau. Era un infern! Erau fortărețele astea americane... Pe urmă mulți ani vuietul lor mă persecuta. Pe la 10-11 dimineața veneau și tot ce era în jur bombardau... Românii om vesel (imagini cu doamne elegante, seara, petreceri, bărbați, beau șampanie), ei erau siguri că se schimbă totul spre bine. Mai repede de-ar veni americanii și se va termina totul. Dar până când să vină americanii, au venit rușii, „tovarășii” noștri sovietici. Au început să sosească tancurile (imagini cu tancuri sovietice pe străzile din București). Țăranii români, speriați un pic de bolșevici (cadre documentare cu mașini militare, ostași roșii), au văzut că nu-s chiar dracu, îs oameni normali. Ei aruncau copiilor bomboane – bomboanele erau de la nemți,

vasăzică, aruncau săpun – tot de la nemți (bărbați, femei pe străzi, soldați pe tancuri). A trecut frumos toată armata asta spre București. Eu sunt martor și vă spun: au întâlnit-o foarte bine! Ei, da calvarul s-a început noaptea. Pe neașteptate. S-au auzit rafale de automate, focuri de armă, răcnete. Împușcau tot ce le cădea: porci, câini, intrau în case și se legau de femei. Ca niște barbari erau! (cadre cu femei care plângeau, bărbați triști cu copii în brațe). Au intrat și la noi în casă. Dar tatăl era bolnav de pneumonie în luna august. A răcit, l-a prins o ploaie torențială. Și au intrat rușii în casă. El s-a opus lor și ei l-au lovit cu patul automatului în cap. Și tata atunci a spus: „Ребята, что вы делаете?” (Băieți, ce faceți?) A început să vorbească cu ei rusește. Și erau așa de uimiți, că în satul ăsta au auzit limba rusă. „А что ты, браток? Наш, что ли?” (Ce-i, frățioare? Îi fi de-al nostru?) Și s-au dus și au închis ușa. Și casa noastră a scăpat, dar în jur era pârjol.” (O imagine cu un colac și o lumânare aprinsă.) Valeriu Găgiu: „Cred că lovitura asta i-a fost fatală (în imagine mormântul tatălui lui Valeriu Găgiu, e scris pe cruce: Gheorghe Găgiu 1909-1944). La 35 de ani tatăl a murit, în floarea vieții.” Fața îngândurată a lui Valeriu Găgiu. O slujbă de pomenire în biserică din Movilița. „După înmormântarea tatălui, ne-am întors cu traiul la București (imagini din Bucureștiul de azi). Eu rămăsesem cu mama, bunelul, verișorii. Aproape în fiecare zi ne duceam în centrul Bucureștiului, treceam pe la Palatul Regal (în imagine – Palatul Regal în prezent). Eu visam că regele o să apară și o să mă salute. Și eu stăteam și-l așteptam pe rege. Din păcate, nu mi-a fost dat să-l văd.” (Imagini din București.)

Vocea lui Valeriu Gagiu: „La insistența autorităților sovietice, mai toți basarabienii au fost forțați să se întoarcă în noua lor patrie, Uniunea Sovietică (cadre cu femei, copii care coboară din eșaloane și sunt ajutați de ostași sovietici.) Când ne-am întors, am găsit alt oraș (imaginea Chișinăului distrus), totul în ruine, cu populația majoritar rusofonă, limba română poate se auzea câteodată numai la piață, vorbeau țaranii. Dar așa, peste tot domina limba de stat a Uniunii Sovietice. A fost o teroare lingvistică, așa spune eu astăzi, fiindcă era mare diferență între moldovenii care trăiau în sate și moldovenii care trăiau în oraș. Moldovenii care trăiau în sate, trăiau într-un mediu compact care-și păstrau limba, se conserva limba asta țărănească, obiceiurile. Ei nu aveau nici un complex în sat, pe când noi, orașenii, eram supuși unei presiuni lingvistice nemaipomenite! (o imagine cu o femeie care atârnă alături de firma, scrisă în limba română „Pălării Dame” o alta, scrisă în limba rusă „Магазин дамских шляп”). Dacă vorbeai românește cu cineva, altul îți făcea observație: „Tu vorbești românește, dar nu vorbești moldovenește!” (imagine cu un manual de Limbă moldovenească în grafie latină). Trebuia să-ți fie rușine că ești român.” (Cadre documentare în care se văd cărți în limba rusă sau traduse din rusă, ziare în limba rusă: „Советская Украина”, „Известия”, „Правда” (Sovetskaya Ucraina, Izvestya, Pravda). Se aude cântecul și versurile în limba rusă: „От Москвы до самых до самых до окраин... Человек проходит как хозяин...”, bărbați fumând cumpără de la un chioșc de ziare, unul care merge pe strada principală pe unde sunt instalate ghiveciurile mari cu flori, a lăsat să-i cadă ziarul jos și s-a dus mai departe. Se vede

monumentul lui Ștefan cel Mare, filmările acestea fiind făcute dinspre str. Bănulescu-Bodoni (Gogol în perioada sovietică). Se mai vede edificiul BM „B.P. Hasdeu” (Biblioteca Orășenească „Jdanov”, copacii din față, mașini pe stradă, Arcul de Triumf.) Vorbește Valeriu Gagiu: „Încetul cu încetul viața intră în albia ei (se văd ghiveciurile cu flori, oameni, copii îmbrăcați în haine de vară). Mama s-a măritat a doua oară. Cu un artist cu un bas profund, de educație românească. (O fotografie cu mama, Valeriu Gagiu și tatăl vitreg). Și acest tată vitreg al meu a hotărât, nu știu de ce, să mă deie la școală muzicală. (O fotografie cu tatăl vitreg și Valeriu Gagiu, copil, cu vioara în mână). Spunea că am auz. Dar școala muzicală era școală muzicală rusă. (O imagine cu „Детская музыкальная школа”). Nu se preda nici un obiect în limba română. (Cadre documentare cu copii care merg la școală purtând huse cu instrumente muzicale). Nu mi-a fost deloc ușor să recuperez tot ce știu alții, să învăț un instrument foarte greu care era vioara, dar să învăț și limba rusă. Limba o învățam pe stradă, fiindcă pe strada noastră multă golănie era și-i enerva momentul ista, când apare cineva cu vioara și mama striga ceva în limba română. Ei nu puteau să suporte nici limba română, nici un tip care umblă cu vioara pe stradă. Ba Antonescu mă numeau, ba Ceikovski, când vedeau mapa mea cu profilul lui Ceakovski. De mic copil, de la vârsta ceea, eu am fost nevoit să mă apăr, să mă învăț să răspund, și strada m-a învățat multe lucruri care mi-au fost de folos în viața mea de cineast. (Cadre din filmul artistic „Corbii prada n-o împart” cu băiatul cu vioara). Într-o zi, eu cu vioara mea și cu mapa cu Ceakovski, treceam pe lângă clădirea KGB-ului din

Chișinău (exact acest moment este jucat în filmul „Corbii prada n-o împart”, *n.a.*). Un drac de golan de la Malina Mică mi-a zmulș chipiul din cap și l-a aruncat pe acoperișul geamului unui subsol în care zăceau deținuții politici, arestați de kgb-iști. Eu am vrut să intru să văd, ce-i cu chipiul meu, dar santinela de la colț cu un automat în mână, m-a alungat de acolo.” (Cadre din filmul „Corbii prada n-o împart”. Ploua, oamenii mergeau, grăbiți, pe stradă, ținând umbrele deasupra capului, băiatul sta și se uita, îl ploua, pe obraji îi curgeau lacrimi). „Și așa a și rămas chipiul meu acolo. Luni de zile treceam pe lângă clădire, îl vedeam, pe ploaie, pe zăpadă, nu știu cum nu l-a luat vântul. Încă am mai avut eu întâlniri cu clădirea aceasta (imagine cu plăcuța pe care e scris în limba română cu caractere chirilice „RSSM Ministerul Neprimejdurii de Stat” și în limba rusă „МССР Министерство Государственной Безопасности”). Pe mama au început s-o cheme la interogatoriu la KGB. Cred că a pârât-o cineva din vecini. „Cu ce misiune subversivă contra statului sovietic a venit ea din România?” Și ea mă lua cu dânsa să stau pe un prag vizavi de clădirea KGB-ului și să mă uit la geam (imaginea unei clădiri vechi, cu balcon, ușă veche), că ea pe geamul ista mă vede și dacă pe ea o s-o rețină, o să-mi facă un semn. Și eu pe ploaie, în soare stăteam pe pragul ăsta și mă uitam la geamul acela s-o văd pe mama (imaginea unei clădiri cu scări care se afla în față). Ei, în sfârșit, când apărea ea era o mare fericire și bucurie. N-au arestat-o pe mama și n-au mai chemat-o la interogatoriu. Dar... Am simțit eu atunci ce înseamnă puterea sovietică. După război, la noi, era o viață foarte grea. Dacă anul '45 mai era cum mai era, vara anului 1946 a fost foarte cumplită

(cadre din filmul „Gustul pâinii” – pământul crăpat de secetă, o femeie în vârstă, cu un băț într-o mână, de care se sprijinea, iar cu altă mână ducea o sarcină de crengi uscate în spate, desculță, pășește pe un loc pustiu și secătuit). O secetă cumplită, o secetă care a ars tot! Dar în afară de asta, în sate umblau, din casă în casă, împuterniciții, așa-zișii „upolnomocennii” statului sovietic și strângeau de la oameni pâine. Erau măturate toate podurile, erau cotrobăite toate hambarele (cadre din filmul „Gustul pâinii” cu „upolnomocennii” care deșartă ulcele cu grâu, care duc în căruțele lor cerealele, în cadru a nimerit și un câine trist și istovit care se uită la acest convoi), peste tot unde ascundeau oamenii se confiscă în folosul statului ca „postavkă” (cadre documentare cu căruțe care aveau și lozinci) și oamenii începeau să simtă tragedia care-i aștepta la iarnă. Fiindcă era luat și grâul pentru semănat. Un film consacrat foametei l-am făcut mai târziu, „Gustul pâinii” (în imagine – interpretul lui Mircea, actorul Sandri Ion Șcurea, într-un lan de grâu, arunca câte un bob în gură și-l rumega, apoi alte imagini cu o nuntă, în timp ce scoteau mireasa din casă, a început să ploaie, orchestra cânta o muzică săltărească, toți au început să danseze, să chiuie, vorniceii aruncau mireasa în sus). „Gustul pâinii” era un film-bombă pe atunci. Aceasta era prima lucrare artistică despre foamete, că a existat aici foamete, rezistența armată era arătată pe ecran (în cadru – actrița Marica Balan, interpreta Vasiliuței, cu un automat în mână, împușca), despre multe lucruri proprii timpului care l-a trăit Basarabia după război (imagini cu bărbați care împușcă, apoi cadre cu Mircea, care împușcă și el în aer, în fața mulțimii adunate în centrul satului) și, desigur, filmul era

convingător. A avut o soartă dramatică. Întâi a fost glorificat, reprezentat la multe festivaluri în străinătate, a primit multe premii internaționale și la festivalurile unionale, dar pe urmă, printr-o hotărâre specială a Biroului Comitetului Central, interzis și scos de pe ecrane pentru încălcarea adevărului istoric (în imagine - Mircea-S.I. Șcurea în lanul de grâu) și pus pe poliță pe 20 de ani. Eu trebuie să vă spun, că foametea din Basarabia a dus foarte mulți oameni (a dus în mormânt - a vrut să spună, *n.a.*), poate mai mulți decât războiul. În orice caz, eu știu o cifră de 300.000 de oameni. E mare dezastru și ce nu s-ar spune despre comuniști, niciodată nimeni n-o să ierte. Poporul nostru care nu-i răzbunător și nici ranchiunos, n-o să ierte acest moment crâncen în soarta poporului nostru.” (Imagini cu femei îndoliate, copii triști, bărbați necăjiți).

Valeriu Gagiu vorbește în fața camerei de luat vederi: „La 5 martie anul 1953 moare Stalin. Vestea asta am aflat-o, auzind bocetele unei femei (imagini cu portretul lui Stalin la primăria din Chișinău, pe atunci consiliul orașenesc, atârnat sus, la balcon, la intrare erau oameni cu portretul lui Stalin, cu ziare în mâini). Asta era vecina noastră, pe care am poreclit-o „vin ai noștri, pleac-ai noștri”. Ea prima a început să bocească, să-și rupă părul din cap, să strige, „cum o să trăim noi mai departe fără tine, părintele nostru, marele nostru conducător?!” (cronică documentară în care se vede un tablou imens al lui Stalin și femei, ștergându-și lacrimile). Venisem eu la școală (imagini cu elevi, portretul lui Stalin, învățători, pionieri în careu), profesori în lacrimi, copii în lacrimi. Toți plâneau, da din mine nu ieșea, nu ieșea măcar o lacrimă. Nu puteam s-o scot

din mine!” Valeriu Gagiu vorbește expresiv, gesticulează, amintindu-și acest moment și repetă a doua oară: „Nu puteam s-o scot, lacrima asta!” Continuă: „Nu puteam să plâng, când Stalin a deportat-o pe bunică-mea!” Continuă după o mică pauză: „Toate lucrurile trebuie luate în dialectică, în complexitatea lor.” Urmează cronică documentară: un interior cu Stalin în picioare, un fel de monument, e scris sus, în dreapta și în stânga, anii 1879-1953, flori, se văd soldați, portretul lui Stalin, apoi un „dynamik” – radio-„pălărie”, atârnat pe un stâlp într-un sat, răsună muzică funebră, mulți oameni adunați, bărbații, toți ca unul, își scot cușmele din cap. Alte cadre cu un monument al lui Stalin, aflat la intrarea în parc, probabil, în locul unde acum e Scuarul Europei, multă lume în jur, coroane cu flori, drapele coborâte în bernă. „Vă povestesc cazul ăsta cu deportarea. Tatăl meu și cu mama și cu tanti, care era o domnișoară atunci de vreo 19 ani, după concertul de la Filarmonică, s-au dus la restaurantul „Moldavia” (cadre documentare de epocă din Chișinău, oameni pe străzi, mașini care circulau în acei ani, o clădire cu afișe) și nu știu cum s-a așezat un ofițer rus, tânăr, cu epoleți de enkavedist (imagini cu ofițeri ai Armatei Roșii pe stradă). Mai întâi s-au speriat un pic, apoi au găsit limbă comună, el și-a cerut voie s-o invite pe domnișoară la dans (imagini de epocă cu perechi care dansează într-un local). Au dansat, s-a terminat cu aceea că au luat o sticlă de vin și au venit la noi acasă. Au băut ei vinul cela, au mai vorbit, pe urmă el s-a uitat la ceas și a spus că-i timpul să plece (imagini cu o mașină, în noapte, un bărbat care deschide ușa, urcă și pleacă) și a spus că dacă aveți pe cineva scriși culaci sau dacă au în biografie

ceva dubios să fie pregătiți, fiindcă în noaptea asta o să fie deportare. Mama n-a stat mult pe gânduri și a fugit la 25 de km, noaptea, pe câmpuri, singură (pe ecran se vede o lebădă care zboară în noapte). Când se făcea dimineața, a ajuns ea acolo (imaginea unui sat, în zare se profilează o moară și o răstignire) și i-a spus: „Hai, mamă, mai repede, plecăm, că o să fie deportări!” Numai mama s-a așezat, când deodată s-au auzit motoarele mașinilor. Atunci și-au dat seama și au fugit în grădină, în păpușoi, și n-au fost deportate (imagini cu persoane care ies pe ușă, în semiîntuneric, urmate de soldați). Dar cine a rămas în casă, sigur, a fost deportat în Siberia.” (Cadre cu o listă șampilată, se văd scrise nume, prenume, apar bărbați, femei și soldați, toți ei sunt filmați din spate, când ies pe ușă în semiîntuneric, însoțiți de o muzică tristă, urcă într-un tren care pornește.) Valeriu Gagi: „După moartea lui Stalin au început să se întorcă intelectualii în Chișinău, unul câte unul.” (Imaginea unui tren care oprește în gară. Sus e scris în limba română cu litere chirilice Chișinău, e scris și în rusă Кишинев, iar mai jos se citește clar cu litere latine următoarele „Bine ați venit, dragi prieteni!” Pe peron, o mulțime de oameni.) „Prin cunoștințele lor, eu am găsit cărți din marea literatură franceză: Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, François Villon. Scriitori interziși în Rusia: Zinaida Hippus, Sologub, Gumiliov. În general, am citit multă literatură. Prima mea publicație e legată cu anii adolescenței (imagini dintr-o tipografie, unde se tipăresc ziare). În 1953 am publicat în gazeta „Tânărul leninist”. Nu eu, de fapt un coleg de școală a trimis acolo poeziile lui și ale mele și ei au publicat, și chiar mi-au dat și un premiu (cadre cu adolescenți care citesc ziare).

Valeriu Gagi îmbrăcat în cămașă neagră, filmat în alt anturaj, poate la studioul „Moldova-film”: „Și pe urmă am început să frecventez redacția, la invitația redactorului, am început să vin mai des pe la ei. Și le aduceam și versuri în limba română. Dar n-am găsit înțelegere. Mi-au spus: „Dragă, în ce limbă scrii tu? Uite, cuvintele astea cu zăpadă-nadă, pe care le rimam eu, cuvintele astea nu-s cuvintele noastre moldovenești. Astea-s cuvinte românești. De unde? Dar, de fapt, ce limbă străină înveți tu la școală?” Eu spun: „Limba germană!” „Vezi? Nu-i drept! Limbă nemțească. Măi băiete, noi te sfătuim să citești literatură contemporană moldovenească, ca să înveți limba. Să-l citești pe Emilian Nesterovici Bucov, „Cresc etajele”, „La Floreni” de Lev Barschi, să mai citești „Tovarășul Vanea”. (Imagine cu cărțile lui Emilian Bucov, Fiodor Ponomari, alte cărți ale scriitorilor sovietici moldoveni). Și eu m-am lepădat de a scrie versuri în limba română (cadre documentare cu oameni de diferite vârste lângă o tarabă de cărți, se uită prin ele, le răsfoiesc, alte imagini cu țărani care se uită prin cărți). Eu am început mai întâi să versific, decât să înțeleg adevăratul sens al poeziei. Asta a venit un pic mai târziu, când am luat cunoștință de versurile marelui poet rus Esenin (imagini cu cele trei volume ale lui Serghei Esenin). Sigur, când am citit poezia lui Esenin, eu am înțeles sensul tropului, metaforei, sensul imaginii, sensul comparației, sensul rimei. Și pe urmă, avea Esenin dragostea asta nebună față de sat. Dar eu eram legat genetic, prin generații, de sat (două fotografii: Valeriu Gagi cu rude într-un decor de la țară). Bunica, după ce a evadat atunci din sat, locuia la oraș. Ea tânjea după pământ, după livadă, după ogoare. Toată viața

a fost legată de pământ (imagini din filmul „Omul merge după soare” cu băiețelul Sandu care mângâie o pălărie de floarea-soarelui ce creștea nu departe de havuzul din parc). Ea, sărmana, a semănat în fața blocului, unde locuia la o tante, niște semințe și a crescut o floare-a-soarelui, înaltă și frumoasă, care enerva tare locatarii. „Ce creșteți voi aici? Locul ăsta e pentru flori, dar nu pentru culturi tehnice!” Fraza asta mi s-a imprimat în memorie.” Cadre din filmul „Omul merge după soare” cu Anatoli Papanov, interpretul unui rol episodic, dar foarte semnificativ. Scena se desfășoară în Parcul A.S. Pușkin (Grădina Publică Ștefan cel Mare). Personajul lui Papanov, fiind alături de o floare-a-soarelui, o adevărată mândrețe, rostește: „Oamenii muncii au nevoie de trandafiri și crizanteme, dar nu de nu știu ce culturi tehnice!” Și cu un gest energic rupe tăblia de floare-a-soarelui. O rupe în fața lui Sandu, care a lăsat privirea în jos, uitându-se cu jale la floarea ce se ofilea. „Pe clasicii literaturii române Eminescu, Creangă, Alecsandri, Topârceanu i-am descoperit în sat. Țăranii le ascundeau cărțile prin poduri, ca să nu fie arse de autoritățile locale. Bine că știam alfabetul latin de la tata. Le-am citit cu nespus interes. Pe urmă, în anii `80, am făcut și un film după opera lui Alecsandri, „Povestea unui galben” (momente din film).

În cadru – Valeriu Găgiu: „Eu m-am format între două culturi: între cultura orășenească, unde m-am născut la Chișinău, și cultura satului. Culturile astea organic s-au intersectat și cred că m-au format ca om de creație. Am început să mă public (imagini cu muncitori într-o tipografie, fotografia colectivă a mai multor scriitori, inclusiv din Moldova). Am fost chemat și la o adunare a tinerilor scriitori. Am făcut

multe cunoștințe la Moscova. Am făcut cunoștință cu marele, promițătorul poet Evgheni Evtușenko (fotografia lui E. Evtușenko pe fonul Kremlinului), cu Robert Rojdestvenski (fotografia lui R. Rojdestvenski), cu Rim Ahmedov (e vorba de un scriitor și traducător bașkir, *n.a.*). Și m-am îndreptat spre Institutul „Maxim Gorki” ca să devin poet.” (Fotografia lui Valeriu Găgiu din acea perioadă. Cadre documentare din Chișinăul de la sfârșitul anilor `50, strada principală, circulă troleibuze, mașini, se vede clădirea Teatrului „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu), un agent de circulație pe stradă, Banca de Stat (Sala cu Orgă). Imagini din centrul Chișinăului, se vede locul unde acum e piața de artizanat, în fața fostului hotel „Moldova”). În cadru – Valeriu Găgiu: „Pe terasa restaurantului „Moldova” se aduna boema noastră chișinăuiană: tineri poeți, artiști, compozitori, artiști plastici, într-un cuvânt, mai toată generația noastră șaizecistă (o fotografie cu tineri poeți, în centru – Emilian Bucov, în apropiere se află și Valeriu Găgiu). Și cine credea pe atunci că preamodestul poet pentru copii Grigore Vieru va deveni poetul nostru national?! (fotografia lui Gr. Vieru). Sau poeții noștri începători, Ion Ungureanu și Emil Loteanu (fotografiile lui I. Ungureanu și E. Loteanu) vor fi cu timpul mândria teatrului și cinematografului. Că Maria Bieșu (o fotografie cu Maria Bieșu pe stradă), sfioasa domnișoară de la Operă, va fi încununată cu titlul de Cea mai bună madame Butterfly din lume (un afiș cu primadona Operei Naționale). Iar chipeșul flăcău Nicolae Sulac care ne dojenea: „Ce fel de scriitori mai sînteți și voi, dacă stați toată ziua la bufet?!” (două fotografii cu Nicolae Sulac - în tinerețe și în culmile gloriei sale) va deveni

rapsodul nostru național. Că băiatul visător Mihai Cimpoi (fotografia lui Mihai Cimpoi în tinerețe), mereu cu cartea subțioară, pe care Druță ni-l dădea drept exemplu al sânguinței și buneii purtări, va fi ales membru al Academiei din Republica Moldova și România. Și aceeași Academie Română (în imagine poetul și scriitorul Andrei Strâmbeanu, citind un ziar) va decerna prestigiosul său premiu teribilistului Andrei Strâmbeanu, distrugătorul cuiburilor de rândunele, cum îl numeam eu pe atunci.” Valeriu Găgiu în cadru: „Și cine se aștepta ca tutorele nostru spiritual, idolul tinereții noastre, Ion Druță, va coborî, cum a declarat el însuși, din căruța națiunii?!” Și se întrerupe filmul ca în vechile pelicule. Urmează apoi cadre documentare din Chișinău, în care se vede Arcul de Triumf, Clopotnița, Catedrala, pe stradă trec mașini și troleibuze, oameni, clădirea dintre actuala stradă Vlaicu Pârcălab și strada Mihai Eminescu, cupola Sălii cu Orgă, filmările fiind efectuate de sus, alte clădiri. Vocea lui Valeriu Găgiu după cadru: „În 1957 a venit la Chișinău din România deja cunoscutul poet Alexandru Andrițoiu (fotografia lui A. Andrițoiu), bun prieten cu mult regretatul poet Nicolae Labiș (fotografia lui Nicolae Labiș). Am făcut cunoștință. El a citit versurile mele și i-au plăcut, spunând că ele uimitor seamănă cu poezia lui Nicolae Labiș. Pe urmă a și scris despre asta în „Contemporanul” (coperta cărții „Moartea căprioarei și alte poezii”). Eu pe atunci nu-l citisem pe Nicolae Labiș și când am citit versurile lui, sincer să fiu, n-am găsit nimic comun între noi. Dar dacă așa spunea cel mai bun prieten al lui, mai știi?!” Iar se întrerupe pelicula. Începe o nouă pagină a amintirilor.

„În același an, s-a înființat la Chișinău studio-ul de filme artistice „Moldova-film” (imagini cu un tramvai pe stradă, un mecanic de cinema, aparatul de proiecție). Tânăra cinematografie avea nevoie de cadre și mie mi s-a propus de către conducerea studioului să plec la Moscova la învățătură (imagini din Moscova). Da eu nu și nu, fiindcă deja trecusem concursul la Institutul „Gorki”. Cuvântul decisiv l-a spus noul meu prieten, poetul Alexandru Andrițoiu.” Valeriu Găgiu vorbește în cadru: „Da de ce să te duci tu la „Maxim Gorki”? Tu ești poet aproape format, de fapt, ești poet. Ce, nu ai să rămâi poet? Da tu acolo ai să înveți o profesie nouă. Și fete frumoase ai să vezi acolo. Altă viață! Cinematografia este o artă modernă. Du-te la VGIK! (imaginea clădirii VGIK-ului – Institutul de Stat Unional de Cinematografie). Anii de studenție la Facultatea de scenaristică au trecut pentru mine repede. Aveam noi la cămin o camera specială pentru creație, ce-i drept, mai mult ocupată de studenții nord-coreeni și vietnamezi pentru adunările lor de partid (în imagine – studenți coreeni, vietnamezi, pe un perete – o lozică scrisă cu hieroglifă și portretul lui Stalin, dar și al unui lider de al lor). Aici, în timpul discuțiilor înflăcărâte a fraților din Coreea de Nord și Vietnam, eu mi-am scris primele lucrări cinematografice. Tot acolo am tradus (în limba rusă, *n.a.*) și capodopera lui Nicolae Labiș „Moartea căprioarei”. Continuum să scriu și versurile mele. Au început să mă publice și la Moscova (în imagini – tipografia unei edituri). După anul doi m-am întors la practică la Chișinău (o fotografie a lui Valeriu Găgiu cu prietenii). Și am prezentat redactorului de la „Moldova-film” lucrările mele cinematografice, printre care și „Omul merge după

soare”. Anume această lucrare l-a impresionat foarte mult pe regizorul Mihail Kalik (cadre documentare cu Mihail Kalik, ținând pe umăr camera de luat vederi și filmând). Aici s-a început colaborarea noastră (imagini din parc la filmul „Omul merge după soare”). S-a început producția filmului „Omul merge după soare”. Valeriu Gagiu vorbește în cadru: „Filmul a avut un mare succes la spectator, de fapt, ce zic eu, a avut un mare succes la cinefili (imagini din film cu Dumitru Fusu în uniformă de milițian și Anatoli Papanov în parc, lângă havuz). Filmul ăsta era ieșit din comun. Nu semăna cu dramaturgia filmelor cu care erau obișnuiți sovieticii pe atunci (imagini din film, cum îl stropește băiețelul pe personajul lui Papanov cu furtunul, astfel „pedepsindu-l” fiindcă a rupt floarea-soarelui). Era un film de avangardă. Era un film cu de-dramatizare, de-eroizare. Aici filmul a fost (fragment de la filmarea scenei din parc) ostracizat de conducerea Comitetului Central și interzis pentru formalism (cadre din film cu băiețelul care merge din urma unei femei, cu trei baloane într-o mână, pe str. Pușkin, se văd vitrinele cu ziare) și „tânjire” după România Regală (în imagine – baloanele în culorile drapelului României: roșu, galben și albastru).

Valeriu Gagiu în cadru: „Am făcut și alte filme avangardiste. De exemplu, „Când se duc cocorii” cu marele actor rus Nikolai Mordvinov (în imagine – actorul N. Mordvinov) în rolul principal. Și scurtmetraje, „Stradă, ascultă”, prima mea lucrare ca regizor. Din păcate, aceste filme au fost arse (imagine în care se vede cum arde fotografia cu Nikolai Mordvinov). Pe urmă eu am înțeles, ca să faci cinematograf de autor (cadre documentare de pe platoul

de filmare cu Valeriu Gagiu și membri ai echipei) trebuie să fii și regizor, și autorul scenariului. Nu mă interesa regia (Valeriu Gagiu pe platoul de filmare) și până astăzi, vă spun sincer, ca profesie, nu mă interesează filmele de autor (cadre cu Valeriu Gagiu care gesticulează pe platoul de filmare). O mână de băieți tineri (un panou cu fotografii) – Emil Loteanu, Vlad Ioviță, Gheorghe Vodă, Vasile Pascaru, Iacob Burghiu, Vasile Brescanu (fotografiile lor parcă „extrase” din acel panou) și, dacă-mi permiteți, și umila mea persoană (o fotografie în grup, unde este și Valeriu Gagiu, la o sărbătoare dedicată celor 50 de ani ai cinematografeii sovietice), timp de zece ani, au creat o cinematografie națională, înalt apreciată în fosta Uniune Sovietică (în imagine – cinematograful „40 лет ВЛКCM” (Gaudeamus, *n.a.*) și cinematograful „Patria”). Aș adăuga aici și pe Mihail Kalik, Vadim Lâsenko (o fotografie cu Vadim Lâsenko pe scenă), Vadim Derbeniov cu care am lucrat cot la cot (în imagine – o masă rotundă la care participă mai mulți cinești), pe Ion Druță, Aureliu Busuioc, Nicolae Esinencu.”

Valeriu Gagiu – în cadru: „Au fost și scăderi, și cedări, și victorii, și înfrângeri dureroase. Pe toate le-am trăit în viața asta și nu-mi pare rău. Acuma eu foarte mult sper în noua generație care trebuie să ne ia locul (Valeriu Gagiu printre studenții săi). Eu îmi pun prima speranță în viitorii tineri cinești (Valeriu Gagiu și tinerii cinești la studioul „Moldova-film”). Viitorul lor trebuie să apere trecutul nostru!” Urmează cadre cu băiețelul Sandu din filmul „Omul merge după soare”. El aleargă pe Stadionul republican din Chișinău să ajungă soarele din urmă, care apune. Băiețelul a urcat sus și e fascinat, cât de

mare e soarele. Îl are în față, pe un cer roșu. E mare-mare, iar el e mic. Filmările s-au făcut din spate și efectul este uimitor!

Vocea crainicei: „Acesta este drumul după soare pe care îl urmează Valeriu Gagiu, membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Cineaștilor, regizor, dramaturg, laureat al Premiului Național și Premiului Tineretului din Moldova, cavaler al Ordinului Republicii și al ordinului Drapelul Roșu al Muncii, Maestru în Artă (imagini din filmul „Omul merge după soare” de la final, fotografii, imagini din filmul „Zece ierni pentru o vară” – Valeriu Gagiu cu actrița Natalia Saiko, cu actorul Dumitru Fusu, cadre de pe platoul de filmare.) A realizat filme artistice: „Omul merge după soare (cadre în care vedem cum este grimat băiețelul, interpretul lui Sandu din filmul „Omul merge după soare”, cadre în care se filmează scena din parc), Premiul I de la Festivalul Internațional de Film de la Helsinki, „Când se duc cocori” (cadre din film cu Nikolai Mordvinov), „Stradă, ascultă” (fotografie de la filmări), „Gustul pâinii” (cadre de pe platoul de filmare), Premiul Marele Chihlimbar pentru Cel mai bun film la Festivalul Regional de Film din Chișinău (cadre documentare cu actorul Sandri Ion Șcurea, interpretul lui Mircea), Premiul pentru Cel mai bun scenariu la Festivalul Unional de Film din Leningrad (Sankt-Petersburg), Premiul pentru Cel mai bun film la Festivalul Internațional de Film din Dubrovnik (Iugoslavia), „Zece ierni pentru o vară”, Premiul la Festivalul Internațional din Edinburgh pentru nuvela „Tulburel” (cadre din timpul filmărilor), „Explozie cu efect întârziat” (fotografie de la filmări), „Ultimul haiduc” (cadre de pe platoul de filmare), Premiul pentru Cel mai bun

scenariu la Festivalul Unional de Film de la Alma Ata, „Durata zilei” (Valeriu Gagiu răspunde la întrebările unui jurnalist. Regizorul ține camera de filmat și „trage” câteva cadre), Premiul Special la Festivalul Unional de Film din Chișinău, Diploma pentru Cel mai bun rol masculin actorului Victor Ciutac, „Pe urmele fiarei”, „Bărbatul de lângă tine” (cadre de pe platoul de filmare), „Unde ești, dragoste?”, Diploma Festivalului Unional de Film de la Vilnius, Diploma Festivalului Unional de Film de la Erevan pentru Cel mai bun debut actriței Sofia Rotaru (în imagine – Sofia Rotaru se uită prin camera de luat vederi), „Hotarul din iunie”, „Povestea unui galben”, „Nistrul în flăcări”, „Îmbrăcat în piatră” (corect: „Deținutul misterios”), „Corbii prada n-o împart”, Premiul la Festivalul Unional de Film din Tver (Federația Rusă, *n.a.*) pentru Cel mai bun rol feminin actriței Liubov Polișciuk, „Strada felinarelor stinse”, „Jana”. Filme documentare: „Crăciunul însângerat”, „Pe urmele Mioriței”, „Acum e singur”, Diploma specială a juriului pentru Cel mai bun documentar la Festivalul Internațional de Film DaKino de la București și mențiunea Pentru înalta valoare artistică și documentară la Festivalul de Film European de la Kolobrzeg, Polonia, „Insula Latină”, „O scrisoare pe Internet” (imagini, fotografii).

Comentariu: „Eu am mers după soare” este un documentar de lungmetraj, realizat de studioul „Moldova-film” cu suportul Ministerului Culturii al Republicii Moldova. Coordonator de proiect a fost Ion Șiman. Vocea feminină din film aparține actriței Alina Țurcanu. Pentru realizarea documentarului au fost folosite materiale din Arhiva Națională a Republicii Moldova și Filmoteca studioului

„Moldova-film”, precum și din Arhiva personală a lui Valeriu Găgiu (1938-2010). Premiera filmului a avut loc la 6 mai 2010 în incinta Centrului de Cultură Odeon din Chișinău în cadrul seratei de omagiere a regizorului Valeriu Găgiu – 50 de ani de activitate în cinematografie. În cadrul seratei, a fost proiectat și filmul artistic „Strada felinarelor stinse”, realizat în 1991 la studioul „Moldova-film”.

Filmul este o poveste în care Valeriu Găgiu vorbește despre viața sa, începând din cea mai fragedă copilărie. Vorbește despre momente inedite, mai puțin cunoscute din viața și biografia sa, este ca o destăinuire în fața noastră, a urmașilor, a tuturor celor care se vor interesa de activitatea sa, dar și de istoria Chișinăului și a locuitorilor lui. Valeriu Găgiu este chișinăuian și orașul a fost un izvor de inspirație, după cum recunoaște, în opera sa cinematografică. Însăși viața sa a fost ca un film.

Surse:

- ◆ *Cristian Vasile. Tango* [online] [accesat 12.08.2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=H4LrZ4g60hc&feature=share&fbclid=IwAR2BirLBvDhjKA9x8pNmGdXxrCw-IoP6xwEjqnUROouy1CmYE5qwPdGaFgI>.
- ◆ *Eu merg după soare (f/d)* [online] [accesat 12.07.2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=QQtYtMhsH0Q>.
- ◆ „*Eu merg după soare*” (inf. despre preimera f/d) [online] [accesat 14.08.2019] Disponibil: <http://cinema.art.md/news/2010-05-07/index.html>.

TE IUBESC, ION ȘI DOINA (With Love, Ion and Doina), color, 100'

Regia, scenariul, montaj: Leontina Vatamanu
Imagine: Marin Iliuț. Grafică: Petru Postolachi
Traducere în engleză: Natalia Conovca, Doru Mihail

Subtitre: Maria Molina

Muzica și interpretarea: Doina și Ion Aldea-Teodorovici

**Producător: Virgil Mărgineanu,
OWH Studio, 2014**

Conținut: Imagini cu scaune goale într-o sală de teatru (sala de spectacole a Teatrului „E. Ionesco”, *n.a.*). În semiîntinericul sălii se vede, cum scaunele, treptat, sunt ocupate de: Anastasia Lazariuc, Leontina Vatamanu, Eugenia Marin și Gheorghe Marin (părinții Doinei Aldea-Teodorovici, *n.a.*), Corneliu Busuioc, Silvia Hodorocea, Valentin Goga, Elena Iliăș, Valeriu Matei, Cristofor Aldea-Teodorovici (fiul celebrului cuplu, *n.a.*), Ion Ungureanu, Andrei Buruiană, Nadina Ciobanu ș.a. „Este greu pentru femeia care a fost de-a pururea cântată să iasă din acest cadru static. Acest film îl dedic judecătorilor mei supremi, oamenilor dragi - spectatorilor care m-au îndrumat, susținut și m-au aplaudat în acești ani grei pentru mine!” Este chiar vocea Doinei Aldea-Teodorovici care a fost găsită printre înregistrările din arhiva familiei. Regizoarea a folosit-o pentru a o face pe ilustra cântăreață cât mai prezentă în film (informația mi-a fost oferită de autoare, Leontina Vatamanu, *n.a.*). Imagini de toamnă: vânt, frunze îngălbenite pe jos. O alee lungă de copaci, un drum asfaltat. Cristofor, fiul Doinei și a lui Ion Aldea-Teo-

dorovici, cu chitara în spate, înaintează pe marginea aleei. După cadru auzim o întrebare: „De unde vin eu? (este vocea lui Ion Aldea-Teodorovici, *n.a.*) Provin dintr-o familie de slujbași. Taică-meu a fost învățător de cânt, dirijor de cor, a avut un cor la școala moldovenească din orașelul Leova, maică-mea era medic. Dar probabil că, compozitorul Ion Aldea-Teodorovici vine, în primul rând, de la taică-meu care, din fragedă copilărie, din primii ani de viață ai mei, m-a educat că trebuie să fiu muzician. De la 5 ani am început să mă ocup cu vioara și cu pianul. Mi-am clădit, prin muncă grea, și caracterul, și fundamentul (iar Cristofor merge și merge mai departe, îl vedem din spate întrând într-o grădină) a ceea ce se numește acum viziunea unui om de creație.” (În imagine o fotografie cu mama, tatăl și Ion mic. Alte fotografii cu mama, cu Ion tot mai mare și mai mare). Cristofor merge pe un câmp îngălbenit de toamnă. Vocea lui Ion Aldea-Teodorovici: „Au fost ani de muncă, chin, dar și plăcere, fiindcă pe lângă chinul pe care-l aveam că trebuia să mă ocup câte 4-5 ore pe zi, aveam și momente de relaxare (Cristofor face o pauză, se așează, în zare se zărește turla unei biserici, acoperișurile caselor de la țară), când mă duceam la bunica. Acolo plecam noi cu băieții din mahala și ne jucam pe locurile unde au fost cândva niște livezi mari care au aparținut bunicii mele și care au fost luate de colhoz. După ce s-a luat pământul ăsta de la oameni, n-a mai avut nimeni grijă de livezile astea, de pomii ăștia și ei s-au sălbătăcit. (Cristofor tocmai a ajuns în această livadă). Se transformase livada asta într-o pădure (în cadru apare chiar Ion Aldea-Teodorovici) cu pomi fructiferi, cu tufe mari. (Imagini cu Ion Aldea-Teodorovici, filmat în

propria casă de o echipă de la televiziune. Apoi sunt prezentate mai multe fotografii cu copii, împreună cu ei este și Ion Aldea-Teodorovici, elev la școală.) Ticăie ceasul după cadru, o modalitate care semnifică trecerea timpului. Ion Aldea-Teodorovici. Voce: „Deci, vorbeam de fundamentul meu, de unde pot nesc eu în general. După ce-a murit taică-meu, când aveam vârsta de 10 ani, maică-mea a fost cea care a preluat ștafeta. A avut putere de voință să mă aducă la Chișinău la școala muzicală, școala de zece ani „Eugeniu Coca”. Până la 10 ani am fost un copil vesel, pe când aici am nimerit într-un colectiv în care a început să-mi dispară zâmbetul. A început să se dezvolte în mine o duritate, o putere de a supraviețui în orice situație a vieții.”

Peisaj de toamnă. Răsună o melodie interpretată de Ion Aldea-Teodorovici. Același cântec, continuat de fiul său, Cristofor: „Ramule-neamule, nu mai plânge dragule!” Vobește Cristofor. Spune că e o mare bucurie să cânte pentru cei dornici de muzică sufletească, „mai ales că în ultima perioadă am descoperit acel sat al străbunicului meu Ion Teodorovici. A fost o tradiție în familia noastră să avem numele puse într-o anumită consecutivitate. Străbunicul meu Ion, după aceea Cristofor, tatăl meu Ion și eu Cristofor (Cristofor merge pe ulițele satului). Și dacă voi avea un băiat, aș fi îndatorat să-i pun numele Ion.” Satul se numește Boghenii Vechi de prin părțile Unghenilor, „un sat uitat de lume, dar nu și de Dumnezeu.” Imagini din satul de baștină al familiei Teodorovici – bunel, străbunel, case, „o biserică frumoasă și oameni blânzi și calzi la suflet, dornici să-și amintească de toată istoria familiei Teodorovici.” Întâlnire emoționantă cu patru femei de vârste diferite,

una fiind mai în vârstă care îl îmbrățișează și îl sărută cu mult drag. Poate că sunt rude îndepărtate, cert este că i-au cunoscut îndeaproape familia. Au mers cu toții la cimitrul din sat, acolo unde a fost îngropat bunelul. „Cu cine semăn?” Bătrâna îi spune că seamănă cu „bunelul Cristofor.” Din discuții aflăm că „li s-a luat tot”, iar bunelul a fost „ridicat și dus în Siberia”. Ion Aldea-Teodorovici avea să comenteze în filmările de la televiziune, că „de la familie vine tot dramatismul cântecului meu.” Cadre cu Ion Aldea-Teodorovici, Grigore Vieru și Doina Aldea-Teodorovici în biserică. Vocea Doinei: „Reprezintă și eu o filă a istoriei neamului nostru. M-am născut la Chișinău într-o familie de intelectuali. Ca și întregul nostru neam, familia mea, la fel, a pățimit.” Doina Aldea-Teodorovici în cadru, spune că bunelul ei a fost denunțat chiar „în prima zi de război” din cauză că ar fi privit prin geamul casei „peste Prut”. Și a doua zi a fost luat, dus, și împușcat. „O tragedie a neamului nostru că a fost stârpiată intelectualitatea noastră și după război rămăsese 2-3% de intelectuali.” Răsună melodia „Reaprindeți candela” (cântecul mai are și un alt titlu „Siberiei de gheață”, *n.a.*) (Fotografie: familia Doinei, tatăl și mama cu fetița în brațe.) Vocea tatălui, Gheorghe Marin: „Când s-a născut Doina, viețuiau într-o odăiță mică fără geamuri. Stăteam cu lampă și ziua și noaptea.” (Imagini cu Doina bebeluș). Când s-a născut Doina, am simțit că am avut o lumină puternică în casă. Stăteam ore întregi, privind-o, gândindu-mă: „Oare ce zile, ce viață o așteaptă?” (Imagini în care se vede Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M. Eminescu”), un troleibuz pe strada principală, Arcul de Triumf, magazinul „Lumea copiilor” (Ge-

menii), copii alregând, se construiesc clădiri noi. Fotografii: copii, mama Doinei cu fetița în cărucior. Doina la grădiniță).

În film au fost folosite fotografii, cadre din filme documentare despre Chișinăul din anii copilăriei și adolescenței viitoarei cântărețe. A fost filmată curtea casei și clădirea în care a copilărit Doina. Nadina Ciobanu, prietena din copilărie a Doinei, își amintește despre casa în care au locuit oameni de cultură (strada Ion Creangă, 11). „Li s-a dat mană cerească după sărăcia de atunci. Și Marin locuia la etajul V, iar noi, familia Boțu, la IV”. Doina: „Bine, eu așa și nu știu care era apartamentul nostru: cel de la etajul IV sau cel de la etajul V. Eram în permanență împreună. Familia Vieru, am și o fotografie cu Doru Vieru, cu familia Cibotaru, Malarciuc, Busuioc (fotografie). Cu Corneliu Busuioc am învățat într-o clasă. Țsta era mediul în care am crescut și m-am dezvoltat. Țștia au fost oamenii care mi-au format și gusturile și părerile, m-au format ca personalitate, au dezvoltat în mine calități artistice. Maică-mea avea o voce foarte frumoasă (familia, prietenii în jurul unei mese de sărbătoare) și mesle care le făceau se încheiau cu un concert. Știau toate cântecele Mariei Drăgan. Dar dacă se începea „Pe ulița Armenească”, susținută de taică-meu, apoi... (se aude un cântec popular după cadru). Vocea lui Gheorghe Marin, tatăl: „Când era copil, o duceam la părinții mei din satul Baurci, nu departe de Cahul (fotografii cu tatăl, rude, copii). Și acolo ea-și manifesta calități de regizor. Copiii din mahala o așteptau, ea le citea poezii, înscenau mici piese, organiza mici spectacole. Se aduna lumea și spuneau: „Iată, viitoarea artistă!” Și iată, „viitoarea artistă” a deve-

nit artistă.” Imagini din Chișinăul anilor `60: Poșta Centrală, clădirea vizavi de Sala cu Orgă, Teatrul Național „M. Eminescu”, transport urban. Nadina Ciobanu: „În casa cea erau mulți muzicieni și ei au auzit, întâmplător, cum făceam noi concerte în ogradă. Și imediat s-a dus vestea spre părinții noștri, că fetele cântă și că trebuie duse la Școala de muzică ”E. Coca”. Dar mai târziu Doina și-a schimbat direcția, fiindcă ea era omul dansului.” (Imagini cu fetițe care fac exerciții la bară). Eugenia Marin, mama: „Din clasa I-ea a început să danseze, apoi și în Ansamblul de dansuri populare „Moldovenească”. Asta era pasiunea ei!” (imagini cu Doina dansând). Corneliu Busuioc, colegul de clasă al Doinei: „Banca mea era chiar în dreptul ușii. S-a deschis ușa și a intrat doamna Marin, însoțită de o fetiță înaltă și foarte subțire. Era slăbuță de tot. Și au așezat-o alături de mine. „Busuioc, domnișoara se numește Doina. Va fi colega de bancă.” Îmi amintesc clar acest moment. (Imagine dintr-un film cu adolescenți). Apropo de cântec. Eram prin clasa a VIII-a, mi-am dat seama că are voce extraordinară. Avea respirație suficientă ca să țină nota atât, cât trebuie. (Fotografie cu Doina domnișoară, fată frumoasă, cu ochii mari). I-am spus atunci că dacă ar lua lecții de canto, o să avem o cântăreață foarte bună, lucru pe care l-a demonstrat mai târziu. Fără ca să fie cântăreață profesionistă, a știut să facă diferența.” Doina cântă o melodie „În fiecare dimineață eu trec pe lângă casa noastră...” Vocea lui Corneliu Busuioc: „Era foarte frumoasă! (fotografii cu Doina). A înflorit în clasa a IX, a X-ea, pur și simplu a înflorit! Cu toții am fost un pic îndrăgostiți de Doina.” Eugenia Marin în cadru: „Da, Doina a avut succes ca domnișoară. Pe unde se du-

cea cu „Moldovenească”, aveam cavaleri la scară (fotografii cu Doina în Ansamblul de dansuri „Moldovenească”). Veneau de prin Spania, Franța, de prin Moscova, își făceau vize, dar pe timpul acela era atât de greu să vii din Dushanbe, Moscova (fotografie cu Doina, ținând flori în mână). Dar ea întotdeauna îmi spunea: „Mămică, fii liniștită! Eu niciodată n-am să plec din țara mea!” Vocea lui Gheorghe Marin: „Mă gândeam, cât e studentă, poate să se ocupe și cu activitatea artistică. Dar o vedeam profesoară, nu mă gândeam s-o văd artistă.”

Fotografii de familie, Doina cu Cristofor în brațe, alte fotografii cu ambii părinți la diferite vârste ale copilului. Imagini – Cristi cântă: „Limba noastră-i o comoară”, tatăl la pian, ambii părinți, cântă toți. Cristofor urcă scările și intră pe ușa Companiei Teleradio Moldova. Vocea lui Cristofor care spune că memoria păstrează ceea ce a fost mai marcant pentru el în relațiile cu părinții. „Țin minte privirea maică-mi pe geam, mereu tristă. Eu încercam s-o fac să zâmbească. Și o întrebam mereu, de ce e supărată. Ea nu era supărată, dar eu, în mintea mea de copil, credeam că e supărată. (În imagine – casete cu imprimări, pe unele e scris „Original”: Serenada, Trei culori, Două inimi gemene, Reaprinde-ți candelă). Vocea lui Cristofor: „Taică-meu mă lua de la școală, mă lua cu mașina. „Hai să mergem la fete!” Și mergeam la Anastasia Lazariuc, Angela Bucico. Mergeam la radio împreună. Eu urmăream, cum el dirijează orchestra, lucrează la piese (imagini din studioul). Mie îmi părea că el e un munte... La diferite etape, am și eu metodele mele ca să-mi suplinesc dorul de el (pune niște casete pe rafturi). Ultima perioadă am încercat să facem și arhiva benzilor mag-

netice care m-a ajutat să fiu din nou între acei pereți la radio, unde și taică-meu a lucrat.” (Imagini cu un aparat vechi de radio. Dictorul anunță în limba rusă: „Поет София Ротару. Музыка: Ион Теодорович. Слова: Штефан Петрache. „Веръ мне”. (E vorba de melodia „Crede-mă”. Sofia Rotaru cântă în limba română. Muzica: Ion Teodorovici. Versuri: Ștefan Petrache.) Vocea lui Gheorghe Marin care povestește despre serviciul militar al lui Ion, despre cum a făcut o orchestră „că i-a uimit pe toți!” Vocea lui Valentin Goga: „Vine Ion la „Contemporanul”, a venit și Petrică Malai, cânta la saxofon. Și a început să scrie muzică (fotografie cu Ion Aldea-Teodorovici și membrii orchestrei „Contemporanul”). Unele mergeau, altele nu mergeau, dar vedeam în el stofă! Noi am cântat sute de concerte prin lume: pe la Moscova, Lenin-grad (Sanct-Petresburg), Kiev, Tbilisi, Praga... Plecam pe două luni. Lui Ion îi plăcea mult, dar vroia să mai studieze și compoziția. Și atunci a apărut Doina (o fotografie cu membrii Ansamblului „Contemporanul”). Era ceva deosebit la Doina (o fotografie cu Ion și Doina), avea caracter, gust, era frumoasă. Ion o iubea la nebunie. Când pleca în turneu, vorbea cu ea ore întregi la telefon. „Gata, nu mai plec în turneul următor”, zicea el. O iubesc! Nu pot fără ea!” (fotografie cu Doina și Ion cu chitara). Vocea Doinei, cântând „Știi, când te iubesc...”. În cadru – Eugenia Marin: „Prima dată când a intrat în casă, eu eram la serviciu. Soțul era și el la serviciu. Când am intrat în casă, aud că Doina citește povești. Îi citea lui Ion povești. Eu îi spun: „Doina, n-am înțeles, tu unui cavaler îi citești povești? Ce, el n-a citit în viața lui povești?” „Nu, mămică, că el de mic a fost dat la școală-internat și taică-său a decedat când avea 10

ani, măică-sa trebuia să muncească, ca să-și crească copiii.” Și mai spune: „Să vezi, mămică, Ion o să fie un titan al muzicii!” După cadru răsună vocea Doinei care cântă „Să știi, eu te iubesc...” Corneliu Buiuoc: „A făcut cunoștință cu Ion prin `79-`80. Nu erau căsătoriți, dar erau împreună. Mi l-a prezentat și am înțeles că acesta este potențialul cap al familiei (fotografii de la nunta lui Ion și a Doinei). După cadru iar se aude vocea Doinei cântând „Să știi că te iubesc...” Anastasia Lazariuc, interpretă: „S-au iubit foarte mult! Erau o pereche atât de frumoasă. Nicio-dată nu i-am văzut certându-se. Ion era, pur și simplu, topit după Doina, iar Doina era o femeie foarte citită, inteligentă și foarte frumoasă.” Cadre documentare: Doina merge pe stradă, poartă oclari de soare, transmite un sărut... Vocea Doinei cântând „Sunt o fragedă vioară...” În cadru vorbește Ion Aldea-Teodorovici: „Eu scriam cânece. Începusem de pe la sfârșitul anilor `60, de pe timpul când începuse și Ștefan Petrache, și Mihai Dolgan, și mulți alții. Chiar și pentru „Noroc” (Ansamblul „Noroc”, *n.a.*) avusem un cântec, care așa și se chema – „Noroc!” Și „Crede-mă”, și „Seară albastră”. Vocea Anastasiei Lazariuc cântând. Anastasia Lazariuc în cadru: „Când privesc în urmă la filmul vieții, adeseori mă gândesc că am fost norocoasă, că prima piesă cu care m-am lansat să fie scrisă de Ion Aldea-Teodorovici. M-a sunat Anton Uncuță (redactor tv, *n.a.*) „Vino ca să imprimi o piesă cu Ion Aldea-Teodorovici (fotografia Anastasiei și a lui Ion). Am mers la studiou și am imprimat piesa. Cu Ion am făcut doar o repetiție. E vorba de „Seară albastră” (versuri: Anatol Ciocanu, interpretată în 1977 la o emisiune tv cu ocazia revelionului, *n.a.*). După revelion, piesa a luat amploare.”

Cadre documentare cu Anastasia Lazariuc cântând „Seară albastră”. „Și m-am trezit dintr-o dată destul de cunoscută. Toată lumea îmi spunea „Stea polară”, despre asta se cântă în această piesă. După 30 de ani de carieră artistică, nu s-a întâmplat să scrie cinea pentru mine atât de potrivit toate piesele, chiar dacă nu sunt foarte multe, în total trei piese: „Seară albastră”, „Ca prima oară” și „Fuga, fuga...” Vocea Anastasiei Lazariuc cântând. Aplauze.

Cristofor în culise, ține microfonul în mână. Vocea prezentatorului anunță „Muzica: Ion Aldea-Teodorovici. Versuri: Dumitru Matcovschi. „Focul din vatră”. Interpretează Cristofor Aldea-Teodorovici.” Cristofor pășește pe scenă. Urmează fotografii și cadre documentare de familie: Cristofor bebeluș, Cristofor la 4 ani, Cristofor cântă. Vorbește Doina: „Mama-soacră, mama lui Ion, care a murit și cu care mă înțelegeam extraordinar de bine, îmi zicea când purtam sarcina, că ar trebui să citesc povești romantice despre oameni frumoși și că asta ar trebui să influențeze și copilul. Eram profesoară de Literatură universală și tocmai în perioada cea pregăteam cursul de Literatură a sec. XVIII-XIX, cea mai romantică literatură care poate exista. (Cadre documentare: se cântă în familie – mama, tatăl și copilul). Cristofor: „Încerc să gădesc acel fir al vieții, al carierei lor artistice, să-l duc, în felul meu, mai departe. Dacă le cânt piesele, e un moment de liniște sufletească, nu de tristețe.” Doina în cadru: „Este foarte muzical, are auz absolut (Cristofor, *n.a.*). Dar...s-a început nebunia noastră cu turneele și, practic, nu mai aveam timp să mă ocup de el (de copil, *n.a.*). Este cea mai mare greșeală și nici nu știu, dacă este motivată.” O emisiune la radio cu participarea lui Ion Aldea-Te-

odorovici. În cadrul emisiunii răsună o melodie în care se aud ambii interpreți. Ion „Colo, colo pe lunci din a lor viori...” Doina „Ca trei veacuri în urmă, când în pacea nocturnă...” Valeriu Matei, scriitor, își amintește cum au cântat, împreună, Ion și Doina. „Sunteți perfecți! Vocile voastre se asociază!” Fiul lui Aureliu Busuioc, Corneliu Busuioc, spune același lucru: „Vocile se potrivesc perfect. Vocea profundă a lui Ion și, aș spune, mezzo-soprană a Doinei.” Cântă Ion și Doina Aldea-Teodorovici: „O serenadă, unde ești tu serenadă...” Eugenia Marin, mama Doinei își aduce aminte de momentul, când Doina a ieșit pe scenă, cântând, „de aici cânta, da de aici îi curgeau lacrimile.” Mai spune, că Doina „nu vroia să cânte” și că „i-a fost greu lui Ion s-o convingă.” Dar, până la urmă, i-am zis: „Dacă vrei să formezi familie cu Ion, cântă!”

În cadru - Ion Ungureanu, ex-ministrul Culturii: „Vocea Doinei e o voce neobișnuită. Nici o altă cântăreață nu are un asemenea timbru al vocii pe care îl are Doina. Ea chiar că este irepetabilă!” Mama Doinei: „Și s-a început nebunia asta a lor. Veșnic în turnee, veșnic în plecări, Cristi era mic.. Câteodată îl luau cu ei, așa mic, în pelinci, și făceau de servicii pe rând.” Ion Aldea-Teodorovici interpretează un cântec de leagăn. Andrei Buruiană, regizor: „Era anul '84-'85. Realizam un film, „Cântecele noastre”. Fac rost de fonograma cântecului („Cântec de leagăn”, *n.a.*), ne întâlnim în parc (rulează cadre din acel film). Ion avea nevoie de un copil căruia să-i cânte. Eu mă adresez unei doamne și-i zic: „Nu aveți nimic împotriva ca să vă fie legănat copilul de Ion Aldea-Teodorovici și să-i cânte un „Cântec de leagăn”? A cântat extraordinar! Nici n-a trebuit să-i spun

cum trebuie să se poarte un tată iubitor sau cum să aline un copilăș.” Vorbește Elena Iliăș, regizor tv: „Când auzeau (la televiziune, *n.a.*) că vine Doina și Ion, ziceau: „Cântecele-s bune, dar să-i înregistreze alții! Ea, Doina, nu cântă moldovenește, ea cântă românește.” (Imagine cu Doina, cântând și dansând). Eugenia Marin: „A fost o viață de du-te-vino. Dimineața trebuiau să plece în turnee, seara veneau pe la 3, 2-3 ore de somn și iar trebuiau să se pornească. Și mai ales le-a fost greu, pentru că nu erau acceptați – nici la radio, nici la televiziune. (Imagini cu tatăl, mama și Cristi mic la un concert). Se făceau înregistrări, așteptam, toți cântau, dansau, Doina și Ion erau „tăiați” (din emisiuni; exista o explicație din partea redacției muzicale că, adică, erau soț și soție și asta ar fi fost cauza, *n.a.*). Nadina Ciobanu: „M-a frapat capacitatea de lucru în diferite genuri. El (Ion Aldea-Todorovici, *n.a.*) doar are și muzică simfonică, și muzică de teatru care încă nu este analizată.” (Cadre documentare cu repetițiile unei orchestre care cântă „Balada” lui Ion Aldea-Teodorovici, se văd foile cu note). Ion Aldea-Teodorovici: „Poporul nostru, chiar dacă are multe neajunsuri, că deseori, mai mult decât alte popoare ne mai „mâncăm” unul pe altul, chiar și ne mai vindem unul pe altul, se întâmplă și așa cazuri, dar știu că poporul nostru a avut și niște personalități mari, dramatice. A avut niște dealuri care, poate, au fost mai mari decât niște munți, care au lăsat niște urme în istorie și ne permit și nouă să ne numim neam și în ziua de azi.” Fotografii de la Marea Adunare Națională în PMAN cu Ion și Doina Aldea-Teodorovici, cu Ion Ungureanu la microfon, Doina cu buchete de flor în brațe, alte fotografii cu celebrii noștri interpreți.

Gheorghe Marin: „În perioada când s-a început mișcarea de eliberare națională pentru independență, ei au depus mari eforturi la această cauză, la această operă.” Cadre documentare cu Ion și Doina Aldea-Teodorovici cântând „Reaprinde-ți candela... Degerată-mi este inima”. Vocea lui Ion Ungureanu: „Prima întâlnire pe care am avut-o cu Doina și Ion a fost pe când mă aflam la Moscova. Când au început să cânte, era atât de neobișnuit (cadre cu Ion cântând, Doina alături), era o altă Basarabie, o Basarabie care se deștepta, se deștepta prin muzică, se deștepta prin texte nemaipomenite!” Vocea lui Valeriu Matei: „Ei au fost niște oameni lucizi, niște oameni curajoși, pe lângă faptul că erau artiști. Nu mulți au avut curajul lor sau curajul Leonidei Lari, a lui Ion Vatamanu, a altor câtorva să pună umărul atunci când era greu.” Imagini din perioada renașterii naționale, PMAN, oameni mulți, dansând hora. Se aude vocea Doinei cântând: „Hai, hai, hora mare se rotește, iar la mijloc strălucește floarea stăpână. Floarea ceea se numește limba română...” („Limba română”. Muzica: Ion Aldea-Teodorovici, versuri: Grigore Vieru, *n.a.*). În cadru – Ion Ungureanu: „Mi-aduc aminte de ultima întâlnire. Doina a intrat prima în cabinetul meu de ministru, în urmă venea, în cârje, Ion Aldea. Era după primul accident care l-au avut. Și el îmi spune: domnule ministru, atunci când o să dea Domnul să deschidem teatrul nostru muzical la București (cadre cu Doina făcând exerciții, mai mulți tineri care-s așezați în jurul unei mese pline cu desene, discutând), o să vă invităm la primul spectacol (era vorba de Teatrul Unirii, *n.a.*). În genere, eu cred că ei au fost făcători de aceste poduri care trebuiau să ne lege. Chiar ideea acestui teatru

muzical era una din primele structuri care trebuia să lege aceste două maluri.” Imagini de la Festivalul „Cerbul de Aur” de la Braşov. Text: „Compozitorul și interpretul Ion Aldea-Teodorovici ne prezintă alături de Doina Aldea-Teodorovici piesa de rezistență a discului, cântecul dedicat poetului nepereche al neamului românesc – Mihai Eminescu.” În scenă ies Ion și Doina Aldea-Teodorovici. Răsună cântecul „Eminescu” (muzica: Ion Aldea-Teodorovici, versuri: Grigore Vieru). Vocea lui Cristofor Aldea-Teodorovici: „În '92, când eram la „Cerbul de Aur”, cu trei luni înainte să se fi întâmplat accidentul, nouă ne-a fost prădat apartamentul (str. Libertății, în prezent str. Ion și Doina Aldea-Teodorovici, *n.a.*). Au dispărut multe. Au dispărut benzi magnetice, multe materiale”. Vocea Doinei care povestește despre războiul din Transnistria „ziceam că florile miros a praf de pușcă, unde curge sânge, unde ne mor bărbații (fotografii și cadre documentare cu Grigore Vieru, Adrian Păunescu, combatanți) care ne apără nu atât Transnistria, nu atât Basarabia, ci întreaga țară.” Silvia Hodoroștea, jurnalistă: „Prin cântecul lor ei au fost pe baricade. Odată cu ei a plecat ceva din mine și din visele noastre.” Valeriu Matei: „Au fost niște oameni care au iubit sincer muzica, au iubit sincer adevărul, au iubit acest neam, au iubit viitorul nostru pentru care, în fond, au și fost sacrificați.” Cadre documentare din București cu familia: Doina, Ion, Cristofor, colegi. Cadre de la Festivalul „Două inimi gemene”.

Ultimele cadre din film. Pe scena teatrului, așezat într-un fotoliu, se află Cristofor: „Dacă-ai face un film, l-aș gândi ca pe o fugă a unor cai care încearcă să ajungă într-un punct pe care, probabil, niciodată

nu-l vor atinge. Sunt și eu un fel de căluț care încearcă să ajungă după părinții lui.” Sala de teatru s-a golit. Răsună o melodie cântată de Ion Aldea-Teodorovici „Tulburat citesc a tale urme... Te iubesc, te iubesc, în zadar nu trăiesc. De-aș trăi vecia-ntreagă, o vecie mi-ai fi dragă, Dulce dar nepământesc, te iubesc!” Urmează titrele. Cu această melodie începe filmul și tot cu ea se sfârșește.

Comentariu: Filmul documentar de lungmetraj „Te iubesc, Ion și Doina” este consacrat legendarilor interpreți Ion Aldea Teodorovici (1954-1992) și Doina Aldea-Teodorovici (1958-1992). Autoarea filmului, Leontina Vatamanu, a realizat o incursiune cinematografică, un film-analiză în care este „descifrată” formula iubirii, pe care au știut s-o cânte atât de frumos și înălțător aceste două inimi gemene. Nu este un film-concert, cum de reaguă, se proceda când era vorba de interpreți de muzică. „Intenția mea, spune Leontina Vatamanu, a fost să-i fac cât mai prezenți, cât mai vii, de parcă ei au stat cu mine la masa de montaj și au lucrat la acest film-confesiune”. Un rol important în film îl joacă fiul cuplului Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Cristofor, născut în 1982, care le cântă piesele, regăsind în ele „un moment de liniște sufletească, nu de tristețe”, creând o permanență artistică a faimoșilor săi părinți, permanență care ne ține conectați la stările de înaltă trăire sufletească a celor doi mari artiști și patrioți.

În film apar: Eugenia Marin, Gheorghe Marin, Cristofor Aldea Teodorovici, Anastasia Lazariuc, Nadina Ciobanu, Silvia Hodoroștea, Ala Ciobanu, Elena Iliș, Andrei Buruiană, Corneliu Busuioc, Ion Ungureanu, Valeriu Matei, Valentin Goga. Ada și Efim Ganța, Igor Portătescu. Filmul a fost realizat

cu suportul Ministerului Culturii și Guvernului Republicii Moldova. Au fost utilizate cadre și fotografii din arhiva personală a familiilor Marin și Teodorovici, a cineaștilor: Pavel Balan, Victor Bucătaru, din fondul Companiei Teleradio Moldova, a arhivei studioului „Moldova-film”. În documentar au intrat secvențe din filmele: „Contemporanul” și „Cântecele noastre” (regizor: Andrei Buruiană), „Cântecul viorii” (regizor: Elena Iliaș), „Dragostea ce oprește sori și stele” (regizori: V. Semașco, Ion Mihailo), „Momentele „Norocului” (regizor: Marian Turea).

De remarcat, că în prezent, în Chișinău, strada pe care au locuit Ion și Doina Aldea-Teodorovici (str. Libertății, *n.a.*) poartă numele lor. Pe aceiași stradă se află și Liceul Teoretic cu Profil de Arte „Ion și Doina Aldea-Teodorovici”. Iar la intrarea în Parcul Valea Morilor, Scările de granit, în 2012, a fost înălțată compoziția sculpturală în memoria regreta-

ților Doina și Ion Aldea-Teodorovici, creată de artistul plastic Iurie Canașin. Anul 2012 a fost declarat de către Guvernul Republicii Moldova Anul Doina și Ion Aldea-Teodorovici.

Surse:

- ◆ *Seară albastră (cântec)* [online] [accesat 30.08.2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=S5Ysg3A7tsQ>.
- ◆ *Eminescu (cântec)* [online] [accesat 29.08.2019] Disponibil : <https://www.youtube.com/watch?v=ovIoPE8RzWA>.
- ◆ *Limba română (cântec)* [online] [accesat 29.08.2019] Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=cx6nJq_GhlE.
- ◆ *Reaprindeți candela (cântec)* [online] [accesat 30.08.2019] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=o3QFQnYE5lI>.
- ◆ *Te iubesc, Ion și Doina (f/d)*, OWH Studio, 2014. Colecție de filme din arhiva personală

II. FILME ARTISTICE

CHIȘINAUL ÎN FILME DE LUNGMETRAJ

BALADĂ HAIDUCEASCĂ (Атаман кодр), color, 8 acte

Scenariul: Semion Moldovan, Oleg Pavlovschi

Regia: Mihail Kalik, Boris Râțarev, Olga Ulițcaia

Imaginea: Vadim Derbeniov

Decorul: Anton Mater. Muzica: David Fedov

În roluri: Tudor Tobultoc - Lev Poliakov, Iustina

- Ina Kmit, Vasile Bogdescu - Aleksandr Șirvindt,

Natașa - Mikaela Drozdovskaia, boierul Costache

Mârza - Constantin Constantinov, gubernatorul

Fiodorov - Piotr Repnin ș.a.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1958

Conținut: În Foile de montaj ale filmului „Baladă haiducească” găsim câteva scene legate de orașul Chișinău: „Бессарабского Гражданского губернатора канцелярия, горящий дом. Голос диктора... июля 27 числа 1833 года, город Кишинев. Горящий дом... Ночь, по улице скачет всадник. В дежурной комнате губернатора слышен храп. Через дверь входит офицер и подходит к спящему за столом адъютанту. Офицер подходит к Федорову. Офицер: Его превосходительству, генерал-губернатору срочное донесение.” (Cancelaria guvernatorului civil al Basarabiei, iulie 27

anul 1833, orașul Chișinău. O casă în flăcări.” (cadrele 187-190). „E noapte. Pe străzi trece în galop un călăreț. Din camera de serviciu a guvernatorului se aude un sforăit. Pe ușă intră un ofițer și se apropie de aghiotantul adormit. Se apropie apoi de Fiodorov (guvernatorul Basarabiei, în rol - Piotr Repnin, *n.a.*) Ofițerul: „Excelenței sale, general-guvernatorului o depeșă urgentă.” (cadrele 528-531).” Acestea sunt unicele momente din film, care amintesc de Chișinău. În rest, acțiunea se desfășoară la moșie, în conace boierești, în codri, filmul fiind o mărturie a unor fapte reale despre mișcarea haiducească din Basarabia, unul din haiduci fiind Tudor Tobultoc, personaj real. Au fost filmate peisaje magnifice: copaci înalți și viguroși, dealuri și coline acoperite de păduri, cerul albastru, o natură copleșitoare.

Comentariu: Scenariul literar cu titlul „Căpitanul Tobultoc” (Капитан Тобулток), scris în 1957, se păstrează în Dosarul nr. 1- x (x - înseamnă художественный, adică artistic, *n.a.*) de la Arhiva Națională a Republicii Moldova. Filmul a fost ulterior numit „Baladă haiducească”. Pelicula a avut, pentru acele timpuri, un succes răsunător. Vadim Derbeniov a luat Premiul I Pentru cea mai bună imagine

la Festivalul unional de filme, Kiev, 1959, ed. a II-a, iar compozitorul David Fedov - Premiul II Pentru muzică.

Surse:

- ◆ *Balada haiducească (f/a)* [online] [accesat 20.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/508/index.html>
- ◆ *Derbeniov Vadim (regizor)* [online] [accesat 20.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/219/index.html>
- ◆ *Fedov David (compozitor)* [online] [accesat 20.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/657/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 6.
- ◆ *Ulițchi Olga (regizor)* [online] [accesat 20.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/252/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, сс. 4-5.
- ◆ *Дело фильма nr. 1-х. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA*, Secția Documente audiovizuale.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 36, 21, 49, 53, 63, 67,75-76.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, p. 6.

CÂNTEC DE LEAGĂN
(Колыбельная), a/n, 10 acte

Scenariul: Avenir Zak, Mihail Kuznețov

Regia: Mihail Kalik. **Imaginea:** Vadim Derbeniov

Decorul: Stanislav Bulgakov, Aurelia Roman

Muzica: David Fedov

În roluri: Losev - Nicolai Timofeev, Aurica -

Viktoria Lepko, Aurica-fetiță - Lida Pigurenko,

Aurica-adolescentă - Liubov Rumeanțeva,

Andrei Petreanu - Vladimir Zamanski, Gheorghe

Nistreanu - Konstantin Kramarciuk, Nata -

Svetlana Svetlicinaia.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1959

Conținut: Filmul începe cu o panoramă a orașului Chișinău, văzută de sus, din avionul care urma să aterizeze pe aeroportul Chișinău. În scenariul literar, care se păstrează la Arhiva Națională a Moldovei, ar fi trebuit să înceapă altfel: „Рейсовый самолет Л 37-28 прибыл в Кишиневский аэропорт... В окошко из зала заглядывает Николай Сорокин (rol episodic, *n.a.*). Вытянув длинную шею, растерянно говорит: - Здравсьте, - и, облизнув губы, продолжает: - Я из Москвы прилетел... Паспорт выронил... У кого спросить” (стр. 1-4) „Avionul de pe ruta L 37-28 a sosit în aeroportul Chișinău... Prin ferestruica din sală se uită Nicolai Sorokin. Aplecându-și capul, se adresează șovăind: - Bună ziua, - și, lingându-se pe buze, continuă. - Eu am venit din Moscova... Am pierdut pașaportul... Cui să mă adresez?” În film scena a fost concepută un pic altfel. Aviatorul a intrat în sala de așteptare, a cumpărat un ziar, apoi a intrat la persoana de serviciu, anunțându-l că a găsit în salonul avionului

un pașaport, i-l arată și-l lasă, poate întrebă cineva. Următorul cadru este cel cu tânărul Nicolai Sorokin care, pentru a-și recupera pașaportul, răspunde la o serie de întrebări: numele, prenumele, anul, ziua, data și locul nașterii. Răspunsul la aceste întrebări îl pun pe gânduri pe aviator care nu e altul, decât Dmitri Ivanovici Losev, care și-a pierdut soția și fiica chiar la începutul războiului - 22 iunie 1941, în timpul bombardamentului, care a afectat și maternitatea de la Ciocana. Un alt moment din scenariu, în care figurează orașul Chișinău, este o întâlnire în unul din apartamentele recent construite pe strada Lenin. „Кишинев. Квартира в одном из новых домов на улице Ленина. Аника Русу, женщина с большими печальными глазами, в небрежно застегнутом халате, берет с туалетного столика папиросу, закуривает, подсаживается к столу, за которым сидит Дмитрий Иванович Лосев.” „Chișinău. Un apartament în una din noile clădiri construite pe str. Lenin (bul. Ștefan cel Mare). Anica Rusu, o femeie cu ochi mari și triști, îmbrăcată neglijent într-un halat, ia de pe măsuta de toaletă o țigară, o aprinde, se așează mai aproape de masa la care stă Dmitri Ivanovici Losev...” (pag. 26-27). În film această scenă lipsește. Alt moment din scenariu: „Магазин „Детский мир”. Лосев и Варя идут мимо детских колясок, кроваток, столиков, мимо прилавков, заваленных игрушками. Лосев задумчиво смотрит на все товары. Лосев и Варя проходят мимо отдела платьев для девушек. - Вы не знаете ни роста ее, ни размер. Купите ей..., - советует Варя. - Нет, - заявляет Лосев, - часы! Дмитрий Иванович разглядывает под стеклом ручные часы разных фирм, стоимо-

сти. - Покажите эти, - он указывает продавщице на маленькие золотые часы. - Не надо девочке золотые, нехорошо, - останавливает его Варя. - Аурика, по-молдавски, золотая!” (pag. 38-39). „Magazinul „Lumea copiilor” (magazinul se afla pe bd. Tinereții, actualul bd. Grigore Vieru, *n.a.*). Losev și Varea trec pe lângă cărucioarele pentru copii, pătucuri, mesuțe, pe lângă teighelele acoperite cu jucării. Losev se uită gânditor la toate articolele comerciale. Losev și Varea trec pe lângă secția de rochițe pentru fete. - Dumnezeuastră nu-i știți nici mărimea, nici ce înălțime are. Cumpărați-i mai bine..., - îl sfătuiește Varea. - Nu, - spune ferm Losev. - Un ceas. Dmitri Ivanovici se uită atent la ceasurile de mână, expuse în vitrină, care au diferite prețuri, sunt produse la diferite fabrici. - Vreau să-l văd pe acesta, - și a arătat spre un ceas mic de aur. - Nu trebuie pentru fetiță ceas de aur, nu-i bine, încearcă să-l oprească Varea. - Aurica, în moldovenește, înseamnă de aur!” În film însă nu au intrat aceste scene, dar au intrat cadre cu centrul Chișinăului pe timp de vară, troleibuze, automobile pe străzi, oameni. Losev se află la Chișinău. Merge pe străzi împreună cu Nicu, un băiețel foarte ghiduş. Între ei doi se leagă o conversație. Vin cu troleibuzul la Poșta Centrală, de unde Losev urma să ia o scrisoare. „Îmi caut rudele, precizează Losev.” „E mai bine să fii singur, zice băiatul, faci ce-ți trece prin cap.” Un amănunt din acea perioadă: în transport geamurile de jos erau deschise. Un alt amănunt: orașul la acea vreme mai păstrase unele urme din Chișinăul interbelic - caldarâm, cel puțin pe acest perimetru, vizavi se vede clădirea primăriei, Banca de Stat (Sala cu Orgă), cupola Teatrului Național

„Mihai Eminescu”. Alte amănunte: unele personaje rostesc fraze în limba română. Andrei Petreanu îi zice Auricăi: „Eu am mâncat scrob”, iar când își ia rămas bun de la ea, îi spune: „Le revedere!”

Comentariu: „Cântec de leagăn” - titlul semnifică un cântec de leagăn care unește mai multe destine. Filmul este povestea micuței Aurica, pierdută în primele zile ale războiului. Peste mulți ani, tatăl ei o regăsește după lungi căutări. Întâlnirea întâmplătoare din aeroport cu băiatul care și-a pierdut pașaportul și care s-a născut exact în aceeași zi și în același an în maternitatea din Ciocana, îl trezește la viață pe Losev, aviator în film și ofițer în retragere în scenariu. El se resemnase cu moartea soției sale, cu pierderea fiicei. Băiatul i-a povestit că, în ciuda bombardamentului maternității, au fost și copii nou-născuți care au supraviețuit, iar el este unul din ei. Losev este zguduit de această știre și din acea clipă începe să-și caute copilul. Poate că a fost o minune și a rămas în viață... Căutările lui au dat rod... Restabilirea biografiei fetei și căutările tatălui constituie axa filmului. Deși a semnat regia, alături de Olga Ulișchi și Boris Râțarev în „Baladă haiducească”, filmul de debut al regizorului Mihail Kalik este „Cântec de leagăn”. Conducător artistic: regizorul Serghei Iutkevici. Filmul a fost mult apreciat de critica de specialitate. Orașul Chișinău, deși joacă un rol secundar în film (circa 9 min. din cele 1,30 oră, *n.a.*), este totuși prezent prin faptul că de aici, din aeroport, începe adevărata poveste și tot de aici tatăl va pleca undeva în Rusia în speranța că-și va întâlni fiica. *Cântecul de leagăn* - unicul lucru care o lega pe Aurica de Moldova va face posibilă această întâlnire.

Surse:

- ◆ *Cintec de leagan (f/a)* [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/933/index.html>
- ◆ *Cântec de leagăn (f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”, Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Derbeniov Vadim* (regizor) [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/219/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 8.
- ◆ *Filmul de ficțiune*. În: „*Arta cinematografică din Republica Moldova*”. Chișinău, 2014, pp. 33-35.
- ◆ *Kalik Mihail* (regizor) [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/234/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „*Молдова-филм*”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 5.
- ◆ *Дело nr. 17-х*. ARHIVA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, Secția Documente audiovizuale.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 53, 62, 64, 67, 91-93.
- ◆ *Колыбельная 1959 Молдова-фильм (f/a)* [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=zoAng2vjE-8>
- ◆ „*Молдова-филм*”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 6.

VĂ SCRIU... (**Я вам пишу...**), a/n, 8 acte

Scenariul și textul cântecelor: Anatoli Aleksin

Regia: Mihail Israilev. Imaginea: Leonid Proscurov

Decorul: Leonid Kurleand, Anton Mater

Muzica: Oskar Felțman

În roluri: Elvira - Mikaela Drozdovskaia,

mama - Zoia Fiodorova, tatăl - Arkadi Ținman,

Maria Fiodorovna - Domnica Darienco,

Serghei Sergheevici - Iuri Saranțev, Lena - Ella

Nekrasova, Nelli - Ludmila Șagalova, Constantin

Constantinovici - Constantin Constantinov,

„magicianul și vrăjitorul” - Serghei Filippov.

Au mai jucat: Trifon Gruzin, Șurik Kuznețov,

Marina Gavrilko.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1959

Conținut: Acțiunea în film are loc în Chișinăul de la sfârșitul anilor `50 ai secolului trecut. O familie „mic-burgheză”, care locuiește într-un apartament din centrul orașului. Mama, casnică, e „tirană” și ține soțul „sub papuc”, fiica - Elvira, a crescut o răsfățată, care nu este în stare să-și făurească propriul destin, mama, luând în locul ei deciziile. Altă familie - mama învățătoare, dar bolnavă, stă la pat, feciorul - arheolog și docent la un institut din cadrul Academiei de Științe, se ghida de alte principii: în viață totul se câștigă prin muncă, dar nu prin falsuri și mimarea unei fericiri iluzorii. Filmul redă atmosfera din familiile acelor ani, familii care se aflau la „poli” opuși: unele mai înstărite care-și creșteau copiii în confort (apartamentul în care locuia Elvira cu părinții era mare: antreu, salon, bucătărie separată, în bucătărie - frigider), alte familii, chiar dacă, „social” erau egale, duceau un mod de viață mai mo-

dest (familia Mariei Fiodorovna, învățătoare, locuia cu fiul, Serghei Sergheevici, arheolog și docent) și se conduceau de alte principii: bunătate, muncă cinstită, făcută la îndemnul inimii, totul trebuie să creeze confort sufletesc. În acea perioadă acest mod de viață era considerat mai bun și era „catalogat” drept „modul sănătos de viață”. Mama Elvirei, de exemplu, vroia ca fiica ei să devină medic, dar a „picat” la examene. Apoi și-a dorit s-o vadă actriță pe scena teatrului. De aceea „caută” relații și le-a găsit în persoana lui Constantin Constantinovici, pe care-l credea actor, dar el s-a dovedit a fi la teatru... un simplu administrator. În film există o scenă care s-a jucat în apartamentul părinților Elvirei: mulți invitați, bucate, băuturi, dansuri, toasturi de tipul „Pentru studii teatrale!” Printre invitați era și Constantin Constantinovici, care a promis că poate fi de ajutor... Și, într-adevăr, când au venit la teatru, le-a propus... două invitații la un spectacol. Rolul a fost jucat magistral de actorul Constantin Constantinov. Uimirea de pe fața lui, când se uita la cele două femei din ghișeul administratorului, era reală și fără pic de prefăcătorie! El și-a ținut promisiunea! Ce altceva mai așteptau de la el?! Și strigătul disperat al mamei Elvirei: „Буду бороться за будущее единственной дочки!” (Voi lupta pentru viitorul unicei mele fiice!) Fiica însă a ales, până la urmă, să-și făurească, singură, propriul destin, având ca exemplu modul de viață al familiei arheologului, pentru care a început să nutrească sentimente de dragoste sinceră și neprefăcută. În film sunt multe scene care reflectă modul de viață al orașenilor - articole de uz casnic din acei ani: lampă cu abajur, patefon, „radiolă”, renumita „grelcă” (termofor), mobilier, îmbrăcăminte.

Sunt scene filmate în instituțiile din oraș - la Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „M.Eminescu”), cinematograful „Patria”, fabrica de confecții „Steaua roșie”, în interiorul unui spital, gara, sala de așteptare. Prezintă interes balul-mascat de Anul Nou, orchestra, două tinere care cântă la acordeon și sunt aplaudate. S-a filmat și pe străzile din Chișinău și în parcuri, dar și la țară, când mama Elvirei a venit în vizită la un „medic”, „mag și vrăjitor”, jucat cu multă convingere de renumitul actor de comedie, Serghei Filippov.

Comentariu: „Vă scriu...” era considerat un film de actualitate. Deși nu a avut un succes răsunător, ba chiar a fost și criticat, filmul a reflectat fidel modul de viață și de gândire din acea perioadă, poate și cu o anumită ironie. Elvira, încet, șovăitor, a ales să-și făurească propriul destin, pe care, probabil, îl vedea alături de arheologul, plecat din oraș undeva în Asia Mijlocie și căruia-i scria scrisori, dar fără știrea mamei.

Surse:

- ◆ *Arta cinematografică din Republica Moldova.* Chișinău, 2014, pp. 43-45.
- ◆ *Darienco Domnica (actrița)* [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/256/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăț.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, pp. 8-9.
- ◆ *Proscurov Leonid (operator)* [online] [accesat 21.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/196/index.html>
- ◆ *Vă scriu...* (f/a). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.

- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 6.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии.* Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс.18, 44, 57, 134-135.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, pp. 7-8.

LA MARGINE DE ORAȘ (За городской чертой), a/n, 8 acte

Scenariul: Iuliu Edlis, Vadim Lâsenco.

Regia: Vadim Lâsenco

Imaginea: Leonid Proscurov. **Decorul:** Anton Mater

Muzica: David Fedov

Versuri: Constantin Semenovski

În roluri: Vera - Ludmila Butenina, Radu -

Veaceslav Șalevici, Toma Cebotaru - Vladimir

Emelianov, Maria Cebotaru - Domnica Darienco,

Ghiță - Vladimir Zaharcenko, Sandu - Iuri Kireev,

Frăsâna - Marina Gavrilko, primul client - Andrei

Naghiș, al doilea client - Chiril Știrbul.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1960

Conținut: Filmul începe cu o panoramă a Chișinăului. Apoi se vede o clădire în construcție și o panoramă a unei suburbii. De casa lui Toma Cebotaru se apropie un poștaş: „Lele Marie, aveți o scrisoare!” Maria scoate cu grijă scrisoarea din cutia poștală. Pe acoperișul casei lucrează Radu și Toma. „De la cine-i scrisoarea?” întrebă Toma. Maria: „E de la stat.” „Iar o fi vorba de vacă,” zice Toma. O strigă pe Vera, fiica lor, să citească scrisoarea. Din conținutul ei află că, „în legătură cu planul general de recon-

strucție a orașului Chișinău, casa lor, cât și celelalte construcții învecinate vor fi demolate pe parcursul acestui an. În schimbul caselor demolate, vor primi apartament în una din noile clădiri.” Această noutate i-a luat prin surprindere pe locatarii casei. Era casa lor, pământul lor, grădina lor. Casa a fost construită din temelii de Toma Cebotaru, meșter constructor, care a venit la oraș mulți ani în urmă împreună cu Maria. Aici s-au stabilit cu traiul, și-au întemeiat o familie. Ei nu sunt singurii. În jurul lor sunt familii ca și ei, care locuiesc în această suburbie. Meseria de bază a bărbaților era lemnăritul și construirea caselor. Tinerii mergeau pe urmele părinților. Printre ei era și Radu, care-și făcuse o echipă din tineri, un fel de artel sau cooperativă și construiau case pentru oameni. Femeile erau casnice. Vera, chiar dacă terminase școala, nu muncea nicăieri, dar încerca să câștige pentru familie un ban, vânzând lapte orășenilor, instalați în noile clădiri, construite recent. Astfel îl cunoaște pe Marin, inginer pe un șantier de construcții. Intră în apartamentul lui, aducându-i lapte în fiecare zi. Pentru Vera este o posibilitate de a cunoaște această nouă lume, lumea orașului, dar și de a „susține” uneori un examen destul de dur. Un exemplu. Construcția. Vera trece cu un bidon de lapte. Băieții și fetele râd de ea. „Fraților, ne „vine” laptele!” strigă cineva. Altcineva: „Ei-i, căprițo! Vezi să nu-ți rupi picioarele! Aceasta nu-i grădina ta!” Vocea unei fete: „Iar vine asta cu laptele!” Toți râd. Fănică: „Frumoasă negustoreasă, ia toarnă-mi oleacă de lapte!” Vera nu se lasă intimidată și-i răspunde: „Boii nu dau lapte!” Trece mai departe fără să se oprească. Fănică: „Ei-i tu! Ai uitat să-ți iei restul!” Fata constructor râde. Se apropie Sandu: „Ia termi-

nați circul!” Vera a crescut în mahalaua din suburbia Chișinăului, aici își are rădăcinile, aici îi sunt prietenii. Tinerii se întâlnesc, dansează, nu-i acceptă pe cei noi, pe Sandu, de exemplu, maistru la construcția din apropiere. În una din seri a fost chiar și o mică ceartă din cauza unei fete. Vera se întâlnește cu Radu, care din munca lui de meșter constructor de case, câștigă destul de bine. Și-a ridicat și el o casă, pe care încă n-a terminat-o și în care vrea să locuiască cu viitoarea soție, Vera. În una din seri, Radu și Vera se plimbau prin mahala. Glumeau, râdeau. Se apropie de un rând de plop. Radu: „Iată, aici se termină orașul!” Vera: „Oare vor construi și aici?” Radu: „Cine să-i mai știe?! Poate vor construi... Tot nu le ajunge pământ... Fie! Pe noi nu ne privește...!” Vera: „Dar casa noastră vor s-o demoleze.” Se apropie de portiță. Radu: „Intră. Vin-o să te uiți la noua casă!” Vera intră. Casa încă nu e terminată. Imaginea Verei în oglindă. Apoi imaginea lui Radu se reflectă în oglindă. Radu îi povestește, cum va arăta noua casă. „Iar acolo va fi dormitorul nostru... Am ridicat așa o casă!” Vera: „Și ce-i cu asta? Ce va fi?” Radu: „Cum, adică, ce va fi? Vom locui în ea!” Vera: „Vom locui, și mai departe ce va fi?” Radu: „Nu prea te înțeleg.” Vera: „Nu mă lua în seamă! Nici eu nu mă prea înțeleg.” Vera și Radu se sărută. Vera pleacă. „Nu mă conduce. Casa mea e la doi pași.” Radu: „Vera! Mâine mama vine la voi să te pețească!” Următoarea scenă e în casa părinților Verei. Important este că vedem în aceste cadre, cum este mobilitatea casa, cum este servită masa cu tradiționalul vin moldovenesc, turnat din garafa de sticlă (un semn al „modernizării”), cu portretul părinților când au fost mire și mireasă, atârnat de perete. De la un dialog

al părinților plin de amintiri și grijă pentru fericirea tinerilor se ajunge la un schimb de replici mai tensionat, când se discută despre zestre. Aici spiritele se încing, fiindcă Radu are și casă, pe care zice că o va trece pe numele Verei, și mobilă o să cumpere, și carnet la casa de economii are... Deși sună a laudă, Radu vrea doar să-i asigure pe părinții Verei, că va avea grijă de fiica lor, că în casa lui ei o să-i fie bine. În schimb mama lui Radu, Frăsăna, prin atitudinea ei, vrea să arate că fiul ei are o situație mult mai bună decât viitoarea noră. Reacția Verei nu s-a lăsat așteptată, ea s-a ridicat de la masă și a ieșit în fugă din casă. Radu - după ea. „Eu nu sunt obiect de vânzare! Decât așa, mai bine pleacă!” îi spune printre lacrimi lui Radu. Relațiile dintre Radu și Vera, dintre Radu și mama sa, dintre Vera și părinții ei devin destul de complicate. Până la urmă învinge dragostea. Schimbările sociale care se produc la această „margine de oraș”, în aceste familii, constituie conținutul filmului. Radu va dori să devină un constructor al clădirilor mari, casa familiei Cebotaru va fi demolată și această familie se va muta într-un apartament, Vera se va gândi să-și croiască un drum în noul mediu de viață. Reîntâlnirea Verei cu Radu are loc pe podul de la Gara Chișinău.

Comentariu: „La margine de oraș” era un film de actualitate și a reflectat schimbările care au avut loc într-o suburbie a Chișinăului (nici în scenariu și nici în film nu se specifică, unde anume). Acum este greu de spus, unde s-au efectuat filmările, dat fiind că din Chișinăul de altădată, mai ales din fostele mahalale, nu a rămas mai nimic. Nici strada Corneștiului, de care se amintește în film, nu a existat cu adevărat. Cert este că în acea perioadă reconstruc-

ția Chișinăului se făcea într-un ritm rapid. Cum se menționează în *Procesul-verbal* al ședinței consiliului artistic din 26 octombrie 1960: „Acțiunea filmului nu poate fi transferată oriunde. Construcții masive se produc anume în Chișinău.” Iuliu Edlis, tot în acei ani, a scris și o piesă de teatru, numită „Orașul meu alb”, în centrul căreia un tânăr arhitect proiecta orașul viitorului. Scenariul este scris la aceeași temă: transformările prin care trece orașul Chișinău. La studioul „Moldova-film” s-au păstrat *Foile de montaj* ale filmului. La sfârșit scenariului a fost anexată o scrisoare, adresată Ministrului Culturii al RSSM Artiom Lazarev, din partea *Direcției de producție a filmelor*. Din această scrisoare conchidem că scenariul a trecut prin multe modificări și chiar la etapa finală Ministerul Culturii era pe punctul de a stopa filmările. Autoritățile își doreau ca schimbările care se produceau în noua viață, să fie reflectate mult mai convingător, ca oamenii să înțeleagă că transformările care se produc sunt în beneficiul lor. Trebuie să recunoaștem că filmul păstrează totuși amprenta unor regrete, pentru că odată cu aceste schimbări au fost distruse amintirile și toată frumusețea unei vieți patriarhale din suburbiile Chișinăului. Poate anume din aceste motive scenariul era supus modificărilor, dat fiind că viața în suburbie era mult mai bine „așezată”, pe când în noile apartamente viața abia urma să înceapă. Filmul a oglindit atmosfera unei perioade, poate cea mai grea, din istoria suburbiilor orașului.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, c. 10.

- ◆ *Domnica Darienco* (actrița) [online] [accesat 19.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/256/index.html>
- ◆ „*La margine de oraș*” (f/a) STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video. „За городской чертой (х/ф) nr. 36. Scenariu.
- ◆ *Proscurov Leonid* (operator) [online] [accesat 19.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/196/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „*Молдова-филм*”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 6.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 18, 23-24, 29, 57, 63, 88-89.
- ◆ „*Молдова-филм*”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, сс. 8-9.

OMUL MERGE DUPĂ SOARE (Человек идет за солнцем), color, 8 acte

Scenariul: Valeriu Gagi, Mihail Kalik

Regia: Mihail Kalik

Imaginea: Vadim Derbeniov

Decorul: Stanislav Bulgakov, Aurelia Roman

Muzcia: Mikael Tariverdiev

Textul cântecelor: Semion Kirsanov

In rolul principal: Sandu - Nicu Crimnus

În roluri: Tatiana Bestaeva, Nicolai Volkov,

Evgheni Evstigneev, Valentin Zubkov, Lev Kruglâi,

Larisa Lujina, Anatoli Papanov, Valentina

Teleghina, Ion Ungureanu, Dumitru Fusu, Nina

Doni, Gheorghe Gheorghiu, Vera Grigoriev,

*Paulina Zavtoni, Gheorghe Hasso, Sandri Ion
Șcurea, Alexandra Iurceac.*

Producător: studioul „Moldova-film”, 1961

Conținut: În acest film vedem Chișinăul prin sticle roz sau verzi, sau cu ochiul liber, depinde de alegerea lui Sandu, un băiat de șase ani, care a auzit de la un alt băiat din curtea sa, un pic mai mare decât el, că „dacă te ieși după soare, poți să înconjuri pământul și să ajungi în același loc, doar că în partea opusă.” Credul și naiv cum era, Sandu a pornit chiar în aceeași zi pe străzile Chișinăului, urmând traiectoria soarelui. Pe acoperișul casei, de unde a pornit toată istoria cu „mersul după soare” cineva a scris: „Я ушел за солнцем!!”, în traducere „Eu am mers după soare!!” Pe această inscripție urmează titlurile din film. Poate că se mai păstrează trotuoarele și locurile pe unde a mers inițial Sandu, poate nu, e greu de spus, fiindcă sunt greu de recunoscut din imagini. Unele locuri și clădiri care mai există și azi sunt mai ușor de recunoscut: Poșta Centrală, Banca de Stat (Sala cu Orgă), Teatrul Național „Mihai Eminescu” (pe un afiș se anunța „Deschiderea stagiunii”, iar pe un alt afiș, aflat jos, la capătul scârilor, unde se plasează și în prezent informații, aflăm despre spectacolul „Faust și Moartea”, premiera căruia într-adevăr s-a jucat pe 3 octombrie 1961), Parcul Victoriei (Suarul Catedralei), Cascada de apă de la Valea Morilor, Parcul Central cu Alea Clasicilor, havuzul, Arcul de Triumf, Agenția *Aeroflot* amplasată în acei ani lângă Poșta Centrală, Piața Centrală, un șantier de construcții, Stadionul Republican și alte locuri. Filmările au fost făcute pe timp de vară. Copilul, mergând după soare, încearcă să descopere lumea, întâlnește fel de fel de oameni. S-a oprit și a privit

îndelung la globul care se rotea de la Agenția *Aeroflot*. S-a apropiat de un lustragiu de încălțăminte, l-a stropit pe un nene, care a rupt floarea- soarelui în parc. A urmărit apusul soarelui și s-a întors obosit și a adormit lângă leul de la Bancă. L-a trezit un militar. „Cine ești?”, a întrebat uimit băiatul. „Sunt militar, dar sunt și muzicant!” Și i-a cântat din instrumentul său. După ce a ascultat povestea băiatului, militarul i-a spus: „Eu sunt mare și nu am văzut atâtea, câte ai văzut tu!” L-a luat de mână și au mers încetșor în Piața Victoriei (PMAN) care, la acea oră matinală, era spălată cu mașini de stropit. „Eu trebuia să mă întorc odată cu soarele!” ”Cu soarele te vei întoarce!” l-a asigurat acest militar. Deasupra Chișinăului se ridicau primele raze ale soarelui. Filmări de sus, din avion, a orașului pe timp de dimineață. Sfârșitul filmului e un soare mare și alb pe un fundal roșu și figura unui băiețel.

Comentariu: Despre acest film s-a scris foarte mult, fiind considerat o capodoperă a cinematografilei moldovenești. Este primul film, acțiunea căruia se desfășoară pe străzile unui oraș. De fapt, în film, nu se spune direct, că acțiunea are loc în Chișinău. Nu locul este important, ci dorința acestui micuț de a merge după soare și a cunoaște lumea. Era un spirit de libertate în mesajul filmului, realizat într-un stil poetic. Apariția acestui film era în spiritul timpului: dezghețul hrușciovian care a adus cu sine și un vânt de libertate, benefic pentru arta cinematografică. Totuși, menționăm faptul că această poveste cu băiatul care merge după soare s-a întâmplat la noi, în Chișinău, acum jumătate de secol și că a fost filmată pe străzile de atunci ale orașului, în diverse locuri din care astăzi nu a mai rămas nimic, cum

este Stadionul republican sau au suferit transformări majore - Piața Centrală sau Cascada de apă din Parcul Valea Morilor.

Surse:

- ◆ *Arta cinematografică din Republica Moldova*. Chișinău, 2014, pp. 48-61.
- ◆ *Bulgacov Stanislav* (redactor) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/199/index.html>
- ◆ CEMORTAN Leonid. *Prietenul nostru teatrul*. Chișinău, 1983, p. 244.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 12.
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ *Kalik Mihail* (regizor) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/234/index.html>
- ◆ *Omul merge după soare* (f/a). CINEMATECA „MOLDCINEMA”.
- ◆ *Omul merge după soare* (f/a) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/604/index.html>
- ◆ *Roman Aurelia* (scenograf) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/203/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-фильм”. Фильмография. Кишинев, 1975, сс. 6-7.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 128-131, 58, 62, 64, 27, 28, 19, 29, 30.

- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, сс. 9-10.
- ◆ *Человек идет за солнцем* (1961) (x/ф) [online] [accesat 11.07.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=Nk11OAbwkd8>
- ◆ ШИРОКИЙ Василий. *В зеркале экрана*. Статьи и рецензии. Chișinău, 1971, сс. 36-45.

ULTIMA LUNĂ DE TOAMNĂ (Последний месяц осени), a/n, 8 acte

Scenariul: Ion Druță. Regia: Vadim Derbeniov

Imaginea: Vadim Derbeniov, Dmitri Motornâi

Decorul: Anton Mater. Muzica: Eduard Lazarev

În rolurile principale: Tatăl - Evgheni Lebedev

Mama - Valentina Sperantova

În roluri: Andrei - Nicolai Trofimov, soția lui

Andrei - Maia Bulgakova, Marina - Marina

Kremniova, Anton - Vitali Fadeev, Bătrâna - Elena

Ponsova, Serafim - Valentin Smirnitki. În alte

roluri: Nicolai Harin, N. Tanasoglu, I. Mardari.

Lectura textului din partea autorului: Innokenti Smoktunovski.

Filmul este o ecranizare a nuvelei omonime a lui Ion Druță.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1962

Conținut: „Dacă-i așa vorba, las` că mă reped chiar eu la dâșii. Să-i întreb cum vine asta...” zice Tatăl și pornește la drum în ultima lună de toamnă, să-și vadă copiii. Tatăl pleacă într-o mare călătorie a vieții sale. Spre sfârșit ajunge și în capitală. Aici, pe piața din fața Casei Guvernului, aveau loc întreceri cu bicicleta între copii. O puzderie de copii învârtteau pedalele - spre bucuria părinților, a bunecilor care se uitau la ei, stând pe margine. Printre ei se

afla și Tatăl. Privea cu interes fără să pară a fi emoționat. Apoi a pornit în căutarea blocului în care locuia fiul său cel mic, scriitor, naratorul acestui film. Întreabă de unul-de altul și iată-l la ultimul etaj al unui bloc, sunând la ușă, dar nu deschide nimeni. Comentariul după cadru: „Și i-am spus, și i-am scris de atâtea ori că sunt plecat cu treburi - bătrânul se face a nu pricepe vorbele mele și cum vine la Chișinău începe a mă căuta.” Tatăl se așează pe scări să se odihnească de atâta mers și ... așteaptă, poate de data aceasta băiatul îi deschide. Urmează comentariul: „Nu știu care ciudat i-a spus Tatălui, că cel mai rău lucru pentru un scriitor se întâmplă atunci, când este întrerupt din scris. Asta-i dezorientează și scriitorii nu-și duc la bun sfârșit gândul.” Aceste gânduri, în opinia fiului, îi treceau prin cap Tatălui în timp ce se odihnea pe scări. Într-un târziu Tatăl a plecat, fiindcă a înțeles că fiul său nu este acasă. A mers pe strada principală a Chișinăului. În cadru se văd troleibuze, automobile, Arcul de Triumf, clădirea Catedralei. Comentariu: „Mi-a spus că degeaba îmi fac iluzii cu scrisul. Mai bine aș fi intrat la școala de miliționeri (polițiști, *n.a.*) și acum aș fi fost om văzut în oraș. Da așa... Trebuie să aștepti până se tipăresc cărțile, apoi se vând, apoi să fie citite, apoi cineva să zică ceva despre ele.” S-a odihnit la marginea Parcului din centrul Chișinăului pe niște bănci din lemn, amenajate în jurul unui arbore bătrân, a mâncat. A intrat în vorbă cu o femeie, s-a interesat de un platou, pe care aceasta îl cumpăraseră, l-a învățat pe toate părțile. Apoi îl vedem în tren, întorcându-se acasă, în sat. Era noroi, bătea vântul, mirosea a ger. A doua zi a nins, a nins peste Moldova, a nins peste Chișinău.

Comentariu: În contextul filmului, episodul din Chișinău durează circa 5 minute, durata filmului fiind de 1 h.18 min. Am crezut necesar să expunem și acest film la capitolul respectiv, dar fiind importanța peliculei „Ultima lună de toamnă” în contextul cinematografiei naționale. Episodul dat se leagă organic de structura filmului prin narațiunea fiului mai mic, a scriitorului care locuia la Chișinău.

Surse:

- ◆ *Derbeniov Vadim* (regizor) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/219/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 21.
- ◆ *Lazarev Eduard* (compozitor) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/230/index.html>
- ◆ *Mater Anton* (scenograf) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/202/index.html>
- ◆ *Motorii Dmitri* (operator) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/194/index.html>
- ◆ *Ultima lună de toamnă* (f/a) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/609/index.html>
- ◆ *Ultima lună de toamnă* (f/a). „MOLDCINEMA”. Cinemateca.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 9-10.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса

УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 117-119, 34, 53-56, 66, 63.

- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 14.
- ◆ *Последний месяц осени* (x/ф) [online] [accesat 10.08.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=qKgXDOQfVYY>

**EXPLOZIE CU EFECT ÎNTÂRZIAT
(Взрыв замедленного действия),
a/n, 10 acte**

Scenariul: *Mihail Melnic, Boris Saakov
cu participarea lui Valeriu Gagiu*

Regia: *Valeriu Gagiu. Imaginea:* *Leonid Proscurov*
Decorul: *Nicolae Apostolidi, Vasile Covrig.*

Muzica: *Eugen Doga*

În rolurile principale: *Rodcenko (Casian) - Anatoli Azo, Samarin - Semion Sokolovski, Valentin - Vasile Brescanu, Lena - Larisa Malevannaia, stăpânul casei - Evgheni Vesnik, Liza - Natalia Saiko, Roșcovan - Constantin Constantinov.*

În alte roluri: *Olga Aroseva, Mihail Bădicheanu, Dumitru Margine, Vadim Vilschi.*

Producător: studioul „Moldova-film”, 1970

Conținut: Începutul filmului e în tren, un tren care gonește în noapte. Într-un vagon elegant sunt mai multe personaje care, pe parcursul filmului, vor „intra în scenă”. Și cum e „ultima suflare a veacului XIX”, însoțitorul de vagon aduce șampanie. Am notat câteva replici: „Orice ați zice, domnilor, dar e păcat să nu întâlnești Anul Nou în tren!”; „Încă un minut și va începe secolul XX!”. Un polițist controlează documentele. „Recunosc Rusia. Poliția a și început controlul!”, spune cineva din vagon cu o anu-

mită ironie. „După mine, e un semn al civilizației”, remarcă un general. Polițistul continuă controlul. „Actele, vă rog!” „Sper că pașaportul e fals,” încearcă să glumească un domn. „E fals!” constată polițistul. Domnul a lovit polițistul și a sărit din mersul trenului. „O fi vreun hoț?” întreabă un alt personaj. „Nu, nu e hoț!” răspunde gânditor generalul. Cel care a sărit din tren avea în mână ziarul „Iskra”.

Așa a început secolul XX în această parte a lumii, ne sugerează fin autorii filmului. Personajul care a sărit din tren a ajuns, viu și nevătămat, la Petersburg. Cum s-a văzut, era revoluționar și unul din apropiații lui Vladimir Ilici. Din mesajul ascuns într-o țigară, reiese că trebuie creată „o organizație clandestină undeva în sudul Rusiei, la Chișinău. Și acolo să tipărim „Iskra”. De la Chișinău va fi mai ușor s-o răspândim.” Așa începe povestea cu Chișinăul, „orașul tihnit de la periferie, lângă graniță, unde se poate organiza o tipografie clandestină, se pot procura piese de tipografie și hârtie.” Gara de unde pleacă trenul spre Chișinău. Discuții în timpul mersului. Unii vin în oșpeție, alții vor să viziteze împreună cu familia „locurile pe unde a umblat Pușkin”. Șeful Jandarmăriei din Basarabia face și următoarea remarcă: „Chiar îi suntem recunoscători Majestății Sale că l-a exilat pe Pușkin anume la noi. Înfrumusețează orașul!” Pentru alții Chișinăul e locul potrivit pentru a pune pe roate o tipografie ilegală. Dar nu și pentru scriitorul și publicistul Pavel Alexandrovici Roșcovan, pe care „mirosul de tipografie îl urmărește pretutindeni”. Pentru el Chișinăul nu-i „cel mai tihnit oraș din Rusia, fiindcă tot felul de afaceriști și socialiști ridică iarăși capul!” Trenul sosește la gara Chișinău. A fost construit un decor care să amintească de acele

timperi, cu personaje multicolore prezente la gară - greci, armeni, țigani, băștinași, dar și lume elegantă, doamne și domni. Umblau vânzători ambulănți și se auzea din toate părțile îndemnul „Cumpărați flori!”, „Garoafe, romanițe!” În continuare urmărim cum s-a editat acest ziar la Chișinău într-o locuință ce se afla chiar sub coastele Direcției de Jandarmărie, cum au fost descoperiți și apoi arestați „editorii”. Suntem și martorii unei idile de dragoste, probabil, tipic pentru acea epocă. Filmări s-au efectuat la gara Chișinău, într-un decor specific timpului - locomotivă, vagoane, inscripții din perioada respectivă.

În mare parte decorul a fost reconstruit sau „ajustat” la tematica filmului. De exemplu, scena din Parcul Central, unde cânta o orchestră, unde se plimbau domni și doamne, unde au fost instalate bănci, felinare. În film au intrat unele clădiri construite în acea perioadă, la fel, casa familiei Krupenski, frecventată de A.S. Pușkin, Arcul de Triumf pe care au fost lipite proclamații. Unele interioare, de exemplu, cele din clădirea unde a fost tipărită „Iskra” au fost mobilate în stilul epocii. Alte interioare, cum ar fi cele de la Galeria de Arte nu au avut nevoie de schimbări, dat fiind că la Muzeul de Arte al Republicii Moldova, unde s-a filmat scena întâlnirii Lizei cu Rodcenko, zis și Casian, se păstrasera la acea vreme tablourile, mobilierul, sobele acoperite cu teracotă, caracteristice începutului secolului XX. Tipografia a fost descoperită, organizația deconspirată. Mare a fost mirarea jandarmilor, când au văzut cât de mică era tipografia, cât un fel de aparat xerox modern. „Asta-i toată tipografia?!”

Comentariu: „Explozie cu efect întârziat” este un film istoric de aventuri și autorii lui s-au bazat

pe materiale documentare și factologice. Povestea în sine este adevărată, fiindcă la Chișinău într-adevăr a fost tipărită „Iskra”, dar personajele sunt fictive. Autorii filmului au reconstituit atmosfera „orașului tihnit, Chișinău”, au folosit mijloace de transport din acea perioadă: tren, tramvai, faeton. Pe alocuri se „strecoară” și o umbră de umor: stăpânul casei care a luat chiriași și este curios să afle ce se aude uneori după perete, încearcă să asculte și în sine să deduce că acolo se... tipărește ceva. Chiar dacă chiriașii puneau patefonul, sunetele pe care el încerca să le „depisteze”, i-au dat de bănuț că acolo „Totul miroase a bancnote false! Se aude bine din odaia mea cum lucrează mașina!” Un procedeu curios, probabil, apreciat la timpul său, este că după cadru se aude vocea lui Vladimir Ilici care răsună de câteva ori pe parcursul filmului, fie că e vorba de citirea foitei din țigară cu indicația de a crea o tipografie clandestină „unde va fi în sudul Rusiei, de pildă, la Chișinău”, transportarea ziarului sau comentariul scurt de la final „A început o explozie cu efect întârziat!” și o orchestră care interpretează imnul proletariatului, „Internațională”. Vocea care-l imită pe Ilici este a actorului Arcadie Plațanda. De altfel, în acest film nu se rostește numele lui Vladimir Ilici - nici Ulianov, nici Lenin. Nu se pomenește nici de bolșevici, nici de comuniști. „Explozie cu efect întârziat” nu este un film de propagandă revoluționară, cum încercau să-l definească unii filmologi, ci e un film realizat în spiritul timpului de la începutul secolului XX, în care a „strălucit” și orașul Chișinău...

La Cinemateca „Moldcinema” se păstrează varianta moldovenească (română) a filmului „Explozie cu efect întârziat”.

Surse:

- ◆ *Apostolida Nicolae* (scenograf) [online] [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/197/index.html>
- ◆ *Explozie cu efect întârziat* (f/a). „MOLDCINEMA”. Cinemateca.
- ◆ *Explozie cu efect întârziat* (f/a) [online] [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/1098/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 37.
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 15.
- ◆ *Взрыв замедленного действия* (х/ф) [online] [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/939/titr/>
- ◆ *Взрыв замедленного действия* (х/ф) [online] [accesat 15.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/939/titr/>
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 77-78, 43, 57, 62, 63, 13, 14-15.
- ◆ „Молдова-филм”. Фильмография (1952-1970). Сост.: Николай ГИБУ. Кишинев, 1971, с. 23.

CE-I TREBUIE OMULUI

(Что человеку надо), color, 8 acte

Scenariul: Aleksandr Moldavski. Regia: Mihail Israilev

Imaginea: Dmitri Motornâi. Decorul: Anton Mater
Muzica: Constantin Pavliuc

În roluri: Ana Dorma - Natalia Veliciko, Bulâghin - Leonard Merzin, Rusanda - Ecaterina Malcoci, Lena - Galina Fedotova-Kurinskaia, Zahar Ciumac - Petru Baracci, directorul uzinei - Vasili Korzun, secretarul de partid - Victor Ciutac, Botnaru - Dumitru Fusu, Dolenko - Iuri Saranțev, Iurovski - Konstantin Adașevski, Capitolina - Eugenia Todorașcu, Lida - Elena Sanko, Marcela - Irina Iurieva, Kerner - Pavel Mahotin. În alte roluri: Eugenia Botnaru, Anatoli Gorgul, Vladimir Zaiciuc, Dumitru Caraciobanu, Iuliu Pâslariuc. Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Timpul”, 1975

Conținut: Chișinăul apare în acest film în câteva ipostaze. În primul rând, aeroportul, unde aterizează avionul de pe ruta 1741 Moscova-Chișinău, vocea crainicului care anunță îmbarcarea la avionul care va zbura pe ruta 7677 Chișinău-Simferopol. Din Moscova a venit Botnaru care, împreună cu administratorul, urcă în mașină. Este filmată șoseaua de la aeroport, bulevardul, apoi mașina oprește la Filarmonica de Stat. Botnaru intră în Filarmonică. O altă ipostază a Chișinăului. Bloc nou cu multe etaje. O sărbătoare, organizată cu orelul „intrării în casă nouă”. Fețe fericite, colegi de serviciu, oaspeți. Rusanda, stăpâna apartamentului, radiază de bucurie. Viața în noul apartament îi surâde. Ciu-

mac: „Ну что, смуглянка-молдованка, освоила новую жилплощадь?” (Ei, smolițico, te-ai obișnuit cu noul spațiu locativ?) Rusanda: „О, спасибо, к хорошей жизни привыкаешь быстро. Новая квартира...” (Mulțumesc, te obișnuiești repede cu viața bună. Apartament nou...). La această sărbătoare a ajuns și Botnaru. Din discuția purtată înțelegem că nu este un străin, deși a lipsit mult timp din oraș. Acum a fost invitat aici într-un turneu. Rusanda spune despre el că „a lucrat la uzina noastră”, iar Ciumac completează: „Era conducătorul orchestrei de la uzină.” Sărbătoarea însă a fost umbrită de o veste tristă: colega lor mai în vârstă, cea care a pus umărul, după război, la construcția uzinei, Ana Dorma, a suferit un atac de cord. Filmul evocă pagini de istorie, privind construcția acestei uzine, începând cu perioada de după război și până în anii '70 din secolul trecut.

Comentariu: „Ce-i trebuie omului” a fost calificat ca o dramă care ia în dezbatere un subiect de producție și atitudinea față de om. Acțiunea filmului se desfășoară în mare parte în apartamentul Rusandei. Aici încep amintirile, aici se întâlnesc cei care împreună au parcurs un drum lung în viață. Filmări s-au desfășurat și în incinta uzinei „Sciotmaș” din Chișinău și a Fabricii de textile din orașul Bender. Filmul prezintă interes și prin faptul că în rolurile principale au jucat personalități actricești chișinăuene, cum ar fi Ecaterina Malcoci, Dumitru Caraciobanu, Petru Baracci, Eugenia Botnaru, Dumitru Fusu, Vladimir Zaiciuc, Iuliu Pâslariuc, care erau cunoscuți ca actori de teatru și, unii din ei, mai puțin ca actori de film. În scenele de masă au participat muncitori.

Surse:

- ◆ *Baracci Petru* (actor) [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/98/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, c. 58.
- ◆ *Fusu Dumitru* (actor) [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1272/index.html>
- ◆ *Malcoci Ecaterina* (actrița) [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/636/index.html>
- ◆ *Motornii Dmitri* (operator) [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/194/index.html>
- ◆ *Todorașcu Eugenia* (actrița) [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/299/index.html>
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 36, 13-14, 28, 20-21, 23, 131-132.
- ◆ *Монтажный лист D-559*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filtotecă și restaurare. Secția Video.

O ÎNTÂMPLARE LA FESTIVAL
(Случай на фестивале), f/t, color, 7 acte

Scenariul: Victor Andon. Regia: Roland Vieru
Imaginea: Valentin Belonogov. Decorul: Vlad Bulat
Muzica: Eugen Doga
În rolurile principale: Anghel Stancev - Victor
Soțchi-Voinicescu, Viorica - Svetlana Toma, Ilieva
- Maria Sagaidac, Andrei Stepanovici Oprea -

Vsevolod Gavrilov, Petko Petkov - Ion Arachelu, Pavel Chiroșca - Mircea Soțchi-Voinicescu, Lina - Ludmila Garnița, Galea - Irina Tereșcenko, Nicolai - Nichita Trețiakov.

În alte roluri: Liubomir Iorga, Vasile Zubcu, Pavel Andreicenco, Vladimir Pinciuk, Vladimir Șelestov, Mihail Sales, Valentina Ghițac.

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Lucefărul”, la comanda Comitetului de stat al Teleradiodifuziunii din URSS, 1976

Conținut: Cuvântul Chișinău este rostit chiar la începutul filmului. Într-un autobuz pe care scria *Balkanturist*. Mergea pe o șosea. În autobuz o discuție: „Snejana, pașaportul!” Se proiectează o nuntă. Mi-reasa Snejana, în grabă, în loc să-și ia pașaportul ei, l-a luat pe al soțului și nu a putut trece vama, așa că s-a întors înapoi la Sofia, iar autobuzul și-a continuat drumul spre Chișinău, altfel „Сорвутся концерты в Кишиневе!” (Concertele din Chișinău vor fi anulate!). În aceste clipe spre Chișinău se îndreaptă și alte autobuze. Privești de poveste! În cadru apare hotelul „Chișinău”. Lângă Hotelul „Național” era în construcție pe atunci blocul locativ, iar vizavi se vede clădirea în care e amplasată Sala de expoziții „Constantin Brâncuși”. Repetiția unui ansamblu de dansuri populare. Tinerii dansează „Moldoveneasca”. La Chișinău are loc un Festival Internațional de Dansuri Populare. Au ajuns și dansatori din Bulgaria. Se întâlnesc cu dansatori din Moldova, fac cunoștință. Așa un dialog: „Петко Петков, уроженец из Габрово!” „А я Сувейкэ Нина, из Резины!” „Из чего?” „Город есть такой на Днестре!” (Petko Petkov, originar din Gabrovo! Iar eu sunt Nina Suveică, din Rezina! Din ce? Este așa un oraș pe Nis-

tru!). În limba rusă acest dialog conține și un pic de umor, mai puțin sesizabil în română. Multe dansuri și multe colective de dansatori în fața hotelurilor, pe străzi, ziarști, lume, muzică, costume naționale, veselie. Hotelul „Turist”. Casa Presei. Festivalul se desfășoară nu doar la Chișinău, ci și la Bender, Tiraspol și în alte localități. Se pare că nu doar Chișinăul, ci toată Moldova dansează.

Comentariu: Film muzical. Inițial, scenariul s-a numit „Îngerul care dansează”, dar denumirea finală a fost „O întâmplare la festival”: dansatoarea din Bulgaria, care a fost nevoită să se întoarcă la Sofia, și-a lăsat partenerul fără pereche, iar o dansatoare din Moldova, la fel, a rămas fără pereche, fiindcă partenerul ei, la repetiție, a avut o luxație la picior. Ambele ansambluri participau la festival și aveau programate mai multe concerte. Acești doi dansatori au creat o nouă pereche și au „salvat” situația. Ceea ce a creat o anumită confuzie pentru ziarști. La filmări au participat mai multe ansambluri de dansuri populare: „Joc”, „Miorița”, „Hora”. La fel, au participat Liubomir Iorga, meșter de instrumente populare, interpreții Nadejda Cepraga, Petru Eșanu care au cântat pe versurile poetului Gheorghe Vodă. Filmul exprimă atmosfera anilor `70 din secolul trecut, când la Chișinău se desfășurau, anual, festivaluri internaționale ale dansului popular.

Surse:

- ◆ *Bulat Vlad* (scenograf) [online] [accesat 23.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/198/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, pp. 63-64;
- ◆ *O întâmplare la festival* (f/a). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Sagaidac Maria* (actrița) [online] [accesat 23.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/129/index.html>
- ◆ *Toma Svetlana* (actrița) [online] [accesat 23.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/294/index.html>
- ◆ Киноискусство Советской Молдавии. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 16, 25-26, 42, 267-268.
- ◆ *Случай на фестивале* (х/ф) [online] [accesat 23.06.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/15876/titr/>

BĂRBATUL DE LÂNGĂ TINE

(Когда рядом мужчина), color, 9 acte

Scenariul: Valeriu Gagiu, Evgheni Onoprienko în colaborare cu Sanda Lesnea. **Regia:** Valeriu Gagiu

Imaginea: Vadim Iacovlev

Decorul: Stanislav Bulgakov, Aurelia Roman

Muzica: Eduard Lazarev

În roluri: Dina Varga - Valentina Maliavina,

Dmitri Savici - Ghennadi Saifulin, Marga -

Eugenia Todorașcu, Octavian Pavlovici - Victor

Ciutac, Antoșa - Petru Baracci, profesorul Vladimir

Nicolaevici - Ion Ungureanu, Malcoci - Ion

Bordeianu, Aleksandra Aleksandrovna - Valentina

Sperantova, Elvira - Elena Aminova, solistul

- Victor Soțchi-Voinicescu, șefa resurse umane -

Antonina Bușkova.

În alte roluri: *Ion Arachelu, Eugenia Botnaru, Ludmila Colohina, Paulina Zavtoni, Veaceslav Madan, Alla Mironiuk, Asea Scorpan, Alexandra Iurceac, Carp Iachișin.*

Producător: studioul „Moldova-film”, 1977

Conținut: Filmările s-au efectuat în mare parte la Chișinău. Mai întâi vedem o casă tip vilă specifică zonei de sud, o casă bine întreținută, confortabilă și mobilată cu gust, în care locuiește Dina, chirurg, împreună cu mama ei, Marga, probabil, scriitoare sau traducătoare, nu este specificat, dar pe parcursul filmului o vedem adesea așezându-se la mașina de scris. Din discuția avută la începutul filmului, ne dăm seama că Dina încă nu e căsătorită, iar mama ei se consideră vinovată. „Нам надо разъехаться! Не смотри на меня как на идиотку! Мамаши, слишком оберегающие своих дочерей, нередко становятся причиной их несчастья, затянувшегося девичества!” (Trebuie să ne separăm! Nu te uita la mine de parcă nu aș fi în toate mințile! Mamele care-și corcolesc prea mult fiicele, le fac, de multe ori, nefericite, devin cauza unei prelungite fetii!). Dina s-ar părea că nu înțelege. „Разве нам плохо с тобой?” (Oare nu ne este bine împreună?). La care mama îi răspunde: „Счастье - это когда рядом мужчина!” (Fericire înseamnă să ai alături un bărbat!). Are loc un dialog mai lung lângă oglinda din antreu înainte ca Dina să meargă la serviciu. Dina e medic, vine, intră, îmbracă un halat alb. De sus, din cabinetul ei se vede panorama orașului Chișinău, iar cabinetul se află la unul din etajele superioare ale clădirii. Plânsete de copii, discuții cu femeile care au născut, discuții între medici. O ședință-fulger în biroul Dinei, ea e șefă de secție, do-

cent, „speranța catedrei”, cum s-a exprimat profesorul. „Первые роды, 36 лет.” „Трудные роды. Надо было прервать беременность...” „А может для женщины ребенок весь смысл жизни?!” (Prima naștere, la 36 de ani. O naștere grea. Trebuia întreruptă sarcina... Dar poate că pentru femeie acest copil înseamnă sensul vieții?). Dina i-a ascultat pe toți. „Вы готовы к операции?” (Sunteți gata de operație?). Între timp, lângă ascensor, se plimbă agitat soțul. „Спасите ее!” (Salvați-o!). Dina: „Мы делаем все, чтобы спасти и мать и ребенка!” (Vom căuta să salvăm și mama, și copilul!). Panorama Chișinăului de la balcon, construcții noi. Se văd patru clădiri foarte înalte în cartierul Botanica, restul sunt mai mici. Spitalul Clinic Republican. Acolo au avut loc mai multe filmări, fiindcă o bună parte a acțiunii se desfășoară la spital. O tânără mamă își abandonează copilul. Nu are soț și, după cum declară, vrea să fie liberă de „orice bucurii familiale.” Discuții aprinse pe marginea acestui caz în salonul de mame cu copii nou-născuți și o întrebare, adresată de una din femei: „Doctore, dumneavoastră aveți copii?” a pus-o pe gânduri pe Dina Varga. Ea a înfiat copilul abandonat care i-a schimbat radical viața, dându-i un alt sens: de a deveni mamă. Filmări în stradă, pe Aleea Clasicilor, la aeroport. Ultimele cadre - îmbarcarea Dinei într-un avion care zboară de la Moscova spre Chișinău.

Comentariu: „Bărbatul de lângă tine” era un film de actualitate și punea o problemă acută a societății: abandonul copiilor. Chișinăul care devenise un oraș mare, cu o populație numeroasă, se confrunta cu această problemă: maternitățile erau pline de copii abandonați. Pe de altă parte - o femeie

arătoasă, frumoasă, tânără, care a făcut o carieră de succes în medicină este singură, nu-și poate întemeia o familie. Cum îi reproșează și Marga: „Ai speriat bărbații cu știința ta! Vorbești cu ei de parcă ar fi la examen!”. Imaginea unei chișinăuience din acea perioadă. Un film despre un medic celebru, femeie nemăritată, care n-are copii și s-a hotărât să adopte un copil abandonat. Era în spiritul timpului! Filmul a anticipat o serie de documentare pe tema abandonului copiilor, care vor fi realizate la studioul „Moldova-film”.

Surse:

- ◆ *Bărbatul de lângă tine (f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 68-69.
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 21.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ *Sotski-Voinicescu Dumonceau Victor* (actor) [online] [accesat 21.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/296/index.html>

AGENTUL SERVICIULUI SECRET (Агент секретной службы), a/n, 9 acte

Scenariul: Mihail Makliarski, Iosif Freilihman

Regia: Ion Scutelnic

Imaginea: Valentin Belonogov

Decorul: Nicolai Apostolidi

Muzica: Vasile Zagorschi

În roluri: Lidia Florea - Irina Miroșnicenko, Ștefan Rotari - Grigore Grigoriu, colonelul Vasilache -

Dumitru Caraciobanu, maiorul Dolgan - Lorent Arușanean, locotenentul Cibotari - Serghei Ivanov, Davis - Paul Butkevici, Howlen - Vytautas Tomkus, savantul Andrei Rotari - Nicolai Timofeev, Domnica Rotari - Domnica Darienco, Oleg Ciurea - Mircea Soțchi-Voinicescu, Neaga - Elza Radzinea, Ignat Văluță - Mihai Volontir, Marcela - Irina Boiangiu.

În alte roluri: Marica Balan, Aleksandr Braiman, Roland Vieru, Vladimir Gluhoi, Vsevolod Gavrilov, Ludmila Colohina, Gheorghe Pârlea, Ghenadi Kirik.

**Producător: studioul „Moldova-film”,
Asociația de creație „Arta”, 1978**

Conținut: Deși acțiunea în film are loc în mai multe localități, Chișinăul ocupă un loc important. Aici se întâlnesc personajele care participă la desfășurarea acțiunii. Este prezent, după scenele cu trenul și pasagera din tren, Chișinăul în noapte, vedem un automobil care gonește pe străzi. La volan e Oleg Ciurea. Vrea să ajungă la un concert. Pe stradă merge și Lidia Florea. Și ea se grăbește să ajungă la concert. Mașina o lovește, dar nu e grav. De fapt, Lidia este un agent, trimis de serviciile străine și a venit la Chișinău cu scopul de a recruta pe savantul Andrei Rotari și fiul său, compozitorul și interpretul Ștefan Rotari. Alte cadre cu locația în Chișinău. Scenea Palatului „Octombrie” (Palatul Național „Nicolae Sulac”). La pian cântă Ștefan Rotari, un compozitor talentat, o speranță a muzicii naționale. Ovații în sală. O discuție după concert, filmată în fața Palatului Național despre creația lui Ștefan Rotari. Havuzul de lângă palat arunca jeturi înalte de apă. Orașul Chișinău noaptea. Oleg și Lidia în mașină. Discuții,

din care aflăm că acum un an, într-un accident de mașină, a decedat soția lui Ștefan. El a rămas cu fiica. Poate de aceea la concert a fost cam anemic. Dar și alt tip de discuții. Lidia se interesează de muzica populară, dar de muzica autentică și nu cea „prelucrată”. Și mai vrea să-l găsească numai de cât pe Ștefan Văluță.

În timpul acesta se desfășoară o altă acțiune din subiect. „Turista” sau pasagera din tren, care nu era alta, decât Lidia Florea și a reușit să coboare, probabil, la Tiraspol, este căutată de organele de securitate... Într-un apartament din Chișinău se sărbătorește ziua de naștere a profesorului Andrei Rotari. Oaspeți, muzică, dansuri. Dansează în perechi. Printre invitați este și Lidia Florea, care a venit împreună cu Oleg. Din instrucția pe care a primit-o de la șefii ei de peste hotare, ea trebuia să aducă informații despre ultimele lucrări și descoperiri ale profesorului Rotari. Lidia face cunoștință cu familia, inclusiv cu Ștefan Rotari. Între Ștefan și Lidia se leagă o idilă.

Filmări în Parcul Valea Trandafirului, la renumita Roată a Norocului. Ștefan a venit împreună cu fiică sa, dar este însoțit și de Lidia. Fetița e geloasă pe Lidia, se îmbufnează. Tatăl o dezmiardă cu „Odorul meu! Scumpa mea!”. Lidia îi spune lui Ștefan că aici, în țară, talentul lui nu este prețuit, sugerându-i că peste hotare lucrurile stau altfel... Urmează o scenă de dragoste într-un apartament. E noapte. Afară plouă. Într-un târziu Lidia îi vorbește lui Ștefan despre Viena, unde acesta urma să plece. „Acolo iubesc muzica. Vei fi apreciat.” Își amintește că are o cunoscută acolo, la Viena, și ar vrea să-i trimită un parfum care-i place, „Krasnaia Moskva” (Красная Москва). O altă scenă filmată la Chiși-

nău este în aeroport. Lidia îl conduce pe Ștefan, care pleacă la Viena să concerteze. Acolo, la Viena, Ștefan nimerește în plasa agenților străini care încearcă să-l convingă să rămână peste hotare. „Veți avea la dispoziție cele mai bune săli din lume!” Ștefan are altă părere: „Adevărata patrie e Muzica. Muzica mă așteaptă! Prefer să concertez prin satele Moldovei și Ucrainei!”

Ștefan revine la Chișinău. Filmări la aeroport. Îl întâlnește Lidia. Ștefan a înțeles, cine este în realitate Lidia. „Credeam că vei rămâne acolo, iar eu îmi voi cere iertare!”, îi spune ea. Lidia Florea se întâlnește până la urmă cu Ilie Văluță care era de fapt tatăl ei. În film sunt și scene captivante, ca într-un adevărat film polițist, de urmărire, goana mașinilor, împușcături, sărituri din tren. Aceste scene sunt filmate în afara Chișinăului.

Comentariu: „Agent al serviciului secret” este un film polițist. La realizarea lui au fost antrenați și consultanți: G. Lavranciuc, președintele Comitetului Securității de Stat, I. Ceba, consilierul de stat al justiției. Cântecel populare care răsună în film: „Întoarce-te bade-n sat” și „Crești pădure și te-ndeasă” sunt interpretate de actrița Marica Balan. Fiind un subiect „sensibil”, pe parcursul filmărilor, scenariul a suferit mai multe schimbări. Cu toate acestea filmul a avut un mare succes la public.

Surse:

- ◆ *Agentul serviciului secret (f/a)* [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/512/index.html>
- ◆ *Apostolida Nicolae (scenograf)* [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/197/index.html>

- ◆ *Balan Marica* (actriță) [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/107/index.html>
- ◆ *Caraciobanu Dumitru* (actor) [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/293/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 76.
- ◆ *Scutelnic Ion* (regizor) [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/161/index.html>
- ◆ *Soțchi-Voinicescu Mircea* (actor) [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/295/index.html>
- ◆ *Zagorschi Vasile* (compozitor) [online] [accesat 16.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/232/index.html>
- ◆ *Монтажный лист nr. 838. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”*. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

PREGĂTIREA DE EXAMEN

(Подготовка к экзамену), f/t, color, 7 acte

Scenariul: Evgheni Baghirov după povestirea cu același titlu de Nicolai Dementiev

Regia: Boris Conunov

Imaginea: Valentin Belonogov

Decorul: Anton Mater

Muzica: Valentin Dânga

În roluri: Catea - Elena Finogheeva, Victor Munteanu - Ghenadi Skomorohov, Sandra - Natalia Strijenova, tatăl Catei - Ion Ungureanu, mama Catei - Eugenia Todorașcu, tatăl lui Victor - Petru Baracci, mama lui Victor - Evgenia Uralova.

În alte roluri: Artur Daud, Alexandr Pojar, Gheorghe Celpan, Asea Andruh, Evghenia Vorobiova, Valentina Pugaciova, Grigore Rusu.
Producător: studioul „Moldova-film”, 1979

Conținut: Filmul începe cu un vis, în care eroina îmbrăcată într-o rochie albă vrea să ajungă în vârful unui deal, spre o casă, și este ajutată de un tânăr. Dar este un vis, din care se trezește, fiindcă e timpul să meargă la școală. „Странно, лицо не разглядела...” (Ciudat, n-am reușit să-i văd fața...), îi spune ea mamei. Catea este elevă în clasa a X-a. Acțiunea are loc în Chișinău, unele scene din film au loc în afara orașului, de exemplu, în peșterele de la Orheiul Vechi. S-au făcut filmări și în apartamente. Multe filmări s-au efectuat la școală, în clase, în sala sportivă, în fața școlii, dar și pe străzile din Chișinău, la Lacul Valea Morilor, în Parcul Valea Trandafirilor de la Botanica. În clasa în care învața Catea a venit un nou elev, Victor Munteanu. Fetele discută între ele. Una zice că seamănă cu Alain Delon, alta că e un cowboy, a treia nu găsește nimic deosebit în acest băiat: „Парень как парень, только гонора много!” (Un băiat ca toți băieții, doar că e plin de sine!). Învățătoarea îl prezintă clasei ca pe un elev cu rezultate bune la învățătură, deși pe alocuri nu sunt chiar atât de bune, dar acest neajuns va dispărea cu siguranță. Chiar din prima zi, Victor s-a făcut remarcant: s-a bătut pentru o fată. „Что такое происходит?” „Дуэль Печорина с Грушницким!” zic elevele. (Ce se întâmplă? Se duelează Peciorin cu Grușnițki!).

Catea îl vizitează pe Victor acasă, fiindcă acesta nu a fost la lecții. S-a spus că e bolnav. Între ei, treptat, se leagă o prietenie aparte. Elevii se pregătesc de examen. Repetă engleza. Învață acasă. Își fac teme

și la alte obiecte... O serată (discotecă, *n.a.*) la școală. Elevii dansează după ritmurile muzicii moderne. Vitea dansează cu Sanda, o elevă din aceeași clasă, care era îndrăgostită de el. Catea, la rândul ei, credea că el, Victor, este băiatul din vis, băiatul pe care trebuie să-l întâlnească. Dar rămâne dezamăgită din cauza comportamentului lui. Pleacă acasă. Victor nu este tocmai băiatul potrivit. Acțiunea se desfășoară în clasă. Învățătoarea le spune elevilor: „Завтра экзамен! Потом оценки будут ставить сама жизнь!” (Mâine veți susține examenul. Apoi viața o să vă pună note!). Are loc o scenă penibilă la școală. Într-un mod destul de urât, Victor îi spune Sandei, în fața întregii clase, să-l lase în pace. Fata a izbucnit în lacrimi. Băieții au reacționat prompt, l-au înconjurat. „Надо поговорить!” (Trebuie să vorbim!). Fetele i-au arătat disprețul prin cuvintele: „Супермен несчастный! Он как робот - бесчувственный!” (Superman nefericit! E ca un robot - fără sentimente!). Victor a plecat din clasă nemulțumit de toți și de toate. Urmează o scenă în familia lui Victor, când el le spune părinților săi că, din cauza lor, el va rămâne singur, fără prieteni. Anturajul din familie a influențat asupra sa, lăsând amprente. În familia lor se practica ceea ce numim azi „duble standarte”: una vorbeau, alta făceau. E greu de spus, care va fi soarta lui Victor în viitor. Scena finală. Se desfășoară fără cuvinte, răsună doar acordurile muzicii. Catea a venit la lac. De ea s-a apropiat Victor. Apoi el pleacă. Ea rămâne.

Comentariu: Este o melodramă pentru adolescenți. În povestirea „Pregătirea de examen” de Nicolai Dementiev acțiunea are loc la Leningrad (Petersburg). Autorii filmului au transferat-o la

Chișinău. În *Adnotarea*, semnată de redactorul Yan Toporovschi, se specifică clar: „În filmul regizorului B. Conunov „Pregătirea de examen” eroii principali sunt elevii clasei a X-a a unei școli din Chișinău.” A fost păstrat prenumele Victor, în rest celelalte nume au fost schimbate. Scena din vis, plasată la începutul filmului, a fost inventată. Autorii filmului au plasat anumite momente de la începutul povestirii spre final, adică a avut loc o inversare a subiectului. Scenele au fost „implantate” în realitatea moldovenească, începând cu orașul Chișinău și diverse alte locații din apropiere, cum ar fi: excursia de la Orheiul Vechi și vizitarea peșterii, scena de la culesul strugurilor, scena de la vila părinților lui Victor. Multe filmări au fost efectuate în incinta Liceului Teoretic „A. Pușkin” de pe strada Petru Movilă (pe atunci școală medie rusă). În film s-a păstrat atmosfera de la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut, obiecte din spațiul public, cum ar fi cabina telefonică din stradă, astăzi dispărute din viața noastră, vestimentația elevilor, în special, uniforma școlară, mobilierul.

Surse:

- ♦ *Baracci Petru* [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/98/index.html>
- ♦ *Conunov Boris* (regizor) [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/217/index.html>
- ♦ *Dînga Valentin* (compozitor) [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/148/index.html>
- ♦ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, pp. 84-85.

- ◆ *Pregătirea de examen (Подготовка к экзамену (f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.
- ◆ *Todorașcu Eugenia* (actrița) [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/299/index.html>
- ◆ *Ungureanu Ion* (actor) [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/300/index.html>
- ◆ *Монтажный лист nr. 982*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Николай Дементьев. Подготовка к экзамену* [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <https://www.rulit.me/books/podgotovka-k-ekzameni-read-180476-1.html>
- ◆ *Подготовка к экзамену (x/f)* [online] [accesat 17.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/9896/titr/>

VREAU SĂ CÂNT
(Я хочу петь), color, 9 acte

Scenariul: Aureliu Busuioc cu participarea lui Valeriu Jereghi

Regia: Valeriu Jereghi. Imaginea: Ivan Pozdneacov

Decorul: Nicolae Sliusari, Tamara Iudina

Muzica: Eugen Doga

În roluri: Rodica - Svetlana Toma, Gheorghe - Grigore Grigoriu, Lipati - Pavel Kadocinikov, Ulm - Valentin Nikulin, Arghir - Dumitru Caraciobanu, Nelli - Irina Reznikova, Victor - Victor Soțchi-Voinicescu, Vasiliu - Valeriu Cupcea, mama Rodicăi - Valentina Izbeșciuc. În alte roluri: Silvia Berova, Galina Lungu, Ruxanda Lungu, Sergiu Puică, Nina Doni, Eugen Doga, Tamara Ceban,

Constantin Constantinov, Ștefan Bulicanu, Gleb Sainciuc, Gheorghe Hasso, Mihail Caftanat, Ilie Guțu, Mihail Munteanu, Eleonora Constantinova, Vasile Stratulat.

**Producător: studioul „Moldova-film”,
Asociația de creație „Arta”, 1979**

Conținut: Filmul începe cu o nuntă. Rodica se mărită cu Gheorghe. Nunta se joacă la țară, pe un deal. Mireasa cântă. O acompaniază vioris-tul Arghir. „Un obicei nou?” „Să cânti la propria nuntă?!”, se întrebau oamenii din sat nedumeriți. Gheorghe, mirele, o oprește. Râde, dar nu-i convi-ne „gestul” miresei. Argir e mâhnit, mireasa râde printre lacrimi. O altă scenă. Rodică plânge în stu-făriș. „Мы же с тобой обо всем договорились...” (Noi doar ne-am înțeles...). Gheorghe încearcă s-o liniștească. „Дом почти готов, двери остались, а консерватория потом! Твои песни дороже чем я?” (Casa-i gata, iar conservatorul mai apoi! Pentru tine îs mai importante cântecele, decât mine?). Ro-dica: „Потом... Нет! Только сейчас!” (Mai apoi... Nu! Acum și numai acum!). Gheorghe: „Аргир тебя сбил с пути!” (Arghir ți-o băgat în cap ideile astea!). Arghir o ajută pe Rodica să plece de acasă, o urcă în barca sa și pleacă. Gheorghe, revoltat, urcă într-un camion. Sus, pe deal, gonește camionul, jos, pe Nistru, șerpuiește barca lui Arghir. Gheorghe se dă bătut, oprește, coboară. Arghir o aduce pe Rodica la Chișinău. Ajung la poarta Conservatorului. Pano-rama clădirii. Arghir: „Ну, Родика, иди. Ничего не бойся!” (Ei, Rodica, intră. Nu-ți fie teamă!). În holul Conservatorului îl vedem pe profesorul Lipa-ti, inconjurat de colegi. Printre ei se află și Tamara Ceban (Ciobanu). Toți intonează „La Mulți Ani!”

Rodica intră în Conservator. Secretara, rectorul Vasiliu. Rodica: „Девушка! Я учиться приехала. У меня голос! Я хочу петь! послушайте меня!” (Domnișoară! Am venit să învăț. Am voce! Vreau să cânt! Ascultați-mă!). Secretara: „Сейчас у всех голос, все хотят петь!” (Acum toți au voce! Toți vor să cânte!). Rodica: „Меня сюда Аргир привез. У меня хороший голос! Я к вам учиться приехала!” (Pe mine Arghir m-a adus aici. Eu am voce bună! Am venit să învăț aici!). Vasiliu: „Да подождите! Какой Аргир?” (Așteptați un pic! Care Arghir?). Secretara: „На будущий год приезжай!” (Vino la anul!). Rodica începe să plângă.

Apartamentul profesorului Lipati. Profesorul ține un buchet de flori în mână, se apropie de oglindă. Până la el răzbate un cântec. Se apropie de geam. Jos, sub ferestrele sale, Arghir cântă la vioară. Cântă și Rodica. Vocea ei puternică răsună în noapte. Lipati zâmbește. Apartamentul lui Lipati. În jurul mesei stau Lipati, Arghir și Rodica. Rodica cântă. Arghir îi dăruiește lui Lipati o vioară meșterită de el. E cam primitivă, ceea ce stârnește ironia lui Vasiliu mai târziu. Lipati este entuziasmat. În sfârșit, a găsit vocea la care a visat toată viața. Deși plecase, revine la Conservator. Clasa în care învăța Rodica. Îmbrăcată în ie albă, ea cântă o vocaliză. E studentă la Conservator, locuiește la profesorul Lipati. Lipati către Rodica: „Завтра у нас в театре в „Севильском цирюльнике” поет Розину моя бывшая ученица. Тебе надо ее послушать!” (Măine în „Bărbierul din Sevilla” uvertura Rosinei este cântată de fosta mea studentă. Trebuie s-o asculți!). Mai multe filmări au fost efectuate în apartamentul lui Lipati. Filmări la Conservatorul din Chișinău, pe

străzile Chișinăului - ziua și noaptea, o panoramă a Chișinăului de la un balcon. S-au făcut filmări în Parcul Valea Morilor (Comsomolist, pe atunci), a fost filmată Cascada de altădată. Filmări în incinta Teatrului Academic „A.S. Pușkin” (Teatrul Național „Mihai Eminescu”), unde poate fi văzut vechiul design al sălii de spectacole, cupola teatrului din interior. Rodica nu dă ascultare sfaturilor profesorului Lipati, care-i cere muncă și devotament. Ea vrea să cânte, să aibă succes. Lasă Conservatorul, pleacă cu un ansamblu în turneu. Deși cântă mult, călătorește în diverse colțuri ale URSS, Rodica își dă seama că a comis o mare greșală. Și-ar dori să ia totul de la început. Profesorul Lipati între timp a decedat. Rodica și-a pierdut vocea, i s-a frânt în timp ce cânta o vocaliză din programul profesorului Lipati. Rodica rămâne singură. Se întoarce acasă la părinți. Gheorghe, soțul ei, care a așteptat-o mult timp, e plecat. Mama Rodicăi: „От нас Георг сбежал на край света. Лес валит!” (A fugit de noi Gheorghe la capătul lumii. S-a dus la tăiat pădure!). Rodica e disperată. Cântă la căpătâiul unui copil bolnav, care se afla în leagăn. O scenă poetică undeva în câmp. Cântecul de leagăn e ca o nouă vocaliză, pe care fiecare femeie o compune pentru un copil. Satul natal, natura, codrii, casa părintească o ajută să-și revină, să-și recapete vocea. Spre sfârșit, Rodica cântă un *Requiem*, compus de profesorul Lipati. Se aude vocea ei, puternică și curată.

Comentarii: „Vreau să cânt” este un film muzical de natură lirico-poetică. S-au făcut mai multe filmări în Chișinăul acelor timpuri, în edificiile de atunci. Pe lângă atmosfera caracteristică acelor ani, filmul a păstrat memoria mai multor personalități,

care au marcat viața cultural-estetică a Chișinăului. În cadru se perindă imaginea lui Gleb Sainciuc, Petre Teodorovici, Tamara Ciobanu (Ceban), Eugen Doga, Valeriu Cupcea. Este un cadru și cu regizorul Valeriu Jereghi. La fel, este expus portretul Mariei Bieșu, executat de pictorița Valentina Rusu-Ciobanu. Interpretatele cântecelor și ale partiturilor vocale sunt Margareta Ivanuș, Olga Basistiuk, Almaza Vișnevskiaia. Cuvintele mai multor cântece au fost semnate de Gheorghe Vodă și Emil Loteanu. Răsună și cântecul „Mi-e dor”, cuvintele E. Ciuntu, muzica Petre Teodorovici, interpret Ion Suruceanu. La filmări a participat ansamblul instrumental-vocal „Bucuria” și ansamblul de dansuri populare „Miorița”.

Surse:

- ◆ *Busuioc Aureliu* (scenarist) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/338/index.html>
- ◆ *Doga Eugen* (compozitor) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/228/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 85.
- ◆ *Jereghi Valeriu* (regizor) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/233/index.html>
- ◆ *Sliusari Nicolai* (scenograf) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1217/index.html>
- ◆ *Vreau să cânt* (f/a) [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/922/index.html>

- ◆ *Vreau să cânt* (*Я хочу петь*) (f/a). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Монтажный лист* nr. 876. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Я хочу петь* [online] [accesat 06.08.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/8200/annot/>

UNDE EȘTI, IUBIRE?

(Где ты, любовь?), color, 8 acte

Scenariul: Valeriu Gagiu în colaborare cu Alexandru Volcovschi. Regia: Valeriu Gagiu

Imaginea: Valentin Belonogov

Decorul: Nicolai Apostolidi

Muzica: Alexei Majukov

În rolul principal: Marcela Bazatin - Sofia Rotaru

În roluri: Victor - Grigore Grigoriu, Andrei - Evgeni Menșov, mama Marcelei - Ecaterina Cazimirova, tatăl Marcelei - Constantin Constantinov, Ion - Victor Ignat, Gheorghe Pavlovici, directorul școlii - Victor Ciutac.

În alte roluri: Ion Arachelu, Ștefan Bulicanu, Mircea Soțchi-Voinicescu, Anatoli Evdokimenko, Aleksandr Kleșnin, Ion Muzâca, Evgheni Rotaru, Sergiu Finiti.

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Arta”, 1980

Conținut: O întâmplare a adus-o pe Marcela, învățătoare de muzică într-o școală din sat, la Chișinău. Un coleg de conservator și-a adus aminte că ea are voce bună și a invitat-o să cânte într-o orchestră de amatori. Aici, în această orchestră, ca-

re-și avea sediul în Turnul de Apă (Muzeul orașului Chișinău), fiind găzduită de un fizician, îndrăgostit de muzică, în Observatorul de astronomie, Marcela va face iar primii pași în muzică, iar mai târziu va deveni o cântăreață vestită. Filmări au loc la gara Chișinău, unde Marcela este întâmpinată de Andrei, colegul ei de conservator. Merg cu motocicleta pe străzile Chișinăului. Troleibuze, mașini pe străzi, Turnul de Apă filmat din exterior. Desigur, acolo nu se afla nici un fel de Observator. Interiorul, unde ansamblul avea repetiții, a fost filmat în altă parte. Andrei i-l prezintă pe Victor. „Наш пианист - хозяин этой конторы, без пяти минут кандидат наук!” (Pianistul nostru, stăpânul încăperii, mâine-poimâine e doctor în științe!). Marcela cântă „Să vii!” Vocea ei i-a fermecat pe toți. „Ce zici, astrologule?” îl întreabă Andrei pe Victor. Lui Victor i-a plăcut și vocea, și cântecul. „Никогда не слышал!” (N-am auzit-o niciodată!). Marcela, la rândul ei, se interesează de munca astrologului. „Спутники покажете?” (O să-mi arătați sateliții?). Victor îi răspunde în maniera profesorului de astronomie Miroiu din „Steaua fără nume”. „Спутники ходят только по расписанию. А вот звезды всегда на месте!” (Sateliții se mișcă conform graficului. Iar stelele sunt pe cer de sute de mii de ani!). Victor îi arată telescopul, apoi se desface cupola și deasupra lor se arată cerul plin de stele.

Marcela revine la școala din sat, lecții cu elevii. În sat are un admirator, Ion, tractorist, care e îndrăgostit lulea de ea. Părinții sunt îngrijorați de fata lor, care nu se gândește la măritiș. Sunt neliniștiți: pe de o parte își doresc ca fiica lor să urce niște trepte în viață, pe de alta - satul își are legile lui! Adică, ar tre-

bui să se mărite. Nici Marcela nu prea știe ce-ar fi mai bine pentru ea. Continuă să facă naveta la Chișinău. Uneori vine cu Andrei cu motocicleta, alteori cu trenul. La una din repetiții cântă „Новый день” (Новый день). Iat-o în tren gonind spre Chișinău. La gară o întâlnește Victor. Andrei e plecat la Odesa pentru a încheia un contract. E vorba de o serie de concerte a ansamblului lor pe un vapor. Victor o invită pe Marcela la Sala cu Orgă, unde are loc un concert. În program este și cântecul compus de Victor „Laudă soarelui”. Victor ține în mână săptămânalul „Literatura și arta”, în care este o informație despre noua sa compoziție. Între ea și Victor se înfiripă, treptat, o dragoste, dar Victor este căsătorit, deși vrea să divorțeze. Apoi urmează plecarea ansamblului la Odesa. Vaporul. Concerte. Dar vara s-a terminat și Marcela nu mai vrea să se întoarcă la școală. Are o discuție cu directorul școlii. „Что в городе делать будешь?” (Ce ai de gând să faci la oraș?), o întreabă el. Marcela: „Я должна петь!” (Voi cânta!). Directorul: „Понимаю! Такой голос... Не забудь только на свадьбу пригласить!” (Înțeleg! Așa o voce... Să nu uiți să mă inviți la nuntă...). Marcela lasă totul în urmă și vine la Chișinău. De fapt, vine la Victor. Filmări la Observator. Află că Victor e plecat cu studenții la recoltarea strugurilor. Pe două luni. I se pare o idee bună de a accepta invitația televiziunii.

Întâlnirea cu Victor, care a devenit un autor celebru grație cântecului compus de el „Танец на барабане” (Танец на барабане), este frumoasă. Și Victor se simte bine, e „artist liber”, are cont la bancă. Merg la un meci de fotbal pe Stadionul republican, unde joacă echipele „Nistru” și „Dnepr”. Apoi Victor o invită pe Marcela la un hotel. „Ты мое вдохновенье!”

(Tu ești Muza mea!). Sună ca o declarație de dragoste. Marcela nu acceptă o „idilă” cu un bărbat căsătorit, având prejudecăți, mai ales că iar a fost amânat divorțul lui Victor cu soția sa. „Такая я уж старомодная!” (Sunt de modă veche!), recunoaște Marcela. Continuă să cânte în ansamblul de la televiziune. Devine o interpretă cunoscută, are un repertoriu variat. Succes cu noua sa melodie „Красная стрела” (Красная стрела). Vine în satul natal cu ansamblul de la televiziune și susține un concert în fața consătenilor. Filmul sfârșește cu cântecul „Где ты, любовь?”, adică „Unde ești, iubire?”

Comentariu: „Unde ești, iubire?” este un film muzical de natură lirico-poetică și pune în valoare calitățile interpretative ale celebrei cântărețe Sofia Rotaru, care în acea perioadă, când a fost realizat filmul, începea să devină cunoscută și apreciată în arealul sovietic. Grație lui Valeriu Gagiu ea a devenit și actriță, rolul Marcelei fiind debutul ei în cinematografie. În structura filmului au fost încadrate mai multe cântece ale compozitorilor: Ion Aldea-Teodorovici, Aleksandr Zațepin, Alexei Majukov, Raimonds Pauls, Iuri Saulski, Petre Teodorovici pe versuri de Andrei Voznesenski, Leonid Zavalnik, Nicolai Zinoviev, Dumitru Matcovschi, Ilia Reznik, Robert Rojdestvenski. Filmul a fost un prilej minunat de a promova muzica de estradă moldovenească în spațiul sovietic. Astfel, au răsunit în interpretarea Sofiei Rotaru cântecele „Amurg de toamnă”, „Ioane”, „Să vii!” ș.a.

La Festivalul Unional de Filme din Vilnius, ediția a XIV-a, 1981, juriul i-a acordat acestui film Diploma „Pentru popularizarea cântecului sovietic de estradă”. Diplomă „Pentru debut” i-a fost acordată

actriței Sofia Rotaru la Festivalul Republican de Filme, Chișinău, ediția a II-a, 1981.

Surse:

- ◆ *Belonogov Valentin* (operator) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/152/index.html>
- ◆ *Constantinov Constantin* (actor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/127/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 93.
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ *Grigoriu Grigore* (actor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/81/index.html>
- ◆ *Unde ești, iubire* [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/1035/index.html>
- ◆ *Unde ești, iubire? (Где ты, любовь?)* (f/a). CINEMATECA „MOLDCINEMA”.
- ◆ *Где ты, любовь? (1980)* [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/1344/titr/>
- ◆ *Монтажный лист nr. 1020. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”*. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

VÂRSTA DE TRECERE

(Переходной возраст), f/t, color 8 acte

Scenariul: Anna Rodionova. Regia: Ion Scutelnic

Imaginea: Vadim Iacovlev

Decorul: Nicolai Sliusari

Muzica: Valentin Dânga

În rolurile principale: Anuța - Yana Poplavskaia, Aurel - Avangard Leontiev, Izolda - Natalia Varlei.

În roluri: tanti Marica - Constanța Târțău, nenea

Gheorghe - Vasile Tâbârță, administratoarea

hotelului - Nina Vodă-Mocreac, bunica Anuței

- Eugenia Todorașcu, Bătrânul - Constantin

Constantinov, învățătoarea - Aurelia Corețcaia,

Virginia - M. Plugaru, Maica - Svetlana Orlova,

mama Virginiei - Victoria Ghimpu

În alte roluri: Nina Kracikovskaia, Serghei

Kokovkin, Gheorghe Celpan, Liubomir Iorga,

Vadim Prodan, Valentin Dânga, Ninela Caranfil,

Ion Arachelu, Mihail Bădicheanu, Vasile Zubcu,

Maria Gulinskaia, Pavel Andreicenco, Asea

Scorpan.

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Luceafărul”, la comanda Comitetului de stat a Teleradiodifuziunii din URSS, 1981

Conținut: Acțiunea are loc, în mare parte, la Chișinău. Anuța este o adolescentă de 14 ani. Mama i-a murit pe când avea doar 4 ani. Locuiește cu tatăl. Administrator la Filarmonică, tatăl este în permanență ocupat sau plecat. Își iubește fiica, îi îndeplinește toate capriciile, dar nu are timp să se ocupe îndeaproape de educația ei. Anuța lipsește de la lecții, invocând că e bolnavă și aduce certificate de la medic. În realitate, face ce-i trece prin cap. Odată, în loc să se ducă

la școală, a mers la grădina zoologică să fotografieze urșii. Lipsește de la orele de balet, chiar dacă și-a dorit mult și tatăl ei a „intervenit” pentru ea. Mereu găsește o scuză. În aparență, Anuța este o fire creativă, afișează libertate de acțiune, de gândire. De fapt, trăind printre adulți, în special, printre artiști, ea „împrumută” felul lor de a fi, de a se purta, de a gândi. În apartamentul lor din Chișinău. Tatăl și fiica. Între ei s-a stabilit o relație de încredere. Chiar dacă tatăl va afla că fiica lui nu-i spune totul, iar uneori îl minte, el nu o pedepsește, dar se gândește că ar fi bine, dacă alături de ei ar fi o femeie. Care i-ar deveni prietenă fiicei. Deocamdată, această prietenă lipsește, deși tatăl are o cunoscută apropiată, pe care Anuța o vizitează, se întâlnesc, își vorbesc. Maica, așa i se spune, este cea care coace plăcinte gustoase și i-a dat Anuței un parfum francez pentru tatăl ei. Anuța vine adesea pe la bunei, în sat, în vizită sau cu dormitul. Odată a venit cu o mapă plină cu desene. Le spune că e pasionată de pictură. Altădată a venit cu o chitară. Nu vrea să doarmă. Le spune bunei, că e o natură creativă, iar oamenii de creație dorm puțin. Lucru care-i îngrijorează pe bunei, fiindcă ei sunt oameni simpli, dar știu că un copil trebuie să se culce la timp. Nepoțica le spune că e ocupată, că vrea să cânte, să deseneze, să creeze. O dată bunica o întreabă: „Борщ не хочется?” (Borș nu vrei?). La care nepoțica răspunde: „Творческие люди не едят первое вечером!” (Oamenii de creație nu mănâncă pe noapte felul întâi!). Pentru toate acestea există o explicație, de care Anuța face abuz: vârsta de tranziție. Dar în viața lui Aurel, tatăl, apare o femeie, în care Anuța începe să aibă încredere. E vorba de Izolda, administratoarea unui grup de pantomimă

„Iazâkom jesta” (Языком жеста) din Riga. Se fac filmări la aeroport în orele dimineții, apoi la hotelul „Intourist” („Niațional”), la Filarmonica de Stat din Chișinău, în preajma cinematografului „Moscova” (în prezent - Teatrul „E. Ionesco), în Sala de degustare (în prezent - Biserica Sf. Panteleimon). În Sala de degustare, unde Aurel o invită pe Izolda, lectorul-degustător prezintă mai multe soiuri de vinuri moldovenești: *Aligote*, *Feteasca*, *Negru de Purcari*. Despre vinul *Feteasca* lectorul spune următoarele: „Девичий, обладает нежным ароматом и тонким вкусом.” (Pentru fete tinere, conține o aromă fină și gust delicat). Între Aurel și Izolda tocmai are loc o discuție despre fiica lui. Zice că îi este trist, că nimic nu-i iese, deși-și dă toată străduința. „Молодой отец, но неважный!” (Sunt tată tânăr, dar nu știu să mă impun!), spune el despre sine. Izolda: „Почему?” (De ce?). Aurel: „Хорошие отцы, я думаю, не приходят в отчаяние...” (Eu cred, că un bun tată nu cade în disperare...). Izolda: „А ты приходишь?” (Iar tu cazi?) Aurel: „Я - слишком часто!” (Eu - prea des!). Cu greu își ascunde un zâmbet amar. În timpul acesta lectorul povestește despre calitățile vinului *Negru de Purcari*, menționând că un cumpărător permanent al acestei mărci este Anglia. Au loc apoi filmări la Riga, unde a plecat Aurel. Revin la Chișinău. Filmări în apartamentul unde Anuța locuiește cu tatăl. O discuție între tată și fiică. Anuța întreabă, dacă o iubește pe Izolda și dacă are de gând să se sătorească cu ea. Finalul îl „ghicește” spectatorul.

Comentariu: În unele surse pelicula se numește „Adolescenta”. În varianta finală – „Vârsta de trece-re” (corect ar fi „Vârsta de tranziție”, *n.a.*) Este un film televizat despre relațiile unei adolescente cu fa-

milia și cu adulții. O fetiță care se maturizează înainte de vreme, demonstrând prin comportamentul ei o anumită independență. O temă care începuse să devină actuală pentru acele timpuri, realizată cu tact și sensibilitate, o peliculă care reflectă modul de viață, relațiile dintre părinți și copii, bune și nepoți.

Filmul promova, indirect, în spațiul ex-sovietic vinurile moldovenești, cât și renumita pe atunci Sală de degustare din Chișinău. În film a evoluat Ansamblul vocal-instrumental „Bucuria”, grupul de estradă cu coarde al Orchestrei Comitetului de Stat a Radio-televiziunii din RSSM, dirijor Pavel Goia.

Autoarea scenariului, Anna Rodionova, a fost apreciată cu Diploma „Pentru cel mai bun scenariu” la Festivalul Republican de Filme din Chișinău, ediția a III-a, 1982. La același festival, operatorul Vadim Iacovlev a luat Diploma „Pentru cea mai bună imagine”.

Surse:

- ◆ *Constantinov Constantin* (actor) [online] [accesat 12.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/127/index.html>
- ◆ *Dînga Valentin* (compozitor) [online] [accesat 12.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/148/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 100.
- ◆ *Iacovlev Vadim* (operator) [online] [accesat 12.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/191/index.html>
- ◆ *Sliusari Nicolai* (scenograf) [online] [accesat 12.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1217/index.html>

- ◆ *Монтажный лист* nr. 1137. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Переходный возраст* (1981) [online] [accesat 12.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/5085/titr/>

UN AUTOBUZ ÎN PLOAIE (ОДИНОКИЙ АВТОБУС ПОД ДОЖДЕМ),

f/t, 13 acte, 2 episoade

Scenariul: Valeri Mighițko. Regia: Vasile Brescanu

Imaginea: Ivan Pozdneacov. Decorul: Aurelia

Roman. Muzica: Valentin Dânga

În roluri: Zenici - Remigius Sabulis, colonelul Vișan - Grigori Ostrin, locotenent major Chircă - Valentin Cucu-Bujor, Litvinova - Larisa Guzeeva, Țărin - Maxim Suhanov, Babura - Serghei Varciuk, Vul - Iuri Gorin, locotenentul Babicev - Gheorghe Grău, președintele colhozului - Efim Lazarev, braconierul - Ion Arachelu, Constanța Gheorghievna - Nina Doni, dispecherul - Nicolae Darie, Ivan Procofiievici Serguniko - Mihai Curagău, paznicul - Ion Muzâca.

Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Arta”, la comanda Comitetului de Stat al Teleradiodifuziunii din URSS, 1986

Conținut: Chișinăul este inclus în structura filmului - prin dialoguri, informații, prin filmări la aeroport. Nu atât locația este importantă în acest film, cât acțiunea de amploare pentru a găsi infractorii care au golit de bani casa unei uzine. E un lanț întreg de evenimente, care ar duce și la descoperirea braconierilor, dar și a unei crime. Cine sunt făptașii? Căpitanul Zenici, colonelul Vișan, locotenentul

major Chircă încearcă să ajungă la adevăr. Adevărul, într-o oarecare măsură, ar putea să-l cunoască Litvinova, casierița, dar ea preferă să tacă... Vul este un hoț sadea, care însă a hotărât să nu mai fure, ci să muncească cinstit la o uzină din Tiraspol. Soția lui este o femeie tânără, originară din Chișinău. Cuvântul Chișinău este rostit după cadru și în legătură cu recepționarea unui teletaip la Direcția unde activează căpitanul Zenici. Teletaipul informează că pe traseul Tiraspol-Chișinău-Belogorsk a fost găsit un autobuz, iar în autobuz o geantă plină cu nisetru, pește rar pe atunci, care nu se comercializa decât în cantități foarte mici. În total, în autobuz erau șase pasageri, patru mergeau spre Chișinău. Cine sunt? Ce legătură au ei cu evenimentele? De ce au părăsit autobuzul? În sala de așteptări a aeroportului Chișinău. Printre pasageri este și Litvinova. Se anunță imbarcarea la avionul care efectuează zborul pe ruta nr. 476 Chișinău-Alma Ata. Zenici ajunge la aeroport. Se îndreaptă spre partea administrativă a aeroportului. Până la urmă, infractorii au fost prinși.

Comentariu: „Un autobuz în ploaie” este un film polițist, în care au fost antrenați actori din Kaunas, Moscova, Chișinău. Acțiunea filmului are loc în mai multe localități din Moldova, în special, la Tiraspol, dar și la Odesa. Chișinăul ocupă un loc secundar, dar important prin faptul că Direcția de urmărire penală se află în capitala Moldovei. La filmări au participat forțe de ordine din miliția (poliția) Moldovei și Ucrainei. Echipa de filmare a prezentat mulțumiri. „Съемочная группа благодарит работников милиции Украины и Молдавии за оказанную помощь в проведении съемок.” (Echipa de filmare aduce mulțumiri forțelor care activează în miliția

din Ucraina și Moldova pentru ajutorul acordat în procesul filmărilor).

De remarcă, că directorul acestui film a fost Vitali Demcovișchi care, în perioada 2002-2005, va deveni directorul studioului „Moldova-film”.

Surse:

- ◆ *Arachelu Ion* (actor) [online] [accesat 02.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/255/index.html>
- ◆ *Brescanu Vasile* (regizor) [online] [accesat 02.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/824/index.html>
- ◆ *Dînga Valentin* (compozitor) [online] [accesat 02.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/148/index.html>
- ◆ *Grâu Gheorghe* (actor) [online] [accesat 02.10.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/130/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 132.
- ◆ *Монтажный лист* nr. 1520. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Одинокий автобус под дождем* (1986) (x/ф) [online] [accesat 02.10.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/4677/titr/>

LUCEAFĂRUL

(Лучафэрул), f/t, color, 19 acte, 2 episoade

Scenariul și regia: Emil Loteanu

Imaginea: Evgheni Guslinschi, Valentin Belonogov, Alexandru Maica, Victor Barbu

Scenografia: Nicolae Sliusari, Ion Puiu, Valentina Mihailenco

Autorul basoreliefului: Nicolae Apostolidi

Compozitor: Eugen Doga

În roluri: Eminescu - Vasile Zubcu-Codreanu, Veronica Micle - Svetlana Toma, Chibici - Grigore Grigoriu, Ion Creangă - Grigore Ciomârtan, Raluca, mama lui Eminescu - Maria Sagaidac, tatăl lui Eminescu - Gheorghe Hasso, Vasile Alecsandri - Sandri Ion Șcurea, Demiurgul - Veniamin Apostol, Eminescu adolescent - Vlad Ciobanu. În alte roluri: Angelina Coșcodan, Igor Korolevici, Alexei Popovcenko, Ana Babchina, Constantin Constantinov, Dumitru Margine, Sergiu Prodan, Efim Lazarev, Dumitru Fusu, Victor Ciutac, Vasile Chicu, Serghei Tiranin, Andrei Băleanu, Valeriu Cupcea, Mihail Bădicheanu, Ion Muzâca, Silvia Berov, Mircea Soțchi-Voinicescu, Alexandru Conunov, Valeriu Calancea, Liubomir Iorga.

Producător: studioul „Telefilm-Chișinău” al Teleradiodifuziunii din Uniunea RSS, 1986

Conținut: Pe scena teatrului se montează un spectacol de balet pe motivele poemului „Luceafărul”. Febra creatorului acestui spectacol, a întregii echipe de interpreți constituie laitmotivul filmului care se împletește strâns cu viața zbuciumată a lui Mihai Eminescu, poet național. Filmul evocă file din bio-

grafia sa de creație, legate de capodopera vieții sale, poemul „Luceafărul”. Deși baletul „Luceafărul” a fost montat pe scena Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, filmările au fost efectuate la Cernăuți, pe scena teatrului din orașul adolescenței lui Mihai Eminescu. La Chișinău a fost filmată scena cu Vasile Alecsandri în stradă, în dreapta sa este o clădire boierească de epocă. Această clădire nu este alta, decât Muzeul de Arte al RSSM (Casa Herța, *n.a.*). La fel, au fost filmate câteva încăperi din interiorul muzeului, în care s-a jucat scena unei reuniuni (serate) boeme din casa soților Micle, unde se aduna crema societății ieșene, la care veneau și scriitori, poeți. S-au efectuat și câteva filmări pe străzile Chișinăului cu Veronica Micle și fetele sale. În rest, filmările au avut loc la Cernăuți, în pădurile din preajma orașului, dar și la Ialta.

Comentariu: Filmul este valoros și prin faptul că păstrează, fragmentar, baletul „Luceafărul” (libretul: Emil Loteanu, muzica: Eugen Doga, coregrafia: Gheorghe Kovtun (Petersburg), premiera căruia a avut loc în anul 1983. Ideea transpusă în balet și-a găsit continuitate în filmul artistic „Luceafărul”, alcătuit din două părți. Prima parte a fost intitulată „Apropierea”, cea de a doua „Tributul”. În rolul creatorului spectacolului evoluează chiar maestrul Emil Loteanu, care explică artiștilor cine este Eminescu, de unde vine Eminescu în cultura noastră, cât și semnificația baletului. Sunt filmate mai multe scene de la repetiție. Sunt și câteva scene cu prezența în sala de spectacole a compozitorului Eugen Doga. În film participă echipa de balet a Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, condusă de L. Asauleac și Vitalie Poclitaru. Consultantul filmului a fost Constantin Popovici, doctor habilitat

în științe filologice, apreciat eminescolog. Doi cântăreți de valoare fac parte din echipa care a jucat în film. E vorba de Nicolae Sulac și Ștefan Petrache. La fel, a participat și ansamblul folcloric „Moldova”, dirijor Vasile Goia.

„Luceafărul” este unicul film de ficțiune din spațiul românesc, consacrat lui Mihai Eminescu.

Surse:

- ◆ ANDON Victor. *Filmul televizat moldovenesc*. Studiu istoric (1960-1990). Chișinău, 2007, p. 36.
- ◆ *Doga Eugen* (compozitor) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/228/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 39.
- ◆ *Loteanu Emil* (regizor) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/150/index.html>
- ◆ *Luceafărul* (1986) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/603/index.html>
- ◆ *Luceafărul (ft) part. 1 1986* [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=Di309Es_cJM
- ◆ *Luceafărul (ft) part. II 1986* [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=5_LWwMZmhIQ
- ◆ *Sagaidac Maria* (actrița) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/129/index.html>
- ◆ *Sliusari Nicolai* (scenograf) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1217/index.html>

- ◆ *Toma Svetlana* (actrița) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/294/index.html>
- ◆ *Zubcu Vasile* (actor) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/302/index.html>
- ◆ *Лучафэрул* (1986) [online] [accesat 30.11.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/12088/titr/>

CORESPONDENTUL VOSTRU SPECIAL
(Ваш специальный корреспондент),
color, 8 acte

Scenariul: Valentin Ejov, Boris Kletinici
După romanul „Drumuri” de Mihail Gh. Cibotaru.
Regia: Nicolae Ghibu. Imaginea: Pavel Balan
Decorul: Aurelia Roman. Costume: L. Ghilco
În roluri: Ion Braniște - Andrei Miagkov, Mariana Drăgan - Klara Luciko, Andrei Răgălie - Nicolai Olialin, Mișa Adam - Veaceslav Madan, Elena Crigan - Anastasia Voznesenskaia, Gheorghii Ivanovici - Victor Ciutac, Mihail Spânu - Boris Zaidenberg, Negară - Boris Bechet, Petre Voicu - Radu Constantin, Anton Sârbu - Vlad Druc, Iacob Vulpe - Efim Lazarev, Pavel Petrovici Bradu - Mihail Meleşenko, Lupu - Eugen Gheorghiiță, badea Samoilă - Vladimir Tatosov, judecătorul - Irina Rakşa, Dorița - Eugenia Todoraşcu. În alte roluri: Emil Gaju, Victor Vucol, Nina Doni, Iuri Krittenko, Eugenia Botnaru, Iuri Tişcenko, Pavel Rotaru.
Producător: studioul „Moldova-film”, Asociația de creație „Arta”, la comanda Comitetului de Stat al Teleradiodifuziunii din URSS, 1987

Conținut: Acțiunea filmului, în cea mai mare parte, are loc într-o redacție care se află în Casa Presei din Chișinău, str. Pușkin, 22. Casa Presei e filmată și din exterior, și din interior. Vedem holurile, diverse săli de conferințe, birouri, cât și anexa unde se află tipografia. Pe holurile Casei Presei e un du-te-vino continuu. Biroul lui Ion Braniște, jurnalist, membru al Uniunii Scriitorilor. Fiind colaboratorul unei redacții republicane, Braniște semnează articole care sunt mult apreciate de colegi, dar și de partid. De data aceasta, în calitate de corespondent special, el trebuie să meargă într-un colhoz, o gospodărie frunțașă, și să scrie o schiță despre președintele Leonid Andreevici Jigan, care a fost înaintat la Premiul de Stat. Redactorul-șef Răgălie îl invită în biroul său pe Ion Braniște și-i spune: „Нужен хороший материал, настоящий писательский очерк! Он же председатель такого хозяйства!” (E nevoie de un material bun, de o schiță în care să se simtă mâna unui scriitor! El doar conduce o asemenea gospodărie!). Braniște: „Ну и что?” (Ei și?). Răgălie. „Сверху звонили, настаивали, чтобы этот материал делал ты!” (De sus au sunat! Au insistat ca acest material să-l scrii tu!) (expresia „de sus” invocă superioritatea Comitetului Central al Partidului Comunist, ale căror telefoane erau ordine și trebuiau executate, *n.a.*).

Braniște pleacă în sat. Este întâlnit de Mariana Drăgan, secretara de partid din colhoz. Președintele lipsește, se află într-o delegație în Canada. Dar, cum menționează secretata: „Иногда окружение может гораздо больше сказать о человеке, чем он сам. Ну посмотрите на дела его рук, посмотрите на его хозяйство, поговорите с людьми!” (Uneori anturajul spune mult mai multe despre om, de-

cât el însuși. Uitați-vă la creația mâinilor sale, uitați-vă la gospodăria sa, vorbiți cu oamenii!). Drăgan îl prezintă: „Наш столичный специальный корреспондент Ион Михайлович!” (Corespondentul nostru special din capitală Ion Mihailovici!). Braniște este cazat în Casa Vânătorului, o impunătoare vilă, unde nu oricine putea intra. Jigan nu apare niciodată în film, însă faptele lui într-adevăr vorbesc de la sine. Braniște descoperă pe parcurs că Jigan nu merită să fie înaintat la Premiul de Stat, iar metodele lui de conducere erau autoritare, fiind mai degrabă împotriva oamenilor cinstiți și muncitori, decât întru susținerea lor. „Cineva” i-a dat de înțeles lui Braniște să nu „sape prea adânc”, mai bine să scrie o „schiță pozitivă”, fiindcă Jigan are rude și prieteni sus-puși care îl apără. Braniște revine la Chișinău, dar nu pentru a scrie un articol pe „placul” cuiva. La locul său de muncă, în redacție, el spune clar colegilor de redacție: „Пойду разобраться. Боюсь, что материал будет не тот, которого от меня ждут!” (O să mă întorc ca să mă clarific. Teamă mi-e că materialul meu nu va fi cel așteptat!). Înainte de a pleca, Braniște trece pe acasă, dă de înțeles familiei că plecarea sa se poate prelungi. Face o vizită și la CC al PCM. În cadru se vede clădirea (în prezent - Parlamentul RM), apoi au loc filmări în interior. Braniște intră pe la un lucrător important al CC-lui, Bradu, ca să-l informeze despre situația reală a lucrurilor. Au loc un schimb de replici tăioase. Braniște: „Ваш ЦК не наш ЦК?” (CC-ul vostru nu-i și CC-ul nostru?). Bradu: „Отдаете себе отчет, товарищ Браниште?” (Vă dați seama ce spuneți, tovarășe Braniște?). Braniște vine cu argumente de netăgăduit: avem rezultate bune, dar cu ce preț? Distrugerea intenționată a

ciornoziomului, milioane de ruble ale colhozurilor aruncate pe vânt, sumedenie de bani cheltuiți pentru întreținerea a tot felul de Case Vânătoarești... Cine are nevoie de această Agrouzină gigant, construită de Jigan, care a otrăvit pământul și tot ce se află în jurul ei?! Braniște a scris până la urmă un articol demascator în care spune adevărul despre Jigan și protectorii săi. A fost greu să-l publice, dar s-a bucurat de susținerea unor colegi din redacție. Materialul a fost tipărit și apreciat, dar nu de toți. La adunarea de partid din redacție unele persoane l-au învinuit pe Braniște de încălcarea eticii profesionale și au cerut să fie pedepsit pe linie de partid. Alții, cum a fost șeful său de redacție, au tras ...foloase.

Comentariu: „Corespondentul vostru special” este un film social cu conotații politice și promovează o idee nouă și îndrăzneată pe atunci: presa ca o armă a adevărului împotriva minciunii și a fărâdelegilor din societate. Filmul este o ecranizare a romanului „Drumuri” de Mihail Gheorghe Cibotaru, publicat în 1979, autorul lui, fiind scriitor și jurnalist, s-a confruntat adesea în practica sa cu situații similare. Autorii filmului au actualizat subiectul, fiind în pas cu realitățile timpului: în URSS a fost declanșat procesul de restructurare a vieții, inclusiv a vieții de partid. Ideea promovată de film era că trebuie să triumfe democrația, iar presa era platforma potrivită. În film sunt auzite replici de tipul: „Один журналист пытается бороться со структурой...” (Un jurnalist încearcă să lupte cu structura...). Sau: „Демократия в действии... Нужна правда!” (Democrația trebuie aplicată în viață... Avem nevoie de adevăr!). Un întreg film consacrat publicării unui material! Adevărul era important în acei ani și adevărul

a triumfat. Pentru acele timpuri de cotitură filmul a ocupat un loc important în procesul de restructurare a societății moldovenești. În film răsună mai multe melodii (la aparatul de radio din redacție), foarte populare pe atunci, interpretate de Sofia Rotaru, Iuri Antonov, Ion Suruceanu.

Surse:

- ◆ *Correspondentul vostru special (Ваш специальный корреспондент)(f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Druc Vlad* (regizor) [online] [accesat 18.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/220/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 138.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘKEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 6-7.
- ◆ *Ghibu Nicolae* (regizor) [online] [accesat 18.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/222/index.html>
- ◆ *Roman Aurelia* (scenograf) [online] [accesat 18.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/203/index.html>
- ◆ *Todorașcu Eugenia* (actrița) [online] [accesat 18.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/299/index.html>
- ◆ *Ваш специальный корреспондент* (1987) [online] [accesat 18.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/831/titr/>
- ◆ *Монтажный лист nr. 1609*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

CORBII PRADA N-O ÎMPART (Коршуны добычей не делятся),

14 acte, 2 episoade

Scenariul și regia: Valeriu Gagiu. Cu participarea lui Aleksandr Brodski

Imaginea: Valeriu Ciurea

Decorul: Tudor Lupașcu, Igor Grigorașcenco

Costumele - L. Ghilco. Muzica: Eugen Doga

În roluri: Nicolai - Nicolai Gârlea, Maria - Liubov

Polișciuk, Stratan - Boris Bechet, Cornel -

Gheorghe Grâu, Miculeț - Ghenadi Ciulkov, Natașa

- Larisa Șahvorostova, Delimarț - Constantin

Constantinov, Porumbel - Valeriu Cazacu.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1988

Conținut: O stradă în Chișinău. Trecători care se grăbesc. O bandă de copii a înconjurat un băiețel care ținea o vioară în mână și i-au luat keпка (șapca). Copiii strigă, țipă, râd, o aruncă unul altuia ca pe o minge. „На лови!” (Prinde-o!) „Держи!” (Ține-o!) „Дай мне!” (Dă-mi-o mie!). Băiatul cu vioara e speriat, dar își ia inima în dinți și spune: „Отдай!” (Dă-o înapoi!). La colțul clădirii apare un soldat cu arma. Copiii aruncă șapca și fug. Șapca cade undeva jos, după un gard de fier. Băiatul încearcă să ajungă la ea. Vocile copiilor se aud tot mai slab. Șapca a căzut pe gratiile unui geam de la subsolul clădirii. Soldatul se apropie și strigă: „Стой! Нельзя!” (Stai! Nu se poate!). Băiatul cu vioara se apropie de trecători și le cere ajutorul. „Ajutați-mă, vă rog, să-mi scot șapca!” Trecătorii nici nu se uită la el, se grăbesc să meargă cât pot de repede fără să se uite în părți. Apare un bărbat. Băiatul cu vioara se apropie de el: „Дяденька, дяденька! Помогите, пожалуйста,

шапку достать!” (Nene, nenisorule! Ajutați-mă, vă rog, să-mi scot șarșca!). Bărbatul se uită în jos. Șarșca e sub gratii. Soldatul se arproie: „Не положено! Давайте, давайте, гражданин! Не положено!” (Nu se poate! Haideți, cetățene, la o parte! Nu se poate!). Bărbatul își scoate de pe cap șarșca și o pune pe capul băiatului cu vioara. Bărbatul se arproie de porțile Ministerului Neprimejduirii de Stat al RSSM (Securitatii) (Министерство Государственной Безопасности МССР). Soldatul de lângă poartă îi deschide ușa. Bărbatul intră în curtea MGB-ului. Este unica filmare în Chișinău pentru pelicula „Corbii prada n-o împart”, acțiunea căruia are loc în Moldova în anii de după război. O bandă de criminali, cum era numită de organele securității de stat, luptă contra puterii sovietice. În bandă se infiltrează un agent al securității, student la universitate. Agentul este bărbatul care a intrat în curtea MGB-ului.

Comentariu: Scena dată a fost preluată de Valeriu Gagiu din scenariul filmului „Gustul pâinii”. Ea a suferit unele modificări, dar și-a păstrat structura și locația: Chișinău, clădirea Securității de stat. Posibil să aibă tangențe cu copilăria regizorului, chișinăuian get-beget care, pe când era mic, a luat lecții de vioară la o școală de muzică.

Un alt moment important: în film răsună „Balada lui Ștefan cel Mare” sau, cum s-a numit în perioada renașterii noastre naționale, „Când a fost să moară Ștefan”. În film acest cântec este interpretat de personajele Andrei, Andronache și Cornel, bărbați care făceau parte din grupul lui Stratan. „Tristă-i mânăstirea Putna, Mii de clopote dau veste, Ștefan Vodă al Moldovei, Ștefan Vodă nu mai este...” Tot în acest film răsună, în premieră, „Cântec haiducesc”-

„Toată lumea-mi zice lotru, C-am furat un lemn din codru. Păi, da eu lemn n-am furat, Numai scândură de brad...”

Surse:

- ◆ *Bechet Boris* (actor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/122/index.html>
- ◆ *Corbii prada n-o împart (f/a)*. CINEMATECA „MOLDCINEMA”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Corbii prada n-o împart (f/a)* [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/935/index.html>
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ *Grâu Gheorghe* (actor) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/130/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 145.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău”* (1986-1989). Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 11.
- ◆ *Lupașcu Tudor* (scenograf) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/201/index.html>
- ◆ ГАЖИУ Валерий, ЛЫСЕНКО Вадим. *Горькие зерна*. Киносценарий в 2-х ч. Chișinău, 1965. Дело 5-х. - P.39-40. Arhiva Națională a Republicii Moldova. Secția documente audiovizuale;
- ◆ *Коршуны добычей не делятся* 1988 (x/ф) [online] [accesat 24.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/3200/annot/>

- ♦ *Монтажный лист nr. 1773. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”*. Arhiva Națională a Republicii Moldova. Secția Documente audiovizuale.

DANSUL EFEMER AL DRAGOSTEI (Недолгий танец любви), color, 8 acte

Scenariul: Andrei Strâmbeanu. Regia: Ion Mija

Imagina: Andrei Solonari

Decorul: Nicolae Sliusari. Muzica: Tudor Chiriac

În rolurile principale: Ștefan Duca - Ion

Ungureanu, Angelina - Tatiana Tașkova. În roluri:

Dumitru Furnică, Angela Costaș, Ion Furnică,

Veniamin Apostol, Dumitru Margine, Victor

Ciutac, Ion Bazatin, Boris Bechet. În alte roluri:

A. Ekis, A. Vasiliev, Z. Zaplintâi, V. Calin, A.

Mogâldea, A. Negură, A. Surdu, N. Fartâșeva, G.

Forțu.

Producător: studioul „Moldova-film”

Asociația de creație „Arta”, 1988

Conținut: Ștefan Duca doarme și vede un vis. Dansează călușarii. Dansează în jurul unui băiat. Călușarul bătrân rostește după cadru: „Vei ajunge om mare, fiule! Dar nu uita nicicând de noi!” Dansul călușarilor se va repeta pe parcursul filmului, mai ales în momentele de cumpănă din viața lui Duca, ca un „avertisment”, ca o amintire din copilărie. Sună telefonul și Ștefan Duca se trezește, respiră greu: „Alo? Da! Ascult!” Vocea Angelinei: „Alo, Ștefan! Ai simțit cutremurul?” Vocea lui Duca: „Care cutremur?” Angelina: „Cum care?! Ce-i cu tine, Ștefan? Nu l-ai simțit?...” Vocea lui Duca: „Angelina! Lasă-mă în pace, îți arde de glumă!”. Cu aceste cadre începe filmul „Dansul efemer al dragostei”. Urmează titrele.

Salonul unui avion. Prin salon trece Ștefan Duca. Răsună cântecul „Ioane”. Ion Forțu: „Visarion! Scoală, măi, odată! Știi cine zboară cu noi? Ștefan Duca! Marcela mea e în ansamblul lui. Dansam și eu, dar nu m-a luat...” Ștefan Duca nu e singur, ci împreună cu Adams, un cunoscător al dansurilor populare. La aeroport sunt întâmpinați ca niște oaspeți deosebiți. Ștefan Duca: „Tradiționala pâine și sare. Pentru oaspeți. Așa-i obiceiul la noi!” Dansatori și muzicanți încing o horă. Filmări la aeroportul Chișinău. Filmări la Teatrul de Vară. Adams și Duca se așează lângă membrii juriului. Reprezentantul ministerului: „Ne faceți o mare cinste! Numai nu știu, dacă lui mister Adams o să-i fie interesant să vadă niște țărani... Cum credeți?” Ștefan Duca: „Lasă, lasă, că suntem și noi tot țărani!” Pe scena Teatrului de Vară se desfășoară un concurs. Foarte mulți spectatori asistă. La concurs, neanunțat, participă și tânărul din avion, Ion Forțu, îmbrăcat în costum de marinar. Tocmai se demobilizase din armată. Dansează ca nimeni altul „dansul pe taburet”, acompaniat de o orchestră care interpretează faimoasa „Ciocârlie”. Spectatorii aplaudă frenetic și strigă „Bravo!” Îl urmăresc cu atenție membrii juriului, inclusiv Adams și Ștefan Duca. Ion Forțu însă nu rămâne în oraș, ci se întoarce la țară. Ștefan Duca va încerca să-l aducă în scenă. Palatul „Octombrie” (Palatul Național „Nicolae Sulac”). Pe scenă evoluează un ansamblu de dansuri populare. Reprezentantul ministerului: „Vă rog! Ultimul dans. Sunteți gata? Hai!” Adams: „Ce dans e ăsta?” Duca: „Sărbătoreasca!” Reprezentantul ministerului: „Perlă adevărată!” Duca: „De altfel, Nicolai Semionovici, pe băiatul și fata din dreapta i-am adus din satul dumneavoastră. Da, da, ca să vedeți, mister Adams,

din satul dumnealui au ieșit doi dansatori și trei mi-niștri!” Alte filmări la Chișinău au fost făcute la Filarmonică. Vedem afișate pe pereți fotografiile interpretilor, calendare din acei ani, postere, materiale care fac reclamă ansamblurilor „Joc”, „Legenda”, „Plai” ș.a. A fost filmat exteriorul Catedralei, care tocmai era în reparație și restaurare. Filmări s-au efectuat în pavilioanele studioului „Moldova-film”.

Comentariu: Scenariul s-a numit „Dansul pe taburetă”. Filmul a căpătat spre final o altă denumire - „Dansul efemer al dragostei”. Este definit ca un film muzical și povestește despre soarta unui talentat conducător al unui ansamblu de dansuri populare, care se confruntă cu o gravă problemă de conștiință. La filmări au participat cunoscuți dansatori și coregrafi ai timpului: Ion Furnică, Ion Bazatin, Dimitru Furnică (fratele lui Ion Furnică). A fost antrenată și orchestra de muzică populară „Lăutarii”, dirijor Nicolae Botgros. De o rară frumusețe sunt dansurile ritualice ale călușarilor, scene din teatrul popular „Malanca”, cântecele și bocetele. În *Foaia de montaj* replicile din film au fost notate în limba română, descrierea este făcută în limba rusă. Filmul a fost realizat în limba română, dar există și varianta rusă.

Surse:

- ◆ *Ciutac Victor* (actor) [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/126/index.html>
- ◆ *Dansul efemer al dragostei (f/a)*. CINEMATECA „MOLDCINEMA”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Dansul efemer al dragostei (f/a)* [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/925/index.html>

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 145.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 12.
- ◆ *Mija Ion* (regizor) [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/240/index.html>
- ◆ *Sliusari Nicolai* (scenograf) [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1217/index.html>
- ◆ *Solonari Andrei* (operator) [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1378/index.html>
- ◆ *Ungureanu Ion* (actor) [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/300/index.html>
- ◆ *Монтажный лист* nr. 1548. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”.
- ◆ *Недолгий танец любви (x/ф)* [online] [accesat 07.07.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/9822/titr/>

STRADA FELINARELOR STINSE

(Улица погасших фонарей), color, 9 acte

Scenariul: Mihail Bădicheanu, Valeriu Gagiu
Regia: Valeriu Gagiu. **Imaginea:** Alexandru Maica
Muzica: Sergiu Berinschi
Decorul: Tudor Lupașcu, Vlad Travinski
În roluri: Sandu - Petru Vutcărău, Dina - Silvia Luca, Țurcanu - Boris Bechet, Gazarul - Mircea Albulescu, Prefectul - Eusebiu Ștefănescu. **În alte roluri:** Valeriu Cazacu, Mihail Curagău, Mihail Bădicheanu, Ion Muzâca, Valentin Teodosiu, Geo

Dobre, George Ivașcu, George Ulmeni, Violeta Berbiuc, V. Plotnicov, A. Vasiliev.

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația de creație „Arta”, 1991

Conținut: Deși acțiunea are loc la Chișinău, dar anume aici, în oraș, s-au efectuat cele mai puține filmări (scenele de la penitenciar), în rest echipa de creație a mers la București, la studiourile Buftea, unde erau construite cartiere întregi cu străzi, clădiri din România în perioada interbelică. Chiar și scenele de la gară au fost filmate la București, la una din vechile gări ale orașului, după cum a relatat actorul Boris Bechet, care a jucat în acest film. Posibil să fi fost Gara *Titan Sud*, situată în zona industrială Republica, pe bulevardul Basarabia. Sosirea în gară a unui tren. Dintr-un vagon mărfar coboară Sandu, personajul principal al filmului. E slab, nebărbierit, prost îmbrăcat, cu un cartuz pe cap. Ceea ce vede, întâi și-nțai, e o inscripție „Проход по путям строго воспрещен!” (Trecerea peste liniile de cale ferată e strict interzisă!) Primul om pe care-l întâlnește e Țurcanu, care purta pe cap o furajă de milițian și avea în mână un măturoi. Îi adresează lui Sandu o întrebare: „Откуда взялся? Ты работал парикмахером!” (De unde te-ai luat? Tu erai frizer!). Sandu: „Ați ghicit, domnule Țurcanu! Și eu v-am recunoscut! Ați fost clientul meu, numai că pe atunci purtați costum național. După câte văd, v-ați schimbat profesia! Nu mai faceți politică!” Țurcanu: „Șuguiam și eu! Da costumul l-am dat la Club, joacă samodeiateli noștri în el. Da mățăluță, pe unde ai umblat?” Sandu: „Am lucrat, domnule, prin alte locuri și acum m-am întors acasă!” Țurcanu: „Te rog, nu mai spune „domnule”! Tot ce-a fost, a trecut!”

Cineva strigă „Țurcanu!” Țurcanu: „Беру, товарищ Начальник!” (Vin degrabă, tovarășe Nacalnik!) Țurcanu lui Sandu: „Mă cheamă șefu`...” Sandu se uită în urma lui și în fața ochilor îi apare o scenă din trecut, în care Țurcanu în poartă, în costum național. Acțiunea are loc în Chișinăul de odinioară. Chișinăul interbelic cu căsuțe cu două etaje, linie de tramvai, dughene la etajul întâi, librării, copii alergând pe străzi, jucându-se „de-a avionul” - tocmai zbură pe sus un avion, pe stradă trec doi aviatori, copiii strigă „Aviatorii!”, în spate se vede o clădire pe care scrie „Cinema”, străzi pietruite, trăsuri, de undeva se aude un patefon. O frizerie. „Fii atent la mustață!”, îi spune clientul, care e prefect, frizerului. „O facem à la Clark Gable?” Sandu, frizerul, îl bărbierește, dar nu e atent, se uită pe geam și i-a ras mustața „a la Hitler!” Reacția prefectului a fost pe măsură: „Bolșevicule! Să nu te mai văd în frizerie!” Sandu bărbierește la piață... Apoi în oraș au venit sovieticii. Pe străzi hârtii, se văd placarde, pânze roșii cu tot felul de lozinci, pe pereți inscripții de felul Коля+Маша=любовь. Pe străzi - soldați sovietici. Fosta frizerie se numește acum: Парикмахерская артель “Красный гвардеец” (Artelul de frizerie „Krasnâi gvardeeț”). Fostul stăpân execută lucrări de reparație. Sandu trece pe alături, se oprește. Stăpânul îi vorbește în rusă, Sandu, la fel, îi răspunde în rusă. „Я здесь работал!” (Eu am lucrat aici!) Niște tineri încearcă să-l atragă pe Sandu într-un partid. Sandu: „N-am nimic împotrivă să intru în partid, doar că eu nu sparg geamuri! Mi-i rușine!” Drept răspuns aude: „Ești un bou sau un bolșevic! A avut dreptate domnul prefect. Mama voastră de comuniști!” Sandu a trecut prin tot felul de întâm-

plări, până la urmă este arestat de bolșevici, dus la închisoare într-o mașină pe care scria Мясо (Carne). Sandu e speriat. „Trebuie să mărturisești cinstit ce însărcinare ai primit? De la cine? Ты сам все рассказывай!” (Povestește singur!) Până la urmă, ajunge în GULAG, în Siberia, la tăiat pădure. Revine într-un Chișinău murdar și înfometat, unde-o reîntâlnește pe duduia Dina.

Comentariu: La baza scenariului a stat o lucrare literară a lui Mihail Bădicheanu, scrisă prin anii '60 ai secolului trecut, numită „Micul frizer”, o navelă despre un frizer neînsemnat din Orhei, un om simplu, peste care a trecut tăvălugul istoriei. Filmul „Strada felinarelor stinse” păstrează aceiași personaj - micul frizer, dar este mult mai amplu și reflectă evenimentele din viața chișinăuienilor la răscruce de timp: de până la 1940 și după 1940. Două lumi - două mentalități. Interiorul închisorii și subsolul au fost filmate la Chișinău. Scenele din Chișinău au fost filmate în pavilioanele studioului Bufta. În Chișinău nu se mai păstra nimic din orașul de altădată. În titre, la sfârșitul filmului, e scris, că „Studioul „Moldova-film” exprimă adâncă-i recunoștință cineștilor din România pentru ajutorul frățesc acordat la turnarea acestui film.” De remarcat că alături de interpreți din Republica Moldova în film au jucat actori celebri din România.

Surse:

- ◆ *Badicheanu Mihail* (regizor) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/147/index.html>
- ◆ *Curagău Mihail* (actor) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/802/index.html>

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 165.
- ◆ *Gagiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>
- ◆ *Maica Alexandru* (operator) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/193/index.html>
- ◆ *Strada felinarelor stinse (f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Travinschi Vlad (Vladislav)* (scenograf) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1284/index.html>
- ◆ *Улица позасиух фонарей* (1991 (x/ф) [online] [accesat 07.08.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/82736/titr/>

UNDE FUGI, MAESTRE?, color, 11 acte

Scenariul: *Constantin Munteanu, Bogdan Drăgulescu*. **Regia:** *Bogdan Drăgulescu*. **Imaginea:** *Petre Petrescu*
Decorul și costumele: *Daniela Drăgulescu*
Muzica: *Vlad Burlea*
Aranjament muzical: *Liviu Prossi*
În roluri: *Mircea Diaconu, Mihai Mereuță, Corina Druc, Petrică Nicolae, Horațiu Mălăele, Lili Nică Dumitrescu, Valeriu Cazacu, Jan Cucuruzac, Vlad Druc, Constantin Munteanu, Mihail Bădicheanu*.
Producător: studioul „Moldova-film”, studioul „Arta” Chișinău, societatea „R” București, 1992

Conținut: Începutul filmului are loc undeva în cartierul Botanica din Chișinău. Clădiri monolit. E dimineață. Cântă păsărelele: cip-cirip! Un măturător

cu un cărucior după el, mătură în curte. Cineva aruncă gunoiul de sus de la etaj, cât pe ce să-l nimerească. Măturătorul s-a dat la o parte speriat și se uită în sus. Toate clădirile-s la fel, geamurile-s închise, e liniște. De unde să fi căzut?! „Extraordinar! Nesimțiii dracului!” - zice măturătorul. „Li-e lene să ducă gunoiul la... Unde-i civilizația?” Dar nu reușește să-și termine gândul, că se aud mai multe voci în română și în rusă, spunând „gunoierul”, „дворник”. De sus, de la etaje, toți aruncă în el cu pachete pline cu gunoi în ritmul unei muzici săltărețe. Gunoierul abia reușește să-și ia tălpașita. Iar pachetele cad de sus și se lovesc de pavaj, scoțând un sunet asurzitor, parcă ar trage cineva din arme. Pe acest fon apar titrele filmului. Măturătorul vine acasă, de fapt o cămeruță mică și strâmtă la etajul de jos, adică la subsol, al unei clădiri. Trăiește înghesuit între hârtoage, că e ziarist de profesie. „Nu-mi mai dauăștia apartament!”, zice el cu năduf. Chiar dacă era în ерoса „гласность” (restructurării), că e scris și pe perete. Sărută fotografia unei fete de pe perete. La această oră matinală îl apucă și frenezia creației. Se așează lângă geam și compune versuri: „Cu brațele vânjoase o cuprinde în roua dimineții!” Un copil privește la el prin geam. Asta îl irită pe poet. „Ce vrei, măi? Ce, n-ai mai văzut scriitori?” Compune mai departe. „Atunci ea se simte ocrotită în brațele lui vânjoase!” O altă scenă din film. Sală de dans. A venit și poetul nostru care, dimineața, mai câștigă un ban, măturând prin curte. S-a apropiat de o domnișoară. Conducătoarea cercului de dans: „Muzica! Suntem grațioși, veseli...! Zâmbim!” De sus, de pe perete, îi privește Lenin, că e atârnat acolo, în sala de dans și portretul lui Lenin. „Îți lipsesc trei centimetri!”, îi zice domnișoara

cu care dansează poetul. E un pic mai mic decât ea. „Și Napoleon era josuț bine!”, îi zice zâmbind poetul. „Cine?”, întreabă domnișoara. Poetul: „În Franța e lege, femeia trebuie să fie mai înaltă decât bărbatul cu un cap!”. Domnișoara: „De unde știi?” Poetul: „Am fost acolo!” Conducătoarea cercului de dans: „Treceți la bară!” Poetul continuă discuția: „Cum intri în Franța, dai de capitaliști. Știi cum sunt?” Și arată ce mici sunt. „Toți sunt așa!” Domnișoara, mirată: „Ai fost tu în Franța?” O altă scenă. Din subsolul unei case vechi iese poetul îmbrăcat la costum și cu diplomat în mână. Aleargă, fuge, se împiedică de o bătrână, cade jos, se ridică. Intră val-vârtej în Casa Presei. Apoi o ia cu pas domol pe un coridor lung și intră în birou. Se așează la masă, deschide diplomatul, care e gol, dar are în el o fotografie a fetei de pe peretele de acasă. A intrat un coleg să împrumute 15 ruble „până la leafă.” Strânge din umăr, n-are. Urmează comentariul: „Un jurnalist american primește 100.000 \$ pe an...” Poetul care este și jurnalist scrie un material pentru gazetă. „La noi vacile au patru viței.” I se pare cam mult. Scrie „Trei viței.” Sună telefonul. „Dochița!... S-a supărat pe mine și cred că o să mă trimită iară în Franța!” Ascultă, apoi răspunde: „Nu vreau, că m-am săturat de Franța!” A doua zi totul se repetă: măturătorul iese dis de dimineață să măture, iar pachete aruncate de sus. Probabil, chișinăuienilor nu le place curățenia, cam asta ar trebui să sugereze fața și mimica măturătorului vizavi de acest comportament ciudat și nemaiîntâlnit al locatarilor. Iar aleargă să nu întârzie la muncă, întâlnirea cu redactorul-șef al ziarului la care muncește. Întrebarea redactorului: „Care-i situația cu vacile?” Urmează răspunsul: „E complicată!”

adică, încă nu a scris articolul. Iar intră colegul să împrumute bani...

Filmări în interiorul unei instituții, probabil, hoteliere, posibil la hotelul „Național”. Inscricții pe uși cu grafie latină: „Turism extern”, „În acest birou nu se fumează”, afișe cu diferite capitale europene. Personajul nostru are acolo o întâlnire cu o domnișoară. Urmează apoi filmări pe stradă. Vestitul atelier de încălțăminte „Tocușor” cu inscripție în grafia latină. Aici personajul nostru își înalță pantofii cu câțiva centimetri. Povestea cu aruncatul pachetelor de gunoi se repetă iar ca într-un film de coșmar. Cum să crezi în așa condiții? Dar inspirația vine. În film mai sunt și câteva scene cu bătaie, cu dezbrăcat de haine, furt, strigăte, injurături. Până și polițiștii erau bătuți, dezbrăcați și jefuiți, cum reiese în una din scene. Furios pe tot ce i se întâmplă în viață, dar și la muncă, personajul nostru se „descarcă” în fața redactorului-șef, renunță și la apartament, și la carieră, și la vaci și declară: „Mă duc să mă-nsor!” Iată-l în costum alb, cu un buchet de flori, pe un drum plin de noroi undeva într-o suburbie a Chișinăului. „Patinează” pe glod și intră în curtea unei case. Aici locuiește domnișoara de la hotel. Părinților ei le spune: „Viața nu mai are nici un rost fără fetița dumneavoastră și am venit. Am venit să mi-o dați!”. La un aparat de radio se aude vocea crainicului, se aud frânturi „Chișinău”, „majorarea prețurilor.” Tatăl fetei: „Cu ce te ocupi?” Mirele: „Sunt scriitor. Lucrez la un roman despre transcendența interioară a fiului...” Tatăl: „Parale vă dă?” Mirele: „Fiecare rând - două ruble!” Spune și o poezie care începe cu: „Necuprinsă-i țara mea natală...” Trei strofe - 25 de ruble!” Cu așa venituri, i-a „cucerit”

pe părinți! Urmează mai multe scene comice - și în casă, și în curte. Filmări la Chișinău, la Piața Centrală, unde Ion, așa a zis că-i este numele, vine cu socrul să vândă brânză. Se îmbracă ambii în halate albe, iau cu împrumut cântare, încep să vină cumpărători, mulți din ei sunt oameni de la țară. Socrul îi spune, cum trebuie să vândă, ca să câștige. „Cât câștigi într-o duminică de piață, îți ajunge să trăiești o lună. Cere cu o rublă mai mult, ca să ai de unde lăsa și pune cu 50 gr. mai mult ca să ai senzația că clientul te păcălește la vândut!” Ion: „Nu pot, tată! Nu pot!” Tatăl: „Stai, mă! Dacă ești milos pe lumea asta, n-ai să ajungi nicăieri!”

Filmări la monumentul lui Lenin din Parcul Velea Morilor. De acolo, de la acea întâlnire de lângă monument, începe o altă etapă în viața lui. A intrat într-un colectiv de artiști, format din trei persoane, „artiști liberi”, cum ar fi. În sfârșit, poezia lui va fi de folos! ”De care poezie vreți?” O scenă filmată la Filarmonica din Chișinău. Li se cere programul scris, „cel serios”, fiindcă „astăzi, când perestroika sucește mințile tuturor, tânăra generație trebuie crescută în lumina vechilor principii în care am fost crescuți și noi. Спасибо, товарищи!” (Mulțumesc, tovarăși!) Filmări în interiorul unei fabrici de cusătorie. A venit acest trio, toți îmbrăcați în costume de scenă. „Bună ziua!” În jur un vacarm îngrozitor. Ion: „Nu ascultă nimeni! Nu pot să încep așa...” Se prezintă ca „Teatrul muzical-literar „Simțul” vine cu spectacole!” Unul din cei trei cântă la acordeon, altul cu vocea, Ion repetă versurile: „Patria mea, ție slăvit cânt!” Nimeni nu ascultă, dar ei continuă să cânte melodii patriotice, cântece în limba rusă. În loc de bani, au fost plătiți cu sutiene și chiloți. Acasă, la socri, bucu-

rie mare! „Măi să fie!”, strigă socrul încântat. Parcă au și întinerit de fericire! În altă zi ansamblul lor a evoluat în bucătăria unei cantine. Aceleași cântece patriotice. „Ție, Patria mea! Nu vom lăsa pe pământ dușmanul să ne robească!” Iese după concert încărcăți cu castroane pline cu mâncare. Un trecător îi întreabă în cel mai serios mod: „Scuzați, se dă pe aici mâncare?” Un alt concert, la o construcție din Chișinău. Artiștii s-au urcat pe niște moloz și cântă, iar muncitorii ascultă și aplaudă. Ca plată, le-au dat niște „unitazuri” (vase de toaletă). S-au întâlnit cu o bandă de hoți, care îi caută prin buzunare. „N-au bani!”, zice unul dintre hoți. „Ce lucrați?” îi întreabă altul „Artiști! Cântăm!” Hoțul: „Ia să vedem!” Cântă în limba rusă, interpretează cântece patriotice, care-i înduioșează pe hoți până la lacrimi. Ce mai! Plâng de-a binelea! „Мы живем в такое время... Нельзя оставаться в стороне!” (Trăim asemenea timpuri... Nu putem sta la o parte!). Hoțul, care e un fel de căpetenie, îi laudă: „Bravo!” Ba le dă și bani. Se pupă între ei - hoții cu artiștii, își iau la revedere ca cei mai buni prieteni. „Cu bine, tovarăși! Succese în muncă!” Cântă la o uzină. Aici le dau și bani. Ion aduce acasă, la socri, ca plată pentru munca sa, un televizor. Agitație mare prin casă!

Apoi artiștii au nimerit la un chef cu țigani. Sunt lăudați. „Voi sunteți prea mari pentru Chișinău! Voi ar trebui să veniți la Paris!”, așa li se spune. „Douăzeci de mii de ruble și vedeți Parisul!” S-au îmbătat, au urcat toți trei la gară în tren. „Măine dimineață ajungeți la Paris!”, așa li s-a promis. Dimineața. „Parisul! El e!” Pe ecran spectatorii văd scris „București Nord”, dar nu și cei trei artiști, care cred că se află la Paris. Într-un automobil pe străzile Bucureștiului.

Aceste cadre sunt însoțite de o șansonetă. Sunt aduși la Arcul de Triumf din București.

Comentariu: „Unde fugi, maestre?” este o coproducție moldo-română. O comedie plină de haz, cu elemente de satiră, grotesc care reflectă perioada tranziției în Republica Moldova. Filmul este o experiență nouă atât pentru studioul „Moldova-film”, cât și pentru producătorul și regizorul independent Bogdan Drăgulescu. Rolul Socrului, jucat de Mihai Mereuță, a fost printre ultimele apariții cinematografice ale marelui actor român.

Surse:

- ◆ *Casa de Producție:* IN MEMORIAM Mihai Mereuță [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: http://www.tvr.ro/casa-de-productie-in-memori-am-mihai-mereuta_21597.html#view
- ◆ CĂLIMAN Călin. *Istoria filmului românesc*. București, 2011, p. 601.
- ◆ *Drăgulescu Bogdan*. În: RÎPEANU Bujor T. *Cinematografiștii*. 2345 cineasți, actori, critici și istorici de film. București, 2013, p.191.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 168.
- ◆ *Unde fugi, maestre? (f/a)* [online] [accesat 14.08.2018]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Unde_fugi,_maestre%3F
- ◆ *Unde fugi, maestre?(f/a)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

JANA (Жанна), color, 9 acte

Scenariul: Valeriu Gagiu, Serghei Grini. Regia:

Valeriu Gagiu

Imaginea: Ion Chistruga, Vlad Ciurea

Decorul: Tudor Lupașcu. Costumele: Tatiana

Popescu. Muzica: Liviu Știrbu

În roluri: Jana - Iulia Ceaplean, Vlad - Ion Bechet,

Alex - Valeriu Pahomi. În alte roluri: Cornelia

Șanțevaia, Iana Popa, Marina Podolean, Vasile

Pavlenco, Igor Caras, Ion Cojocar, Constantin

Haret, Iurie Suveică, Andrei Sochircă, Valeriu

Cazacu, Alina Ciutac, Zinaida Timofti, Silvia

Luca. Copii: Augustina Șiman, Corina Șiman,

Dan Culeabin, Cezar Culeabin, Cezar Țivirencu,

Dumitru Grițco

Producător: studioul „Moldova-film”, Ministerul

Culturii al Republicii Moldova, Departamentul

Cinematografie, 2004

Conținut: Filmul începe cu un bal de absolvire pe un vaporas, care se numește „Patria”. Unii și-au continuat călătoria pe Nistru, alții au rămas pe mal să-și ghicească norocul, jucându-se „de-a sticluța”. Dar nu era vorba de jocul din copilărie, ci de ceva mult mai serios. De la care începe povestea acestui film, cu peripeții, drame, destine frânte. Acțiunea se petrece în zilele noastre. Cea mai marte parte a filmărilor s-au desfășurat la Chișinău. Jana e o fată tânără, frumoasă, face parte dintr-o familie de „proaspeți înstăriți”, locuiește într-o vilă modernă. Spre deosebire de Vlad, care e frezor, provine dintr-o familie modestă și în noaptea de la balul absolvenților a dat dovadă de multă cumsecădenie. Filmări la o vilă modernă din Chișinău - exteriorul

și în interior. În această casă locuiește Jana și familia ei. Casa „mustește” de bogăție și abundență. Comparativ cu apartamentul modest în care locuiește Vlad împreună cu mama sa. Vlad vine la Jana în ospeție și, tradițional, i-a cumpărat un buchet de flori. Jana: „Nu-mi mai cumpăra flori! Sunt scumpe! În această lună îmi aduci a opta oară! Să nu-mi mai cumperi nimic. Cumpără pentru tine!” Nu o spune cu răutate, dar îi dă de înțeles că veniturile lui nu sunt atât de mari, iar ea are de toate și pe el îl place așa cum este. Șed pe un divan și se sărută. Intră mama, care pare a fi binevoitoare și se face a nu observa nimic. „Copii! Ce faceți voi aici?! O cafea?” Discuții ca „între tineri”. Vlad: „Îți place că te iubesc atât de mult!” O invită la cinema. Jana: „Care cinema?!” Ies ambii în „oraș”. Un alt Chișinău. Cu străzi pavate prost, clădiri vechi, neîngrijite. Cinematograful „Odeon”. Pustiu. Țipenie de om în preajma cinematografului. Casierita: „Pentru a proiecta filmul e nevoie de minimum zece spectatori!” Vlad cumpără cinci bilete. Iese cu ele în stradă. Se adresează unor tineri: „Băieți, nu vreți să vedeți un film?” Răspuns: „Nu, n-avem timp!” Se adresează unui bărbat: „Domnule, nu vreți un bilet? E gratis...” Bărbatul: „Lasă-mă în pace!” Vlad: „Doamne, din toate artele cea mai importantă este cinematografia!” (aluzie la lozinca lui Lenin despre „Cinematografia ca cea mai importantă din toate artele”, *n.a.*) În sală sunt numai doi spectatori - Vlad și Jana. După film se plimbă prin Chișinău. Vedem primele terase deschise în oraș, semn că se produc unele schimbări. Vlad o conduce pe fată acasă. Jana: „Vlad, să nu te superi. Noi trebuie să punem capăt întâlnirilor noastre. Îmi place Alex,

așa că scuză-mă...” Vlad: „De când?” Jana: „Înainte de plecarea lui. Noi ne potrivim foarte mult. Îl iubesc pe Alex și el mă iubește!” Vlad: „Aista a fost cel mai frumos an din viața mea! Un an plin de sentimente de toate culorile și nuanțele. Te iubesc și te urăsc, Jana! Te voi blestema cu multă dragoste și tandrețe!” Vlad este marcat de această despărțire. Se îmbată, umblă buimac pe străzile Chișinăului. Nu poate înțelege, de ce Jana l-a respins. „Tu o iubești, îi spui vorbe frumoase și ea te iubește, te încălzește, apoi îți zece - îl iubesc pe Alex!” Încearcă să se concentreze asupra muncii, dar nu reușește. Încearcă să înțeleagă „noile reguli” care și-au făcut loc în viață, „noua morală”. Filmări într-o discotecă, într-un bar. S-a încins o bătaie, cineva a spart un geam, vina a căzut pe Vlad. I se cere să plătească 1000 \$ pentru geam. „De ce nu-mi merge în viață? își spune Vlad. N-am noroc nici la bani, nici la femei! Bani... De unde să-i iau?” E noapte. Se uită la stele. Vine după bani la Alex, care-i reproșează lui Vlad: „Ai stat cu nasul în cărți, în timp ce eu făceam un ban și voi mă numeați bișnițar! Îți dau bani cu o condiție, îți dau așa, dar să-mi promiți că nu vei avea nici o relație cu Jana, nici să nu te apropii!” Ceartă acasă, cu mama. „Ai de gând să muncești?! Cât o să mai hoinărești?” Vlad încearcă să muncească: în parcul de troleibuze, la o spălătorie auto. Sunt filmate primele benzinării din oraș, moderne, frumoase. Jana se căsătorește cu Alex. Filmări pe străzile Chișinăului: o mașină albă, luxoasă, în ea - mirele și mireasa. Vlad s-a accidentat. Ajunge la spital. O cunoaște pe Viorica, „fata cu florile”. Vlad trece prin mai multe peripeții. Ultimele scene din film. Vlad pe malul unui lac din Chișinău cu o un-

diță în mână. Își spune sieși: „M-am însurat, am o soție foarte cumsecade, Viorica, îmi spune atâtea cuvinte frumoase. Nu mă uit la alte femei, m-am lăsat de băut și de fumat. O să uit și de înjurături. Pe Jana n-o mai visez. A trecut totul, doar uneori, când aud numele Jana, tresar. O să uit și asta. Sunt fericit!” Este tatăl a doi copii: o fetiță și un băiat.

Comentariu: „Jana” e ultimul film artistic de lungmetraj, realizat de Valeriu Găgiu. Însuși regizorul recunoaște că „a fost o mare revelație să reiau filmările după o pauză îndelungată. Pelicula a fost realizată într-un timp record și cu un buget de numai un milion de lei.” În roluri au fost distribuiți tineri actori, profesioniști, dar și neprofesioniști: Ion Bechet, „o nouă stea a filmului moldovenesc”, student la Academia de Teatru și Film din București, Valeriu Pahomi, actor la Teatrul „E. Ionesco”, „un actor foarte bine pregătit din punct de vedere profesional”, Iulia Ceaplean, studentă la medicina, top-model, a fost găsită întâmplător, dar a trecut probele cu mult succes, „poate va deveni o viitoare stea.”

Surse:

- ◆ *Chistruga Ion* (regizor) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1427/index.html>
- ◆ *Filmările „Janei” au luat sfârșit* : 4 dec. 2003 [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/news/2003-12-04/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film”* (1952-2007). Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 172.
- ◆ *Găgiu Valeriu* (regizor) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/221/index.html>

- ◆ În premieră „Jana”: 25 noiemb. 2004 [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/news/2004-11-25/index.html>
- ◆ *Jana (f/a)* STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.
- ◆ *Jana (f/a)* STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția video.
- ◆ *Pe platourile de filmare*: 17 sept. 2003 [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/news/2003-09-17/index.html>
- ◆ *Valeriu Gagiu*: filmul unui destin. Antologie. Chișinău, 2018, p. 368.
- ◆ *Жанна* (2004) (x/ф) [online] [accesat 15.08.2018]. Disponibil: <https://www.kino-teatr.ru/kino/movie/post/132209/annot/>

LA RĂSCRUCEA DESTINELOR, color, video, 60 min.

Scenariul și regia: Ion Chistruga

Imaginea: Ion Chistruga, A. Roibu, P. Culeabin

Muzica: Liviu Știrbu

În roluri: Andrei Sochircă, Valentin Todercan, Valentin Cucu-Bujor, Alina Ciutac, Ion Șiman, Alica Chistruga.

Producător: studioul „Moldova-film”, 2007

Conținut: Filmul este alcătuit din trei nuvele, care au o temă comună: migrația. În prima năvelă acțiunea are loc la țară. În celelalte două - acțiunea se desfășoară în Chișinău. Eroinele din film, adică soțiile plecate la muncă în Italia, nu o duc rău. Nu o duc rău nici bărbații rămași acasă, care „toacă” banii nevestelor. În a doua năvelă soțul rămas în Chișinău a început să se obișnuiască cu ideea că soția plecată o să-i trimită în continuare bani, iar

el va duce o viață lipsită de griji, ba chiar va flirta cu alte femei. Dar aceasta își dă seama că e înșelată și încetează să-i mai trimită bani. Cadre filmate într-o casă arătoasă, bărbatul bine îmbrăcat, iese la plimbare în oraș, are întâlniri, se arată superior altor bărbați cu care se întâlnește, îi plac „aventuri-le”. Crede că va parazita toată viața pe contul soției. La o întâlnire într-un local din oraș participă și alți bărbați. Unul dintre ei e foarte dezamăgit, fiindcă soția sa l-a „schimbat” pe un turc. „N-o trebuit să-i permit să plece la câștig în Turcia! De fapt, ce puteam să fac?! Cine are nevoie de un instructor de comsomol?”, se întreabă el, înecându-și amarul în vin. O istorie aparte în film este viața Alicei, o fată din Chișinău, provenită dintr-o familie mixtă, care-și înfruntă destinul.

Comentariu: Cele trei nuvele sunt inspirate din viață, chiar dacă numele unor personaje, cum e și firesc, au fost schimbate. Ca gen, filmul „La răscrucea destinelor” este o dramă socială, fiind o îmbinare între genul documentar și cel de ficțiune. Alături de actori profesioniști, apar mai multe persoane din viața reală care își trăiesc propriul destin. E vorba, în primul rând, de soțiile plecate la muncă în Italia pentru a-și întreține familiile. Aceste persoane sunt reale și au acceptat să participe la filmări. Pentru Ion Chistruga, „La răscrucea destinelor” este debutul său în filmul de ficțiune în calitate de autor de scenariu și regizor. Autorul proiectului: Ion Șiman. Conducător artistic: Valeriu Gagiu. De remarcat că soțul dezamăgit din cea de-a doua năvelă este jucat de actorul Valentin Cucu-Bujor (1958-2006), acesta fiind ultimul rol al regretatului actor.

Surse:

- ◆ *Chistruga Ion* (regizor) [online] [accesat 19.12.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/1427/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 174.
- ◆ *La răscrucea destinelor* (2007) [online] [accesat 19.12.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/1421/index.html>
- ◆ „*La rascrucea destinelor*” – un film de atitudine [online] [accesat 19.12.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/publication/1424/index.html>
- ◆ UNGUREANU Larisa. „La răscrucea destinelor” – un film de atitudine: Recenzie. In: *Flux: ed. de vineri*. 6 apr. 2007, p. 8.

CHIȘINĂUL ÎN FILME DE SCURTMETRAJ

VICA, EU ȘI FOILETONUL (Вика, я и фельетон), а/п, 2 acte

Scenariul: Vlad Ioviță, inspirat din povestirea „Обычный рейс” (O cursă obișnuită) de Evgheni Borisov

Regia: Roland Vieru

Imaginea: Guram Șenghelaia

Decorul: Alexandru Sainciuc

În roluri: Sandu - Valeri Zubarev, Vica - Manana Zhovrebova, Costache, directorul parcului de autobuze - Dumitru Caraciobanu, redactor de ziar - Mihail Bădicheanu

În alte roluri: Constantin Constantinov, Ecaterina Cazimirova, Gheorghe Hasso, Iuliu Pâslariuc, Gheorghe Rotăraș, Spiru Haret.

Producător: studioul „Moldova-film”, 1972

Conținut: Filmările au avut loc la Chișinău, pe timp de vară, în spații deschise: pe terase, străzi, în fața unor blocuri moderne din Chișinău, la Lacul Comsomolist de atunci (Valea Morilor), la un parc de autobuze, la restaurantul „Butoiaș”, unic în spațiul ex-sovietic. În film se vorbește și de ziarul „Вечерний Кишинев” (Chișinău. Gazetă de seară). „Eroi pozitivi” și „eroi negativi” era o temă actuală, dezbătută în presă. Mihail Bădicheanu, care juca în acest film rolul unui redactor de ziar, căuta s-o convingă pe Vica, tânără jurnalistă, precum că „Фельетон - это ваш жанр! Не всем девушкам нравятся положительные герои.” (Foiletonul e genul dumneavoastră! Unor fete nu le sunt pe plac eroii pozitivi.) Vica scrie foiletoane despre leneși și

profitori. Actorul Iuliu Pâslariuc joacă rolul unui șofer de autobuz, care nu elibera tichete de călătorie pasagerilor, în schimb ascundea banii, ceea ce a trezit nemulțumirea oamenilor și el a fost numit „Негодяй!” (Nemernic). Un asemenea tip poate deveni eroul unui foileton! Iar un tânăr pe nume Sandu Florea, șofer de autobuz, care se îndrăgostise de Vica, a reușit să atragă atenția tinerei jurnaliste în felul său: jucând rolul unui... nemernic. Doar Vicăi îi „plac” astfel de oameni... Festa i-a reușit. Vica l-a privit cu alți ochi...

Comentariu: Scurtmetrajul „Vica, eu și foiletonul” este lucrarea de licență a tânărului regizor Roland Vieru, fiind și debutul său în cinematografia moldovenească. A fost caracterizat ca un film liric. Roland Vieru era chișinăuian și a „adus” această istorie în orașul natal.

Surse:

- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007).* Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 45.
- ◆ *Iovița Vlad (regizor) [online] [accesat 20.07.2018].* Disponibil: <http://cinema.art.md/person/236/index.html>
- ◆ *Vica, eu și foiletonul (s/m).* Studioul „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. *„Молдова-фильм”. Фильмография.* Кишинев, 1975, с. 26.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии.* Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса

УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 13, 20, 21, 24, 42, 79.

UNDA VERDE (Зеленая волна), a/n, 2 acte

Scenariul: Valeriu Gagiu. Regia: Ion Scutelnic

Imaginea: Vlad Ciurea. Decorul: Anton Mater

Muzica: Eugen Doga

În roluri: Costache Grădinaru - Constantin Constantinov, blonda - Taisia Șaeva, soția lui Grădinaru - Eugenia Todorașcu, lustragiul - Vasile Răileanu, oaspete din Caucaz - Karlo Sakandelidze, Ghiță - Trifon Gruzin, conducătorul auto - Ion Muzâca, Nadejda Cepraga, episod, Maria Goncear - episod.

Producție a studioului „Moldova-film”, 1974

Conținut: Filmările s-au desfășurat la Chișinău la intersecția străzilor Vlaicu Pârcălab și bd. Ștefan cel Mare, Ștefan cel Mare și Mihai Eminescu (denumirile de azi, în film nu sunt indicate denumirile străzilor din acea perioadă, *n.a.*), cinematograful „Patria”, Teatrul Național „Mihai Eminescu”, cafe-neaua „Nistru”, Hotelul „Turist”, bulevardul Negruzzi, Hotelul „Național”, Poșta Centrală, magazinul „Gemenii” care, pe atunci, abia se construia. Chiar din primele cadre se vede o mulțime de oameni pe strada principală a orașului, troleibuze, mașini. E o gălăgie infernală, mașinile claxonează tot timpul. Personajul principal este sergentul Costache Grădinaru, agent de circulație. La intersecția unor străzi, unde circulația este foarte aglomerată - mult transport, mulți pietoni, a fost nevoie de instalarea unei cabine pentru agentul de circulație (пост ГАИ) care să dirijeze fluxul de transport și trecerea pietonilor. Vocea de după cadru comentează: „Acesta-i orașul

meu, strada mea, la această intersecție stă la postul său agentul de circulație Costache Grădinaru.” Acest sergent a devenit atât de popular, încât oamenii care trec pe acolo zi de zi îl recunosc, îl salută, schimbă cu el o vorbă-două. Fiindcă este o intersecție aglomerată, o stradă unde ambuteiajele au devenit frecvente, se întâmplă tot felul de cazuri - ridicole, comice, banale la prima vedere. A venit, de exemplu, la Chișinău un cumătru din satul de baștină al sergentului, Ghiță, trece neregulamentar strada, dar fiindcă e cam cherchelit, nu vrea să asculte de nimeni, iar pe Costache nici atât! „Заважничал! Не то чтобы с односельчанином выпить стаканчик!”, îi spune Ghiță „kumaniokului”, adică, cumătrului. (Te crezi buricul pământului! În loc să închini cu consăteanul un păhăruț!” „Мăи kumaniokule, măи Ghiță, eu îs la serviciu!”, îi ripostează blând sergentul, încercând să-l ajute pe arțăgosul de cumătru și să-l trimită acasă printr-un șofer cunoscut, în loc să-l amendeze, cum ar fi trebuit. „Выпил односельчанин, подбрось его домой!” (Consăteanul e băut, rezezi-l până acasă!”). În replică Ghiță îi spune: „Приедешь в село, я тебе покажу! Был кум и нету его!” (Las-că vii tu în sat și-ți arăt eu ție! Am avut cumătru și acum nu-l mai am!). Sau alt caz. Plutonierul a oprit un camion plin cu vinete și i-a cerut șoferului documentele. „Забыл, половину домой отвезу! Жене. Обрадуется!”, a fost răspunsul. (Le-am uitat, jumătate din ele le duc acasă. Soției. Se va bucura!). Doar că nu spune, la care casă și a cui soție se va bucura. „Куда нести?” (Unde să le duc?). „В отделении!”, urmează răspunsul. Adică, le secția de miliție (poliție).

Orașul era plin de viață! Rânduri după ardei dulci. „Iar n-o să-mi ajungă!”, spune cu năduf o fe-

meie, cerându-i ajutorul sergentului care, după părăsirea ei, poate orice. În puținele minute de răgaz, Costache reușește să mănânce, fiindcă vine la el soția. La un moment dat a început să ploaie, în cabina lui se adăpostesc oameni, mulți oameni, cabina devine neîncăpătoare, i-au rupt ușa... Vine să se adăpostească și Nadejda Cepraga... O scenă uimitoare cu microbiștii Chișinăului când jucau echipele „Nistru-Bacu” (așa se numesc în film, *n.a.*). Ce se făcea în aceste situații, mai ales că se transmitea la radio și transmisiunea a fost întreruptă... Apoi, bucurie generală! „Nistru” a câștigat! Sergentul a fost aruncat în sus cu strigăte de „hura”! Și peste această lume pestriță, peste acest vacarm răsună unduioasa melodie, sonetul compus de Eugen Doga, care răsună ca un „calmant”, ca o briză de mare, ca o amintire. Și cuvintele sergentului Costache, agent de circulație: „Să nu mă căutați. Să nu credeți că am murit, am fost promovat în grad sau am ieșit la pensie. Aici s-a dat undă verde!” Adică, a fost instalat un semafor.

Comentariu: Filmul „Undă verde” este o comedie lirică, un imn cinematografic, dedicat „străzii mele”. În adnotările publicate, nu se menționează orașul Chișinău, ci se spune despre un „oraș sudic”. Deși este un film de ficțiune, dat fiind că filmările se desfășoară în stradă, se creează impresia că este un documentar. Atât de autentice sunt scenele și tot ce se întâmplă în acest scurtmetraj, care a păstrat, vii și multicolore, segmente de viață al Chișinăului din prima jumătate a anilor '70 ai secolului trecut. „Unda verde” este lucrarea de licență și debutul în cinematografie a tânărului regizor Ion Scutelnic. Conducător artistic a fost pedagogul Lev Kulidjanov, regizor.

Surse:

- ◆ *Ciurea Vlad* (operator) [online] [accesat 18.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/189/index.html>
- ◆ *Constantinov Constantin* (actor) [online] [accesat 18.08.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/127/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 55.
- ◆ *Sonetul lui Eugen Doga din filmul „Unda verde”* [online] [accesat 18.08.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=ERFBvWFYuB8>
- ◆ *Unda verde* (s/m). Studioul „Moldova-film”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ БРЕСКАНУ Галина, ЛЕОШКЕВИЧ Элеонора. „Молдова-филм”. Фильмография. Кишинев, 1975, с. 27.
- ◆ *Киноискусство Советской Молдавии*. Науч.-фильмогр. и библиогр. сб. Ч. I. Сост.: Виктор АНДОН, Семен ГОЗДАЧЕНКО, Лариса УНГУРЯНУ. Кишинев, 1977, сс. 17, 21-22, 25, 26, 43, 90-91.

AFIȘUL (Афиша), color, 5 acte

Scenariul: *Yan Toporovschi. Regia Arnold Brodicianschi. Imaginea: Valeriu Ciurea. Selecție muzicală: Valeriu Loghinov*
Decorul: *S. Sadovnicov*
S-au filmat actori de la Teatrul-studio pentru Tineret „Danko” din Chișinău:
V. Șișov, M. Tofan, S. Siciok, V. Elșin, J. Nesterova, O. Koroliova, N. Șor, S. Enikova, G. Lerfeld, E. Riazanțev, T. Ivanova, S. Kropotova, M. Iațenko, N. Vodomerova, E. Andrusișina, E. Lobakova, I. Sirota, E. Vdovina, A. Vlasova, I. Dominici, N.

Botezat, S. Danuța, I. Gavrilenko, G. Kelmanovici, V. Dubasov, B. Budeanu, E Ablam ș.a.

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația experimentală de creație a tinerilor cineaști „Phoenix-M”, 1987

Conținut: Filmările au fost efectuate în totalitate la Chișinău. Se aude o voce de după cadru. Vorbește despre „похороны нашего театра” (înmormântarea teatrului nostru). O încăpere. Diferite obiecte, printre ele un samovar, o mașină de scris. Foarte mulți tineri tăcuți, gânditori și triști. Sunt filmate fețele lor. Pe ecran apare titlul „Афиша” (Afișul). Și afișul spectacolului „Святая святых” („Sfânta sfințelor” de Ion Druță). Se deschide o ușă, se aud pași. Răsună „Ave Maria”. Actori în costume de teatru, lumânări, recuzită, un patefon vechi. O tânără recită o poezie. Probabil, se face o selecție, o probă, un casting, cum ar fi. Text rostit după cadru: „Церковь ниже городской бани. Здесь все сделано нашими руками.” (Biserica e situată mai jos de baia orașenească. Tot ce se vede aici e rodul muncii mâinilor noastre.) Pe aici a trecut spiritul lui Cehov și Dostoievski, prin spectacolele care s-au jucat. Interiorul bisericii, exteriorul, cupola. Urmează scene de la repetițiile spectacolului „Sfânta sfințelor”. Personajele din piesă - Călin, Gruia, Maria - proiecție în timpul trecut și în timpul prezent. Comentariile regizorului care montează acest spectacol. Imagini pe o stradă din Chișinău. Imagini din spectacol cu Gruia, cocoțat sus pe biserică. Nunta Mariei. Dansează toți, acompaniați de muzica unui tangou moldovenesc din anii '50: „Очии tăi frumoși, calzi și luminoși, Licăresc ca două stele peste viața mea...” Vladimir Șișov, regizorul spectacolului, conducătorul artistic

al Teatrului-studio pentru Tineret „Danko”: „Это театр! Нас выгоняют! Здание аварийное. Если уйдем, потеряем театр навсегда!” (Acesta-i teatrul! Noi trebuie să părăsim acest local! Clădirea este avariata! Dacă plecăm de aici, pierdem teatrul pentru totdeauna!). O actriță tânără: „Я так и не сыграла ни одной роли!” (N-am mai jucat niciun rol!). Interpreta Mariei a amețit și a căzut jos. Interpretul lui Călin o ajută să se ridice. „Часто бывает?” (Adesea ți se întâmplă?), o întreabă. „Нужно быть Марией. Голодать...” (Trebuie să fiu Maria. Să fiu flămândă...). I se explică: așa ceva nu se poate, în teatru sunt diferite roluri - de îndrăgostiți, de personaje care mor... „Я думала, так надо...” (N-am știut, am crezut că așa trebuie să fie...), răspunde interpreta Mariei. „Ты так и не сказала мне, как ты к нам попала?” (Nu mi-ai spus, cum ai ajuns la noi?), o întreabă regizorul. „Я думала, что это настоящая церковь, и я вошла...” (Am crezut, că e o biserică adevărată și am intrat...), răspunde actrița. „И что? Верующая? Что тебя потянуло?” (Și? Ești credincioasă? Ce te-a adus aici?), întreabă regizorul. „Грехи замаливать!” (Să-mi fie iertate păcatele!). Urmează scene cu doctori în halate albe, cu actori care se întreabă, ce rost a avut să vină în teatru... „Тринадцать лет потратила... Зачем? Каждый вечер торчала!” (Treisprezece ani pierduți... De ce? În fiecare seară veneam aici!), spune o actriță. În imagine apare afișul „Teatrul-studio „Danko”. Regizorul Vladimir Șișov privește materialul filmat. Se aud sunete de castaniete. Regizorul vorbește la telefon. Roagă telefonista să-i facă legătura (dictează un număr) cu Ion Pantelevici Druță. Apoi părăsește încăperea și iese în stradă cu trupa sa.

Comentariu: „Afișul” a fost debutul cinematografic în genul filmului de ficțiune al regizorului de teatru și film Arnold (Nisel) Brodicianschi în cadrul studioului experimental „Phoenix-M”, creat pe lângă studioul „Moldova-film”, conducător artistic Emil Loteanu. Filmările s-au desfășurat în Biserica Sf. Mucenic Haralambie. În perioada sovietică, aici a activat Teatrul-studio pentru Tineret „Danko”.

Filmul este o sinteză a genului documentar și artistic. A fost folosită muzică din creația compozitorilor: F. Schubert, I. Albeniz, M. Musorgski, I. Dunaevski, P. Goia, Ș. Aranov.

Surse:

- ◆ *Afișul (Афиша) (s/m)*. STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.
- ◆ *Arta cinematografică din Republica Moldova*. PLĂMĂDEALĂ Ana-Maria, OLĂRESCU Dumitru, TIPA Violeta. Chișinău, 2014, p. 253.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 138.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 6.
- ◆ *Loghinov Valeriu (compozitor) [online] [accesat 29.06.2018]*. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/231/index.html>

TĂLPILE VERZI (Зеленопьяты), color, 3 acte

Scenariul: Nicolae Esinencu

Regia: Vlad Plămădeală

Imaginea: Nicolae Stepanov

Muzica: Gheorghe Mustea

Decorul și costumele: Vlad Bulat

În roluri: Profir - Mihail Ciobanu, Onis - Mihail Curagău, Dănilă - Eugen Cucuruzac, Mara - Ala Menșicov, fiica lui Onis - Larisa Bordeianu, ginerele lui Onis - Ion Bordeianu, nepotul lui Profir - Andrei Magnat, nepotul lui Onis - Alexandr Mirca, nepoțica lui Onis - Margareta Țurcanu.
În alte roluri: Eugenia Botnaru, Lidia Valeanscaia, Nicolae Darie, Vasile Buzatu, Nina Doni, Valeriu Cazacu, Iurie Negoită, Gheorghe Celpan, Damian Dimitrov.

Producător: studioul „Moldova-film”,

Asociația experimentală de creație a tinerilor cineaști „Phoenix-M”, 1987

Conținut: Acțiunea are loc în Chișinău, cu excepția câtorva scene, filmate la țară. Un bloc nou cu multe etaje: geamuri la fel, balcoane la fel. Vocea unui bărbat: „Știi la ce m-am gândit noaptea asta, Profire? Poate noi suntem vecini, peste perete?” Profir: „Hai să batem în perete, să ne-auzim!” „Profire, ai auzit?” „N-am auzit...” Clădiri cu multe etaje. Toate sunt la fel. Nici o deosebire între ele. Ca un coșmar arată șirul de geamuri ale blocurilor, filmate de jos în sus: toate închise, toate la fel. Doi bătrâni, unul pe nume Profir, altul Onis (Dionis), au ajuns cu traiul la oraș. Ambii au locuit la țară, soțiile au decedat, își purtau singuri de grijă. Ambii aveau copii la oraș. Profir avea un fecior, Onis - o fiică. Erau căsătoriți, aveau familii. Și-au adus părinții la oraș, ca să le fie mai bine, să aibă grijă de nepoți și... să capete o cameră în plus. Bătrânii însă nu se puteau obișnui cu vața de la oraș. Le erau dragi nepoții, se jucau cu ei, dar se simțeau captivi în apartamente, duceau dorul vieții de altădată și, mai ales, simțeau nevoia să comunice cu cineva care i-ar înțelege. Onis s-a

gândit că telefonul l-ar putea ajuta să-și găsească un prieten. Așa s-au găsit unul pe altul: Onis și Profir, doi bătrâni, „smuși” din mediul unei vieți pe care o cunoșteau, și aduși la oraș, fiindcă-și iubeau copiii și doreau să-i ajute, să le fie de folos. Doar că sacrificiul s-a dovedit a fi mult prea mare pentru ei! Nu se puteau acomoda la viața de oraș... Onis nu putea înțelege, la ce-i trebuie copilului atâtea jucării? „N-am avut atâtea jucării, cu biciușca mă jucam (în fața ochilor îi apare fața mamei, grijulie și zâmbitoare), eram mulți, dar eram fericiți! Aiștia de azi îs triști... Și au atâtea jucării!” Lui Profir i-i dor de mâncare țărănească și mai face câte-o mămăligă, dar aude doar reproșuri de la noră. Cât dispreț sunt în vorbele Mărei (Mărioarei)! „Ți-am spus să nu mai faci mămăligă în casa noastră... Ce duhoare!” Soțul ei încearcă s-o domolească cu blândețe: „Unde vezi tu fum aici? I-a venit omului pofta de mămăliguță, las-să-și facă, ne-a ospăta și pe noi. Demultișor n-am mâncat așa ceva...” Mara, furioasă: „Ce fel de mămăligă?! Aici îmi stă mămăliga asta a voastră! (arată la tâmplă.) M-am îndopat cu ea în copilărie, la țară... Pe toată viața mi-ajunge! Mi s-a umplut casa cu fel de fel de linguri...” Aruncă o traistă țărănească, pe care o vede prin bucătărie, ia ceanul, dar îl scapă jos că e fierbinte... Începe să plângă de necaz. Soțul vrea s-o liniștească. Mara iese, aruncând un „Lăsați-mă în pace!” Soțul, Dănilă, își dojenește tatăl, care și așa intra în pământ de rușine și nu mai știa ce să facă și ce să zică. ”Ce-ți trebuie și matale mămăliga asta?! Mănâncă și mata așa cum mănâncă toată lumea aici, cum mâncăm și noi...”

O altă scenă, într-un alt apartament din Chișinău. Profir îi sună lui Onis: „N-o să uit, Onis, ziua

aceea când a venit să mă ia feciorul.” Pe ecran: Profir da cu var scările casei de la țară, când în curte a intrat feciorul cu Doru, nepoțelul. Înainte de a intra în curte îi spunea, cum se ducea el la școală pe acest drum. Între timp saluta vecinii, care-l întrebau, cum e viața pe la oraș? „N-avem cu cine lăsa copilul acasă, îi zice tatălui. La grădiniță soția nu vrea să-l dea. Zice că copilul de casă-i una, iar cel de grădiniță-i alta...” Îl roagă să vină la oraș. Îl aduce, intră în casă, îi pune televizorul. Profir privea uimit la ecran. „Ce-ai înlemnit, tată? Simte-te ca acasă! De azi înainte aici îți va fi casa!” Așa a ajuns Profir să locuiască la oraș. O altă scenă în apartamentul unde locuiește Onis. Se joacă cu nepoței „de-a gâsca”. „Gâscă, gâscă! Ga, ga, ga! De ce strigi? Nu mai striga, că te-aude vulpea! Ș-o să vină să te ia!” Îi întreabă apoi pe nepoți: „Știi ce-i aceea gâsca?” „Știm! E rață!”, răspund nepoții - o fetiță și un băiat. Onis e necăjit la culme, auzind un așa răspuns. „Asta-i bună! Gâsca-i rață! De câte ori am spus părinților să vă aducă la sat, să nu vin eu aici. Să nu încurcați gâsca cu rața, cocoșul cu găina... Să cunoașteți viața!”

S-au făcut filmări nu doar în apartamente, ci și pe străzi, în fața blocurilor. O scenă a fost filmată pe una din străzile aglomerate ale Chișinăului: o femeie de la sat vrea să treacă strada. Habar nu are de regulile de circulație și mașinile încep să claxoneze. O adolescentă cu cravată la gât (pionieră, *n.a.*) îi explică, pe unde trebuie să treacă. Femeia îi dă un măr și-și cere iertare... Cei doi bătrâni, Onis și Profir, continuă discuțiile la telefon, își spun unul altuia necazurile - copiii, da, îi iubesc, dar ginerele și nora nu-i prea au la inimă. „Nora-i o scorpie!”

zice Profir. „Ginerele meu toată ziua iscălește hârtii, pune peceti, îi șef mare! Sara, când vine acasă, citește gazeta și oftează...”, spune Onis. O imagine cu ginerele întins în pat, dormind cu gazeta pe piept. Acești doi bătrâni au tot vorbit azi-mâine și s-au gândit că ar fi bine să se întâlnească, să se vadă la față, să se cunoască mai bine. În una din seri Onis își întreabă fiica: „Am o vorbă... Ați vorbit cu feciorul lui Profir?” La care soțul ei, Nelu, reacționează: „Auzi, Eleonora! O talpă verde caută pe altă talpă verde. Cum îți place?!” Ambii bătrâni își doresc să evadeze din acest spațiu închis: apartamentul din oraș. Onis se revoltă: „Am să fac o pozna! Am să fac greva foamei! Tu ai venit de un an, da eu îs aici de șase ani. Mă-năduș!” În imagine - blocuri la fel, geamuri la fel, etaje unul peste altul. Tot ce se vede pe ecran creează o atmosferă apăsătoare. Într-o noapte Profir, care dormea pe un pat pliant, a avut un vis: de jos se auzea o tobă și se vedea un tânăr îmbrăcat în costum național dansând, iar el, Profir, voia să iasă, bătea în geam, voia să spargă sticla, dar nu reușea. Vedea în vis și casa lui din sat la care ar fi vrut să ajungă... În una din discuții Profir îi spunea lui Onis: „Credeam că am să mă întorc, dar mi-au vândut casa!” Onis: „Niște ticăloși! Ai mei au făcut la fel...” E primăvară. Onis a ieșit în curte, sapă în fața casei. Fiica se supără rău. „Tată, ce faci? Las` că o să lucreze cei de la etajul întâi! Orășeni... Și-au găsit slugi!” Onis: „Pământul trebuie săpat, altfel rămâne sterp!” Fiica: „Las` să rămână! O să zică lumea că te-am pus la lucru, că te spetești...” Onis pleacă. Se gândea să se întâlnească cu Profir. O scenă filmată în troleibuz, apoi în stradă. Un acvarium făcut țândări, îmbulzeală, ceartă. Lumea se uită ca la circ.

Până la urmă, Onis e învinuit că ar fi furat bani. E dus la miliție (poliție)...

Profir și Onis s-au înțeles să se întâlnească sâmbătă, adică peste câteva zile, la poarta Pieței Centrale. Onis se pregătește de această întâlnire ca de o mare sărbătoare. Se îmbracă în costum parcă-i un mire. Își pune un chipiu de pădurar ca să fie recunoscut. În alt apartament se îmbracă Profir. Răsună o melodie „Lume, lume... N-ai știut a pune... Tu le duci și tu le-arunci... Lume, lume și iar lume... Cine ți-a pus numele lume!” Profir iese din casă, ținea în mână un coș din papură, dădea „Bună ziua!” pe stradă, trecătorii se uitau ciudat la el. Onis iese și el, dar ginerele îi arată, la ieșirea din bloc, citația de la miliție. Speriat, Onis se întoarce înapoi. Profir ajunge la Piață, e filmată intrarea de pe strada Tigghina, se vede clădirea Moldtelecom-ului. Profir caută persoana cu chipiul de pădurar, merge aproape alergând prin piață, se uită disperat în jur, revine la poartă. Cineva a scăpat o panglică neagră pe jos. Un porumbel la geamul lui Dionis. Profir sună la numărul știut, dar nimeni nu ridică receptorul. Un cal alb merge prin mijlocul străzii printre mașini, nechează a pustiu, a singurătate.

Comentariu: „Tălpile verzi” este debutul cinematografic în filmul de ficțiune al regizorului Vlad Plămădeală în cadrul Asociației experimentale „Phoenix-M”, create pe lângă studioul „Moldova-film”, conducător artistic fiind Emil Loteanu. Este un film de actualitate despre oameni și despre niște realități, care s-au creat aici, în mediul orășenesc. E multă ironie și disperare în această sintagmă, „tălpile verzi”, delicat spus la adresa țăranilor „cu tălpile goale și neșpălate”, care au ajuns să locuiască la oraș, conceput

ca un fel de „rai” pentru unii, dar nu și pentru „tălpile verzi”. Filmul reflectă o realitate care se crease la Chișinău în acei ani. În „cutiile” de beton, casele cu multe etaje se desfășurau multe drame, una din ele fiind drama bătrânilor aduși de copii, strămutați la oraș din mediul lor firesc, despărțiți de case, morminte, datine. În noul mediu, „jungla urbană”, ei nu-și găseau locul și se simțeau ca niște captivi. De menționat, că în film evoluează orchestra de muzică populară „Lăutarii”, condusă de Nicolae Botgros.

Filmul lui Vlad Plămădeală este o reușită cinematografică, chiar dacă la momentul respectiv nu a fost îndeajuns apreciat. Regizorul a lăsat o „radiografie” a vieții Chișinăului, punând accentul pe o temă sensibilă, legată de mentalitatea țărănească. Chiar dacă era orășean, Vlad Plămădeală a intuit-o și a redat-o în toată plinătatea ei. Evident, trebuie menționat jocul impecabil al interpreților celor doi bătrâni, actorii Mihail Ciobanu și Mihail Curagău.

Surse:

- ◆ *Arta cinematografică din Republica Moldova*. PLĂMĂDEALĂ Ana-Maria, OLĂRESCU Dumitru, TIPA Violeta. Chișinău, 2014, pp. 251-253.
- ◆ *Curagău Mihail* (actor) [online] [accesat 18.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/802/index.html>
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” (1952-2007)*. Alcăt.: Victor ANDON. Chișinău, 2007, p. 138.
- ◆ *Filmografia studioului „Moldova-film” și „Telefilm-Chișinău” (1986-1989)*. Aut.-alcăt.: Victor ANDON, Eleonora LEOȘCHEVICI, Avram MARDARE. Chișinău, 1989, p. 9.

- ◆ *Esinencu Nicolae* (scenarist) [online] [accesat 18.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/336/index.html>
- ◆ *Tălpile verzi* (Зеленопятые) (s/m). STUDIOUL „MOLDOVA-FILM”. Filmotecă și restaurare. Secția Video.

POLOBOCUL, color, 3 acte

Scenariul: Tudor Tătaru, Igor Grosu, Victor Pavliuc

Regia: Tudor Tătaru. Imaginea: Nicolae Stepanov

Decorul: Valeriu Curtu

Aranjament muzical: Andrei Tamazlăcaru.

Coloana sonoră: Igor Rodionov

În rolul principal: Ion - Mihai Curagău

În roluri: Lilia Amarfii, Tudor Patron, Vasile

Tăbârtă, Ștefan Bulicanu, Eugen Mâznicov,

Ștefan Uzun, Andrei Soțchi, Iuliu Pâslariuc,

Sandu Grecu, Valeriu Cazacu, Jan Cucuruzac,

Constantin Constantinov, Filip Dascăl, Ion Diviza,

Ion Muzâca, Paulina Potângă, Andrei Porubin,

Victor Jucov, Vitalie Țapu, Lidia Voleanscaia,

Valentin Delinschi, Sergiu Finiti, Nicolae Darie,

Elena Râbceac, Vasile Constantin, Vasile Zubcu,

Gheorghe Grău, Vladimir Cocoș, Eugenia Botnaru,

Spiru Haret, Vladimir Cobasnean, Emil Nicula,

Tudor Țărnă, Vitalie Cărăuș, Angela Cărăuș, Ion

Arachelu.

Producători-sponsori: studioul de filme artistice și comedie „Buciumul”, Fundația culturală „Basarabia”, 1993

Conținut: Un autobuz prăpădit de marca PAZ oprește în autogara din Chișinău. O voce neclară se aude în difuzor. Transmite în limba engleză. „La-

dies and gentlemens! The buz Chișiniov-Cricovo is go! Короче, уехал! Salam aleikum!” Pasagerii coboară din autobuz. În loc de plată, șoferul ia ce poate de la fiecare: o găină, un ceas, un coșuleț, un măr și le eliberează bilete. Alături, un vânzător împarte bere dintr-un butoi, toarnă în tot felul de vase: căni de aluminiu, borcane de jumătate de litru, halbe. Din autobuz coboară și moș Ion, are cușmă țuguia-tă, cojocel, poartă desagi pe umăr, cizme și pantalonii „bufanți”. Are și o cârjă în mână, bună de „pus la punct” pe orice obraznic. Cineva mai însetat a „mitraliat” butoiul cu bere, așa că berea curge șu-voi: bea și-și ia cine și cât vrea. Se încinge și o mică bătaie între bărbații care stau la rând. Unei femei i-a căzut fusta, caută ceva să se acopere. Vânzătorul de bere își ia butoiul, că e un butoi pe roți, și pleacă. Filmările s-au făcut undeva în jurul Pieței Centrale. Mai mulți oameni citesc ziare. Moș Ion îl „petrece” cu privirea pe vânzătorul care-și cară butoiul. O ia pe stradă grăbit, nu prea ține cont de regulile de circulație. Se vede clădirea *Moldtelecom*-ului, un troleibuz, automobile. Pe străzi multă lume. Toți mes-tecă gume, scot pe gură baloane. Care mai de care! Și tineri, și femei, bărbați, copii. Aiștia-s orășeni, fiindcă cei veniți de la țară și, în special, moș Ion îi privesc cu curiozitate și nu prea pricep, cum umflă ei baloanele. E aglomerat pe strada principală din oraș, mai ales pe lângă scuarul de lângă Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Moș Ion trece pe lângă parc, se fotografiază, pozează. A trecut și de Arcul de Triumf. I-a atras atenția o femeie tânără, îmbrăcată într-un palton scurt cu un cățel în brațe, care trecea strada. Pe lângă Grădina Publică „Ștefan cel Mare”, pe strada Bănulescu-Bodoni, venea o fanfa-

ră militară. Femeia în palton scurt trece strada, îl „năucește” pe dirijor, care se ia după ea. În spatele orchestrei se vede Palatul Republicii. Moș Ion râde. Câte minunății vezi la oraș! Urcă niște scări. Sus, deasupra ușii e scris „Elephantus”, în părți - *Restaurant*, fiind atârnat portretul unui bucătar. Intră, dă la o parte peliculele de celuloid, cască gura de uimire. Vede mese întinse, pline de bucate, sticle, mușterii veseli, o pereche dansează un vals pe motivele romanței „Să-mi cânti, cobzar bătrân, să-mi cânti!”. Mesenii, bine îmbrăcați, sunt înfometați, țin în mâini niște ciolane mari, mănâncă și beau cu poftă și scot niște sunete ciudate, care amintesc o guițat de porc, grohăială, clefăială. La o altă masă mai mulți bărbați citesc ziare și fumează. A vrut să mai intre în restaurant un țăran cu un sac în spate, s-a uitat cât s-a uitat, dar a văzut că nu-i de el și a plecat. Răsună un tango pe motivele cunoscutului cântec „Țărăncuță, țărăncuță...”. La o altă masă mai mică mănâncă un general cu familia, iar când sună telefonul, răspunde cu voce de câine. De pe masa celor bogați chelnerii strâng oasele și resturile de mâncare, pe care le aruncă pe cealaltă masă, unde stau cititorii de ziare. Se iscă mare învâlmășeală, fiecare vrea să apuce câte un „rest” de mâncare, în loc de tacâmuri au pe masă niște ciocane și alte unelte pentru a sfărâma ciolanele golite de carne. Se pare, că unicul om „normal” în această adunătură de nă-tărăi e țăranul, care ar vrea să mănânce și el, dar ceea ce i se servește și, mai ales, cum i se servește, îi produce dezgust. I se servește apoi un platou cu o coadă de pește și un ou, din care iese un pușor, pe care țăranul nostru îl hrănește cu niște fărâme de pâine. Orchestra încinge o muzică drăcească. Se

iscă și o bătaie. Țăranul a vrut să-și scoată niște merinde de acasă, dar nu e lăsat. În toată această învălmășeală abia de reușește să iasă din restaurant, viu și nevătămat. Iată și Piața Centrală din Chișinău. Lume de peste lume, care mai de care: unii vând, alții cumpără, unii - nici nu cumpără, nici nu vând. La un fluier, răsună melodia „M-am pornit la Chișinău...” De undeva din piață se aude și cântecul lui Anatol Dumitraș „Polițist”. Țăranul nostru trece printre rânduri, se uită, încearcă, miroase, până la urmă alege un butoi la prețul... cântarului, adică pune bani pe cântar până se egalează cu măsura. Fericit nevoie mare de așa marfă trebuincioasă la casa omului, moș Ion rostogolește cu zel butoiul pe străzile Chișinăului, trecând prin fel de fel de peripeții, care de care mai amuzante. Pe sus-pe jos, ca în poveste, moș Ion ajunge în sat, dar din butoi nu au rămas decât doagele împrăștiate și niște cercuri. Mare scofală! Moș Ion închide poarta casei de parcă ar trage cortina, și râde copios.

Comentariu: „Polobocul” este un film mut gen pamflet. Sunt folosite, în loc de dialoguri, onomatopee, diverse sunete, efecte sonore și muzică. Filmul reflectă într-o manieră comică, plină de umor și hiperbole, începuturile tranziției la economia de piață în perioada de independență a Republicii Moldova. Filmările s-au efectuat la Chișinău, în locuri aglomerate din centrul orașului, de la Piața Centrală, la fel, lângă hotelul „Cosmos” și la aeroport. Și regizorul Tudor Tătaru joacă în acest film un rol nostim, personajul său „călătorind” pe un automobil într-o... covată. În scenele de masă au participat actori de la teatrele moldovenești, mulți dintre ei cunoscuți și ca actori de film.

Surse:

- ◆ Curagău Mihail (actor) [online] [accesat 13.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/802/index.html>
- ◆ Constantinov Constantin (actor) [online] [accesat 13.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/127/index.html>
- ◆ Polobocul (comedie) [online] [accesat 13.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/800/index.html>
- ◆ „Polobocul” (s/m) [online] [accesat 13.11.2018]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=sCXrtQ5uA88>
- ◆ Tataru Tudor (regizor) [online] [accesat 13.11.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/245/index.html>

LĂCATA, color, 3 acte

Scenariul: Igor Grosu. **Regia:** Tudor Tătaru

Imaginea: Andrei Kalașnikov

Decorul: Nicolae Nedov. **Costume:** Ludmila Nedov

În rolul principal: Ștefan Uzun

În roluri: Constantin Constantinov, Adela Calestru, Tudor Uzun.

Producător: Asociația de creație „Buciumul”, studioul „Viața”, studio Compal, Departamentul Cinematografie al Ministerului Culturii al Republicii Moldova, 2003

Conținut: O familie din Chișinău. E dimineață. Jos, în curte, o rablă veche, dar bine „păzită”: peste tot lăcăți, volanul este legat cu un lanț și încuiat cu o lăcată. În total, în interiorul mașinii sunt cinci lăcăți. Mașina e parcată în curtea unui bloc de locuit cu multe etaje. Bunelul cu nepoții au ieșit în curte. Mașina este dezinfectată. Se face dezinfecție și la tălpile

copiilor. Apoi, pe un drum ca vai de el, cu hopuri, nereparat, merge această mașină veche și hârbuită. În sfârșit, ajung lângă un copac. Mașina se oprește. Stăpânul mașinii scoate un lanț, încuie automobilul. Între timp sosește și bunelul cu nepoții, cumpără bilete, se așează pe scaune. În față e un ecran. Dar... și ecranul e încuiat. Credeți că au venit să vizioneze un film? Nu! După ce a fost descuiat și deschis ecranul, în față a apărut o priveliște. Se află undeva la Lacul Valea Morilor. Bunelul cu copiii au venit să se uite la un peisaj. Și au plătit și bani pentru asta. Pe apă se vede o lebedă. O admiră. Apoi au apărut și alte lebede. Dar timpul s-a scurs. S-au ridicat și au plecat. Domnul cu mașina a încuiat ecranul. Urcă în automobil. Vine acasă de la muncă. Trece pe lângă blocuri. Iar încuie mașina. De fapt, încuie totul. Chiar și la papuc are o lăcățiță mică! În apartament totul e încuiat, până și frigiderul. Și lingura e încuiată, și icoana la care se roagă, la fel, e încuiată. Feciorul vrea să se uite la televizor, la filme de animație. Televizorul e încuiat. Tatăl îl descuie. Și la bucătărie robinetul e încuiat. Filmul s-a terminat. Gata! Televizorul se pune sub lăcată. Copilul plânge. Până și sutienul soției îl descuie... Visează chei. Filmări la cimitirul „Doina”. Sicriul este încuiat cu trei lăcăți. Se aruncă în groapă chei, pe mormânt - chei, monumentul în formă de cheie.

Comentariu: Ca și precedentul, „Polobocul”, și „Lăcata” e un film mut, a fost folosită doar muzica. Este o comedie excentrică. Filmările au fost efectuate în întregime la Chișinău. Obsesia personajului

pentru lăcăți ajunge până la ridicol, până la patologie. Rolul acestui „obsedat” este jucat de Ștefan Uzun, actor neprofesionist, un țăran, descoperit de Tudor Tătaru și care a debutat în comedia „Iarba dracului” (1988), apoi a jucat și în alte filme de-ale sale. Ideea filmului „Lăcata” a venit, cum mărturisea regizorul într-un interviu, de la un articol publicat în presa rusă despre un soț, care a fabricat pentru soția sa un fel de brâu al castității. Odată femeii i s-a făcut rău și era cât pe ce să moară, fiindcă medicii nicidecum nu-i puteau scoate acest blestemat brâu. Putea să-și piardă soția! Bărbatul însă era fericit, că nevasta îi este credincioasă! O absurditate! „Noi, la „Buciumul”, am râs de ne durea sub coaste. E o nebulie, dar și un adevăr! Frica, neîncrederea îi face pe oameni să se protejeze, cel mai eficient și mai simplu mijloc fiind lăcata. Oamenii se izolează unii de alții. Basarabeni, pe timpuri, nu încuiau nimic, acum încuie totul!”. Regizorul ne-a atenționat că filmul „Lăcata”, să nu uităm, e o comedie!”

Surse:

- ◆ *Lăcata* (comedie) [online] [accesat 20.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/movie/977/index.html>
- ◆ *Tataru Tudor* (regizor) [online] [accesat 20.06.2018]. Disponibil: <http://cinema.art.md/person/245/index.html>
- ◆ TĂTARU Tudor. Tudor Tătaru: „Basarabeni pe timpuri nu încuiau ușile!”: Intervi. Consemnare de Larisa UNGUREANU. În: *Țara*. 13 sept. 2003, p. 8.

INDEXURI AUXILIARE

*Index de filme**

- Academicianul Corlăteanu (Академик Корлэтяну) 8, 132, 134
 Afișul (Афиша) 212, 213, 214
 Agentul serviciului secret (Агент секретной службы) 181, 182
 Alexandru Plămădeală (Александру Плэмэдялэ) 8, 96
 Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 1 (Киноальманах) 90
 Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 10 (Киноальманах) 93
 Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 3 (Киноальманах) 88, 89
 Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 3 (Киноальманах) 91
 Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 5 (Киноальманах) 89, 90
 Alte voci 69, 71
 Amprente (Следы) 28
 Arhitectul Șciusev (Архитектор Щусев) 8, 98
 Artă (Искусство) 102, 103
 Autografe (Автографы) 22
 Badea Costea (Бадя Костя) 110
- Baladă haiducească (Атаман кодр) 101, 111, 135, 163, 164
 Bărbatul de lângă tine (Когда рядом мужчина) 179, 180, 181
 Binecuvântare 73, 76
 Calea spre cântec (Дорога к песне) 8, 127
 Capitala Moldovei (Столица Молдавии) 14, 15
 Cântec de leagăn (Колыбельная) 164, 166
 Cântec și dans (Песня и танец) 82
 Cei iubiți de noi sunt nemuritori (Те, кого мы любим, живут) 134, 135
 Ce-i trebuie omului (Что человеку надо) 177
 Centrul științific al Moldovei (Научный центр Молдавии) 103
 Chișinău - o capitală europeană (Chisinau - a European Capital) 7, 56, 59
 Chișinău (Кишинев) 32, 33
 Chișinău, capitala Moldovei sovietice (Кишинев - столица Советской Молдавии) 41, 42
 Chișinău, Chișinău... (Кишинев начала 1970 гг.) 33, 35
 Chișinău, sfârșit de mileniu (Chisinau End of the Millennium) 7, 51, 55
 Chișinău-500 (Кишиневу-500) 7, 24, 26, 27
 Chișinăul seara (Вечерний Кишинев) 7, 18, 20
 Ciocana Nouă (Новые Чеканы) 35, 36
 Copiii și merele (Дети и яблоки) 80, 81
 Copiii vin la teatru (Приходят дети в театр) 111
 Corbii prada n-o împart (Коршуны добычей не делятся) 146, 147, 153, 197, 198
 Corespondentul vostru special (Ваш специальный корреспондент) 195, 196, 197
 Cu ochii pictorului (Глазами художника) 8, 119
 Cum îți este numele, „Surule”? (Как имя твое, „Серый”?) 60, 62
 Dansul efemer al dragostei (Недолгий танец любви) 199, 200
 Deținutul politic R-866 (Политзаключенный Р-866) 136, 139
 Drumul spre premieră (На пути к премьере) 114
 Etaje deasupra orașului (Этажи над городом) 7, 42, 44
 Eu am mers după soare (I followed the sun) 140, 153, 154
 Eu joc cu albe (Я хожу белыми) 118

*Cifrele evidențiate prin aldine indică articolul de bază despre film.

- Eu pentru tine cânt (Мой голос для тебя) **100**
- Eugen Doga (Евгений Дога) **124, 126**
- Explozie cu efect întârziat (Взрыв замедленного действия) **174, 175, 176**
- Fidelitate (Верность мечте) **109**
- Filmul moldovenesc (Молдавское кино) **100**
- Fluieraș (Флуераш) **8, 77**
- Frescă în alb (Фреска на белом) **94, 95**
- Grigore Grigoriu (Григоре Григориу) **128, 129**
- Inspirație (Вдохновение) **105**
- În atelierul lui Gleb Sainciuc (В мастерской Глеба Саинчука) **8, 84**
- Jana (Жанна) **153, 206, 207, 208**
- Kinoletopis (Кинолетопись) **13**
- La margine de oraș (За городской чертой) **168, 170, 171**
- La răscrucea destinelor **208, 209**
- Lăcata **219, 220**
- Letopisețul destinului nostru (Летопись судьбы нашей) **44**
- Limba noastră **48, 50**
- Lucafărul (Лучафэрул) **193, 194**
- M-am pornit la Chișinău (По дороге в Кишинев) **26, 78, 79, 82**
- Maria (Мария) **98**
- Maria Codreanu (Мария Кодряну) **106**
- Memoria orașului (Память города) **7, 38, 40**
- Mihail Munteanu (Михаил Мунтяну) **120**
- Moldova ieri, astăzi, mâine (Молдова вчера, сегодня, завтра) **31**
- Moldova noastră (Наша Молдова) **16, 17, 18**
- Moldova-87 (Молдавия-87) **62**
- Monologul (Монолог) **8, 86, 126**
- Moziac chișinăuiian (Кишиневская мозаика) **7, 47, 48**
- Muguri de-nviere (Ростки пробуждения) **71, 72, 73**
- Născută de revoluție (Рожденная революцией) **29, 30**
- Nedumerirea lui moș Gheorghe (Заботы старого дворника) **65, 67**
- Negarea negației (Отрицание отрицания) **63, 64**
- Nicolae Sulac (Николае Сулак) **131, 132**
- Nu mai vreau să-mi faceți bine (Не делайте мне добра) **81**
- O clipă de dragoste (Мгновения любви) **129**
- O întâmplare la festival (Случай на фестивале) **178, 179**
- Omul merge după soare (Человек идет за солнцем) **136, 137, 138, 140, 141, 142, 150, 151, 152, 153, 171, 172**
- Oraș natal - Chișinău (Город родной) **7, 18, 20**
- Orașul meu (Мой город) **40, 41**
- Orașul meu alb (Мой белый город) **7, 36, 38, 170**
- Orașul și lumea (Город и мир) **7, 46**
- Paralela 47 (Параллель-47) **23**
- Petrea Darienco **122, 124**
- Pictorul Mihai Brunea (Художник Михай Бруня) **139, 140**
- Polobocul **217, 219**
- Populația și orașele Moldovei (Население и города Молдавии) **32**
- Pregătirea de examen (Подготовка к экзамену) **183, 184, 185**
- Primăvara, cântecul, dragostea (Весна, песня, любовь) **8, 79**
- Răspântii (Кишинев-67) **27, 28**
- Revista cinematografică „Moldova Socialistă” Nr 10 (Киножурнал Советская Молдавия) **93**
- Salutare din 1937, 1949 și... (Привет их 1937-го, 1949-го... годов) **68, 69**
- Santinele în halate albe (Часовые в белых халатах) **8, 83**
- Stăpâni și slugi (Господа и слуги) **64, 65**
- Strada felinarelor stinse (Улица погасших фонарей) **200, 202**
- Surorile (Сёстры) **8, 115, 118**
- Ștefan Neaga (Штефан Няга) **95, 96**
- Tălpile verzi (Зеленопятые) **214, 216, 217**
- Te iubesc, Ion și Doina (With Love, Ion and Doina) **8, 154, 161, 162**
- Timpul de a trăi (Время жить) **112**
- Ultima lună de toamnă (Последний месяц осени) **173, 174**
- Un autobuz în ploaie (Одинокий автобус под дождем) **192**
- Unda verde (Зелёная волна) **211, 212**
- Unde ești, iubire? (Где ты, любовь?) **187, 189**
- Unde fugi, maestre? **202, 205**
- Vă scriu... (Я вам пишу...) **167, 168**
- Vârsta de trecere (Переходной возраст) **190, 191**
- Vica, eu și foiletonul (Вика, я и фельетон) **210**
- Vocația de a dăruți bucurie (Призвание дарить радость) **107**
- Vreau să cânt (Я хочу петь) **185, 186, 187**

Index cronologic

- 1940**
Kinoletopisi (Кинолетопись), f/d
- 1956**
Capitala Moldovei (Столица Молдавии), f/d
- 1957**
Moldova noastră (Наша Молдова), f/d
- 1958**
Baladă haiducească (Атаман кодр), f/a
- 1959**
Cântec de leagăn (Колыбельная), f/a
Vă scriu... (Я вам пишу), f/a
- 1960**
La margine de oraș (За городской чертой), f/a
- 1961**
Chișinăul seara (Вечерний Кишинев), f/t
Oraș natal - Chișinău (Город родной), f/d
Fluieraș (Флуераш), f/d
Omul merge după soare (Человек идет за солнцем), f/a
- 1962**
Chișinăul seara (Вечерний Кишинев), f/t
- M-am pornit la Chișinău (По дороге в Кишинев), f/t
Ultima lună de toamnă (Последний месяц осени), f/a
- 1963**
Primăvara, cântecul, dragostea (Весна, песня, любовь), f/t
Copiii și merele (Дети и яблоки), f/s
- 1964**
Autografe (Автографы), f/t
Nu mai vreau să-mi faceți bine (Не делайте мне добра), f/s
Cântec și dans (Песня и танец), f/d
- 1966**
Paralela 47 (Параллель-47), f/t
Chișinău-500 (Кишиневу-500), f/d
Santinele în halate albe (Часовые в белых халатах), f/d
În atelierul lui Gleb Sainciuc (В мастерской Глеба Саинчука), f/t
- 1967**
Răspântii (Кишинев-67), f/d
Monologul (Монолог), f/d
Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 3 (Киноальманах), f/d
Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 5 (Киноальманах), f/d
- 1968**
Amprente (Следы), f/t
- Născută de revoluție (Рожденная революцией), f/d
Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 1 (Киноальманах), f/d
Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 3 (Киноальманах), f/d
Almanahul cinematografic „Viața în imagini” Nr 10 (Киноальманах), f/d
Revista cinematografică „Moldova Socialistă” Nr 10 (Киножурнал Советская Молдавия), f/d
Frescă în alb (Фреска на белом), f/d
- 1969**
Moldova ieri, astăzi, mâine (Молдова вчера, сегодня, завтра), f/d
Ștefan Neaga (Штефан Няга), f/d
Alexandru Plămădeală (Александр Плэмэдялэ), f/d
Maria (Мария), f/d
- 1970**
Populația și orașele Moldovei (Население и города Молдавии), f/d
Arhitectul Șciusev (Архитектор Шцусев), f/d
Explozie cu efect întârziat (Взрыв замедленного действия), f/a
- 1971**
Chișinău (Кишинев), f/d
Eu pentru tine cânt (Мой голос для тебя), f/t

Filmul moldovenesc (Молдавское кино), f/d
 Artă (Искусство), f/d
 Centrul științific al Moldovei (Научный центр Молдавии), f/d
 Chișinău, Chișinău... (Кишинев начала 1970 гг.), f/t

1972

Ciocana Nouă (Новые Чеканы), f/d
 Inspirație (Вдохновение), f/t
 Vica, eu și foiletonul (Вика, я и фелетон), s/a

1973

Orașul meu alb (Мой белый город), f/d
 Memoria orașului (Память города), f/d
 Maria Codreanu (Мария Кодряну), f/d

1974

Unda verde (Зелёная волна), s/a

1975

Vocația de a dăruți bucurie (Призвание дарить радость), f/t
 Fidelitate (Верность мечте), f/t
 Badea Costea (Бадя Костя), f/d
 Ce-i trebuie omului (Что человеку надо), f/a

1976

Orașul meu (Мой город), f/t
 Vin copiii la teatru (Приходят дети в театр), f/d
 O întâmplare la festival (Случай на фестивале), f/t

1977

Timpul pentru a trăi (Время жить), f/d
 Drumul spre premieră (На пути к премьере), f/d
 Bărbatul de lângă tine (Когда рядом мужчина), f/a

1978

Chișinău, capitala Moldovei sovietice (Кишинев-столица Советской Молдавии), f/d
 Etaje deasupra orașului (Этажи над городом), f/d
 Surorile (Сёстры), f/d
 Agentul serviciului secret (Агент секретной службы), f/a

1979

Eu joc cu albe (Я хожу белыми), f/t
 Cu ochii pictorului (Глазами художника), f/d
 Pregătirea de examen (Подготовка к экзамену), f/t
 Vreau să cânt (Я хочу петь), f/a

1980

Unde ești, iubire? (Где ты, любовь?), f/a

1981

Letopisețul destinului nostru (Летопись судьбы нашей), f/d
 Mihail Muntean (Михаил Мунтян), f/t
 Petrea Darienco (Петря Дариенко), f/d
 Vârsta de trecere (Переходной возраст), f/t

1983

Orașul și lumea (Город и мир), f/d
 Eugen Doga (Евгений Дога), f/d

1984

Monologul (Монолог), f/t
 Calea spre cântec (Дорога к песне), f/t

1985

Grigore Grigoriu (Пригоре Григориу), f/d
 Cum îți este numele, „Surule”? (Как имя твое, „Серый”?), f/d

1986

O clipă de dragoste (Мгновения любви), f/t
 Nicolae Sulac (Николае Сулак), f/d
 Academicianul Corlăteanu (Академик Корлэтяну), f/d
 Un autobuz în ploaie (Одинокий автобус под дождем), f/t
 Luceafărul (Лучафэрул), f/t

1987

Moziac chișinăuian (Кишиневская мозаика), f/t
 Cei iubiți de noi sunt nemuritori (Те, кого мы любим, живут), f/d
 Moldova-87 (Молдавия-87), f/d
 Afișul (Афиша), f/a
 Corespondentul vostru special (Ваш специальный корреспондент), f/a
 Tălpile verzi (Зеленопятые), s/m

1988
 Negarea negației (Отрицание отрицания), f/d
 Stărpâni și slugi (Господа и слуги), f/d
 Nedumerirea lui moș Gheorghe (Заботы старого дворника), f/d
 Salutare din 1937, 1949 și... (Привет из 1937-го, 1949-го...годов), f/d
 Corbii prada n-o împart (Коршуны добычей не делятся), f/a
 Dansul efemer al dragostei (Недолгий танец любви), f/a

1989
 Deținutul politic R-866 (Политзаключенный P-866), f/d
 Alte voci, f/d
 Muguri de-nviere (Ростки пробуждения), f/d, color, 2 acte, 1989

Binecuvântare, f/d

1990
 Limba noastră, f/d

1991
 Pictorul Mihai Brunea (Художник Михай Бруня), f/d
 Strada felinarelor stinse (Улица погасших фонарей), f/a

1992
 Unde fugi, maestre? f/a

1993
 Polobocul, s/m

1998
 Chișinău sfârșit de mileniu (Chisinau End of the Millennium), f/d

2003
 Lăcata, s/m

2004
 Jana (Жанна), f/a

2007
 La răscrucea destinelor, f/a

2010
 Eu am mers după soare (I followed the sun), f/d

2011
 Chișinău, o capitală europeană (Chisinau - a European Capital), f/d

2014
 Te iubesc, Ion și Doina (With Love, Ion and Doina), f/d

Index de nume

Abașidze, Grigori (scriitor) 45
 Ablam, E. (actor) 213
 Ablov, Anton (chimist, profesor) 104
 Ațașevski, Constantin (actor) 177
 Ahmedov, Rim (scriitor, traducător) 150
 Albeniz, I. (compozitor) 214
 Albulescu, Mircea (actor) 200
 Aldea-Teodorovici, Cristofor (cântăreț, fiul lui Ion și Doina Aldea-Teodorovici) 154-157, 159, 161
 Aldea-Teodorovici, Doina (interpretă) 8, 154, 155, 159-162
 Aldea-Teodorovici, Ion (compozitor, interpret) 8, 68, 126, 154, 155-162, 189

Aleabov, Iurie (compozitor) 139
 Alecsandri, Vasile (poet, dramaturg) 41, 76, 106, 143, 150
 Aleksin, Anatoli (scenarist, textier) 167
 Alexeenco, V. (actor) 81
 Alici, A. (poet) 128
 Alifantis, Nicu (interpret) 70, 71
 Amarfi, Lilia (actriță) 217
 Aminova, Elena (actriță) 179
 Andon, Victor (filmolog, scenarist) 16, 18, 20, 23, 24, 27-33, 35, 36, 38, 41, 42, 44, 48, 50, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 71, 73, 76-82, 84, 87, 95-100, 102, 103, 105- 107, 109-112, 114, 118-121, 126-129, 131,

132, 134, 135, 139, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 179, 181, 183, 184, 187, 189, 191, 193, 194, 197, 198, 200, 202, 205, 207, 209, 210, 212, 214, 217
 András, S. (compozitor) 21
 Andreicenco, Pavel (actor, coregraf, dansator) 20, 178, 190
 Andrițoiu, Alexandru (poet) 151
 Androșa (compozitor) 21
 Andrusișina, E. (actriță) 212
 Anestiadi, Nicolae (medic) 8, 83, 84
 Antonescu (mareșal) 146
 Antonov, Iuri (compozitor, interpret) 197
 Apostol, T. (interpret) 21

- Apostol, Tudor (critic de film) 134
 Apostol, Veniamin (actor, regizor) 63, 193, 199
 Apostolidi, Nicolae (scenograf) 21, 174, 176, 181, 182, 187, 193
 Apostolov, Mefodie (actor) 81
 Arachelu, Ion (actor) 178, 180, 187, 190, 192, 193, 217
 Aranov, Șiko (compozitor) 20, 21, 79, 214
 Arghezi, Tudor (poet) 76
 Aronețkaia, Nadejda (regizor de teatru) 80, 91
 Aroseva, Olga (actriță) 174
 Arușanean, Lorent (actor) 181
 Asachi (poet, prozator, dramaturg) 76
 Asauleac, L. (balerină) 194
 Azo, Anatoli (actor) 174
 Babchina, Ana (actriță) 193
 Babian, Z. (învățătoare) 108
 Bach, J.S. (compozitor) 126
 Baghiro, Evgheni (scenarist) 183
 Bahcevan, Valentina (pictor) 48, 113
 Balan, Iurie (redactor) 64, 72
 Balan, Marica (actriță) 147, 181-183
 Balan, Pavel (operator) 7, 24, 32, 48, 83, 89, 90, 98, 101, 162, 195
 Balțanu, Efim (interpret) 20-22
 Banaru, Andrei (medic) 83
 Baracci, Petru (actor) 177-179, 183, 184
 Barbos, Gheorghe (interpret) 72
 Barbu, Victor (operator) 193
 Barschi, Lev (scriitor) 149
 Basistiuk, Olga (interpretă) 187
 Bass, Ion (cântăreț) 79
 Bașkatov, Nicolai (solist operă) 18
 Baudelaire, Charles (poet) 149
 Bauh, Efrem (scenarist) 105
 Bazatin, Ion (dansator, coregraf) 199, 200
 Bădicheanu, Mihail (actor, regizor) 174, 190, 193, 200, 202, 210
 Bălan, Dan (cântăreț) 58
 Băleanu, Andrei (actor) 193
 Bârnea, Pavel (arheolog) 28
 Bechet, Boris (actor) 195, 197-201
 Bechet, Ion (actor) 206, 207
 Beethoven (compozitor) 96
 Beleaeva, Galina (actriță) 125
 Belonogov, Valentin (operator) 106, 178, 181, 183, 187, 189, 193
 Belousov, Victor (traumatolog) 119
 Benois, L. (arhitect) 99
 Berbiuc, Violeta (actriță) 201
 Berinski, Sergiu (compozitor) 140, 200
 Berova, Silvia (actriță) 185
 Bestaeva, Tatiana (actriță) 171
 Beșleagă, Vladimir (scriitor) 64, 138
 Bezrodnâi, D. (autor de scenarii) 46
 Bieșu, Maria (solistă operă) 8, 28, 31, 33, 37, 58, 79, 80, 92, 98, 100, 107, 113, 120, 121, 125, 150, 187
 Blaga, Lucian (poet) 76
 Blajin (Blajinu), Dumitru (viorist) 128
 Bocănescu, Tudor (regizor) 83, 84, 89, 93
 Bodiul, Ivan Ivanovici (secretarul CC al PCM) 25, 64, 69, 104
 Bogaci, Gheorghe (critic literar) 28, 104
 Bogdesco Ilia (Ilie) (pictor) 30, 45, 105, 106,
 Boiangiu, Irina (actriță) 181
 Boiangiu, Vasile (operator) 18, 27, 41, 90, 91, 93, 101
 Bolboceanu, Ion (operator) 7, 23, 48, 90, 91, 93-97, 101, 102, 103, 131
 Bolduratu, Sofia (consultant) 124
 Bondarenko, D. (textier) 18
 Bordeianu, Ion (actor) 110, 179, 214
 Bordeianu, Larisa (actriță) 214
 Borisov, Evgheni (scriitor) 210
 Borisova, Inna Grigorievna (soția lui Grigori Starâi, revoluționar) 68
 Borș, Andrei (filolog) 104
 Borșevschi, Nona (dirijor) 50
 Bortă, Toader (preot) 76
 Botezat, N. (actriță) 213
 Botezatu, Lidia (cântăreață) 129, 130
 Botgros, Nicolae (dirijor) 217
 Botnaru, Eugenia (actriță) 81, 177, 180, 195, 214, 217
 Botoșanu (Batușanschi), Alexei (instrumentist) 77
 Boțu, Pavel (poet) 45, 46, 122, 133, 156
 Boulanger, N. (profesor) 96
 Braiman, Aleksandr (actor) 181
 Bratu, Ipati (Ignat) (viorist) 77
 Brâncuși, Constantin (sculptor) 76
 Brânzei, Boris (pictor, grafician) 45
 Brejnev, Leonid Ilici (conducătorul URSS) 64, 69, 112
 Brescanu, Vasile (actor, regizor) 76, 152, 174, 192, 193
 Brodicianschi, Arnold (Nisel) (regizor) 212, 214
 Bronevițki, Aleksandr (compozitor) 106
 Brunea, Mihai (pictor) 139, 140
 Bucătaru, Victor (regizor) 120, 121, 126, 127, 162
 Bucico, Angela (interpretă) 157
 Bucov, Emilian (poet) 28, 30, 108, 115, 117, 149, 150
 Budac, Ilia (istoric) 104
 Budeanu, B. (actriță) 213

- Budilevski, Valentin (dirijor) 75, 76
 Bulat, Vlad (scenograf) 178, 179, 214
 Bulgakov, Mihail (scriitor) 139
 Bulgakov, Stanislav (scenograf) 164, 171, 172, 179
 Bulgakova, Maia (actriță) 173
 Bulicanu, Ștefan (regizor, actor) 51, 185, 187, 217
 Burdin, Isidor (muzician) 79
 Burghiu, Iacob (regizor) 7, 23, 24, 115-118, 152
 Burlaca, Alexandru (operator) 44, 90, 93
 Burlea, Vlad (compozitor) 48, 72, 202
 Buruiană, Andrei (regizor) 82, 95, 98, 131, 132, 154, 159, 161, 162
 Busuioc, Aureliu (poet, scenarist) 7, 8, 16, 17, 85, 156, 159, 185, 187
 Busuioc, Corneliu (coleg de clasă al Doinei Aldea-Teodorovici) 154, 156-159, 161
 Bușkova, Antonina (actriță) 179
 Butenina, Ludmila (actriță) 168
 Butkevici, Paul (actor) 181
 Butucel, Gigi (autor de cântece) 88
 Buzatu, Vasile (actor) 214
 Caballe, Monserrat (cântăreață) 121
 Caftanat, Mihail (actor, balerin) 185
 Calancea, Valeriu (actor) 193
 Calășnicov, Vitalie (operator, regizor) 47, 48, 82, 89, 101, 114
 Calestru, Adela (actriță) 219
 Calin, Ivan (președintele Consiliului de Miniștri al RSSM) 113
 Calin, V. (actor) 199
 Camerzan, Anatol (inginer de sunet) 71, 72
 Cantemir, Dimitrie (scriitor) 28, 29, 38, 41, 45, 48, 76
 Capone (căpitan) 141
 Carabulea, Gheorghe (medic) 119
 Caraciobanu, Dumitru (actor) 86, 87, 177, 181, 183, 185, 210
 Caranda, Andrei (operator) 129
 Caranfil, Ninela (actriță) 190
 Caras, Igor (actor) 206
 Carauș, Profir (producător) 51, 72
 Castoldi, A. (profesor) 96
 Cazacu, Valeriu (actor) 197, 200, 202, 206, 214, 217
 Cazimirova, Ecaterina (actriță) 17, 81, 187, 210
 Căliman, Călin (critic de film) 205
 Cărare, Petru (poet) 21
 Cărăuș, Angela (actriță) 217
 Cărăuș, Profir (producător) 51, 72, Cărăuș, Vitalie (actor) 217
 Câmpeanu, Olga (actriță) 125
 Cârnu Isai (Isaia) (pictor, grafician) 45
 Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb (muzicolog) 77, 79
 Ceaikovski, Piotr (compozitor) 121, 146
 Ceaplean, Iulia (actriță) 206, 207
 Ceban (Ciobanu), Tamara (cântăreață) 8, 26, 77, 78, 80, 96, 115-118, 185, 187
 Ceban, Ivan (filolog) 104
 Cebotari, Maria (solistă operă) 58
 Cehov, A.P. (dramaturg, scriitor) 45, 213
 Celpan, Gheorghe (actor) 183, 190, 214
 Cemortan Ion, pictor 71
 Cemortan, Leonid (teatrolg) 82, 93, 172
 Cenușă, Valeriu (locuitor al satului Elizavetovca, Dondușeni) 68
 Cebra, Nadejda (cântăreață) 36, 38, 63, 116, 120, 179, 211, 212
 Cernei, Vsevolod (textier) 127
 Cernova, Galina (balerină) 20, 79
 Chicerman, Vasile (oncolog) 119
 Chicu, Vasile (regizor, actor) 109, 193
 Childescu, Emil (pictor, grafician) 45
 Chiriac, Tudor (compozitor) 199
 Chirtoacă, Dorin (primar) 56, 58
 Chistruga, Alica (actriță) 208
 Chistruga, Ion (regizor, operator) 206-208, 140
 Chistrugă, Mircea (regizor) 69-71
 Cibotaru, Alexandru (savant) 113
 Cibotaru, M. (corist) 117
 Cibotaru, Mihail Gheorghe (scriitor) 122, 123, 195, 196
 Cibotaru, Simion (critic literar) 45, 104, 133
 Cikalov, Valeri (aviator) 141
 Cimpoi, Mihai (critic și istoric literar) 8, 74, 131-134, 151
 Ciobanu, Anatol (lingvist, profesor) 133, 134
 Ciobanu, Ion C. (scriitor) 94
 Ciobanu, Mihail (actor) 214, 217
 Ciobanu, Nadina (prietena din copilărie a Doinei Aldea-Teodorovici) 154-157, 160, 161
 Ciobanu, Vlad (actor) 193
 Ciocanu, Anatol (poet) 28, 128, 158
 Ciocolov, Serghei (pictor-ceramist) 31, 33, 102
 Ciolacu, Olga (interpretă) 8, 126, 127
 Ciomârtan, Grigore (actor) 193
 Ciorescu, Sergiu (operator) 56
 Ciorici, Oxana și Georgeta (cântărețe) 129, 130
 Ciornăi, Iu. (regizor) 93

- Ciornii, Ivan (scenarist) 18, 79
 Circova, Zinaida (scenarist) 68, 136
 Ciubuc, Ion (premier) 53, 54
 Ciulkov, Ghenadi (actor) 197
 Ciuntu, E. (textier) 187
 Ciurea, Valeriu (operator) 48, 115, 132, 197, 212
 Ciurea, Vlad (operator) 31, 88, 89, 101, 105, 124, 206, 211, 212
 Ciutac, Alina (actriță, regizor) 206, 208, 140
 Ciutac, Victor (actor) 110, 153, 177, 179, 187, 193, 195, 199, 200
 Cobasnean, Vladimir (actor) 217
 Coca, Eugen (compozitor) 77, 115, 116
 Cocoș, Vladimir (actor) 217
 Codreanu, Maria (interpretă) 33, 102, 103, 106, 107
 Codru, Anatol (poet, regizor) 7, 44-46, 96-99, 101
 Cojocar, Ion (actor) 206
 Cojuhari, Faina (filolog) 104
 Colăbneac, Alexei (pictor, grafician) 45
 Colesnic, Iurie (scenarist) 73
 Colohina, Ludmila (actriță) 180, 181
 Condrea, Constantin (dramaturg) 80, 81
 Conovca, Natalia (traducător) 154
 Constantin, Radu (actor) 195
 Constantin, Vasile (actor) 21, 22, 81, 86, 87, 103, 112, 217
 Constantinov, Constantin (actor) 85, 110, 111, 163, 167, 174, 185, 187, 189, 190, 191, 193, 197, 210-212, 217, 219
 Constantinova, Eleonora (regizor) 116, 185
 Conunov, Alexandru (redactor, scenarist) 193
 Conunov, Boris (regizor) 183, 184
 Copacinschi, Victor (țambalagiu) 77, 78
 Corbu, Haralampie (istoric literar) 133
 Corețaia, Aurelia (actriță) 190
 Corjan, Alexei (interpret) 72
 Corlăteanu, Nicolae (lingvist, profesor) 8, 104, 132-134
 Coroban, Vasile (critic literar) 104, 122
 Cortot, A. (profesor) 96
 Costăș, Angela (actriță) 199
 Costăș, Ion (ministru) 49, 50
 Costin, Miron (scriitor) 76, 132
 Costomanov, Alexandr (operator) 109, 126
 Coșbuc, George (poet) 76
 Coșcodan, Angelina (actriță) 193
 Coșeru, Ion (interpret) 72
 Covrig, Vasile (scenograf) 174
 Cozaru, Nelly (actriță) 76
 Cramarcu, Vladimir (compozitor) 129
 Crăciun, Agripina (secretara prezidiului Sovietului Suprem al RSSM) 107
 Crăciun, Vasile (șef catedră) 132
 Creangă, Ion (scriitor) 28, 29, 41, 45, 76, 94, 106, 108, 132, 150
 Crimnus, Nicu (actor) 171
 Cristea, Alexandru (compozitor) 73
 Croitor, C. (interpretă) 20
 Cruceniuc, Petrea (poet) 107, 125
 Crulicovschi, Nina (cântăreață) 68
 Cucu, Serghei (pictor) 113, 120
 Cucu (Cucu-Bujor), Valentin (actor) 192, 208
 Cucuruzac, Jan (Eugen) (actor) 202, 214, 217
 Culeabin, Cezar (actor) 206
 Culeabin, Dan (actor) 206
 Culeabin, P. (operator) 208
 Cupcea, Valeriu (actor) 8, 41, 81, 93, 108, 185, 187, 193
 Curagău, Mihail (actor) 192, 200, 202, 214, 217, 219
 Curbet, Vladimir (coregraf) 8, 20, 79, 131
 Curicheru, Mihail (scriitor) 68
 Curtu, Valeriu (scenograf) 217
 Cuzuioc, Ion (scenarist) 109
 Da Vinci, Leonardo (pictor) 105
 Dabija, Nicolae (poet) 49, 70, 74
 Dabija, Veaceslav (operator) 127
 Dain, Oscar (muzician) 80
 Damaschin, Vasile (primarul municipiului Chișinău) 24, 25
 Damian, Liviu (poet) 133, 134
 Daniil, Părintele 49
 Dante (poet) 45
 Danuța, S. (actriță) 213
 Darie, Ion (comentariu) 71
 Darie, Nicolae (actor) 192, 214, 217
 Darienco, Domnica (actriță) 28, 107-109, 111, 167, 168, 171, 181
 Darienco, Petrea (poet) 45, 90, 122-124
 Dascăl, Filip (actor) 217
 Daud, Artur (actor) 183
 Dânga, Valentin (compozitor) 40, 41, 63, 132, 183, 190, 192
 Degtear, Nicolai (operator) 84
 Deleanu, Liviu (poet) 33
 Deleu, Alecu (regizor) 48, 50, 64, 71-73, 76
 Delinschi, Valentin (actor) 217

Studiu filmografic

- Demcovschi, Vitali (directorul studioului „Moldova-film”) 193
- Dementiev, Nicolai (scriitor) 183, 184
- Derbeniov, Vadim (operator, regizor) 16, 17, 101, 134, 135, 152, 163, 164, 166, 171, 173, 174
- Diaconu, Mircea (actor) 202
- Dieur, Mihail (primul secretar al comitetului orășenesc de partid) 25
- Dimitrov, Damian (actor) 214
- Dimo, Nicolae (academician) 105
- Dinicu, Grigoraș (violonist) 96
- Diomin, Vitali (regizor) 22, 84, 101
- Diordienco, Oleg (operator) 62, 128
- Diordița, Alexandru (președintele Sovietului de Miniștri al RSSM) 104
- Diviza, Ion (scriitor, parodist, actor) 217
- Dobre, Geo (actor) 201
- Dobrunov, Ivan (compozitor) 20, 21
- Doga, Eugen (compozitor) 8, 20-22, 33, 34, 38, 39, 106, 107, 124, 125, 126, 140, 174, 178, 185, 187, 193, 194, 197, 211, 212
- Dokuceaev, Vasile (savant naturalist) 105
- Dolgan, Mihai (compozitor) 8, 68, 69, 88, 113, 129, 130, 158
- Domingo, Placido (solist operă) 121
- Dominici, I. (actor) 212
- Doni, Nina (actriță) 86, 171, 185, 192, 195, 214
- Dosoftei, Mitropilitul (poet) 44
- Dostoievski, F.M. (scriitor) 45, 213
- Drăgan, Maria (cântăreață) 88, 156
- Drăgulescu, Bogdan (scenarist, regizor) 202, 205
- Drăgulescu, Daniela (scenograf) 202
- Drozdovskaia, Mikaela (actriță) 108, 163, 167
- Druc, Corina (actriță) 202
- Druc, Mircea (prim-ministru) 50
- Druc (Druck), Vlad (regizor) 7, 35, 51, 55, 62, 76, 102, 103, 106, 107, 112, 113, 195, 197, 202
- Druță, Ion (scriitor, dramaturg, scenarist) 63, 72, 74, 90, 91, 107, 108, 111, 142, 151, 152, 173, 213
- Dubasov, V. (actor) 213
- Dubeaga, E. (muziciană) 20
- Dubinovschi, Lazăr (sculptor) 115-117
- Dumitraș, Anatol (cântăreț) 219
- Dumitrescu-Nică, Lili (actriță) 202
- Dunaevski, I. (compozitor) 214
- Dziuc, Valentina (monteză) 101
- Edlis, Iuliu (scenarist) 168, 170
- Ejov, Valentin (scenarist) 195
- Ekis, A. (actor) 199
- Elșin, V. (actor) 212
- Emelianov, Vladimir (actor) 109, 168
- Eminescu, Mihai (poet) 41, 45, 48, 49, 54, 76, 93, 94, 125, 128, 133, 150, 161, 162, 193, 194
- Enachi, Ion (compozitor) 126, 127
- Enescu, George (compozitor) 51
- Enikova, S. (actriță) 212
- Eniutina, V. (actriță) 81
- Epelbaum, Naum (sculptor) 48
- Erofeeva, Ludmila (cântăreață) 21, 79
- Esenin, Serghei (poet) 149
- Esinencu, Nicolae (scenarist) 45, 152, 214, 217
- Eșanu, Gheorghe (interpret) 26, 77, 78
- Eșanu, Petru (solist) 110, 179
- Evdokimenko, Anatoli (actor) 187
- Evladov, Boris (jurnalist) 63, 64
- Evreinov, Evgheni (operator) 20
- Evstigneev, Evgheni (actor) 171
- Evtușenko, Evgheni (poet) 150
- Fadeev, Vitali (actor) 173
- Fainleib, V. (actor) 81
- Fartâșeva, N. (actriță) 199
- Fazlî, I. (muzician) 105
- Fedotov (martor în dosarul A. Marinat) 137
- Fedotova-Kurinskaia, Galina (actriță) 177
- Fedov (Feidman), David (compozitor) 18, 20, 21, 79, 163, 164, 168
- Feghiu, L. (președinte de colhoz) 117
- Felțman, Oscar (compozitor) 167
- Filcova, Nadejda (muzician) 136
- Filip, Iulian (poet) 51, 54, 127, 128
- Filippov, Serghei (actor) 111, 167, 168
- Finiti, Sergiu (actor) 55, 187, 217
- Finogheeva, Elena (actriță) 183
- Fiodorova, Zoia (actriță) 167
- Florea, Iulian (operator) 35, 38, 46, 63, 112
- Fomin, Nicolai (operator) 33, 65, 100, 136
- Forțu, Gheorghe (dansator, actor) 79, 199
- Freilihman, Iosif (autor de scenarii) 181
- Fridental, A. (actor) 80, 81
- Furdui, Teodor (savant, dc. în biologie) 104
- Furnică, Ion (actor, dansator) 20, 30, 79, 80, 199, 200
- Furnică, Dumitru (actor, dansator) 199, 200
- Furțeva, Ecaterina (ministru) 123

- Fusu, Dumitru (actor) 91, 142, 152, 153, 171, 177, 178
 Gagarin, Iuri (cosmonaut) 25, 34, 35, 122
 Gagiu, Gheorghe (tatăl lui V. Gagiu) 145
 Gagiu, Valeriu (regizor) 7, 89, 101, 111, 113, 140-146, 148-154, 171, 172, 174, 176, 179, 181, 187, 189, 197, 198, 200, 202, 206, 207, 208, 211
 Gaidraga, Ivan (regizor) 127
 Gaisaniuc, Iosif (scenarist) 32
 Gaju, Emil (actor) 195
 Galustian, Antonina (dansatoare) 80
 Garnier, Pierre (dramaturg) 63
 Garnița, Ludmila (actriță) 178
 Garștea, Veronica (dirijor) 26
 Gaspas, Evelina (cineast) 65
 Gaspas, Mihail (scenarist) 18, 38, 40
 Gavrilenco, I. (actor) 213
 Gavrilko, Marina (actriță) 167, 168
 Gavrilov, Vsevolod (actor) 178, 181
 Gavronski, Aleksandr (regizor) 134
 Găină, Ion (învățător, poet) 73, 75, 76
 Gârlea, Nicolai (actor) 197
 Gheorghită, Eugen (jurnalist, actor) 195
 Gheorghiu, Gheorghe (actor) 171
 Gheorghiu, Natalia (medic) 84, 109, 110, 116
 Gherman, Ignat (scenarist) 28
 Gherșfeld, David (compozitor) 117, 121
 Ghib, Anatol (operator) 48
 Ghibu, Nicolae (regizor) 68, 69, 100-102, 134, 136-139, 195, 197
 Ghilco, Lilia (scenograf) 195
 Ghimpu, Victoria (actriță) 190
 Ghițac, Valentina (actriță) 178
 Glazunov A.C.(compozitor) 96
 Glebov N. (operator) 22
 Gluhoi, Vladimir (actor) 181
 Glușco, Nelli (redactor, scenarist) 134
 Goga, Octavian (poet) 51
 Goga, Valentin (muzician) 154, 161
 Goia, Dumitru (dirijor) 114, 116
 Goia, Pavel (compozitor, dirijor) 191, 214
 Goia, Vasile (viorist, dirijor) 37, 194
 Goler, Mihail (regizor) 100
 Goligorschi, Solomon (medic) 83, 84
 Goncear, Maria (actriță) 211
 Gorbaciov, Mihail (conducător al URSS) 62, 63, 72
 Gorgul, Anatoli (actor) 177
 Gorin, Iuri (actor) 192
 Gorki, M. (scriitor) 42
 Goroșeva, O. (actriță) 81
 Grabovan, Veaceslav (formația „Noroc”) 88
 Grâu, Gheorghe (actor) 192, 193, 197, 198, 217
 Greaznov, Ivan (operator) 103, 115, 117
 Grecu, Fira (pictor artă decorativă) 91, 92
 Grecu, Mihail (pictor) 8, 28, 37, 48, 113, 120
 Grecu, Sandu (actor) 217
 Gricius, Jonas (operator) 89
 Grieg, Edvard (compozitor) 79
 Grigorașenco, Igor (scenograf) 197
 Grigorașenco, Leonid (pictor) 15, 90, 113
 Grigorieva (Mereuță), Vera (actriță) 81
 Grigoriu, Grigore (actor) 128, 129, 181, 185, 187, 189, 193
 Grini, Serghei (scenarist) 206
 Grițco, Dumitru (actor) 206
 Gromov, Alexandru (scriitor, scenarist) 23, 24, 77
 Grosu, Igor (scenarist) 51, 217, 219
 Grosu, Simion (deputat) 74, 75
 Grosul, D. (cineast) 48
 Grosul, Iachim (președinte al AȘM) 104
 Grozavu, Ilie (locuitor din Trușeni) 112, 113
 Gruzin, Trifon (actor) 17, 81, 93, 167, 211
 Gujel, Anatol (poet) 189
 Gulinskaia, Maria (actriță) 190
 Gumiliov, (Nikolai) (poet) 149
 Gurova, Valentina (pianistă) 80
 Gurschi, Arcadie (cineast) 48
 Guslinschi, Evgheni (operator) 193
 Guțu, Ilie (actor) 185
 Guțu, Ion (deputat) 74
 Guțu, Ion (sculptor) 76
 Guz, Iuli (profesor de muzică) 95, 96
 Guzeeva, Larisa (actriță) 192
 Hacıaturian, Aram (compozitor) 85
 Halippa, Pan (om politic) 73, 76
 Haret, Constantin (actor) 206
 Haret, Spiru (actor) 103, 210, 217
 Harin, Nicolai (regizor) 18, 32, 64, 79, 90, 134, 135, 173
 Haritonova, A. (actriță) 80
 Hasdeu, B.P. (scriitor, dramaturg) 76, 97, 128
 Hasso, Gheorghe (actor) 171, 185, 193, 210
 Hăbășescu, Dumitru (actor) 37, 125
 Hămurarur, Filimon (pictor, grafician) 45, 80, 113
 Hippus, Zinaida (poet) 149

Studiu filmografic

- Hodorogea, Silvia (jurnalistă) 154, 161
Hropotinschi, Vasile (președintele Comitetului de Stat pentru edituri) 44, 45
Huțiev, Marlen (regizor) 89
Iachișin, Carp (actor) 180
Iacovlev, Vadim (operator) 113, 179, 190, 191
Iacunin, Eduard (operator) 89, 93, 100, 101
Ianakiev, Ian (actor) 81
Iankovski, Oleg (actor) 125
Iațenko, M. (actriță) 212
Ignat, Victor (actor) 187
Iliăș, Elena (regizor tv) 154, 160, 161, 162
Iliășenco, Tatiana (filolog) 104
Illiciova, Marina (traducător) 140
Ilinschi, Constantin (regizor) 111
Iliuț, Marin (operator) 56, 154
Iorga, Liubomir (meșter popular, actor) 178, 179, 190, 193
Iorga, Nicolae (istoric) 51, 73, 76
Ioviță, Vlad (scenarist, regizor) 89, 101, 135, 152, 210
Israilev, Mihail (regizor) 31, 80, 101, 113, 167, 177
Istrati, Anastasia (solistă) 88, 94, 95
Istru, Bogdan (poet) 123
Ișutin, Valdimir (operator) 36, 38
Iudina, Tamara (scenograf) 185
Iurceac, Alexandra (actriță) 171, 180
Iuriev, Albert (operator) 42, 60, 95, 111, 119, 139
Iurieva, Ana (regizor) 42, 44, 60, 62, 65, 67, 111, 134, 139
Iurieva, Irina (actriță) 177
Iutkevici, Serghei (regizor) 165
Ivanov, I. (autor de scenarii) 22
Ivanov, Serghei (actor) 181
Ivanova, Ludmila (actriță) 21, 79
Ivanova, T. (actriță) 212
Ivanuș, Margareta (interpretă) 187
Ivașcu, George (actor) 201
Izbeșciuc, Valentina (actriță) 185
Jancov, Gheorghe (pictor) 120
Jereghi, Valeriu (regizor) 7, 12, 131, 185, 187
Jileaev V. (scenograf) 78
Jucov, Victor (actor) 217
Kadocinikov, Pavel (actor) 185
Kafka, Franz (scriitor) 140
Kalik, Mihail (regizor) 152, 163, 164, 166, 171, 172
Kameneva, Nelly (actriță) 55
Kaplanski, R. (muzician) 20
Kasner, B. (autor de scenarii) 42
Kazakova, Rimma (poet) 85
Kelmanovici, G. (actor) 213
Kirculescu, N. (compozitor) 21
Kireev, Iuri (actor) 168
Kirik, Ghenadi (actor) 181
Kirsanov, Semion (textier) 171
Kalașnikov, Andrei 51, 69, 71, 73
Kleșnin, Alexandr (actor) 187
Kletinici, Boris (scenarist) 195
Kmit, Ina (actriță) 163
Kobeț (compozitor) 21
Kokovkin, Serghei (actor) 190
Korcevskaia, Maria Vikentievna (soția arhitectului A. Șciusev) 99
Korenev, S. (actor) 81
Korolevici, Igor (actor) 193
Koroliova, O. (actriță) 212
Korzun, Vasili (actor) 177
Kosarev, Alexandr (regizor) 129
Kotov, Gr. (arhitect) 99
Kovtun, Gheorghe (coregraf) 194
Kracikovskaia, Nina (actriță) 190
Kramarciuk, Konstantin (actor) 164
Krâlov (martor în dosrul A. Marinat) 137
Kremniova, Marina (actriță) 173
Krimerman, Efim (poet, textier) 21, 79
Kritenko, Iuri (actor) 195
Kropotova, S. (actriță) 212
Kruglâi, Lev (actor) 171
Kuklin, I. (profesor) 96
Kuliabin, Veaceslav (operator) 23
Kulidjanov, Lev (regizor) 212
Kurbanova, V. (interpretă) 20
Kurleand, Leonid (scenograf) 167
Kurț, Esfir (scenarist) 18, 20, 79
Kuznețov, Mihail (scenarist) 164
Kuznețov, Șurik (actor) 167
Labiș, Nicolae (poet) 151
Lari, Leonida (poet) 74, 75
Lavranciuc, G. (președinte al CSS) 182
Lavrov, Kiril (actor) 125
Lazarev, Artiom (ministru) 170
Lazarev, Eduard (compozitor) 114, 140, 173, 174, 179
Lazarev, Efim (actor) 192, 193, 195
Lazariuc, Anastasia (interpretă) 124, 154, 157-159, 161
Lazăr, Tanța (interpretă) 72
Lâsenco, Vadim (regizor) 18, 20, 21, 79, 89, 134, 152, 168
Lâsoi, C. (compozitor) 128
Leadova, L. (interpretă) 21
Lebedev, Alexandr (compozitor) 140
Lebedev, Evgheni (actor) 173
Leibovici, E. (regizor, operator) 78, 79, 80
Leontiev, Avangard (actor) 190
Leoșchevici, Eleonora (redactor, critic de film) 63, 64, 65, 67, 69,

- 132, 134, 135, 194, 197, 198, 200, 214, 217
- Lepko, Viktoria (actriță) 164
- Lerfeld, G. (actor) 212
- Lesnea, Sanda (scriitoare) 179
- Lialicov, Iuri (chimist) 104
- Lisițian, Pavel (solist operă) 92
- Liszt, Ferencz (compozitor) 96
- Litvin, Alexandr (regizor) 8, 14, 15, 100, 101
- Lobakova, E. (actriță) 212
- Lodzeiski, Constantin (scenograf) 15
- Loghinov, Valeriu (compozitor) 212, 214
- Lorand (funcționar primăria Grenoble) 46
- Loteanu, Emil (regizor) 7, 8, 36-38, 40, 85, 88, 89, 94, 95, 100, 101, 108, 109, 124-126, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 150, 152, 187, 193, 194, 214, 217
- Lozanciu, Alexandru (cântăreț) 8, 127
- Luca, Silvia (actriță) 200, 206
- Luciko, Klara (actriță) 195
- Lucinschi, Petru (președinte al RM) 49, 52, 53, 54
- Lujina, Larisa (actor) 171
- Lunchevici, Serghei (violist, „Fluieraș”) 8, 77, 78, 90, 91, 115-117, 125
- Lungu, Galina (actriță) 185
- Lungu, Raisa (scriitoare) 82
- Lungu, Ruxanda (actriță) 185
- Lupan, Andrei (poet) 30, 45, 90, 104, 112
- Lupan, T. (autor de scenariu) 120
- Lupașcu, Tudor (scenograf) 100, 197, 198, 200, 206
- Luxemburg, L. (compozitor) 96
- Lvovscaia, Victoria (scenaristă) 111
- Madan, Veaceslav (actor) 180, 195
- Maeterlinck, Maurice (dramaturg) 63
- Magnat, Andrei (actor) 214
- Mahotin, Pavel (actor) 177
- Maiakovski, Vladimir (poet) 45
- Maica, Alexandr (operator) 193, 200, 202
- Majukov, Alexei (compozitor) 187, 189
- Makliarski, Mihail (autor de scenarii) 181
- Malarciuc, Gheorghe (scriitor, dramaturg, scenarist) 64, 65, 81, 112, 156
- Malcoci, Ecaterina (actriță) 79, 80, 81, 86, 87, 103, 177, 178
- Malevannaia, Larisa (actriță) 174
- Maliavina, Valentina (actriță) 179
- Malinovschi, Tadeuș (fizician, profesor) 104
- Mansurova, Cecilia Lvovna (regizor) 86, 87
- Manuilov, A. (operator) 78
- Marceau, Marcel (actor) 85
- Marchitan, Zinovia (autor de scenariu) 122
- Marcoci, Vlad (lectură text) 56
- Marcu (martor în dosarul A. Marinat) 137
- Mardare, Avram (redactor, critic de film) 63-65, 67, 69, 132, 134, 135, 194, 197, 198, 200, 214, 217
- Mardari, I. (actor) 173
- Margine, Dumitru (actor) 174, 193, 199
- Marin, Eugenia și Gheorghe (părinții Doinei Aldea-Teodorovici) 154, 156-162
- Marin, Vasile (solist) 88
- Marinat, Alexei (deținut politic, scriitor) 136-139
- [Marinat], Vera Pavlovna (soția lui Alexei Marinat) 137, 138
- Markov, Leonid (actor) 125
- Mascagni, Pietro (compozitor) 121
- Matcovschi, Dumitru (poet) 68, 75, 127, 130, 159, 189
- Mateevici, Alexei (poet) 28, 39, 40, 73, 75, 76, 96, 133
- Mateevici-Neaga, Nadejda (mama lui A. Mateevici) 73
- Matei, Valeriu (scriitor, poet) 154, 159, 160, 161
- Mater (Korovianski), Anton (scenograf) 101, 163, 167, 168, 173, 174
- Matveenco, L. (actriță) 81
- Matveev, Alexandr (regizor) 86
- Mălăele, Horațiu (actor) 202
- Mărgineanu, Virgil (producător) 11, 56, 154
- Mănăscuță, Ion (scenarist) 115
- Mâznicov, Eugen (actor) 217
- Meleşenko, Mihail (actor) 195
- Melnic, Ana (secretara prezidiului Sovietului Suprem al RSSM) 74
- Melnic, Mihail (scenarist) 32, 174
- Melnic, Nicolai (șofer de troleibuz) 16
- Melnikov, A. I. (arhitect) 28
- Mendelssohn (compozitor) 54, 96
- Menșicov, Ala (actriță) 214
- Menșov, Evgheni (actor) 187
- Mereuță, Mihai (actor) 202, 205
- Merzin, Leonard (actor) 177
- Miagkov, Andrei (actor) 195
- Miansarova, Tamara (cântăreață) 92
- Mîghițko, Valeri (scenarist) 192
- Mihail, Doru (traducător) 154

Studiu filmografic

- Mihailenco, Valentina (scenograf) 193
Mihailo, Ion (regizor, scenarist) 60, 162
Mihailov, Mihail (constructor) 22
Mija, Ion (regizor) 28, 29, 33, 35, 199, 200
Mirca, Alexandr (actor) 214
Mironiuk, Alla (actriță) 180
Miroșnicenko, Irina (actriță) 181
Mișcenco, Valdimir (operator) 107
Mocanu, Maria (interpretă) 71
Mocanu, Spiridon (dansator) 18, 30, 79, 80, 82
Mocreac, Nina (actriță) 86, 190
Mogâldea, A. (actor) 199
Mohov, Nicolai (istoric) 103
Moldavski, Aleksandr (autor de scenarii) 177
Moldovan, Semion (scenarist) 100, 163
Molina, Maria (subtitrare) 154
Molodeanu, Pavel (autor de scenarii) 41
Molotov, V.M. (ministru) 136
Morarencu, Alexandru (actor) 81
Mordvinov, Nikolai (actor) 152, 153
Moroz, B. (interpretă) 20
Motornâi, Dmitri (operator) 24, 86, 101, 173, 177
Movilă, Boris (redactor, scenarist) 35, 134
Movileanu, Nicolai (istoric) 68
Muhina, Olga (balerină) 79
Munteanu, Constantin (scenarist, actor) 202
Munteanu, Mihail (solist operă) 120, 121
Musorgski, M. (compozitor) 214
Mustea, Gheorghe (compozitor) 63, 128, 214
Musteață, V. (cineast) 48
Muzăca, Ion (actor) 187, 192, 193, 200, 211, 217
Naforniță, Valentina (solistă operă) 58
Naghiț, Andrei (actor) 168
Naumov, Fiodor (arhitect) 15
Neaga, Gheorghe (compozitor) 90
Neaga, Ștefan (compozitor) 27, 95, 96,
Neculce, Ion (scriitor) 76, 132
Nedov, Ludmila (pictor de costume) 219
Nedov, Nicolae (scenograf) 219
Negoită, Iurie (actor) 214
Negru, Eudochia (dansatoare) 79
Negruți, Valentin (interpret) 20, 21, 22, 28
Negruți, Valeriu (muzicant) 20, 88
Negruzzi, Constantin (scriitor) 41, 76, 93, 94
Negură, A. (actor) 199
Nekrasova, Ella (actriță) 167
Nesterova, J. (actriță) 212
Nicolae, Petrică (actor) 202
Nicolai al II-lea, țarul Rusiei 30
Nicula, Emil (poet, actor) 124, 217
Nikulin, Valentin (actor) 185
Novac, Eugen (design grafic) 56
Obuh, Vladislav (pictor) 113
Oglî, Biul-Biul (cântăreț) 106
Olărescu, Dumitru (filmolog, scenarist) 51, 97, 214, 217
Olialin, Nicolai (actor) 195
Olșevschi, Mihail (scenarist) 47
Olșevschi, Rudolf (poet, autor de scenarii) 127
Onoprienko, Evgheni (scenarist) 179
Opekușin, A.M. (sculptor) 39
Orlova, Olga (pictor) 113
Orlova, Svetlana (actriță) 190
Osinschi, A. (autor de scenarii) 42
Ostrin, Grigori (actor) 192
Oțel, Mircea (compozitor) 126, 127
Pahmutova, Alexandra (compozitor) 106
Pahomi, Valeriu (actor) 206, 207
Palatnik, David (specialist constructor) 43
Papanov, Anatoli (actor) 150, 152, 171
Pascaru, Vasile (regizor) 101, 113, 152
Pasecinăi, Vladimir (operator) 127
Patron, Tudor (actor) 217
Pauls, Raimonds (compozitor) 189
Pavarotti, Luciano (solist operă) 121
Pavlenko, Vasile (actor) 206
Pavliuc, Constantin (compozitor) 177
Pavliuc, Victor (autor de scenarii) 217
Pavlovski, Oleg (autor de scenarii) 163
Păcuraru, Ion (compozitor) 128
Păunescu, Adrian (poet) 161
Pârlea, Gheorghe (actor) 181
Pâslariuc, Iuliu (actor) 177, 210, 217
Pâslaru, Luiza (solistă) 129, 130
Petrache, Ștefan (solist, textier, actor) 88, 158, 194
Petrache, Vasile (preot) 50
Petrescu, Petre (operator) 202
Petrov, Iuri (regizor) 114
Petrușevskaia, Ludmila (dramaturg) 63
Pigurenko, Lidia (actriță) 164
Pinciuk, Vladimir (actor) 178
Plățânda, Arcadie (actor) 81, 176

- Plămădeală, Alexandru (sculptor) 8, 96, 97
 Plămădeală, Ana-Maria (filmolog) 214, 217
 Plămădeală, Olga (soția sculptorului A. Plămădeală) 97
 Plămădeală, Vlad (regizor) 214, 216, 217
 Pleșcan, Mihail (constructor) 42, 43
 Plotnicov, V. (actor) 201
 Plugaru, M. (actriță) 190
 Poclîțaru, Vitalie (coregraf) 194
 Podolean, Maria (actriță) 206
 Pogolșa, Anatol (actor) 86
 Pojar, Alexandr (actor) 183
 Pokrovski, Boris (regizor) 114
 Poliakov, Lev (actor) 163
 Polișciuk, Liubov (actriță) 153, 197
 Ponomari, Fiodor (scriitor) 149
 Ponsova, Elena (actriță) 173
 Popa, Iana (actriță) 206
 Popa, Vasile (scenarist) 107
 Popescu, Tatiana (pictor de costume) 206
 Poplavskaia, Yana (actriță) 190
 Popovcenco, Alexei (actor) 193
 Popovici, Constantin (scriitor) 194
 Porubin, Andrei (actor) 217
 Porumbescu, Ciprian (compozitor) 73, 75
 Postolachi, Petru (grafician) 154
 Potângă, Paulina (actriță) 217
 Pozdneacov, Ivan (operator) 68, 71, 72, 90, 98, 103, 185, 192
 Prinț, Iacob (biolog, profesor) 104
 Pripa, Ghenadie (editare video) 56
 Proca, Ion (scenarist) 126, 129
 Prodan, Gheorghe (regizor) 77, 110,
 Prodan, Sergiu (actor, regizor) 193
 Prodan, Vadim (actor, regizor) 190
 Prohorov, V. (actor) 80, 81
 Proscurov, Leonid (operator) 7, 14, 15, 77, 93, 101, 167, 168, 171, 174
 Prossi, Liviu (muzician) 202
 Pșenicinaia, N. (coregraf) 79
 Pugaciova, Valentina (actriță) 183
 Puică, Sergiu (pictor) 185
 Puiu, Ion (scenograf) 193
 Pușkin, Aleksandr (poet) 29, 39, 42, 45, 46, 51, 94, 175
 Rabover, Ilia (autor de scenarii) 22
 Racicova, Nina (redactor, scenarist) 134
 Radevici, Vladimir (operator) 120
 Radzinea, Elza (actriță) 181
 Raiburg, Ian (compozitor) 126
 Raikin, Arkadi (actor) 85
 Rakșa, Irina (actriță) 195
 Răcilă, Maria (artist plastic) 48
 Răileanu, Vasile (actor) 211
 Râbceac, Elena (actriță) 217
 Râjov, I. (actor) 81
 Râseva, D. (interpretă) 20
 Râțarev, Boris (regizor) 163, 166
 Regele Mihai al României 144
 Remenco, Gheorghe (om de cultură) 28
 Repnin, Piotr (actor) 163
 Revo, G. (regizor) 80
 Reznikova, Irina (actriță) 185
 Riazanțev, E. (actor) 212
 Rimbaud, Arthur (poet) 149
 Rimski-Korsakov (compozitor) 96
 Rîpeanu, Bujor T. (critic și istoric de film) 205
 Rodionov, Igor (cineast) 51, 217
 Rodionova, Anna (scenaristă) 190
 Roibu, A. (operator) 208
 Rojdestvenski, Robert (poet) 150, 189
 Roman, Aurelia (scenograf) 164, 171, 172, 179, 192, 195, 197
 Roman, Gabriela (interpretă) 88
 Romanescu, Eleonora (pictor) 8, 28, 113, 119, 120
 Rostovțev, Andrei (regizor) 129
 Roșca, Dorica (interpretă) 20, 21, 22, 33
 Roșca, V. (învățător) 133
 Rotaru, Evgheni (actor) 187
 Rotaru, Pavel (actor) 195
 Rotaru, Sofia (cântăreață, actriță) 34, 35, 153, 158, 187, 189, 197
 Rotaru, Vladimir (compozitor) 26
 Rotăraș, Gheorghe (actor) 210
 Rudenco, Iuri (operator) 40
 Rumeanțeva, Liubov (actriță) 164
 Rusanovscaia (deportată) 69
 Rusnac, Constantin (compozitor) 126, 127, 128
 Rusnac, Victor (formația „Noroc”) 88
 Russev, Evgheni (Eugen) (filolog) 44, 45, 103
 Russo, Alec (poet) 28, 76
 Rusu, Grigore (actor) 183
 Rusu, Vitalie (actor) 81
 Rusu-Ciobanu, Valentina (pictor) 8, 37, 113, 120, 187
 Saakov, Boris (scenarist) 174
 Sabin, Pavel (secretar literar) 86, 87
 Sabulis, Remigius (actor) 192
 Saka, Serafim (scriitor, scenarist) 23, 24, 27, 38
 Sadoveanu, Mihail (scriitor) 76
 Sadovnic, Iurie (cântăreț) 63
 Sadovnicov, S. (scenograf) 212
 Sadovscaia, Valentina (actriță) 81
 Sagaidac, Maria (actriță) 101, 113, 178, 179, 193, 194

Studiu filmografic

- Saganenko, S. (interpretă) 20
Saifulin, Ghennadi (actor) 179
Saiko, Natalia (actriță) 153, 174
Sainciuc, Alexandru (Lică) 51, 210
Sainciuc, Gleb (pictor) 8, 84, 85, 120, 185, 187
Saint-Exupery, Antoine de (scriitor) 141
Saint-Saëns, Camille (compozitor) 125
Sakandelidze, Karlo (actor) 211
Sales, Mihail (actor) 178
Samoilă, Alexandru (dirijor) 62, 63
Sangheli L. (autor de scenarii) 46
Sangheli, Andrei (premier) 74
Sanko, Elena (actriță) 177
Saraņev, Iuri (actor) 167, 177
Sarnaņev, Alexandr (operator) 109
Sartre, Jean-Paul (scriitor) 85
Saulski, Iuri (compozitor) 189
Savițaia, Valentina (cântăreață) 8, 115-118
Savostin, Nikolai (scriitor) 69
Sârbu, Iacob (regizor) 29, 91
Schiller, F. (dramaturg) 87
Schubert, F. (compozitor) 214
Scorpan (Andruh), Asea (actriță) 180, 183, 190
Scutelnic, Ion (regizor) 119, 181, 183, 190, 211
Seleștean, Gavril (inginer-șef) 43
Semenovski, Constantin (poet) 168
Sergentu, Vasile (laringolog) 119
Shakespeare, William (dramaturg) 91
Siciok, S. (actor) 212
Simanovici, Tamara (interpretă) 20, 21, 22
Siminel, Gheorghe (regizor) 7, 40, 41, 81, 105, 107, 132
Sirota, I. (actriță) 212
Sizov, A. (interpret) 20
Sizov, S. (interpret) 20
Șitnic, M. (istoric) 68
Skomorohov, Ghenadi (actor) 183
Skvorțov, D. (arhitect) 42
Sliusari, Nicolae (scenograf) 185, 187, 190, 191, 193, 194, 199, 200
Slivinski, Vladimir (compozitor) 20, 21, 80
Sluckis, Mykolas (scenarist) 89
Smirnitki, Valentin (actor) 173
Smirnov, Gheorghe (arheolog) 103
Smoktunovski, Innokenti (actor) 173
Smolianscaia, O. (interpretă) 20
Snegur, Mircea (președinte al RM) 49, 50
Sochircă, Andrei (actor) 206
Sokolovski, Semion (actor) 174
Sologub, Fiodor (poet, dramaturg) 149
Solominov, Ghenadi (arhitect) 42, 44
Solonari, Andrei (operator) 199, 200
Sorochina, Olga (solistă) 88
Soțchi, Andrei (actor) 217
Soțchi-Voinicescu, Mircea (actor) 178, 181, 183, 187, 193
Soțchi-Voinicescu, Victor (actor) 178, 179, 185
Spătarul Milescu, Nicolae (scriitor) 28, 45
Sperantova, Valentina (actriță) 173, 179
Stalin, I. V. (conducătorul URSS) 52, 69, 136, 137, 142, 148, 149, 151
Starâi (Borisov), Grigori (revoluționar) 68
Stepanov (Ion) (pictor) 113
Stepanov, Nicolae (operator) 214, 217
Stratulat, Vasile (actor) 185
Strâmbeanu, Andrei (scriitor, scenarist) 151, 199
Strijenova, Natalia (actriță) 183
Strungaru, Valeriu (operator) 64, 11
Suhanov, Maxim (actor) 192
Suhomlinov, A. (operator) 80, 81
Sulac, Nicolae (cântăreț, actor) 8, 26, 79, 80, 82, 85, 117, 131, 132, 150, 194
Sundeev, Victor (autor de scenariu) 139
Surdu, A. (actor) 199
Suruceanu, Ion (cântăreț) 63, 187, 197
Suveică, Iurie (actor) 206
Svetlicinaia, Svetlana (actriță) 164
Swift, Jonathan (scriitor) 45
Șaeva, Taisia (actriță) 211
Șagalova, Ludmila (actriță) 167
Șahvorostova, Larisa (actriță) 197
Șalevici, Veaceslav (actor) 168
Șaliapin, Fiodor (solist de operă) 51
Șanova, L. (interpretă) 20
Șanțevaia, Cornelia (actriță) 206
Șarapov, Boris (medic) 84
Șatrov, Mihail (dramaturg) 63
Șciukina, N. (cineast) 48
Șciusev, Alexei (arhitect) 8, 39, 58, 98, 99
Șcurea, Sandri Ion (actor) 63, 81, 86, 101, 111, 147, 148, 153, 171, 193
Șelestov, Vladimir (actor) 178
Șenghelaia, Guram (operator) 210
Șerstiucov, Ivan (operator) 101
Șiman, Augustina (actriță) 206
Șiman, Corina (actriță) 206
Șiman, Ion (autor, coordonator proiect) 153, 208
Șirvindt, Aleksandr (actor) 163

- Șișov, Vladimir (regizor) 212
 Șor, N. (actor) 212
 Șostak, F. (arhitect) 42
 Ștefănescu, Eusebiu (actor) 200
 Ștefănescu, Mircea (dramaturg) 93
 Ștefăneț, Anatol (compozitor) 56, 58
 Știrbu (Știrbul), Chiril (actor) 17, 93, 107, 168
 Știrbu, Liviu (compozitor) 206, 208
 Șubin, Anatoli (scenograf) 15, 81
 Șuljenko, Klaudia (cântăreață) 106
 Talpă, Igor (regizor) 63
 Tamaki, Miura (cântăreață) 100
 Tamazlăcaru, Andrei (folclorist) 217
 Tanasevscaia, L. (regizor de sunet) 80, 81
 Tanasoglu, N. (actor) 173
 Tariverdiev, Mikael (compozitor) 140, 171
 Tașkova, Tatiana (actriță) 199
 Tatosov, Vladimir (actor) 195
 Taucci, Ivan (cineast) 48
 Tăbărtă, Vasile (actor) 190, 217
 Tătaru, Tudor (regizor) 51, 217, 219, 220
 Târțău, Constanța (actriță) 190
 Teleghina, Valentina (actriță) 171
 Teodorovici, Petre (compozitor) 187, 189
 Teodosiu, Valentin (actor) 200
 Tereșcenko, Irina (actriță) 178
 Tereșkova, Valentina (cosmonaut) 100
 Tihonov, Vladimir (solist balet) 28
 Timofeev, Nicolai (actor) 164, 181
 Timofti, Zinaida (actriță) 206
 Tiosa (Chiosa), Nina (interpretă) 21, 79
 Tipa, Violeta (filmolog) 214, 217
 Tiranin, Serghei (actor) 193
 Tișcenko, Iuri (actor) 195
 Todercan, Valentin (actor) 208
 Todica, C. (interpret) 20
 Todorășcu, Eugenia (actriță) 81, 86, 87, 111, 112, 177-179, 183, 185, 190, 195, 197, 211
 Todorov, Ilie (actor) 81, 86
 Tofan, M. (actor) 212
 Tolstoi, L. (scriitor) 42
 Toma, Svetlana (actriță) 128, 178, 179, 185, 193, 195
 Tomkus, Vytautas (actor) 181
 Topârceanu, George, poet 150
 Toporovschi, Yan (redactor, scenarist) 184, 212
 Travinski, Vlad (scenograf) 200, 202
 Tretiakov, Nichita (actor) 178
 Triboi, Ion (interpret) 72
 Trofimov, Nicolai (actor) 173
 Troițaia, A. (actriță) 81
 Tumanian, Iuri (arhitect) 43, 44
 Turăleva, Iaroslava (actriță) 81
 Turea, Marian (regizor) 162
 Țapu, Vitalie (actor) 217
 Țaranu, M. (compozitor) 113
 Țăranu, Octavian (jazzmen) 71
 Țărnă, Tudor (actor) 217
 Țăganko, V. (arhitect) 39
 Ținman, Arkadi (actor) 167
 Țivirencu, Cezar (actor) 206
 Țîbîrnă, Constantin (chirurg) 118, 119
 Țîganco, Vladimir (deputat Sfatul Țării) 30
 Țurcanu, Alina (actriță) 140, 153
 Țurcanu, Margareta (actriță) 214
 Ulianova, I. (poet) 21
 Ulițaia, Olga (regizor) 8, 16, 101, 134, 135, 163
 Ulmeni, George (actor) 201
 Uncuță, Anton (redactor tv) 158
 Ungureanu, Ion (actor) 8, 33, 35, 49, 50, 80, 81, 86, 87, 103, 124, 134, 135, 142, 150, 154, 159, 160, 161, 171, 179, 183, 185, 199, 200
 Ungureanu, Larisa (critic de film) 8, 72, 76, 209, 220
 Ungureanu, Petru (regizor) 7, 32, 36, 38
 Ungureanu, Tudor (muzician) 71, 72
 Uralova, Evghenia (actriță) 183
 Uralski, V. (interpret) 21
 Ureche, Eugeniu (actor) 8, 79, 90, 96
 Ureche, Grigore (scriitor) 76, 132
 Ureche, Margareta (actriță) 81
 Urecheanu, Serafim (primar) 52, 53, 54,
 Uvarova, Irina (critic de teatru) 87
 Uzun, Ștefan (actor) 217, 219, 220
 Uzun, Tudor (actor) 219
 Vabalas, Raimondas (regizor) 89
 Vaganov, Eugeniu (operator) 28
 Valeanscaia, Lidia (actriță) 214
 Varlaam, Mitropolitul (scriitor) 44
 Vangheli, Spiridon (scriitor) 45
 Varciuk, Serghei (actor) 192
 Varlei, Natalia (actriță) 190
 Vartican, Iosif (academician) 104
 Vasecichin, Alexandru (dirijor) 110
 Vasilache (muncitor) 36
 Vasile, Cristian (interpret) 140, 143, 154
 Vasilev, A. (actor) 199, 201
 Vatamanu, Ion (poet) 56, 104, 118, 119, 160
 Vatamanu, Leontina (regizor) 7, 11, 56, 154, 161
 Vatamanu-Curicheru, Elena (deportată) 68
 Vdovina, E. (actriță) 212

- Vedrașco, Valeri (regizor) 129
 Veliciko, Natalia (actriță) 177
 Verdeș, Vasile (formația „Noroc”) 88
 Verdi, Giuseppe (compozitor) 63, 100, 121
 Vergiliu (poet) 45
 Verlaine, Paul (poet) 149
 Vesnik, Evgheni (actor) 174
 Vieru, Boris (regizor) 38, 40
 Vieru, Grigore (poet) 8, 28, 45, 54, 125-127, 130, 150, 156, 160, 161
 Vieru, Igor (pictor) 28, 45, 113
 Vieru, Roland (regizor) 178, 181, 210
 Vilinciuc, V. (compozitor) 21
 Villon, François (poet) 149
 Vilschi, Vadim (actor) 174
 Vișnevskiaia, Almaza (interpretă) 187
 Vladimir, Mitropolitul 49, 52
 Vlasova, A. (actriță) 212
 Vodă, Gheorghe (poet, regizor) 7, 24, 26, 33, 35, 39, 90, 98, 101, 152, 179, 187
 Vodă, Rică (interpret) 130
 Vodă-Mocreac, Nina (actriță) 86, 190
 Vodomerova, N. (actriță) 212
 Volcovschi, Alexandr (redactor, scenarist) 187
 Volkov, Nicolai (actor) 171
 Volontir, Mihai (actor) 181
 Vorobiov, Eugen (formația „Noroc”) 88
 Vorobiova, Evghenia (actriță) 183
 Voynich, Ethel Lilian (scriitoare) 128
 Voznesenskaia, Anastasia (actriță) 195
 Voznesenski, Andrei (poet) 189
 Vrabie, Gheorghe (pictor) 45, 113
 Vronski, Oleg (arhitect) 44
 Vucol, Victor (actor) 195
 Vutcărau, Petru (actor) 200
 Zagorschi, Vasile (compozitor) 181, 183
 Zaharcenco, V. (actor) 81
 Zaharcenco, Vladimir (actor) 81, 168
 Zaharia, Petru (instrumentist) 77
 Zahava, Boris (regizor, pedagog) 102, 103
 Zaiciuc, Vladimir (actor) 79, 80, 86, 87, 177
 Zaidenberg, Boris (actor) 195
 Zaietș, Ion (actor) 71
 Zak, Avenir (scenarist) 164
 Zamanski, Vladimir (actor) 164
 Zaplitrnăi, I. (actor) 199
 Zațepin, Aleksandr (compozitor) 189
 Zavalnik, Leonid (poet) 189
 Zavtoni, Paulina (actriță) 111, 171, 180
 Zazerscaia, Vilhelmina (pictor) 37, 113
 Zbârcoig, Vlad (autor de scenarii) 119
 Zhovrebova, Manana (actriță) 210
 Zinoviev, Nicolai (poet, textier) 189
 Zubarev, Valeri (actor) 210
 Zubcu-Codreanu, Vasile (actor) 178, 190, 193, 195, 217
 Zubkov, Valentin (actor) 171
 Андон, Виктор (киновед) 16, 18, 20, 23, 24, 27-29, 31, 33, 35, 36, 38, 40, 78, 79, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 111, 112, 164, 166, 168, 171, 174, 176, 178, 179, 210, 212
 Брескану, Галина (киновед) 18, 27, 31, 32, 46, 47, 78, 83, 84, 88, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 124, 126, 164, 166, 168, 171, 174, 176, 210, 212
 Гажиу, Валерий (сценарист) 198
 Гибу, Николай (киновед) 16, 18, 27, 28, 32, 46, 78, 83, 88, 90, 95, 98, 99, 164, 166, 168, 171, 173, 174, 176
 Гоздаченко, Семён (киновед) 16, 18, 20, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 38, 40, 78, 79, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 111, 112, 164, 166, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 210, 212
 Дементьев, Николай (писатель) 185
 Дога, Евгений (композитор) 124
 Леошкевич, Элеонора (кинокритик) 18, 27, 31, 32, 46, 47, 78, 83, 84, 88, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 124, 126, 164, 166, 168, 171, 174, 176, 210, 212
 Лысенко, Вадим (сценарист) 198
 Унгуряну, Лариса (киновед) 16, 18, 20, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 38, 40, 78, 79, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 111, 112, 164, 166, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 210, 212
 Широкий, Василий (кинокритик) 173

Edificii, monumente

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Conservator) 115, 132, 185, 186
 Academia de Științe a Moldovei 32-34, 52, 103
 Aleea Clasicilor 37, 41, 48, 54, 56, 94, 171, 180
 Aleea Prieteniei 25
 Alexandru I, țar, monument 29
 Arcul de Triumf (Porțile Sfinte) 19, 27, 35, 38, 41, 47, 48, 52, 53, 55, 56, 96, 116, 127, 138, 151, 156, 171, 173, 175, 218
 Arcul de Triumf, ceasul 47, 55, 96, 142, 146
 Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (Biblioteca Orășenească „A. Jdanov”) 146
 Biblioteca Națională a RM (Biblioteca „N. Krupskaiia”) 112
 Biserica Adormirii Maicii Domnului 141
 Biserica Măzărache 38
 Biserica Sf. Pantelimon, (Sala de gustare a vinului) 32, 34, 39, 191
 Biserica Sf. Teodora de la Sihla 57
 Cantemir Dimitrie, bust 28, 41, 48, 76
 Casa Editurilor 53
 Casa Guvernului 27, 32, 35, 36, 40, 41, 49, 53, 56, 57, 72
 Casa Krupenski, str. Frunze (azi Columna) 39, 175
 Casa lui Bartolomeu 39
 Casa lui Serafimovski 99
 Casa Presei 25, 27, 31, 179, 195, 203

Index tematic Chișinău

Casa-muzeu „A. Șciusev” 57, 99
 Casa-muzeu „A. S. Pușkin” 14, 39
 Catedrala Mitropolitană din Chișinău (Sală de expoziții) 28, 29, 39, 41, 49, 52, 53, 56, 57, 73, 75, 123, 126, 142, 151, 171, 173, 200
 Chișinău, hotel 34, 41, 52, 133, 178
 Clopotnița Catedralei 52, 53, 151
 Codru, hotel 34, 41, 52, 133, 178
 Constantin Brâncuși, Sală de expoziții 178
 Cosmos, hotel 52, 58
 Creangă Ion, bust 28, 41, 76, 132
 Cupola Catedralei 52, 56, 57
 Cupola Sălii cu Orgă 165
 Cupola Teatrului Național „M. Eminescu” 186
 Eminescu Mihai, bust 28, 41, 48, 54
 Eternitate, complex memorial 41, 47
 Filarmonica de Stat 32, 88, 90, 177, 191, 200
 Fluturaș, cafenea 48
 Gara Chișinău (Gara feroviară) 14, 30, 40, 41, 48, 52, 58, 168
 Gemenii (Lumea copiilor), magazin 156
 Havuzul de lângă gară 34, 40, 41, 48
 Havuzul de lângă hotelul Național 40
 Havuzul de lângă Palatul Național 181
 Havuzul din Grădina Publică „Ștefan cel Mare” (Parcul „A. Pușkin”) 40, 41, 54, 56, 130, 150, 152, 171
 Jolly Allon, hotel 53
 Kotovski Grigore, monument 19, 25, 35, 46, 58

Leii din Grădina Publică „Ștefan cel Mare” 54
 Lenin V., monument 30, 32, 36, 40, 52, 204
 Lupoaica, statuie, Muzeul Național de Istorie 57
 Mateevici Alexei, bust 28, 74, 76, 96
 Memorialul voluntarilor bulgari („Șipka”) 28
 Milescu-Spătaru Nicolae, bust 28
 Moldindconbank 53
 Moldova, hotel (Mobiasbanca) 14, 16, 22, 30, 99
 Moldtelecom 28, 35, 216, 218
 Moscova, cinematograf 89, 191
 Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală (Muzeul Ținutului Natal) 14, 39, 41
 Muzeul Național de Arte (Casa Herța) 13, 143, 194
 Muzeul Național de Arte (Muzeul de Arte Plastice al RSSM) 13, 15, 27, 32, 41, 194
 Muzeul Național de Istorie a RM (Gimnaziul de băieți) 57
 Muzeul Orașului (Turnul de apă) 41, 48, 53
 Național, hotel (Inturist) 14, 38-40, 42, 47, 52, 178, 191, 204, 211
 Neaga Ștefan, bust 27, 95
 Negruzzi Constantin (Costache), bust 41, 76, 94
 Nistru, cafenea 211
 Odeon, cinematograf (Centrul de cultură) 206
 Oficiul Stării Civile 34, 118

- Palatul de Cultură al Feroviarilor 47, 52
- Palatul Național „Nicolae Sulac” (Palatul „Octombrie”, Palatul Congreselor) 25, 42, 112, 131, 132, 181, 199
- Palatul Republicii 53, 65, 218
- Palatul Tineretului 19
- Palatului pionierilor 15
- Parlamentul Republicii Moldova (Comitetul Central al PC din RSSM) 42, 57, 196
- Patria*, cinematograf 15, 67, 72, 135, 152, 168, 211
- Porțile orașului 47, 51, 57
- Poșta Centrală 35, 40, 140, 157, 165, 171, 211
- Președinția (Sala de ședințe) 49, 57, 74, 75
- Primăria Municipiului Chișinău 19, 23, 24, 35, 39, 40, 46-48, 53-56, 58, 140, 148, 165
- Pușkin Alexandr, bust 28, 32, 37, 39, 41, 46, 48
- Romaška* (Romanița), clădire 43
- Russo Aleco, bust 28, 76
- Sala cu Orgă (Banca de Stat) 13, 19, 23, 27, 30, 35, 39, 41, 51, 53, 142, 150, 165, 171
- Scara cu cascadă, Parcul Valea Morilor (Lacul Comsomolist) 27, 171, 172, 186
- Scările de granit, Parcul Valea Morilor (Lacul Comsomolist) 33, 162
- Seminarul Teologic (Institutul Politehnic „S. Lazo”, Biblioteca Națională) 39
- Sky Tower* 58
- Stamati Constantin, bust 28, 41
- Statuia lui Mercur, Sala cu Orgă (Banca de Stat) 39, 47
- Ștefan cel Mare și Sfânt, monument 15, 25, 28, 34, 37, 38, 41, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 59, 72, 97, 132, 146
- Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu” 48, 74
- Teatrul Național „Mihai Eminescu” (Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin”) 32, 40, 150, 157, 165, 171, 211
- Teatrul dramatic Rus „A.P. Cehov” 25, 32, 112
- Tolstoi Lev, bust 44
- Turist*, hotel 35, 179, 211
- Turnul primăriei 35, 40, 47, 48, 58
- Universitatea de Stat din Moldova 14, 17, 19, 27, 39
- Vultur cu șarpele în cioc, sculptură 23
- Instituții**
- 40 лет ВЛКСМ* (Gaudeamus) 152
- Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice 58
- Academia de Științe a Moldovei (Filiala Moldovenească a Academiei de Științe a URSS) 14, 17, 45, 103-105, 167
- Aeroportul Chișinău 36, 56, 89, 164, 166, 177, 182, 180, 191, 199, 219
- Agenția „Aeroflot” (amplasată lângă Poșta Centrală) 33, 171, 172
- Alfa*, uzină de televizoare 47, 63
- Ansamblul instrumental, conducător R. Kaplanski 20
- Asociația de Prietenie, Filială a Asociației de Prietenie URSS - Franța 46
- Autogara Chișinău 217
- Banca Națională a RM (Banca de Stat a URSS) 105
- Biblioteca „P. Darienco” (Filiala „I. Mangher”) 123, 124
- Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” 54
- Biblioteca Științifică a AȘM 104
- Biserica Sf. Ierarh Nicolae 84
- Biserica Sf. Mucenic Haralambie 214
- Bucuria*, fabrică 15, 63
- Bucuria*, orchestra de jazz și estradă (conducător Șiko Aranov) 20, 21, 187, 191
- Butoiaș*, restaurant 210
- Centrul de Televiziune din Chișinău 9
- Chișinăuproiect (*Kișinevgorproiect*) 43
- Cimitirul Central („Armenesc”) 96, 97
- Cercul 48, 52
- Contemporanul*, ansamblu 63, 113, 129, 130, 158, 162
- Cosmos*, hotel 219
- Doina*, capela corală 26, 113
- Doina*, cimitir 220
- Elektromașina*, uzină 31
- Elephantus*, restaurant 218
- Fabrica de sticlă 36, 37
- Fabrica de vinuri 15
- Filarmonica de Stat 21, 77, 79, 80, 90-92, 94, 102, 106, 107, 117, 148, 190, 204,
- Fluieraș*, orchestra de muzică populară 77-80, 82, 85, 91, 112, 116
- Folclor*, orchestra de muzică populară 127
- Gara Chișinău (Gara feroviară) 19, 27, 34, 65, 170, 175, 188
- Holodok (*Холодок*), cafenea 33

- Institutul de proiectare (Centrul Național Anticorupție) 39
 Institutul de chimie al AȘM 104
 Institutul de fizică aplicată al AȘM 104
 Institutul de istorie al AȘM 103, 104
 Institutul de istorie, limbă și literatură. Filiala moldovenească (Academia de Științe a URSS) 103
 Institutul de zoologie al AȘM 104
Joc, ansamblul de dansuri populare 18, 20, 21, 30, 31, 37, 58, 69, 80, 82, 112, 179, 200
Krasnâi gvardeei, artel de frizerie 201
Lăutarii, orchestră 58, 131, 200, 217
Legenda, ansamblu 63, 200
 Liceul Teoretic „A. Pușkin” 184
Locomotiv, bazinul Asociației sportive 15
Lumea copiilor (magazinul se afla pe bd. Tineretii, actualul bd. Grigore Vieru) 165
 Magazinul Universal central (UNIC) 27, 32, 41, 84
 Magazinul universal central (Casa de Comerț „Gemeni”) 156
Mikroprovod, uzină 46
 Ministerul Securității de Stat al RSSM (Министерство Государственной Безопасности СССР) 182, 198
Miorița, librărie, cartierul Râșcani 66
Moldghiprostroï, Institut 143
Mugurel, ansamblu de muzică populară 88
 Muzeul de Arheologie 103
 Muzeul de Arte Plastice al RSSM (Muzeul Național de Arte) 97, 126, 175, 194
 Muzeul Orașului Chișinău 188
 Muzeului Național de Istorie a Moldovei 39, 58
Noroc, ansamblu 58, 88, 130, 158
Odeon, cinematograf (Centrul de cultură) 154
 Orchestra din parc 51
 Orchestra Filarmonicii de Stat din Moldova 21
 Orchestra simfonică și de estradă a Comitetului de Stat de Radioteleviziune din RSSM 21, 41, 92, 110
O-zone, trupă 58
 Parcul de troleibuze din Chișinău 16, 207
 Piața Centrală 13, 19, 143, 171, 172, 204, 218, 216, 219
Plai, ansamblu 63, 200
 Sala cu Orgă (Banca de Stat) 46, 47
Serghei Lazo, fabrică de încălțăminte 15
Siurpriz (Сюрприз), magazin 32
 Spitalul Clinic Republican 46, 180
 Spitalul Clinic Republican pentru Copii 14
 Stadionul Republican 16, 22, 25, 26, 48, 82, 107, 152, 171, 172, 188
 Stația Seismologică 105
Steaua roșie, fabrica de tricotați 15-17, 168
 Școala de muzică (Colegiul de Muzică) „Ștefan Neaga” 27
 Teatrul „Eugène Ionesco” 53, 55, 89, 154, 207
 Teatrul „Lucaefărul” 21, 55, 63, 79-81, 86, 87, 101, 102, 112
 Teatrul de Operă și Balet 15, 16, 18, 21, 28, 31, 37, 58, 62, 63, 74, 75, 114-117, 120, 121, 124, 150
 Teatrul de Păpuși „Licurici” 111, 112
 Teatrul de Vară (Teatrul de Estradă) 16, 49, 72, 116, 199
 Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță” 55
 Teatrul Național „Mihai Eminescu” (Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin”) 15, 16, 19, 25, 27, 45, 81, 93, 98, 107, 108, 110, 115, 156, 168, 186
 Teatrul Rus „A.P. Cehov” 55, 63
 Teatrul-studio pentru Tineret „Dan-ko” 212-214
Trigon, grup 56, 58, 59
 Universitatea Agrară (Institutul Agricol „M. Frunze”) 17
 Universitatea de Medicină „N. Testemițanu” (Institutul de Medicină) 83, 84, 110, 119
 Universitatea de Stat din Moldova 28, 103-105, 121, 124, 132, 133, 136
 Universitatea Tehnică (Institutul Politehnic „Serghei Lazo”) 14
 Universitatea Tehnică din Moldova (Institutul Politehnic „S. Lazo”), Facultatea de Inginerie 23
 Uzina de cărămizi 13
 Uzina de frigider („Холодильник”) 35
 Uzina de pompe submersibile ermetice „M. Frunze” 36
 Uzina de tractoare 31, 32, 34, 53
Vibropribor, uzina 120
Zdob și Zdub, formație 58
Вечерний Кишинев (Chișinău. Gazetă de seară), ziar 210

Evenimente

500 de ani ai Chișinăului 24, 28, 34
 Bienala Teatrului „Eugène Ionesco”,
 Festival Internațional 55
 Congresul Uniunii Scriitorilor din
 Moldova (al VI-lea) 45
Cronograf, Festival Internațional de
 Film Documentar 58
Dănilă Prepeleac, Festival Internațio-
 nal de Satiră și Umor 55
Două inimi gemene, Festival 161
 Ethno Jazz, Festival 58
 Festivalul Internațional de Dansuri
 Populare 178, 179
 Festivalul Republican al Tineretului
 din Moldova (I) 17
 Festivalul Regional de Film din Chi-
 șinău, 1981, 1982 89, 90, 153,
 189, 191
 Festivalul Regional de Filme Moldo-
 va, Belarusia și Republicile Bal-
 tice, VII-a ediție 90
 Festivalul Internațional de Filme ed.
 a IX-a 40
Gheorghe Asachi, Festival Național
 55
 Maratonul sportiv în Chișinău 48
Mărțișor, Festival Muzical 91, 92
Vă invită Maria Bieșu, Festival Inter-
 național 55, 58

Străzi, sectoare, parcuri

31 August 1989, str. (Kievului) 25
 Albișoara, str. 26, 43
 Alecsandri, V., str. (Gr. Kotovski) 14

Anton Pann, str. (Antonovskaia) 14
 Armenească, str. 13, 30
 Bănulescu-Bodoni, G., str. (Gogol)
 144, 218
 Bernardazzi A. str. (Kuznecinaia) 99
 Botanica, sector 22, 40, 42, 45, 130,
 180, 183, 202
 București, str. (Podoliei) 41
 Buiucani, sector 112
 Bulgară, str. 13-15, 141
 Ciocana Nouă, cartier 35, 36, 165,
 166
 Creangă, I., str. 156
 Dacia, bd. (Păcii) 44, 177
 Dimo, N., str. 25
 Eminescu Mihai, str. 151
 Columna, str. (Frunze) 39, 136
 Gagarin Iuri, bd. 34
 Grădina Publică „Ștefan cel Mare”,
 (Parcul „A.S. Pușkin”, Parcul
 Central) 27, 28, 32, 40, 45, 54,
 56, 57, 60, 150, 171, 175, 218
 Kogălniceanu M., str. (Pirogov) 14,
 39, 133
 Lacul Ghidighici (Marea Chișinău-
 lui) 41, 47
 Mateevici A., str. (Sadovaia) 14, 34,
 103
 Moscova, bd. 47
 Negruzzi, C., bd. 22, 31, 34, 38, 40,
 103, 211
 Iorga, Nicolae, str. (Jukovski) 103
 Parcul Valea Trandafirilor, izvor
 Parcul Valea Trandafirilor 37, 40, 41,
 99, 182, 183
 Patinoar 58

Petru Movilă, str. 184
 Petru Rareș, str. (Oleg Koșevoi) 39
 Piața de obiecte de artizanat (Târg de
 suvenire) 47, 53, 150
 Piața Marii Adunări Naționale (Piața
 Biruinței, Piața Victoriei) 13, 17,
 19, 23, 25, 30, 31, 35-37, 40, 50,
 52, 54, 69, 75, 112, 113, 172
 Piața Unirea Principatelor (Piața
 Constituției) 44
 Poșta Veche 13
 Pușkin, A., str. 24, 30, 31, 35, 40, 47,
 55, 78, 99, 152, 195
 Râșcani, sector 22, 23, 25, 31, 35, 39,
 40, 42, 66, 130
 Șciusev A., str. 13, 14
 Scuarul Catedralei (Parcul Biruinței,
 Parcul Victoriei) 27, 32, 52, 126,
 171
 Ștefan cel Mare și Sfânt, bd. (Alexan-
 drovskaia, str., Lenin) 13-16, 20,
 23-25, 30-32, 34, 35, 40, 49, 53,
 57, 84, 140, 146, 151, 156, 165,
 173, 211, 218
 Tighina, str. 13, 16, 216
 Tolstoi L., str. 44
 Valea Morilor (Lacul Comsomolist)
 15, 16, 23, 27, 30, 33, 34, 41, 47,
 49, 54, 77, 101, 112, 131, 133,
 162, 171, 172, 183, 186, 204, 210,
 220
 Vieru Grigore, bd. (Tinereții bd.) 22,
 31, 89, 105, 119, 165
 Vlaicu Pârcălab, str. (28 iunie) 34

Index de cântece din filme (cu interpreți)

- Amurg de toamnă (Sofia Rotaru) 189
 Ană, Ană și Marie”, cântec popular (Vasile Marin) 88
 Autobuzul meu verzui... (Dorica Roșca) 22
 Ave Maria (Olga Ciolacu) 126
 Balada lui Ștefan cel Mare 70, 72, 198
 Bate-i, Doamne, pe ciocoi...! 72
 Bundița (Anastasia Istrati) 94
 Bunica bate toba (Zdob și Zdub) 58
 Caii ca frații (Contemporanul) 129
 Cănațuie (Tamara Ceban) 78
 Cântec haiducesc (Boris Bechet) 198
 Cântec pentru tine (Vladimir Slivinski) 21
 Cântece de nuntă (Anastasia Istrati) 94
 Cântecul dragostei (Ludmila Erofeeva) 21, 79
 Ce cald e aice la tine... (Nicu Alifantes) 70
 Ce păcat că pământul e rotund și eu nu am unde să mă ascund de tine! (Gabriela Roman) 88
 Chișinăul meu (Мой Кишинев) (Nicolai Bașkatov) 18
 Chișinăul meu cel mic (surorile Ciorici) 130
 Clipa dragostei (Mihai Dolgan, Lidia Botezatu) 129, 130
 Codrii mei bătrâni (Maria Codreanu) 107
 Copilărie (Alexandru Lozanciu) 127
 Crede-mă (Sofia Rotaru) 158
 Creștii pădure și te-ndeasă, cântec popular (Marica Balan) 182
 Crizantema (Alexandru Lozanciu) 127
 Cu numele tău (Nina Crulicovschi) 68
 Depărtări (Luiza Pâslaru, Vladimir Cramarciuc) 129
 Despre Gagarin (Tamara Ceban) 78
 Dimineața la sat, cântec de glumă (Alexei Botoșanu) 78
 Doina (Tamara Ceban) 115-117
 Dor de mamă, dor de tată (Alexandru Lozanciu) 127
 Dragostea din tei (O-zone) 58
 E liniște, ce liniște! (Ion Zaiet) 70
 E voia ta (Olga Ciolacu) 126
 Eminescu (Ion și Doina Aldea-Teodorovici) 161
 Eu merg (Dorica Roșca) 21
 Flori de mai (Dorica Roșca) 21
 Foaie verde baraboi (Nicolae Sulac) 82
 Foaie verde busuioc (Tudor Ungureanu) 71
 Foaie verde ca aluna (Nicolae Sulac) 82
 Foaie verde foi de boz” (Nicolae Sulac) 131
 Foaie verde ș-o cucută... (Nicolae Sulac) 131, 132
 Focul din vatră (Cristian Aldea-Teodorovici) 159
 Hai la vie! (Gheorghe Eșanu) 78
 Ileană, Ileană (Anastasia Istrati) 88
 Ioane (Sofia Rotaru) 189
 Întoarce-te bade-n sat , cântec popular (Marica Balan) 182
 Krasnaia strela (Sofia Rotaru) 189
 La podișor (Ludmila Erofeeva) 79
 Limba noastră (corul „Moldova”) 74, 75, 133
 Lume, lume... 216
 M-am pornit la Chișinău (Eugeniu Ureche) 79, 219
 Mi-e dor (Maria Codreanu) 102, 187
 Nistrule ce curgi la vale, numai dor și numai jale... (Nicolae Sulac) 131
 Noaptea când răsare luna, cântec popular (Nicolae Sulac) 80
 Noroc (Alexandru Lozanciu) 127
 O seară de tristețe (Olga Ciolacu) 126
 Oameni de paie (Catharsis) 55
 Orașul meu (Orașul meu cu umeri albi de piatră...) (Sofia Rotaru) 34-39, 47, 51, 58
 Orașul meu (Orașul meu cu umeri albi de piatră...) (Maria Codreanu) 33
 Orașul meu (Orașul meu cu umeri albi de piatră...) (Nadejda Cerepraga) 36
 Patria mea (Alexandru Lozanciu) 127
 Patru boi cu lanț în coarne... (Nicolae Sulac) 131
 Păpușică-păpușoi, cântec popular (Nicolae Sulac) 79
 Pe costișa dealului (Ion Bass) 79
 Pentru tine astăzi vin din Chișinău (Ion Zaiet) 70
 Polițist (Anatol Dumitraș) 219
 Pusti vsegda budet solnțe! (cor de copii) 25
 Ramule-neamule, nu mai plânge dragule! (Ion și Cristofor Aldea-Teodorovici) 155

Studiu filmografic

Reaprindeți candela (Ion și Doina Aldea-Teodorovici) 156, 160	Te iubesc... (Doina Aldea-Teodorovici) 158	Ultimul tramvai (Efim Bălțeanu) 21, 22
Revenire (Olga Ciolacu) 126	Te iubesc... (Ion Aldea-Teodorovici) 161	Unde ești, iubire? (Где ты, любовь?) (Sofia Rotaru) 189
Să vii! (Sofia Rotaru) 188, 189	Te salut, Chișinău! (Dorica Roșca) 33	Vezi, rândunelele se duc... (Maria Codreanu) (Grigore Grigoriu) 102, 128
Seara albastră (Anastasia Lazariuc) 159	Toamna când sclipește roua... (Nicolae Sulac) 131	Vine, vine primăvara (cor de copii) 36
Septenal (Gheorghe Eșanu) 78	Tot pe loc, pe loc, pe loc..., cântec popular (Valentina Savițcaia) 116	Zajigala more sinița (Maria Codreanu) 102
Serenada (Ion și Doina Aldea-Teodorovici) 159	Tulburat citesc a tale urme... (Ion Aldea-Teodorovici) 161	
Soacra mare (Gheorghe Eșanu) 78	Țărâncuță, țărâncuță... 218	
Tango (Cristian Vasile) 140		
Tăticul meu e la război... (Teodor Negară) 68		

ABREVIERI

a/n – alb/negru
f/d – film documentar
f/a – film artistic
f/t – film televizat
s/m – scurtmetraj
n.a. – nota autorului

ICONOGRAFIE

Primele documentare la Chișinău

*Filmări la gară pentru filmul
„Explozie cu efect întârziat”, 1970*

*Filmări la Cascada de la Valea Morilor.
 („Omul merge după soare”), 1961*

*Regizorul Valeriu Găgiu și operatorul Valentin
Belonogov la filmări prin Chișinău*

Pe platoul de filmare de la „Moldova-film”. În centru regizorul Nicolae Ghibu

Se filmează „Afișul”, 1987. În centru regizorul Arnold Brodicanski

Așa arăta clădirea Teatrului Național „Mihai Eminescu” în filmul artistic „Vă scriu...”, 1959

Librăria „Miorița”. Imagine din documentarul „Nedumerirea lui moș Gheorghe”, 1988

Studiu filmografic

Magazinul „Siurpriz”. Imagine pe una din străzile Chișinăului. Documentarul „Chișinău”, 1971

Maria Bieșu. Primele succese pe scenă, primele cadre de film

Cosmonautul Iuri Gagarin (în dreapta) în filmul „Chișinău-500”, 1966

„Capitala Moldovei”,
1956. Foaia de montaj,
p.1. Arhiva Națională a
Republicii Moldova

№	Сценарий	Съемки	Монтаж	Примечания	Звуки
1.	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1
2.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
3.	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
4.	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4
5.	1/5	1/5	1/5	1/5	1/5
6.	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6

Emil Loteanu, luând interviuri pe străzile Chișinăului pentru filmul „Orașul meu alb”, 1973

CHIȘINĂUL ÎN FILME

*Natalia Gheorghiu – un „doctor-legendă”.
Filmul „Fidelitate”, 1975*

*Tamara Ceban (Ciobanu) și Valentina
Savițcaia în filmul „Surorile”, 1978*

„Orașul meu alb”, văzut de pe schele, 1973

*Mikaela Drozdovskaia în rolul Elvirei
în filmul „Vă scriu...”, 1959*

Studiu filmografic

*Sandu printre butoaiile de la Piața Centrală.
„Omul merge după soare”, 1961*

*Sofia Rotaru și Grigore Grigoriu în filmul
„Unde ești, iubire?”, 1980*

*Actorii Natalia Saiko și Anatoli Azo în filmul „Explozie cu
efect întârziat”, 1970. Filmări în interiorul Muzeului de
Artă al RSSM (Casa Herța)*

*Ion Ungureanu în rolul lui Ștefan Duca.
Imagine din filmul „Dansul efemer al dragostei”, 1988*

Imagine din documentarul „Limba noastră”, 1990

Regizorul Gheorghe Vodă

Actrița Domnica Darienco

Regizorul Mihail Kalik

Regizorul Emil Loteanu

Studiu filmografic

Regizorul Anatol Codru

Actorul Constantin Constantinov

*Compozitorul
Eugen Doga*

Regizorul Petru Ungureanu

Chișinău • 2019